BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 443

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 2 Iunie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Patriarhală *)

In fiecare dimineaţă, Cocheta se scula în urma celorlalte găini. Se oprea în uşa poieţii, îşi răsfira o aripă, îşi întindea piciorul pe subt ea şi rămânea aşa câteva clipe, în echilibru. Repeta figura cu cealaltă aripă şi cu cellalt picior, îşi netezea penele cu pliscuşorul de celuloid şi abia atunci sărea în ogradă. Pestriţă şi rotundă, Cocheta îşi păstra cu graţie capul cucuiat şi căpşuna crestei, călca delicat cu picioruşele galbene şi nu se amesteca niciodată în gloata lacomă şi cârâitoare a găinilor.

Domnul Tudorel o admira de pe cerdac:

— Ia priveşte-o, Măriucă, parcă-i o contesă!

— Ce contesă, — o corcitură! răspundea cucoana Măriuca, cu un necaz care semăna puţin a gelozie. Contesă!... Mamă-sa era un soiu rău, cea mai haimana dintre găinile noastre. Toată ziua umbla prin vecini şi din ouăle ei ieşeau pui care semănau cu toţi cocoşii de peste garduri, numai cu al nostru, nu...

— S'o ouat Cocheta, duduiţă!

Baba întindea peste cerdac, în palma făcută cuib, un ou lunguieţ, fin, cu coaja transparentă

Domnul Tudorel luă oul între două degete şi-l privi în zare:

— Uite ce delicat e, Măriucă. Parcă-i de sidef.

Măriuca lăsă broderia pe genunchi, făcu ochii mici şi răspunse cu dispreţ:

— Ou e ăsta! Nu vezi ce coajă subţire are?

— Dudue, zise baba, dac'am strânge ouăle Cochetei ş'am pune-o să clocească?

Măriuca râse:

— Să clocească Cocheta?... Dar Cocheta nici nu-i în stare să cadă cloşcă!

— Dacă ouă, trebuie să cadă cloşcă.

Măriuca tăcu, surprinsă de acest adevăr enunţat cu atâta siguranţă de bărbatul ei. Iar baba, bucuroasă că a văzut oul nevătămat în palmă, se duse să-l însemne cu cărbunele, cu semne pe care numai ea ştia să le deslege, şi să-l aşeze pe fân, în firidă.

Cocheta a ouat opt ouă, tot aşa de lungăreţe şi de transparente. Pe urmă a început să cârâie, cu glas îngroşat. Umbla pe subt garduri cu mişcări febrile şi se cuibărea în cătină, arţăgoasă şi zburlită.

Dar în loc să fie pusă pe ouă, Cocheta a fost ţinută subt robinetul cu apă rece şi vârîtă subt covată, fără apă şi fără grăunţe. Când i s'a dat drumul, aşa flămândă şi ciufulită cum era, a pornit deadreptul în cătină, cârâind: Cocheta nu vroia să „răsclocească".

După patru zile, Măriuca a cedat:

— O punem, babo, că nu-i chip.

Iar domnul Tudorel şi-a ascuns din diplomaţie, satisfacţia.

Cocheta clocea. Când o scotea baba pe prispa bucătăriei, la mâncare, ciugulea două-trei grăunţe, lua o gură de apă şi fugea înapoi la cuibar, alarmată, parcă se temea să nu-i dosească cineva vre-un ou. In fundul cămării, în panerul cu fân proaspăt, Cocheta nici nu sufla.

Din când în când întorcea ouăle, delicat. Apoi rămânea nemişcată, cu pleoapele lăsate, visând. Părea că simte, cu emoţie şi cu reculegere, cum se înfiripă subt ea viaţă nouă din taină şi din necunoscut. Slăbise, năpârlise. Cucuiul rar îi cădea peste ochi. Domnul Tudorel o privia cu milă şi înduioşare.

— Săraca! zicea el. Când mă uit la ea, parc'o văd pe Tincuţa, fata Păunei... De trei ani bate fata asta drumurile, trăind cu cine apucă... Când o prindea Păuna pe-acasă, o bătea până o lăsa leşinată, — dar a doua zi, cu părul smult şi neagră de vânătăi, fugea cu altul. Ş'acuma, când mă duc în livadă, mă uit peste zaplaz în ograda Păunii. Tincuţa stă la umbră şi coase. Coase boneţele şi cămăşuţe, şi uneori rămâne pe gânduri şi zâmbeşte într'aiurea. Parcă-i Cocheta noastră... Nu-i aşa, Măriuco?

Intr'o dimineaţă, strada paşnică s'a umplut de larmă. Herş lăptarul şi-a lăsat bidoanele în drum ş'a pornit pe ulicioară la vale. Veneau de acolo ţipete de femei şi murmur greu de mulţime adunată.

Domnul Tudorel ieşi pe cerdac, nedumerit.

— Ce-o fi acolo, Măriuco?

Măriuca veni şi ea, cu ochii mari miraţi şi c'un obraz mai roşu decât cellalt. Şi'n păr avea fluturi albi de hârtie.

Baba intra pe poartă, vorbind singură.

— Ce-i, babo?

— Ia, ticăloasa ceia de Tinca... Ce-i soiu rău, tot soiu rău rămâne, duduiţă dragă. Tocmai când gândea biata mă-sa c'o strâns-o de pe drumuri!

— Dar ce-a făcut?

— Apoi, să vezi mata... Az'noapte, Păuna era dusă la o facere tocma'n piaţa Episcopiei, la nevasta lui Haralamb cel cu dughiana de peşte. Şi la miezu'nopţii o născut Tincuţa un băet... Şi cum era singură 'n casă, ce s'o gândit? O strâns băetu' de gât, l'o învălit într'un şal şi l-o vârît subpat. Vroia să-l zvârle pe râpă azi dimineaţă. In ziuă, iaca Păuna. — Ce-i cu tine, fată? — Nimica, mamă... Se uită ea Păuna, înţelege, da'tace şi s'apucă să facă focul. Acu, vine o cumnată de-a Păunei, una Măndica de la Dancu, cu nişte pui la târg. Intră şi zice: — Da'ce-i cu Tincuţa de-i aşa de galbenă? Nu cumva?... Şi face cu ochiul. Pe urmă zice: — Cumnată, eu las la dumneata coşul ista cu ouă şi mă duc cu puii în piaţă... Şi dă să bage coşul sub pat. Atunci o sărit arsă Tincuţa: — Nu te uita sub pat, Măndico! Da'Măndica apucase să ridice macatul şi văzuse băetu' mort. Atunci o'nceput să ţipe tustrele, ş'o sărit vecinii, — ş'acu o venit s'o ridice pe al-de Tincuţa cu *jandarii*...

Baba tăcu. Din ulicioară se porni vuiet de căruţă şi plânset de femei. Şi pe stradă trecu, la pas, o trăsură largă cu doi cai. Un domn cu barbă căsca plictisit, aproape lungit pe pernele trăsurii. Pe scăunel, domnul Baston, subcomisarul, se trudea să explice ceva, gesticulând cu mânile vârâte în mănuşi albe de bumbac.

Pricuroru'... şopti baba.

In urmă venea, zdruncinându-se pe caldarâm cu zgomot greu de fierărie, o haraba pe drugi. In faţă, lângă Zaharia căruţaşul, un jandarm gros şi asudat ţinea pe genunchi o cutie acoperită c'un jurnal.

— Duduiţă, vezi cutia ceia?... Acolo-i băetu' Tincăi...

Culcată pe un mindir între drugii căruţii, învelită până peste cap cu o pânzătură, gemea Tincuţa. La fiecare hop trupul chinuit tresărea subt pânză şi un plâns subţire, ca un scâncet de căţeluş lepădat, se auzea fără întrerupere. In urma căruţii, cu broboada trasă peste ochi, Păuna bocea ca după mort.

— Ferească Dumnezeu pe toată lumea! zise baba într'un târziu, după ce pe stradă nu mai rămăsese decât pulberea aurie a dimineţii.

Pe prispa bucătăriei, Cocheta se umfla în pene, chemându-şi la grăunţe puii inexistenţi.

Măriuca ieşi din bucătărie şi-i aruncă din treacăt o vorbă răspicată:

— Tincuţo!

Apoi zâmbi. Strecurase în sufletul domnului Tudorel veninul îndoelii.

Domnul Tudorel fuma sprijinit de stâlpul cerdacului. Se uită la găină şi-şi aminti de Tincuţa, de coadele ei castanii adunate cuminţi peste frunte, de faţa ei suptă şi resemnată. Scutură din cap:

— Nu se poate, Măriucă dragă. E cu totul altceva. Tincuţa şi-a strâns băiatul de gât de ruşine. Era un copil nelegitim. Cum s'ar justificat ea în ochii lumii? Societatea, burgheză şi ipocrită, ar fi condamnat-o, şi Tincuţa ştia asta. Pe când Cocheta noastră... Ce e mai legitim pentru o găină decât să scoată pui? Pentru Cocheta, puii sunt o fală, — pentru Tincuţa, copilul era o umilinţă. Nu-i aşa, Măriuco?

— Au ciocnit, conaşule! Piuie, duduie!

Baba urca gâfâind scările cerdacului. Purta în braţe cuibarul în care Cocheta stătea încremenită, ascultând cu încordare piuitul dulce de subt ea.

Au instalat-o, cu cuibar cu tot, pe un scaun de trestie. Măriuca ieşi din casă, cu şorţ alb pe dinainte şi cu un fir de pătrunjel lipit de mâna umedă. Domnul Tudorel vârî mâna sub aripa cloştei şi scoase în palmă o grămăgioară de borangic auriu, abia uscat.

Puiul încerca să se ridice pe picioruşele subţiri ca două chibrituri, cădea pe-o coastă şi moţăia din capul cucuiat cu ochii ca două semincioare negre.

— Are cucuiul mai mare decât capul! zise Măriuca. Şi-şi şterse mâna pe şorţ ca să primească în palmă puful călduţ şi moale.

— Parcă nici nu-ţi vine a crede că a încăput în coaja asta, cu cucui cu tot!

Şi domnul Tudorel aruncă peste cerdac o găoace galbenă.

Cocheta cloncănea agresiv, zburlită. Domnul Tudorel îi vârî sub aripă boţul auriu şi, repede, îşi trase mâna:

— Era să mă ciupească...

Cocheta se ridicase în picioare. Se uita nedumerită la puişor, când c'un ochiu, când cu celalt. Parcă nu-l recunoştea.

Măriuca îşi acoperi ochii cu mâna:

— Tincuţa!

Iar domnul Tudorel simţi cum i s'a oprit o clipă inima în loc.

Dar Cocheta, cârâind dulce, se lăsă încet deasupra puiului, ocrotindu-l, maternă, cu trupul ei sărac şi fierbinte.

OTILIA CAZIMIR

*) Din volumul *Grădina cu Amintiri* care apare zilele acestea în Editura „Cartea Românească".

De vorbă cu d. Alexandru A. Philippide

Il ştiusem pe d. Alexandru A. Philippide plecat de ani de zile în străinătate şi întors la Iaşi de câteva luni, unde, în ultimul timp, îşi reîncepuse activitatea literară în redacţia revistei „Viaţa Românească", colaborînd şi la ziarul nostru. Iată-l acum sosit pe neaşteptate în Bucureşti, cu intenţia de a se fixa, o bucată de vreme printre noi. Intâlnindu-l la redacţie, am prins prilejul de a sta puţin de vorbă cu poetul „Aurului sterp" şi vechiul nostru prieten şi colaborator dela „Insemnări literare şi dela „Viaţa Românească"...

— Mi-ai pomenit de „Insemnări literare", îmi spune d. Philippide. S'au împlinit anul acesta, în Mai, zece ani dela înfiinţarea acestei reviste, care a precedat reapariţia „Vieţii Româneşti" de după războiu. Aş fi vrut să aranjez în „Viaţa Românească" câteva pagini comemorative, culegând câte-o amintire dela fiecare fost colaborator al „Insemnărilor". Dar plecarea mea din Iaşi m'a împiedicat.

— După cât ştiu, ai debutat la „Insemnări".

— Da. Mi-am făcut intrarea în literatura română în acelaş timp cu Ionel Teodoreanu, autor, pe atunci, al „Jucăriilor pentru Lily", hazna de imagini pentru ornamentarea viitoarelor lui romane. De atunci până acum Teodoreanu a evoluat prodigios. „Insemnările" au meritul de a-i fi adăpostit debutul...

— „Insemnările" te-au revelat şi pe dumneata. Aproape jumătate din poemele „Aurului sterp" au fost publicate întâi la „Insemnări literare". E un alt mare merit al „Insemnărilor", care, în paginile comemorative de care vorbeai, ar fi trebuit numai decât menţionat.

— Aş fi evitat să vorbesc de mine în aceste pagini. Mărturisesc că îmi place să vorbesc—şi să vorbesc bine—despre alţii. Am încă puterea de a admira şi de a lăuda ceeace admir. Este, poate, singurul lucru de care sunt mândru în viaţă. Intr'un articol despre Goethe şi Valéry, publicat acum câţiva ani în „Viaţa Românească" am pomenit despre predilecţia pe care o am printre sentimente, pentru admiraţie. Spuneam (îmi ierţi autocitaţia): „Admiraţia este sentimentul cel mai lacom de *totalitate*, sentimentul cel mai pur şi mai desinteresat. E un sentiment care, poate, mai mult decât altele ne distinge de animal şi de brute". — Mă grăbesc însă să adaug că ştiu tot riscul pe care-l suporţi afişând asemenea sentimente.

— Admiraţie în doze mici?

— In doze prudente. Beaumarchais se grăbia să rîdă ca să nu fie obligat să plângă. L'aş pastişa spunând că un scriitor, astăzi şi în România mai ales, trebue să se grăbească să se laude pe el însuşi pentru a scăpa de obligaţia de a lăuda pe alţii. Fiecare pentru el. Secolul utilitar al reclamei. Şi e foarte just să fie aşa. Mai ai timp să lauzi pe alţii când de abia răzbeşti să te lauzi pe tine? Literatura e, doar, o meserie...

— E drept. A lăuda pe alţii intră mai de grabă în rolul criticei...

— Pe lângă public, acest rol, mi se pare aproape nul, cel puţin la noi. Lansarea unei cărţi o face editorul, şi scriitorul, dacă sunt amândoi pricepuţi. Critica îşi are rostul ei, dar am mai spus-o şi eu cum au spus-o şi alţii — critica trăeşte ca un gen literar, nu ca un oficiu de lansare şi reclamă a ultimelor cărţi apărute. Criticul — adevăratul critic, *cel care ştie să admire* (specie rară) — nu este un avocat al operei de artă, un apărător al ei, ci un artist el însuş.

— Apărător, dar şi acuzator câteodată, nu?

— Asta nu schimbă definiţia. A acuza o operă de artă proastă înseamnă a face satiră socială, gen literar. Injurătura ca şi lauda, pentru a prinde, trebue să fie bine scrisă, plăcută, pasionantă ca un episod de roman, senzaţională... Dar nu despre critica asta vorbesc. Nu acest fel de critică face gloria lui Sainte Beuve, bunăoară. Forma de critică cea mai artistică până acum mi se pare esseul...

— O definiţie?

— O citaţie. Şi din memorie. Câteva fraze ale lui Alfred Kerr, unul din cei mai mari critici germani de astăzi. Poetul, spune Kerr, este un constructor. Criticul este un constructor de constructori. El analizează autorul sau opera scoţând la iveală *esenţa*. După aceea *reproduce* opera şi o creiază din nou aşa cum o vede, dându-i o nouă viaţă, un nou aspect pe lângă cel original, aspect propriu criticului. — Cam asta ar fi *atmosfera* esseului... E un gen literar care mi-i drag...

Cu d. Philippide discuţia ia imediat o tonalitate generală, obiectivă. D. Philippide nu se lasă furat de ea şi rămâne prudent pe terenul neutru al ideilor şi al consideraţiilor generale... Prind ocazia să-l abat puţin către curiozitatea mea indiscretă de interviewer şi îl întrerup:

— Nu este singurul gen literar pentru care ai predilecţie.

D-nul Philippide surîde şi mă priveşte.

— Ai dreptate.

Adaug, cu seninătate:

— Atunci ai să te hotărăşti însfârşit să-mi spui ceva şi despre d-ta, aşa cum a fost vorba.

Figura d-lui Philippide ia un aer de mirată candoare:

— Serios?

Apoi, după un râs sincer, vesel şi „bon enfant" care contrastează plăcut cu seriozitatea indiferentă de până acum:

— Vrei să mă atragi spre confidenţe? Mă execut, deşi, confidenţe, îmi place mai mult să primesc decât să fac. Ai să mă întrebi desigur (aşa e obiceiul) de când, cum, unde am început să scriu, care e formaţia mea literară, etc. Le iau pe rând. Am început să scriu de când nici nu mai ţin minte. Mă văd la cincisprezece ani compunând (şi terminând!) o dramă în cinci acte, în versuri. Tot ce pot spune e că versurile erau corecte: alexandrini perfecţi şi, probabil, sonori. Chestie de ureche. Cam tot pe atunci am scris şi două trei romane. Asta n'a durat mult. La şaptesprezece ani, deja, intrat la şcoala lui Flaubert, mi-am restrâns debitul şi am început să învăţ să văd, să observ şi să simt înainte de a scrie. Această simplă regulă estetică am urmat-o cu sfinţenie de atunci încoace...

— ....

— Am început prin a ceti aproape în întregime pe Balzac, cu pasiune. Am făcut, în ultimii ani de liceu, mi-aduc aminte, o veritabilă cură de Balzac. Balzac m'a ajutat să intru în viaţă. Pentru un adolescent cred că Balzac e un tonic util. *Il n'a pas froid aux yeux*. Priveşte viaţa aşa cum e. Şi pe urmă Balzac e şi un mare profesor de energie. Revii mereu la el. Am făcut experienţa asta. Flaubert, cu teoriile lui (cam ciocoieşti, voiu explica mai târziu acest epitet) de artă pentru artă m'a îndepărtat de Balzac. A trebuit, pentru ca să revin la Balzac (şi numindu-l nu-l numesc numai pe el, scriitorul, ci o întreagă lume) a trebuit să descopăr pe Ruşi. Ei m'au ajutat să dau din nou locul cuvenit lui Balzac şi în acelaş timp să preţuesc la justa lui valoare pe Flaubert. Flaubert e un profesor admirabil de stil. Te învaţă să exprimi clar ce vrei să spui. Şi asta, mai ales astăzi, e foarte preţios.

— Claritatea în sensul clasic?

— Da şi nu. Nu înţeleg prin claritate transparenţă, limpezime de apă, limpezime searbădă. Niciodată un lucru nu va fi frumos numai pentrucă e limpede, clar. Aş înţelege prin claritate mai degrabă faptul de a fi de acord, ca scriitor, cu tine însuţi şi de a spune exact ceeace vrei. Urmând această disciplină cu rigurozitate şi realizând acest lucru, eşti, ca scriitor, clar. Cu alte cuvinte susţin că nu este operă obscură, există numai opere prost scrise, de scriitori inculţi. Poezia lui Eminescu cea mai enigmatică e de o mie de ori mai clară decât aceea a — cui vei voi. Hugo, de exemplu, nu e obscur decât când e lipsit de inspiraţie. Enigmatic şi frumos e una şi limpede şi plicticos altceva. Prefer o obscuritate bine scrisă (Mallarmé e în acest caz) unui etalaj de limpezimi mediocre.

— ....

— Am trecut şi am poposit pe rând pe la toţi poeţii. Am păstrat câtorva o statornică admiraţie şi dragoste. Pe unii i-am părăsit ca să mă întorc din nou la ei, pocăit. Câteva nume? Racine (te miri? ştiu pe de rost pasagii întregi din *Bérénice*); Goethe (cel din primul şi al doilea *Faust*); Hugo, a! da, Hugo care îmi apare, ca poet, din ce în ce mai prodigios; Baudelaire, veche dragoste a adolescenţei; Rilke; Claudel pentru care denumirea de poet e prea strâmtă; Francis Jammes, câteo-

(Continuare în pag. II-a)

Al. A. Philippide

dată — şi mai sunt şi alţii, poeţii sezonieri, acei pe care nu-i reiai decât din când în când, la anumite timpuri şi locuri...

— ......

— Cu literatura germană (şi, în general, cu cultura germană) am făcut strânsă cunoştinţă cât am fost la Berlin, unde am stat un an şi jumătate. Vorbesc de literatura germană contemporană. Pe clasicii şi pe romanticii germani îi cunoşteam deja. (Am păstrat o dragoste statornică lui Novalis, iar romantismul german e pentru mine o grădină interioară a cărei cheie întotdeauna mă voiu feri s'o pierd.) La Berlin am cunoscut deaproape pe un tânăr scriitor german Fred Antoine Angermayer, a cărui piesă „Comödie um Rosa" a avut un succes frumos anii trecuţi şi pe care, poate, voiu traduce-o cândva. — Eram în Germania prin 1922, pe vremea când bântuia expresionismul şi mizeria catastrofei monetare. După cum vezi am ieşit intact din amândouă. Expresionismul a fost o experienţă, şi ca orice „şcoală modernistă" în genere n'a isbutit decât în măsura în care s'a depăşit. Georg Kaiser, de exemplu, va rămâne. Tot aşa şi Walter Hasenclever şi Bert Brecht. E păcat că literatura nouă germană nu este încă destul de bine cunoscută la noi. Este o ameliorare faţă cu ce era, în această privinţă, înainte de războiu. Totuşi nu e destul. Voiu inaugura o rubrică de literatură contemporană germană la „Adevĕrul Literar".

— ......

— Parisul? Da, am stat ani de zile în el. Şi mă pot lăuda că am despre acest oraş celebru şi rău înţeles o imagine deosebită de imagina pe care, obişnuit, o aduc cu ei Românii porniţi să se distreze pe malurile Senei. Parisul cel adevărat e Parisul, oraşul muncii. Parisul sutelor de mii de lucrători şi mici funcţionari, Parisul celor care muncesc opt ceasuri pe zi, plus orele suplimentare, pentru 800 franci pe lună. Parisul uzinelor din Gennevilliers, al fabricilor din Saint Denis şi Grenelle. Parisul văzut în metroul de şase sara, când se întorc de la lucru salariaţii, înghesuiţi până la sufocare, în vagoanele de a doua, după ce au prezentat la intrare tichetul de „aller et retour" luat dimineaţa, înainte de nouă. Acest Paris, rupt în coate şi petecit în fund, e marele Paris, e un „tout Paris" adevărat, nu monden cum vrea să spue această expresie absurdă de „Tout Paris" care în paginile lui „Le Figaro" înseamnă lumea elegantă dela Balul Operei sau dela „Grand Prix de Longchamp". Am cunoscut şi alte Parisuri — am căutat să cunosc toate aspectele, dar aspectul cel adevărat, aspectul cel mai cuprinzător, cel mai interesant, cel mai surprinzător este acest aspect de uriaşă uzină de energie, de tenacitate şi de efort, care e Parisul muncei.

— ....

— Am scris puţin cât am fost în străinătate. Dar cred că am adunat mult. Nu e timp pierdut. Şi chiar dacă ar fi — acest timp pierdut îl voiu căuta şi-l voiu găsi...

D-l Philippide surâde şi adaugă grăbit.

— Nu e o aluzie intenţionată la Proust. Titlul lui îmi place şi exprimă exact ce voiam să spun adineauri. Să nu mă întrebi ce părere am despre Proust. Am mai multe. Pentru moment ţin să-ţi spun că opera lui Proust are un ritm care nu se potriveşte deloc cu ritmul vremii noastre. Psihologia lui este o psihologie de flâneur, de om fără ocupaţie, de „oisif". E, într'o măsură, operă de clinică literară... Dar, cum ţi-am spus, am şi alte păreri despre Proust. Le voiu valorifica mai târziu. Pe urmă, e curios, îţi mărturisesc că sentimentele mele faţă de Proust sufăr de multe caprici. Sunt momente în care îl iubesc, altele în care sunt supărat pe atitudinea lui în faţa vieţii, şi în astfel de momente îi găsesc defecte.

— Dragoste cu toane.

— Este ceva care, fundamental, mă desgustă la Proust. Este o băloasă dragoste pentru tot ce e aristocraţie de sânge şi „faubourg St. Germain". Mărturisesc că fineţea cu care vorbeşte de rochiile şi pronunţarea aristocratică a d-nei de Guermantes mă lasă rece. Această *viziune socială strâmtă* a lui Proust nu-mi este, nu-mi poate fi simpatică. Poate chiar că faptul de a se fi mişcat exclusiv în acest mediu anacronic şi, în multe privinţi, alăturea de viaţă, dă operei lui caracterul ei static... Dar destul despre Proust. Sau mai degrabă destul cu reproşurile. N'aş mai sfârşi dacă ţi-aş spune cât îmi este de drag Proust, cum gust „Du coté de chez Swann" şi câte lucruri sunt de învăţat dela el... Nu-mi place ciocoismul lui, pentrucă nu-mi place în general ciocoismul, care la noi în România este reprezentat în abundenţă: mişună. Impreună cu secăturismul tot aşa de naţional, este singurul lucru pe care îl detest pe lume...

— ......

— Detalii biografice? Volumul meu de poeme „Aur sterp" publicat în 1922, în editura „Viaţa Românească" aproape nu se mai găseşte în comerţ. Il voiu scoate la toamnă în a doua ediţie, când voiu publica şi un nou volum de poeme pe care îl am gata. Mai am două sute de pagini dintr'un fel de roman a cărui publicare voiu începe-o în curând într'o revistă. Un amestec de analiză sufletească şi de senzaţional — de senzaţional, însă, foarte verosimil şi, cred, destul de trăit...

— ......

— Ceva despre literatura română contimporană? Ce indiscreţie! In calitatea mea de scriitor, să vorbesc despre onoraţii mei confraţi, şi să vorbesc aşa cum gândesc, ar fi o lipsă de tact inutilă.

— Dar în calitate de esseist şi recenzent?...

— Pentru asta coloanele „Adevĕrului Literar" şi paginile „Vieţii Româneşti" îmi oferă loc suficient. In „Bilanţul săptămânal" pe care l-am inaugurat de curând la „Adevĕrul Literar" voiu avea prilej să pun la punct multe conturi... Aşa că ce aşi putea să-ţi spun? Că Arghezi e cel mai mare poet dela Eminescu încoace? Asta ştie, sau ar trebui să ştie toată lumea. Că aştept cu mare curiozitate al... câtelea roman al lui Ionel Teodoreanu? Am vorbit despre el, pe larg, în coloanele acestui ziar. Talentul lui, copios şi strălucit, se află la o răspântie. L'aş sfătui să continue pe drumul început şi bine croit din al treilea volum al „Medelenilor". Altceva? Că Cezar Petrescu este un mare animator şi un puternic scriitor? Am spus-o deja, vorbind despre romanul lui „Intunecare". Altceva? Că în breasla scriitoricească română mişună intrigile, culiseriile, sforile şi bântue mucegaiul invidiei mai rău ca în lumea universitară? Publicul ştie asta, deja. Ruşinea s'o poarte cei ce singuri şi-o caută... Şi, a! da, încă ceva... Mai este un lucru pe care nu-l pot suferi pe lume: critica dogmatică şi literatura ţărîită...

— Inţeleg perfect aversiunea pentru cea dintâi. Dar la ce faci aluzie vorbind de cea de a doua?

— Vei vedea în curând. E subiectul articolului din săptămâna viitoare.

A. Z.

Caleidoscop intelectual

Tânăra literatură cehoslovacă

Să începem, de data aceasta, cu o ţară foarte apropiată de noi, cu Cehoslovacia, de care începe să ne lege nu numai o înţelegere politică, dar şi o înţelegere spirituală. Nu ne înşelăm prea mult dacă afirmăm că există, prin puternicul flux slav, şi o înţelegere de sânge. Nu se ştie prea bine că fluviul care trece prin Praga poartă un nume scump nouă, Moldova.

In afară de muzica cehă, spiritul ceh a fost mai bine cunoscut la noi prin opera dramatică a lui *Carl Ciapek*: „Raţional-Universal-Robot", jucată pe toate scenele mari europene. Problema e a timpului nostru: muncitorii artificiali, roboţii, se răzvrătesc împotriva oamenilor vii care i-au creat. La noi, piesa a fost reprezentată la Teatrul Naţional din Cernăuţi, Iaşi şi Chişinău şi — probabil din nebăgarea de seamă a directorilor de teatre — pe nici una din scenele din Capitală.

Filonul de aur dramatic al literaturii cehoslovace se arată de o valoare autentică, întrecând şi producţia lirică şi producţia epică. Un alt autor dramatic, alături de Carl Ciapek, e pe cale să cucerească gloria europeană. Tânărul scriitor *Frantiş̌ek Langer* e reprezentat în acest moment la Viena, cu un succes deosebit, după ce a fost reprezentat şi pe alte câteva scene germane. Piesa cea nouă întitulată *Periferie*, e întunecată şi morbidă ca un episod de Dostoievski. Am citat pe Dostoievski şi nu pe Andreev, pentrucă piesa *Periferie*, n'are nimic fantastic şi halucinant. Povestea lucrătorului Franzi care devine, fără voia lui tâlhar, întreţinut, şi asasin cu ajutorul celei mai sfinte morale, e de un adevăr psihologic care te face să uiţi şi mediul degradant şi amănuntele uneori destul de triviale ale acestei drame.

Talentul dramatic al lui *Frantiş̌ek Langer* e foarte variat. Astfel tot la Viena, pe scena lui Carl-Theater se reprezintă acum o altă piesă a tânărului autor ceh, o satiră de moravuri, intitulată *Marele Hotel Nevada*. E vorba de un medic ilustru care posedă la munte un sanatoriu de mare lux, mai mult pentru a îmbolnăvi şi sărăci însă pe clienţi, decât pentru a-i vindeca. Trei bolnavi izbutesc să evadeze, conduşi de unul din ei, fost soldat prin partea locului şi se instalează în vârful muntelui într'o simplă cabană pe care o numesc în glumă „Marele Hotel Nevada". In singurătate şi fără ajutorul ilustrului medic, bolnavii se vindecă: unul scapă de mania persecuţiei, altul de lipsă de voinţă şi al treilea de slăbirea memoriei — şi ei rămân în sânul naturei, marea lecuitoare.

La toamnă se va reprezenta la Berlin o nouă piesă a scriitorului ceh, *Converşiunea lui Ferdy Pistora*. Succesele lui *Frantiş̌ek Langer* dovedesc — adică pot dovedi celor care ar avea timp să vadă — că pasărea albastră nu sboară totdeauna numai pe scenele teatrelor bulevardiere din Paris.

Bernard Shaw scriitor polonez

Nu există poate o dovadă mai deplină de tinereţe fără bătrâneţe prin spirit ca activitatea lui Bernard Shaw, ziarist, om politic, moralist şi mai cu seamă dramaturg. Bătrâneţea anilor lui se exprimă cu opere dramatice şi articole de ziar, de o noutate, vivacitate, şi prospeţime care fac din el un etern debutant de geniu, şi care pun pe urmele lui toată intelectualitatea contemporană.

Deşi o premieră de Bernard Shaw este un eveniment mai mult decât european, autorul nu s'a sfiit, pentru a scoate în evidenţă şi mai viu caracterul lucrării, să aleagă de curând un teatru din Varşovia. La 17 Mai a avut deci loc pe o scenă din Varşovia premiera piesei *Cărucioara cu mere* a lui Bernard Shaw. Titlul piesei vine de la locuţiunea engleză „a răsturna cuiva carul cu mere", adică a-i încurca socotelile, şi subiectul piesei e criza democraţiei, a sistemului parlamentar, mai evidentă în Polonia, desigur, decât în Anglia. Acţiunea se petrece într'un viitor îndepărtat, în palatul unui rege, iar piesa e alcătuită din două acte mari, despărţite de un intermezzo care are loc în budoarul favoritei regelui.

Un ziarist englez, care cunoaşte piesa, afirmă că ultima lucrare a lui Bernard Shaw se află în curba evoluţiei fireşti a marelui satiric, care a părăsit tot mai mult paradoxul şi sarcasmul, adâncind subiectul până la o viziune profetică şi descoperind înapoia farselor, înţelesul tragic al existenţei.

E îmbucurător — şi surprinzător — faptul că geniul lui Bernard Shaw s'a bucurat la noi de o largă înţelegere. Multe din comediile marelui irlandez au fost reprezentate pe scenele româneşti, iar Teatrul Naţional îşi închide stagiunea din anul acesta cu viziunea din *Om şi Supra-om*.

Oscar Wilde inedit

Cellalt irlandez, *Oscar Wilde*, e tot atât de actual ca şi în timpul vieţei, în care spunea că trebue să-i căutăm geniul. Observaţiile, cuvintele de spirit, parabolele pe care le-a vorbit, cu un farmec recunoscut de toţi foştii lui admiratori şi prieteni, par să egaleze în valoare şi originalitate opera scrisă.

In revistele engleze a apărut de curând o interpretare originală şi umoristică a legendei lui Androcles şi leul, a lui Oscar Wilde. Tot pe seama lui se pune şi o observaţie profundă asupra artei de a vorbi, pe care o reproducem:

Oscar Wilde avea o mare admiraţie pentru Lady Wilde, mama lui, care ţinea salon literar la Dublin. Toate personalităţile din capitala Irlandei se întâlneau în salonul doamnei Wilde, care-şi iscălea proza cu preţiosul nume, gust veacul al 18-lea — „Speranţa". Oscar Wilde, în acest salon, era obligat de mama lui să tacă. Astfel că mai târziu când Wilde era felicitat pentru marea-i artă de a întreţine o conversaţie, răspundea:

— Dacă ştiu să vorbesc acum, faptul se datoreşte că am ştiut, o bună bucată de vreme, să tac.

Căminul savanţilor

„Societatea pentru progresul ştiinţelor", care-şi are sediul la Berlin, a inaugurat de curând o mare clădire pentru găzduirea savanţilor străini, care vor putea astfel să vie în Capitala Germaniei, pentru a lua cunoştinţă de viaţa intelectuală, ştiinţifică şi artistică, a Germaniei contemporane. Un ziarist francez, care n'are nici un interes să exagereze în bine, dă câteva informaţii asupra acestui cămin al savanţilor. E situat într'un foburg al Berlinului, în apropiere de vasta pădure de brazi denumită Grünewald. La parter, saloanele; la etajul întâi şi al doilea, camerele de locuit, fiecare cu baia ei. Se află de asemenea o sală de gimnastică, spre a desvăţa pe savantul modern de plăcerile ankilozării trupeşti care produce fatal pe cea sufletească. Grădina care împrejmueşte căminul şi-a rezervat patru locuri pentru tennis, omului de ştiinţă stându-i bine să fie şi agil. Toate casele industriale din Germania contribue la mobilarea şi întreţinerea căminului savanţilor.

Intrucât ne ocupăm de săptămâna artistică, am putea fi întrebaţi, de ce ne interesează un cămin pentru oamenii de ştiinţă?... Evident, căminul nu ne interesează, dar trebue să admirăm *arta* cu care berlinezii ştiu să atragă pe oamenii de ştiinţă ai vremii noastre.

Premiu pentru Utopie

Tot pe seama artei, care trăeşte din imaginaţie, trebue să punem şi premiul de 10.000 de franci, adică vreo 70.000 de lei instituit la Paris de *Revue des Vivants* pentru cel mai bun studiu asupra Constituţiei viitoare a Statelor Federale ale Europei. In juriul care va acorda premiul la 10 Decembrie 1929 se află numele d-lor Paul Boncour, lord Cecil, Georges Duhamel, Nincici, Monsigniorul Seipel, Contele Sforza, Paul Valery şi Titulescu, ministrul României la Londra.

Prezenţa a doi oameni de litere, romancierul Georges Duhamel şi poetul Paul Valery, dovedeşte caracterul de vis şi de utopie, al Constituţiei Statelor-Unite ale Europei, în vremurile noastre de discuţii cu experţi şi înarmări fără experţi.

Dar, precum spunea un poet, cine ştie? toate utopiile se 'mplinesc....

Academia lui Platon

Să nu trecem pe lângă ideile, care sunt întregi şi perfecte, numai în lumea lor abstractă, fără să amintim cercetările şi săpăturile care se fac la porţile Atenei, în faţa bisericei Sf. Trifon, unde se crede a fi fost academia divinului Platon. Cheltuelile acestei lucrări care se ridică la 150.000 de drahme le va suporta d. Panait Aristofron, grec bogat din Alexandria.

Un Homer rus

Căci epopeia, ca şi vechea filosofie, n'au pierit de tot. In curând va sosi la Paris, după ce a străbătut Cehoslovacia şi Germania, ţăranul rus Grigore Iacusov în vârstă de 66 de ani, din Carelia (Finlanda de Nord). Bătrânul ştie pe dinafară peste cincisprezece mii de versuri care alcătuesc epopeia poporului rus şi se transmit din tată în fiu. Această epopee s'a păstrat mai mult în regiunea de miază-noapte, ferită de invazii, şi literaţii precum şi filologii şi istoricii ruşi, au început să studieze nepreţuitul tezaur popular abea la mijlocul veacului al 19-lea.

Noul Homer trebue să zică stihurile ruseşti cu un farmec deosebit. Ar fi de nepriceput altfel că a fost momit din bârlogul de miază-noapte şi preumblat prin Europa de dragostea şi interesul a nu mai puţin de optsprezece societăţi literare.

Un Conservator de jazz

Şi ca să revenim la vremea noastră autentică, să încheiăm — cum se obicinueşte la sfârşitul tuturor programelor de radio — cu'n acord de jazz.

D. *Gregor*, care dirijează la Paris un jazz artistic, foarte aplaudat, a scris unui ziar aristocrat, cerând o atenţie mai mare pentru această formă a muzicei care pornind de la dans, a izbutit să dea adevărate creaţii de jazz simfonic, cu orchestre până la 40 de executanţi. Dar această formă a muzicii moderne, cere executanţi de cea mai bună calitate şi unii dintre ei ar dori să se specializeze, şi n'au unde... D. *Gregor* propune întemeerea unui Conservator de jazz.

Ideia, evident, mai cu seamă în orientul Europei pare rizibilă. Nu este exclus însă, ca peste zece ani să aflăm că la Conservatorul de jazz din Paris s'a desvelit în sala festivă, monumentul marelui *Gregor*, precursorul şi mucenicul muzicii moderne.

F. ADERCA

Un mare roman popular: Cuza-Vodă

Ocrotitorul ţăranilor

Această scriere brodată pe subiectele istorice din vremea lui Cuza Vodă, ne prezintă pe marele şi popularul Domnitor, sub o lumină nu numai adevărată dar şi frumoasă.

Toate actele scurtei dar curagioasei sale domnii, ne sunt prezentate de scriitorul Vasile Pop, sub o formă extrem de atractivă.

Cititorul odată pornit, dela primele pagini, nu mai lasă volumul din mână până ce nu ajunge la capăt.

In romanul Cuza Vodă se scoate în relief marea lui dragoste pentru ţărănime, — pe care el a împroprietărit-o, şi luptele ce a trebuit să ducă împotriva claselor superioare: protipendada de atunci.

Nu se putea găsi un erou care să intereseze azi mai mult în această vreme de ţărănism, decât Cuza Vodă, care a fost domnul şi ocrotitorul ţăranilor.

AL. PAR.

Afacerea Dreyfus
de
Theodore Reinach

A apărut în traducere românească istoricul afacerii Dreyfus scrisă de Teodore Reinach.

Volumul cuprinde toate evenimentele dela osândirea căpitanului Alfred Dreyfus până la complecta sa reabilitare.

Volumul va fi citit de toţi aceia cari au urmărit pe vremuri cu înfrigurare procesele Zola şi Dreyfus, cât şi noua generaţie, care a auzit desigur vorbindu-se de mult de această „afacere".

Preţul volumului 40 lei. De vânzare la toate librăriile şi toţi depozitarii de ziare.

Noutăţi literare
din editura „Cartea Românească"

Bălcescu N.—Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul	Lei	96
Brătescu-Voineşti Al. I. — Firimituri	„	80
„ „ „ Sorana. Piesă în 4 acte (s. p.)		
Caragiale I. Mateiu. — Craii de Curtea-Veche	„	60
Crainic Nichifor.—Darurile pământului. Ed. III	„	60
Cazimir Otilia. — Grădina cu amintiri (s. p.)		
Davidescu N. — Leagăn de cântece	„	60
Mihăescu I. Gib. — Vedenia. Nuvele	„	90
Papini Giovanni. — Viaţa lui Isus. Traducere de Alex. Marcu	„	120
Petrescu Cezar. — Omul care şi-a găsit umbra	„	75
Rebreanu Liviu.—Pădurea spânzuraţilor. Ed. V	„	120
Sadoveanu M. — Impărăţia apelor	„	90
„ „ Şoimii. Roman. Ed. VII	„	75
„ „ Povestiri din războiu. Ed. IV Ilustr.	„	72
Stănoiu Damian. — Necazurile Părintelui Ghedeon. Roman. Ed. II	„	75
Teodoreanu Ionel. — Turnul Milenei. Roman. Ed. II	„	96
„ „ Uliţa copilăriei	„	60
Topîrceanu G. — Balade vesele ţi triste. Ed. III	„	42
„ „ Migdale amare	„	42
„ „ Jos cortina	„	12

Cărţile de mai sus se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi direct dela *„Cartea Românească"*, Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I, trimiţând costul prin mandat poştal.

Editura „CUGETAREA" Bucureşti
Director: DELAFRAS = Mătăsari 23

EMILE ZOLA
OTRAVA
ROMAN
Traducere de AL. IACOBESCU

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: Două volume Lei 110

Citiţi azi
LECTURA No. 225
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

CESAR BORGIA
de
CONTELE de GOBINEAU
In româneşte de
A. TOMA
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

Bolnavi de plămâni
Mii de persoane vindecate

Cereţi imediat cartea mea asupra
Noua artă de alimentare
care a salvat deja pe mulţi. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viaţă obicinuită, şi ajută să învingi mai repede boala. Transpiraţia noaptea şi tusea dispare, greutatea corpului creşte şi calcinarea progresivă opreşte boala.

Oameni serioşi
din ştiinţa medicală confirmă superioritatea metodei mele şi aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se începe mai din timp cu metoda mea de alimentare cu atât e mai bine.

Cu totul gratuit
obţineţi cartea mea din care aflaţi lucruri demne de ştiut.

Deoarece editorul expediază în total numai **10.000 bucăţi gratis**, scriţi imediat pentru ca să fiţi şi Dv. unul din fericiţii primitori.

Georg Fulgner, Berlin Neukölln
Ringbahnstrasse 24, Abteilung 611.

Pictorii-Artişti
găsesc culorii şi accesorii germane, franceze, olandeze cu preţuri excepţionale sau schimb de tablouri la Librăria Universala Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27

Bunul simţ şi arta

Istoricului Plutarh, de când a fost tradus de Amyot, i-au zis literaţii francezi *le bon Plutarque*. Nu e de crezut că scrisul naiv şi simplu al vechiului traducător a fost singurul motiv al acestei calificări fixate: Plutarh însuşi avea duhul acelora, căror celebrul text din Evanghelie — alterat, cum cred unii — făgădueşte împărăţia cerurilor.

Plutarh era beoţian.

Sigur: maliţiozitatea Atenienilor a fabricat Beoţiei reputaţie exagerată; aşa se întâmplă obişnuit între vecini. Totuşi beotismul e un cuvânt bun, şi e sigur că Plutarh este tatăl beotismului în estetică. Aşa a vrut întâmplarea hazlie: să confirme, exact în privinţa gustului, beoţianul maliţiozitatea atică.

Din vremea Renaşterii până la sfârşitul epocei clasiciste, *Vieţile paralele* au fost, poate, cartea pe care au cetit-o mai activ moraliştii, istoricii şi autorii dramatici din toate ţările europene. Această masivă acţiune a literaturii lui Plutarh, a făcut să nu fie luat în seamă amănuntul că, el, cel întâi, a exprimat cu perfecţie, în privinţa artei idei în adevăr — beoţiene. Pe această linie influenţa lui durează viguros până în actualitate.

* * *

Autorul acesta a fost un producător intensiv de broşuri. Acea *Despre răutatea lui Herodot*, şi o alta despre *Cum trebue să cetească tinerii poezii*, se potrivesc tocmai bine pentru a forma izvorul esteticei beoţiene.

Ce „răutate" putea să găsească Plutarh la Herodot?

Herodot era Grec din Ionia: om deschis la minte şi foarte umblat prin lume. Cunoscuse felurite ţări şi oameni, avea o curiozitate luminată şi era artist. Personajele principale care au luat parte politică sau militară, la războaiele cu Perşii, Herodot le-a descris cu bunurile şi cu relele lor. Trăise şi el doar pe acea vreme, şi căuta să se informeze serios. Insă pe aceste persoane istorice, în cursul celor cinci sute de ani dela vremea lui Herodot până la a lui Plutarh, le stilizase moraliştii şi pedagogii după obiceiul lor, până ce făcuse din ele nişte eroi model. Aşa-i cunoscuse Plutarh din cărţi, şi el nu era în stare să gândească, că ar putea fi permis să fie închipuiţi altfel: — şi de aceia el acuză pe Herodot de calomnie.

Acuzarea aceasta e tipică. Plutarh era om simplu, de bună credinţă. Acuzarea aceasta se repetă destul de des, şi fără bună credinţă. Originea şi esenţa ei se află în acea radicală antipatie a omului practic penru adevărurile care i se par contrare scopurilor sale. Această antipatie pentru adevăr hotărăşte la Plutarh, ca la oricare beoţian antic sau modern, atitudinea lui permanentă în materie de artă şi de speculaţie filosofică. Şi cazul îşi complectează amuzant semnificarea, prin inconsequenţa naivă şi nepăsătoare — proprie omului practic — cu care Plutarh adună asupra aceloraşi personaje model toate anecdotele tradiţionale, favorabile sau defăimătoare pentru eroii respectivi — le adună numai pentru că le găseşte sfinţite tot de o tradiţie, alături de tradiţia care fabricase figurile de eroi model.

Despre această candoare superbă a omului practic a făcut observaţii decisive domnul Suchianu în strălucita lui *Disertaţie pentru proşti.*

* * *

Plutarh băgase de seamă atâta lucru, că poeţii arată şi oameni buni şi oameni răi, şi că prin urmare, în poezie se găsesc vorbe şi se descriu fapte şi bune şi rele. El condamnă, cuminte pe cele rele, şi cu o grije foarte mare, — caşicum cetitorul n'ar putea să aibă alt gând, decât să le repete şi să le imite pe loc.

Un erou din Iliada, foarte nenorocit şi desperat, strigă: O, Zeus, cel mai răufăcător dintre toţi zeii! Sau: Ahil, foarte supărat, roagă pe toţi zeii cei mari, ca să piară fără deosebire toţi Grecii şi toţi Troienii.

Plutarh adună sute de pasage ca acestea şi, la fiecare spune, cum trebuie explicat tinerilor să nu vorbească sau să făptuiască aşa cum vorbeşte sau aşa cum făptuieşte personajul în cauză. Este, cum vedeţi, un curs întreg de explicaţii pentru imbecili. Nu zic asta numai pentrucă Plutarh găseşte de trebuinţă să lămurească pe larg asemenea platitudini, ci pentrucă nu-l taie capul să spuie altceva, vorbind de poezie.

Exprimat modern, Plutarh tratează poezia după bunul simţ.

* * *

Bun simţ traduce în româneşte două expresii franceze: *bon sens* şi *sens comun*.

Este un simptom mare în istoria spiritului european, că noţiunile corespunzătoare acestor cuvinte s'au degradat progresiv în timpurile nouă.

Voltaire, pe care mobilitatea excepţională a spiritului îl ducea adeseori peste hotarele trase de dogmele literare ce voia să şi le impuie, scrisese în Dicţionarul filosofic: le sens comun ou le bon-sens, c'est la raison grossière, les notions des choses ordinaires, état mitoyen *entre la stupidité et l'esprit*. Se vede că suntem, pe vremea lui Voltaire chiar, departe de „bunul simţ" celebrat la începutul *Discursului despre metodă*. Descartes era pătruns de un optimism propriu matematicienilor: el numea, probabil, bun simţ, inteligenţa matematică, pe deoparte; pe de alta, numea tot aşa: revolta raţiunii libere individuale contra scolasticei. Oricum, bunul simţ a triumfat împreună cu burghezia raliată monarhiei absolute; şi obiecţia ridicată bunului simţ de către Pascal, sub influenţa unei ideologii aristocratice, care invoca *l'esprit de finesse*, a rămas faptă secundară.

Când Chamfort — omul care în secolul XVIII anticipează izbitor spiritul romantic — scria: „bunul simţ este o lumină slabă care luminează un *orizont mărginit*", el formula epigramatic criza unor valori specifice clasicismului.

Burghezia vechiului regim nu putea nici să viseze, în ce baie sângeroasă şi paradoxală avea să se poticnească bunul simţ, idolul pe care-l pusese la locul cel mai de cinste,patronul nu numai al gândirii clasiciste, ci şi al poeziei corespunzătoare. In vremea clasicismului, bunul simţ şi aşa numita raţiune mergeau împreună până la confundare. Şi iată că, printr'o superioară ironie istorică, Teroarea revoluţionară, în care s'a consfinţit atât de minunat prăbuşirea bunului simţ, s'a executat sub invocaţia continuă a *raţiunii*. Raţiunea hipertrofiată, dezbinată de bunul simţ, i-a tăiat gâtul, şi s'a zugrumat apoi ea însăşi, dându-şi capul în mâinile soldatului absolut.... Şi teroriştii erau special hrăniţi cu Plutarh, — deci şi un supliment de aventură a bunului simţ literarizat.

A fost oarecum o catastrofă în familia facultăţilor sufletului, o dramă grotescă între aceste elemente nebulos schiţate în psihologia clasicistă. In concluziile literare pe care le-a scos romantismul din enormul scandal politic al revoluţiei celei mari, şi raţiunea şi bunul simţ îşi fac apariţia ca nişte invalizi fără prestigiu; şi e caracteristic că prima contrarevoluţie literară îndreptată contra romantismului s'a numit *şcoala bunului simţ*, sub care nume ea a şi rămas pecetluită cu ironie.

Prefacerile înţelesului cuvintelor *bun simţ* şi *simţ comun*, arată tendinţa de a exprima un *minimum* de capacităţi intelectuale — spre limita de jos a sensibilităţii şi a inteligenţii. *Bunul simţ* rezumă înţelepciuni curente, acceptate fără pic de reflecţie proprie, reguli de purtare şi de judecată pe măsura celui mai mediocru nivel al spiritului uman. Bunul simţ înseamnă forma cea mai comună de mecanizare a vieţii spirituale.

Când personajul din tragedie, scos din răbdări şi poate din minţi, zbiară: Zeus, tu cel mai rău dintre zei —atunci bunul simţ, prin gura lui Plutarh, de exemplu, ne spune numai atât: Asta nu-i frumos — nu se cade să vorbim aşa lui Zeus; — tinere, să nu vorbeşti aşa cum scrie poetul. Şi atât. Fiindcă bunul simţ trece cu vederea că are în faţă o tragedie, că tragedia e operă de artă, în care personajul vorbeşte situat în anumite condiţii, — bunul simţ nu ia seamă chiar că există, *deosebit*, ceva care e arta. Bunul simţ vede ce e scris negru pe alb, şi-şi aduce aminte regulile lui de bună purtare; bunul simţ e, prin esenţă moralizant.

Estetica bunului simţ dovedeşte o curioasă putere de infiltrare. Oameni cu inteligenţă deosebită, şi întru nimic alta beoţieni, îşi pun în zilele noastre, în faţa unor comedii sau a unor romane, aceleaşi întrebări ca Plutarh despre Herodot şi despre poezie.

* * *

Publicul în sânul căruia ideile literare beoţiene sunt mai în vigoare decât oriunde aiurea este publicul anglosaxon. Exasperat de felul obişnuit al compatrioţilor săi de a înţelege arta, Mark Twain a scris trei celebre istorii: istoria băiatului obraznic, istoria băiatului cuminte, istoria facerilor de bine.

Băiatul cuminte cetea cu credinţă toate istorioarele morale, şi căuta să se conformeze lor. — Odată, nişte băieţi obraznici dusese pe un biet orb şi-l lăsase într'o mocirlă de unde nu mai putea ieşi. Băiatul cuminte s'a dus numai decât să-l scape de acolo, ştiind din istorioarele morale că orbul îl va binecuvânta. Insă orbul l-a lovit cu băţul peste cap, şi l-a înjurat. Băiatul cuminte citise în istorioarele morale, că băieţii obraznici care nu se duc Duminica la lecţiile pastorului, ci pleacă să se plimbe cu barca, se îneacă negreşit. Văzând odată nişte băieţi obraznici urcându-se Duminica în luntre, a dat fuga să-i oprească, ca să-i lumineze. A căzut în apă şi abia a scăpat cu viaţă, pe când cei obraznici au petrecut frumos toată ziua.

Băiatul cuminte nu mai ştia ce să crează: nimic nu izbutea aşa cum îi arătau autorităţile lui literar moralizante. In sfârşit porneşte să caute băieţii obraznici, ca să le facă morală, şi nemereşte vreo câţiva într'o baracă pe câmp: băieţii obraznici legase vre-o cincisprezece câni unul de altul, şi le unsese cozile cu nitro-glicerină. Băiatul cuminte se aşeză pe unul din butoiaşele cu nitro-glicerină care se păstrau acolo, şi se pregătea să înceapă un discurs moral, fără grije că i se ung pantalonii cu periculoasa grăsime.

Dar n'apucă să înceapă, şi intră paznicul. Băieţii obraznici o rup la fugă. Pe cel cuminte paznicul îl înhaţă, şi — până să n'apuce băiatul a zice: Ah, domnule! (cu aceste cuvinte îşi încep totdeauna băieţii cuminţi discursul final, în istorioarele morale) — vă închipuiţi că o singură lovitură pe partea care supsese nitroglicerină a fost destul, ca să zboare în mii de bucăţi, băiat cuminte, câni, baracă şi paznic. „Un caz de tot curios şi inexplicabil", conchide Mark Twain. Păcat de băiat, putem adăoga noi! N'a avut parte să-i spuie cineva, că istorioarele morale sunt nerozii esenţiale. De istorioare morale, mai bine sau mai rău deghizate, e plină literatura, şi ea s'ar reduce la istorioare morale, dacă s'ar conforma esteticei beoţiene.

Soluţia contrazicerilor care-l lăsau perplex pe băiatul cuminte, ne-o dă însăşi natura artei.

Arta este o atitudine extremă a spiritului, caşi religia, cu care arta a fost strâns legată la origină. Religia şi arta nu sunt lucruri de bun simţ. Arta e contemplare sensuală, religia este emoţie metafizică. Arta corespunde unei trebuinţe absolute de a lua lucrurile cum sunt, în diversitatea lor iraţională şi misterioasă. In această poziţie spiritul primeşte fenomenele aşa cum ele i se impun. E ca o atitudine de respect religios către realitatea concretă, şi de împăcare cu ea. E lipsă de tact şi de înţelegere, să turburi acea atitudine de percepere şi contemplare liberă care, dela origini, este implicată în natura noastră. Bunul simţ comite regulat această grosolănie. — Când îi arăţi comic, suspină: ah! gândiţi-vă câtă durere e pe lume; — când îi arăţi tragic, raţionează energic: nu vă pierdeţi vremea cu exagerări metafizice; să lucrăm toţi pentru progresul social, el le face toate bune.

Inţelegem atunci dece, cu cât experienţa estetică s'a diferenţiat mai deplin în conştiinţa artiştilor, cu atât mai hotărît ei au respins controlul bunului simţ, şi l-au trimis să se adăpostească definitiv în patria lui beoţiană.

PAUL ZARIFOPOL

„ALBUM ZOOLOGIC"

Miniatură

Cocoşi cu tocuri Louis Quinze în ogradă
Păşesc orgolios acuma şi
Gelos, s'apleacă soarele să vadă
Păunul fonf cu coadă de-organdi.

Zorile svârlă cioburi de senin...
Satu-şi acoperă cu linişti ochii...
Cu papuci micuţi de purpură, vin
Porumbei să-şi spele albele rochii...

ALEXANDRU BILCIURESCU

La Paradis General

De CEZAR PETRESCU

CAP. VI

...şi casa cu motanul chior

Matusalem alias Pufuleţ fusese de la început sortit aceluiaş aprig destin. Dar cu o tenacitate eroică şi cu un instinct de orientare demn de rubrica „curiosităţilor din toată lumea" de la ziarul *Depeşa*, ştiu să scape în fiecare dimineaţă din orice captivitate şi să revină fidel la vechiul domiciliu, devastat şi stăpânit de nevrednicul uzurpator. Când se trezea şi deschidea ochii, Georgei Galea lua contact cu realităţile din afară, lovindu-se de privirea neclintită şi mustrătoare, a ochiului unic de motan.

Suna...

— Mătuşă Frăsâna, iar a venit jigodia!... Adu-l încoace şi dă-mi vesta. Acum hotărât îi fac capătul. Ii torn otravă pe gât şi se termină cu istoria asta.

Motanul privia indiferent cu singurul ochiu rece şi secular. S'ar fi spus că el ştia mai bine decât mătuşa Frăsâna, că nimeni nu poate fi otrăvit cu un ceasornic de buzunar. Dar baba Frăsâna se căina, cerând amânarea execuţiei cu o zi, până îl încredinţează pe mâini mai bune, într'un mai depărtat şi inaccesibil surghiun. Asasinarea lui Pufuleţ lua pentru dânsa proporţiile celei mai odioase crime şi impietăţi. Motanul se bucurase de deosebita favoare a cucoanei Elencu, era „copilul" ei cel mai iubit, fusese acceptat până în ceasul morţii pe patul de boală al răposatei. Execuţia violentă a acestui ultim orfan, ar fi făcut-o să se răsucească în mormânt. Şi baba Frăsâna îl purta în sac întunecos până la altă cucoană de la cealaltă barieră a Iaşului, cu rugămintea să-l ţină închis cu şapte lăcăţi, fiindcă altfel „nebunul" îi face sama. A doua zi motanul era present la post, fixându-şi patronul cu privirea unicului ochiu, demonic şi rece.

Atâta statornicie desarmă intenţiile motanucide ale lui Georgei Galea. Pufuleţ fu acceptat în inventarul succesiunii, botezat cu numele mai potrivit vârstei şi chipului, şi lăsat să stea de planton pe biroul cu cărţi. Georgei Galea îşi spunea că are şi el acum, ca Maximilian Ştaic, un suflet rob şi mut, care să facă onorurile de gazdă acasă, când se întoarce dimineaţa din Paradis, împleticindu-se pe atâtea cărări, încât ca să umble pe toate i-ar trebui picioare de miriapod. Cu deosebirea, că pe când Cerber era o javră poltronă şi lipsită de demnitate, desonorându-şi stăpânul şi neamul, Matusalem ca un adevărat patriarh, ştia să se facă respectat şi temut. Aceasta o înţelese într'o zi şi Cerber, când în raziile sale pe la debitele de consum şi pe la locuinţele amicilor lui tata Max, împins de o nefericită inspiraţie, nimerise în biroul unde trona Matusalem. Se prelinsese pe uşa deschisă, inocent şi fără grijă, dând din coadă şi adulmecând cu nările încotro s'ar afla bucătăria. Expulzarea a fost sumară. Motanul s'a ridicat sburlindu-şi coada flendurită ca un glorios drapel, trecut prin crunte şi victorioase răsboaie. S'a ridicat, s'a sburlit şi l'a scuipat. Cerber continua să dea din coadă, demonstrându-şi cât putea mai slugarnic intenţiile pacifice. Erau două cozi faţă'n faţă, reprezintând două caractere şi două concepţii opuse de viaţă. Coada lui Cerber, muiată ca un sparanghel fiert, impersonală şi laş linguşindu-se; coada lui Matusalem, bârjoiată şi belicoasă.

Matusalem scuipa. Cerber se lingea.

Poate mai mult de desgust, pentru o atât de mişelnică gudureală şi lipsă de caracter, decât dintr'o tactică de luptă, Matusalem a descins de pe biurou, s'a ridicat în două labe, în poziţia de boxeur cu vechiu antrenament şi cu câteva lovituri repezi de ghiară, a scos intrusul din luptă şi din casă. Schelălăind, cu nările dâră de sânge, Cerber ţâşni glonţ dealungul străzilor, până în buruienile subtropicale din jurul bojdeucei lui Maximilian Ştaic, unde descalificat şi deprimat, a rămas ascuns, până ce de două ori noaptea cu umbrele sale emisferul nostru l-a învăluit.

Un astfel de motan, chiar veteran dar brav, era Matusalem.

Şi fără îndoială, că dacă nu şi-ar cunoaşte puterile şi nu le-ar şti prea slabe într'o luptă de la început inegală, tot aşa cu sgârieturi repezi de ghiară l-ar evacua din casa cucoanei Elencu şi pe Georgei Galea, musafir nepoftit şi scârbavnic stăpân, care-a adus cu el urâte năravuri şi încă mai nărăviţi tovarăşi.

Acum se priviau amândoi.

Georgei Galea păşise în birou cu sufletul golit, cum se deşertase adineaori parcul cu păuni albaştri. Motanul de pe vraful de tomuri, deschisese ochiul somnoros şi unic, în care era dispreţ, desgust şi ură pentru om. Georgei Galea îl privia cu un altfel de sentiment. Numai cu nelinişte. I se părea că privirea aceasta e un spion lăsat de fosta-i mătuşă, un duh al tenebrelor pus să-i supravegheze faptele şi să-i iscodească gândurile. „Tot am să-l otrăvesc într'o zi! hotărî. — Aista-i în stare când dorm, să-mi scoată un ochiu ori să-mi muşte beregata!".

Confruntarea dură mută.

Cel dintâi se plictisi Matusalem, lăsându-şi pleoapa pe ochiu şi pirotind cu nasul în scoarţa violetă a unui cod. Georgei Galea încercă să citească. Svârli cartea după cinci minute. Vru să înceapă o scrisoare menajerei de la casa părintească din Bucureşti, strada Sălciilor 17 bis, care conştiincios în fiecare săptămână trimitea un amănunţit raport şi cerea veste când se întoarce ca să-i aierisească odaia; cerneala era uscată pe fundul călimării, peniţa ruginită.

Se gândi atunci să se ducă în camera lui Emil Ciugolea, unde avea să afle cerneală şi peniţe cu prisosinţă Dar îşi luă seama că are să-l turbure de la lucru poate în clipa cea mai sacră a inspiraţiei. Căci aşa fusese înţelegerea între dânşii şi numai aşa, Emil Ciugolea, primise prieteneasca invitare să se mute şi să-i ţină tovărăşie în casa, slavă Domnului, destul de încăpătoare a cucoanei Elencu. Se muta, şi de la zi întâi începea întâiul capitol al întâiului volum, din primul roman în trei volume. Cu o singură condiţie. Georgei Galea să-i respecte ceasurile de lucru şi să nu-l ispitească la toate netrebnicile lor petreceri, de oameni care-şi ucid timpul fiindcă n'au ce face cu el. Şi mai ales, să nu-l tot iscodească în fiecare zi, cât a scris, unde a ajuns, şi ce-i fac personagiile. Să-l lase să trăiască singur cu ele, să le crească, să le urmeze. Când va crede că a încheiat o parte destul de cuprinzătoare de capitole, are să le citească singur. Are să-i cheme pe toţi şi are să le citească.

Zi întâi trecuse, Emil Ciugolea se închidea în fiecare după amiază în camera lui orânduită cu tot confortul unui laborator de creaţie şi patru, cinci, şase, uneori şapte ceasuri lucra cu zor. Despre misterioasa elaborare a operei, nu sufla un cuvânt. La întrebările din ochi, ducea degetul la buze: „Ssst! aveţi să vedeţi!". Şi toţi aşteptau să vadă, înconjurându-l cu un început de respect şi de admiraţie.

Georgei Galea, în conştiinţa nevrednicei sale inutilităţi se simţea consolat de faptul că aşa cel puţin, contribuie la zămislirea unei opere capitale pentru literatura românească. Posteritatea va judeca şi va ţine socoteală cândva, că dacă a fost cu putinţă să ia fiinţă cel dintâi roman moldovalah, în trei volume şi în maniera lui Tolstoi dinainte de a se ramoli, lucrul se datoreşte în mare parte şi lui, obscur şi anonim muritor, care ca un modest Mecena, a pus autorului la îndemână toate condiţiile prielnice unei asemenea vaste şi nepieritoare creaţii.

Spunându-şi aceasta, Georgei Galea deschise din nou cartea şi începu să citească. Deschise ochiul pe jumătate la fâşâitul foilor şi Matusalem, pe urmă îl închise la loc, cu o indiferenţă ironică, mai crudă decât scârba şi compătimirea. Işi cunoştea acum stăpânul şi ştia cât durează lectura lui! Intr'adevăr, după cinci minute, Georgei Galea îşi dădu seamă că a întors trei foi fără să prindă nimic din înţelesul literelor. Pe dinaintea ochilor îi juca viclean stolul alb de fete din parc; Alina legănându-se lin pe scaunul cu tălpi curbe... Ce fel de ochi o fi având Alina? Desigur albaştri... Sau poate *mauve*. *Mauve* ca florile discrete şi triste, ca florile decolorate în care şi parfumul e parcă decolorat.

Intoarse foaia îndărăt, să înceapă lectura de la capăt, când i se păru că din odaia lui Emil Ciugolea, răsbate un sgomot bizar şi ritmic, ca un horcăit.

Da. Exact ca un horcăit.

Cuprins de un fulgerător presentiment, sări în picioare şi svârli cartea, atât de departe, încât Matusalem tresări şi deschizând ochiul, privi cu mirare la acest acces de energie anormal. Era sigur că lui Emil Ciugolea îi e rău. O congestie şi un acces de inimă; în orice caz ceva înfricoşat. De trei săptămâni, cu viaţa pe care o duce era de aşteptat. Il pândea surmenajul. Noaptea, la Paradis general până în zori. Ziua la lucru, neclintit atâtea ore, în fum de tutun şi în încordarea creaţiei. Debil cum e, nici o mirare că plăteşte, atât de repede, cu inima sau creerul, efortul supraomenesc şi prea brusc. Toate le văzu şi le gândi Georgei Galea, cu iuţeala vertiginoasă a funestelor presimţiri, în spaţiul scurt cât îi trebui să ajungă de la biroul lui Matusalem, până la uşa lui Emil Ciugolea. Ba încă mai avu timp să se gândească la adresa unui medic, la ajutoarele imediate, comprese de ghiaţă, săruri, amoniac, eter — „pentru congestie, bolnavul trebuie culcat orizontal ori ridicat cu capul în sus?" Şi tot în aceleaşi scurte clipe, recunoscu întâia oară cât de adevărat va fi fiind, că înecaţii, în momentul cât se scufundă au răgaz să-şi revadă instantaneu, într'o oglindă cu un milion de faţete întreaga viaţă. Intotdeauna ideia aceasta i se păruse absurdă şi convenţională. Acum o trăia.

Deschise uşa, înfiorat dinainte de sguduitorul spectacol. Emil Ciugolea căzut cu fruntea pe masă, sau lunecat jos în spasmuri, sau cercând zadarnic să-şi smulgă gulerul care-l sufocă...

In prag se opri nedumerit. Scaunul şi masa erau goale. „S'a târât căutând ajutor... aer... apă!..." gândi Georgei Galea cu aceiaşi promptă viteză. Şi păşi până în mijlocul camerei.

De cealaltă parte a mesei, pe divan, Emil Ciugolea zăcea lungit, cu faţa în sus, cu gura căscată... Dar nu horcăia.

Sforăia.

Sforăia aproape tot atât de patetic ca Ionel Florinel, cu gemete prin somn, cu sughiţuri, cu şucrături subţiri şi dintr'odată cu note joase, de bas. Pe faţa asudată şi lipicioasă, la colţul gurii se adunaseră muşte, atrase ca de craterul unui vulcan cu miros dospit de mâncăruri. Emil Ciugolea se apăra prin somn, când ridicând mâna pe jumătate, când mişcând buzele gâdilate cum s'ar fi strâmbat în batjocură la Georgei Galea, râzându-şi de prosteasca lui spaimă.

Iar Georgei Galea, descoperi atunci prin proprie experienţă că omul e un animal absurd, inconsecvent şi crud. Cu o clipă înainte sărise cuprins de panică, îndurerat pe nevăzute de nenorocirea care i-a lovit prietenul. Acum, desamăgit, îi făcea parcă o vină, că în loc să se lupte cu agonia, svârcolindu-se într'o baltă de sânge, sănătos tun, se lupta prin somn numai cu inofensivele muşte.

Inaintă hotărât să-l trezească, sguduindu-l ca un procuror când deşteaptă condamnatul în zorii execuţiei.

In treacăt văzu topul de hârtie frumos orânduit pe masă, peniţele proaspete, tot materialul prim pentru confecţionarea marelui roman, pus în evidenţă, cum se cuvine într'un laborator de creator ordonat şi metodic. Această mărturie prezentă şi de-o mută elocinţă a muncii eroice pentru care Emil Ciugolea, se izola în fiecare după amiază de restul Universului, îl înduioşă. Cu o vinovată indiscreţie Georgei Galea se opri să răsfoiască manuscrisul şi să vadă până unde a ajuns autorul înainte de a cădea în catalepsie.

Pe prima foaie, cu litere de cea mai frumoasă caligrafie se afla scris:

Emil Ciugolea.
SUFLETE PĂRĂSITE
Roman în trei volume
Volumul I
Intr'un oraş trist, a fost odată...
CAPITOLUL I
Copilăria lui Dinu Rămureanu.

Manuscrisul sfârşea aci. Urmau câte-va sute de pagine albe care ar fi putut să continue până la câteva mii.

Emil Ciugolea gemea prin somn, luptând cu duhurile nevăzute şi vrăjmaşe creaţiei.

(Urmează) CEZAR PETRESCU

ZNOAVE VANĂTOREȘTI

Un pușcaș iscusit

Ospătați bine, stăm la cislă la un păhăruț de vin — hodinindu-ne trupurile trudite de alergătură prin pădure în scotocirea pribegilor sitari. Somnul îngreuie pleoapele celor somnoroși. Conu Iancu a deslegat sacul lui cu znoave din care tot scoate mereu întâmplări hazlii și povești vechi cu oameni ciudați care nu samănă parcă cu cei de-acuma.

— Ia să vă spun, bre, o pățanie de-a unuia Petrache Corneanu... Și, după ce trase din țigară cu poftă și dădu drumul pe nas la două suluri dese de fum, începu.

Voi nu l'ați cunoscut pe Corneanu. Pe-atunci eu eram flăcăiandru. Tu, Costache, trebue să-l fi cunoscut. Avea casă aproape de poarta cimitirului.

— Cunoscut, Coane Iancule. Cum să nu! Era un zdrahon de om cât un munte!

— Da, Costache, era o namilă cât în pod de nalt și lat în spete cât ușa. Corneanu ista era comisar la Cvartalul al cincilea; și pe vremea aceia comisarii erau mari și tari, spânzurau și tăiau... până și moarte de om acopereau. Și era și o prubă de bețivan de, mă'nțălegi, zvânta pământul. Dimineața cum eșea de-acasă trăgea pe inima goală o ocă de vin de dușcă ș'apoi se ducea la comisie. Era unul Leiba Negru, care ținea o crâșmă curată în Târgul Cucului, cu vin bun și mâncare; acolo se ducea Corneanu, el și cu prietinii lui, Apfel spițeriu, care ținea o spițărie în Podul Vechiu, și cu încă vre-o câți-va alți bețivani de-ai lor.

— Pe Apfel spițeriul l-am cunoscut și eu, zice moș Costache, era un om mărunțel și burdăhănos, roș ca racu la față și cu ochii bulbucați.

— De beție erau așa, bre Costache. La amează Corneanu, după ce eșea dela Comisie, se ducea la dejun la Leiba. Și se'ncingea uneori câte-o beție de ținea până a doua zi dimineață. Și'n odaia în care petrecea Corneanu, n'aveau voe să intre străini, ci numai cunoscuți de-ai lui.

Intr'o zi, cum stăteau ei la un pahar de vin, intră Leiba crâșmariu și-i spune: — Coane Petrache, sînt doi negustori de-ai noștri și vă roagă să le dați voe să vie și ei aici înăuntru...—Da' cine-s, bre? întreabă Corneanu încruntând sprincenile. — Cutare și cutare, oameni cum-se cade, negustori de vite. Vreau să vă spuie ceva. — Bine Leiba, dacă zici tu, să intre.

Cu căciulile în mâni și tot ploconindu-se s'așază și ei mai de-oparte la o altă masă. Da' Corneanu ista se ținea chipurile și el oleacă de vânător. Umbla pe la goane mai mult după băut și mâncat. Avea un peticer încărcat de ani de zile. Il ținea în cui în casă, ruginit și ne șters de când îl luase. Totdeauna la un pahar de vin croia la minciuni lăudându-se cu fel-de-fel de isprăvi, de pe la vânători, de care nici pomeneală nu era. Așa ș'atunci spunea niște bazaconii mari...

— Mai rar vânător ca mine, măi! zicea el. Eu nu mă tem de nimica... Cu cine n'am fost eu la vânat? Cu toți boerii din țara asta. Ba și cu Vodă Sturdza am fost. Da, să știți voi c'așa-i!... Și iaca cum. Odată Mihalache Sturdza face o goană în munți. Și la goană în munte nu merge orișicine, ci numai oameni vrednici și tari ca mine... Măria Sa știa că eram vânător bun. Și trimete după mine să mă cheme. Mă duc la Vodă. Ce eram să fac! Dacă ajung acolo, Măria Sa mă ie de gât și mă roagă:—Măi, Cornene, în tine am mare nădejde; să mergi numai decât cu noi la munte, la goană. — Oi merge, Măria Ta, zic eu, dacă porunciți. — Apoi să mergi. Haide du-te răpede acasă și te pregătește, și mâne disdedimineață plecăm cu toții la vânat.

Ce eram să fac? Porunca-i poruncă, și pace bună. Mă duc acasă, mă pregătesc, îmi iau din cui pe „Catinca" pușca mea; încalic pe „Marița", epușoara mea, și'n zori de ziuă pornim cu toții cu alai mare și boerime multă la munți, la goană.

Dacă am ajuns acolo am prins a ne așeza pe linie; ici un vânător, colo altul până ce-am ajuns la un loc: la dreapta prăpastie, la stânga prăpastie și numai la mijloc o punte de stâncă cât palma de lată.

Ei, acu-e-acu!... Ce te faci tu, măi Cornene, mă gândesc eu. Dacă-i vine în gând lui Vodă și mă așază tocmai pe mine acolo? Și mă tot feream să mă uit în ochii lui. Da'nu știu cum ridic odată ochii la Vodă și-l văd uitându-se lung la mine și zice Mihalache Sturdza:—Oare pe cine punem noi aicea?... Eu tac. Din boeri niciunul n'o primit. Atunci Vodă se'ntoarce cătră mine și zice: — Săracu Corneanu! Tot el mai vrednic. Pe dânsul să-l punem aici că numai el poate șăde la asemenea loc. Și m'am așezat la mijlocul punții, cu picioarele spânzurate în jos, cu pușca pe brațe și așteptam să treacă vânatul.

— Și nu te-ai temut să stai așa, în munți, Coane Petrache? întreabă negustorii mirându-se.

— Se teme el cine se teme, zice Corneanu, da' eu nu mă tem c'am mai stat alte dăți și mai rău. Și cum stam eu așa și așteptam, numai ce deodată esă cinci urși sălbatici: foc!... Jos!... Cinci cai sălbatici: poc!... Jos! Cinci bursuci sălbatici: poc!... Jos!...

— Tă, tă, tă! se miră negustorii. Și nu te-ai temut nici acu, Coane Petrache?

— Nu, măi, dece era să mă tem? de niște sălbătăciuni care fugeau?!

— Nici de bursuc nu te-ai temut?

— Nici, măi!

Și, sorbind până la fund suprefectul de vin, Corneanu se pregătea să spuie mai departe.

In vremea aceasta se strecurase în odae un casap din hală, și auzind năzdrăvăniile lui Corneanu îl întâmpină cu vorba:

— Sărut mâna, Coane Petrache, să mă lași să spun și eu o pățanie.

— Spune, măi; dar auzi tu, să nu fie minciună c'apoi cu mine ți-i în cârcă.

Și casapul începe să povestească.

— S'o dus mama azi dimineață în hală, la păscărie... Ș'o cumpărat o știucă de trei litre. Și dacă o venit acasă o spalat-o frumușel și-o spintecat-o s'o curățe cum cere rânduiala peștelui. Și ce să vezi dumneata, o scos dintr'însa o ocă și jumatate de icre"...

— Minciuni spui, hoțule! se răstește Corneanu! Cum se poate una ca asta, ca dintr'o știucă de trei litre să scoată mă-ta o ocă și jumatate de icre?

— D'apoi mata cum ai împușcat cu-o pușcă cu două țevi cinci urși salbatici, cinci cai salbatici, cinci bur...."

— Eu, îi taie vorba Corneanu, răstindu-se la casap, i-am împușcat pe rând.

— Apoi și mama o muls știuca câte-o leacă!"

— Eși afară că spui minciuni, păcătosule.

— Parcă eu zic altfel! — și o zbucni pe ușă.

GH. D. HARALAMB

CRONICA MUZICALĂ

Opera Română: Mireasa vândută

Smetana îți sugerează o epocă și un popor. Smetana este oglinda Boemiei, după cum Chopin este întruchiparea Poloniei. Rolul său național întregește și potențează vădit valoarea sa estetică. Smetana este Cehoslovacia în aurora deșteptării sale.

Din sforțările unui popor, nimeni nu realizase încă o sinteză, nimeni nu dăduse încă naștere unei opere de artă durabilă, inspirată din frământarea zilnică și colectivă a unui popor. O națiune care trebuia să se descătușeze în curând, avea nevoie de ceva mai mult decât de danțuri și cântece: îi trebuia un entuziasm potențat, sgomot de luptă, măreție, fie chiar și în muzică. Această mare și minunată sarcină îi revine lui Smetana.

In atmosfera înfrigurată a anului 1848, compune *Uvertura triumfală* și marșuri pentru studenții răsvrătiți. Exilat timp de șase ani la Goeteborg, în Suedia, revine la Praga, pentru a lua conducerea Teatrului național ceh, *Narodni Divadlo*, unde urmau să se reprezinte numai lucrări autohtone. Trebuia dar creat un repertoriu național; Smetana se dedă cu entuziasm sarcinei sale nouă. La 5 Ianuarie 1866 i se reprezintă *Brandenburgii în Boemia*, iar la 30 Maiu, *Mireasa vândută*. Peste doi ani, cu ocazia punerii pietrei fundamentale a Teatrului național, dă *Dalibor*, iar după treisprezece ani pentru inaugurarea acestui teatru reprezintă *Libussa*, care rămâne capodopera sa dramatică.

Intre timp i se execută alte partituri: *Cele două văduve* (27 Martie 1874), *Sărutul* (7 Noembrie 1876), *Secretul* (18 Septembrie 1878). Și activitatea sa nu se mărginește numai aici. Sub titlul *Patria mea*, reunește șase poeme simfonice, care sunt cele mai reușite pagini muzicale din opera orchestrală a lui Smetana, lucrări de o esență cu totul superioară, din care transpiră toată spiritualitatea rassei cehe. Mai publică lucrările sale de piano, *Visuri* și *Danțuri cehe* apoi coruri de un puternic colorit popular: *Dedicate, Cântec pe mare, Trei cavaleri, Cântec de țăran.*

In fine scrie minunata sa lucrare intitulată *Din viața mea*, în care exprimă cu un rar patetism durerea ce-i provoacă infirmitatea care-l atinsese. In această perioadă de muncă intensă, mecanismul delicat al creerului său se detracase. Zece ani după ce fusese atins de surzenie, cași Beethoven, Smetana, cu mintea rătăcită, moare la 12 Maiu 1884, în vârstă de 60 de ani. „Am pierdut auzul, povestește el însuși, așa, de-o dată, în dimineața zilei de 20 Octombrie 1874. Cu o seară înainte, mă distrasem atât de bine la Operă; mă simțeam foarte recreat, încât întors acasă, am improvizat la piano, o oră întreagă. A doua zi, dimineața, eram complect surd".

Operele lui Smetana sunt însuflețite de un optimism neobosit; pline de veselie, de bucurie, impregnate parcă numai de frumusețile vieții. Iredentismul ceh, sub bagheta magică a meșterului dela Praga, se revarsă prin mișcările cele mai seducătoare: gesturi de bunătate, de sacrificiu, de dragoste. Și în finaluri, nimeni nu moare, ci se dansează polka. Și nu este cea mai spirituală manieră de a râde în nasul jandarmului austriac?

După cum Chopin a fost zeul mazurcei, Smetana este regele polcei, dans vioiu în ritmul său în doi timpi. Cât de departe suntem de acel languros *farmec slav!* Smetana ne scoate la iveală un popor vibrând de viață și de voință. Desigur sunt slavi, cehii lui Smetana, dar slavi de origină populară, slavi fără literatură, slavi anteriori lui Dostoewski, suflete fără complicații, dar pline de virtuți bărbătești.

Cu toată reputația de care se bucură în țara-i de origină, *Mireasa vândută* nu este divertismentul național așteptat. Când Smetana a compus partitura acestei opere, era în primii ani ai avântului său liric. Autodidact, dar și erudit în același timp, avea o vădită înclinare pentru formele trecutului. Nu se poate libera de amintirile lui Mozart, Weber, Bellini, Verdi, ale căror urme sunt adânc săpate în paginile *Miresei vândute*. Ea poartă vestigii spirituale din Cimarosa și din Rossini, precum și pecetea sentimentală a lui Donizetti. Uvertura, plăcută și spirituală țesătură, ne amintește de Nunta lui Figaro. In mișcarea și în volubilitatea multor pasagii, recunoaștem iarăși factura italiană. Gustul său stăpânit de manierismul italian, dovedește multă vioiciune, alături de care se resimte însă imitația. Geniul său, a cărui întindere și putere nu sunt contestabile, era pătruns de multe și diferite influențe. „La urma urmelor, zice cu drept cuvânt Goethe, orice am face, suntem cu toții niște ființe colective; ceea ce putem numi într'adevăr proprietatea noastră, reprezintă foarte puțin".

Inzestrat cu daruri naturale evidente, Smetana n'a înnoit decât într'o măsură foarte slabă, formula veche a operei bufe. In general, *Mireasa vândută* nu este lipsită de grație sau de eleganță. Partitura este corectă, chiar clasică, orchestrația ingenioasă și ușoară. Nimic încurcat, nici întunecat, foarte puțină substanță și fond, și numeroase forme sau formule seci; arii, duete, triouri, cuartete, finale, arbitrar legate prin recitative. Departe de-a apare folklorul ceh, în stare pură, cum am fi conduși să credem. Marea arie a lui Kezal, ne amintește cu prea multă preciziune de anumite pasagii din rolul lui Osmin din *Răpirea din Serai*, de Zarastro din *Flautul fermecat*, de don Basilio din *Bărbierul din Sevila.* Nu reținem deci decât paginile de vervă naturală, unde se impun trăsăturile personalității lui Smetana; ele sunt de altfel puțin numeroase: în actul întâiu, aria Mariei, duetul Maria-Hans; în actul al doilea, cavatina bufă a lui Wenzel și duetul său cu Maria, câteva fraze melancolice din aria lui Hans și din duetul său cu Wenzel; în actul al treilea începutul ariei lui Wenzel și ultimele măsuri din liedul prea lung de altfel al Mariei. Aici surprindem calitatea tainică a geniului ceh în melancolia sa suavă și în grația sa fină. Restul este de o inspirație ușoară, de o ornamentație de prisos.

De altfel *Julien Tiersot*, în admirabilul său studiu asupra lui Smetana, arată cu ingeniozitate, cum cântecul popular din Boemia nu are o figură natală bine circumscrisă. Stilurile folklorului occidental și oriental au influențat rând pe rând desvoltarea sa. Și lui Smetana îi este astfel cu neputință să dobândească o originalitate hotărîtă, chiar dacă ar ține să rămână numai la ritmul național.

Opera Română a rezervat *Miresei vândute* o reluare din cele mai decente. Punerea în scenă și regia de un farmec naiv convențional, după cum o cere partitura, a fost cum nu se putea mai reușită. Decoruri pitorești, ansambluri armonioase, masse bine disciplinate; circul din actul al treilea variat ca program și plin de surprize. Suntem recunoscători d-lui *J. Arati*, pentru reușita montare, care dovedește un gust sigur și o bogată experiență.

D-nele *L. Enescu* (Maria), *V. Miciora* (Katinka), *S. Verbioni* (Agnes), *N. Boty* (Esmeralda) și d-nii: *D. Basiliu* (Wenzel), *G. Niculescu-Basu* (Kezal), *V. Rabega* (Hans), *Gr. Magiari* (Krușina), *Gr. Petrovicescu* (Springer) și *R. Steiner* (Mischa) au format un ansamblu omogen, în care fiecare solist, după resursele pe care partitura sa i le punea la dispoziție, a reușit să creeze un tip original, bine susținut vocalmente. Fără a ne contrazice asupra celor afirmate cu privire la omogenitatea ansamblului, onestitatea noastră profesională ne pune însă în situația de-a așeza în prima linie a interpretării pe d-nii: *D. Baziliu* și *G. Niculescu-Basu*, care au realizat, fiecare în genul său, două minunate creații, menite să rămână în amintirea publicului contimporan; istoricul primei noastre scene lirice nu va putea ignora aceste două prețioase contribuțiuni, menite să înalțe nivelul artistic al operei, în România.

Cu elegantă circumspecție a dirijat d. *U. Pessione*, spectacolul.

RADU N. CIOCULESCU

Stradivarius și descoperirea vioarei

Citim în gazeta „La Nacion" din Buenos-Ayres sub semnătura lui Olindo Malagodi:

Un telal din Bergamo, numele lui nu ne este dat — și dealtfel nici nu interesează, — a cumpărat acum doi ani, cu preț de câteva lire, o mobilă veche pe care, ca să-i dea o întrebuințare, trebuia s'o dea la reparat. Desfăcând-o în bucăți, descoperi un fund dublu unde erau grămădite mai multe hârtii îngălbenite de vreme. Numele lui Stradivarius și desenuri care reprezentau viori diferite, făcură pe cumpărător să-și dea seama de importanța descoperirii sale. Căutând să vândă toate aceste lucruri, el nimeri la un mare negustor de instrumente muzicale, foarte cunoscut, Leandro Bisiach, milanez de origină, care cumpără această comoară spre a fi păstrată în Italia.

Această adevărată comoară a telalului din Bergamo se compune din: 1) O biografie a lui Stradivarius; 2) dintr'un tratat al celebrului artist asupra fabricării violinelor; 3) din două sute optzeci de documente de cel mai înalt interes care arată activitatea lui Stradivarius și relațiunile lui cu lucrătorii lui, cu elevii, cu clienții, principii, regii și papii.

Biografia este opera unui iezuit, Teodoro Bonavente, și a fost scrisă în 1743. Este un manuscript de 48 pagini, care conține detalii noi și interesante. Iezuitul povestește că, pe când se afla în Cremona — avea pe atunci 31 ani —trecea într'o zi pe strada Cuțitarilor și auzi ieșind dintr'o casă sunete „mai mult decât omenești". Intră în acea casă: Stradivarius încerca o vioară. Acesta fu începutul unei prietenii care dură aproape patruzeci de ani, până la moartea maestrului, căruia iezuitul i-a dat ultima împărtășanie și al cărui executor testamentar a fost.

Tratatul asupra fabricării viorilor este încă mai interesant decât biografia. Deasemenea este scris de mână. Timpul și umiditatea au deteriorat puțin paginile, care se pot totuși descifra. Este intitulat: „Despre vioară și despre fabricarea ei, precum și despre toate tainele și cercetările făcute de mine la Cremona"— Semnat: Antonio Stradivari. Acest op cuprinde numai zece pagini acoperite cu un scris fin și împărțit în trei capitole: unul tratează despre lemnul pe care-l întrebuința; altul despre lustrul ei; al treilea despre forma vioarei. Se speră să se găsească aci secretul acelui faimos lac (lustru) care dădea vioarelor sale „sunete mai mult decât omenești".

Printre documente, se află o corespondență cu Carlos Farina, vestitul violonist dela curtea Medicișlor; apoi o altă corespondență între Stradivarius și Farina, pe de o parte, și Bartolomeo Cristofani, pe de alta, inventatorul pianului, care cerea sfaturi dela Stradivarius, cu 20 ani mai înainte de data general atribuită acestei invențiuni. O altă scrisoare interesantă este aceea a unui elev al lui Stradivarius, desperat că lacul lui se isprăvise și nu mai putea face viori bune. Din această scrisoare putem deduce că excelența vioarelor depinde mai ales de calitatea lacului, contra unei alte teorii după care calitatea vioarei depinde de ceea a lemnului. — *G. B.*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planșe și ilustrațiuni. Editura «Cartea Românească»

Cămaşa Fericitului

O căutăm toţi şi prea puţini credem, uneori, că am găsit-o. Era firesc să întreb şi eu de ea, cu prilejul călătoriei mele în Pământul Făgăduinţei. Am întrebat pretutindeni : In Haifa, în Jafa, la Rişon-le-Tzion, în Ierusalim, în Galileea... Ciudăţenia lucrului era că, pe măsură ce străbăteam Sfântul Pământ, mi se părea că eu însumi sunt, în unele ceasuri, proprietarul cămăşii miraculoase.

Au urmat aşa mai multe zile până când, într'o seară, am ajuns — de-alungul lacului Tiberiada — la colonia Dagania de sus, pe malul Iordanului. Am intrat în această obştie, sădită aci de vre-o cincisprezece ani, pe o alee largă de eucalipţi.

Veneau, de pe moşioară, la odihnă, şi oamenii şi vitele .Moşioara toată este de vreo mie cinci sute de dunami, iar muncitorii colonizaţi: mai puţini decât o sută. Toată gospodăria lor, apărată de garduri vii şi de boschete, părea că se desmaterializează, sub nuanţele şi vraja serii. Ciocârliile treceau, peste vârfurile cipreşilor, în purpura soarelui, pe care noi cei de jos nu-l mai vedeam, ca săgeţile înflăcărate ale Psalmistului.

O pace câmpenească pătrunzătoare cobora din înălţimile de safir şi de aur şi adâncea umbrele şi răsplătea munca de peste zi a coloniei. Mai înainte ca să pătrundem în casele coloniştilor, zăbovim în instalaţiile, în grajdurile şi la coliviile păsăretului. Tot ce ne văd ochii însemnează vigilenţă, muncă devotată şi o largă iubire de făptura lui Dumnezeu.

Caii şi boii acestor colonişti sunt rotunzi, bine ţesălaţi şi mereu vioi, măcar că au muncit o zi întreagă. Pasările care trăesc în vaste coteţe de sârmă sînt fericite şi răsfăţate ca papagalii doamnelor europene.

Grădina coloniei — decorativă şi potageră — este împărţită, chivernisită, exploatată... după cea mai severă ştiinţă grădinărească. Un tunel de cipreşi o taie în lung şi trandafirii serei răzbat ici şi colo subt bolta mohorâtă. Clete de bananieri prosperează în reţeaua şanţurilor de irigaţie. Aloeşi, palmieri, portocali, în şiruri şi figuri disciplinate, desmiardă ochiul şi exaltează hărnicia stăpânilor.

Sînt atât de frumoase şi de robitoare aceste aparenţe, încât nu-ţi mai rămâne vreme şi dispoziţie pentru nici o cercetare sceptică, pentru nici o răsgândire supărătoare. Dacă poate fi undeva, în lume, cămaşa fericitului, trebue să fie în garderoba acestor colonişti!...

Sîntem învitaţi să cercetăm apartamentul copiilor. In această colonie urzită după principii necunoscute mie şi d-tale, copiii cresc laolaltă subt supravegherea unui corp întreg de crescători şi de pedagogi. Apartamentul copiilor însemnează sălile şi pridvoarele cele mai spaţioase şi mai bine aşezate ale micii republici uvriere. Deasupra întregii şi complexei clădiri, subt nişte tavane uşoare şi rezimate pe stâlpi, în libertatea văzduhului albastru şi a perspectivelor mărginaşe, sînt dormitoarele, curţile de joc şi băncile de învăţătură ale copiilor. Iordanul, Kineretul, dealurile şi prăpăstiile de ametistă, în acest ceas al serii, înconjoară acest cuib din care vehementa reverie a vremurilor noastre voeşte să ridice o specie omenească rectificată şi nouă.

Coborîm din regiunea acestor gânduri şi acestor impunătoare străduinţe şi întâlnim, la un nod de verdeaţă şi de bănci de odihnă, pe unul dintre pedagogii coloniei, înconjurat de câţiva copii... Sînt cucerit de tabloul acestei recreaţiuni de seara! Şi pedagogul şi copiii sînt plini de voie bună şi de dor de joacă. Povestesc, râd, se luptă şi se fugăresc... Şi în zbegul acestor inocenţi, şi în aşezarea şi în munca acestor idealişti şi în toată înfăţişarea lor trăeşte ceva nou, pe care nu pot să-l definesc şi să-l aprofundez.

Privim şi ascultăm pe aceşti oameni... Să fi descoperit ei, cu adevărat, cămaşa din fabulă?... Aspectul lor este destul de modest şi de discret... Sînt oameni redaţi muncii fizice, câmpiei şi creşterii vitelor. Sînt oameni cari, au pierdut velocitatea verbală, gesturile frenetice şi neastâmpărul întrebărilor... Sînt plugari, sînt dulgheri, sînt grădinari, sînt tovarăşi, cu caii şi cu boii...

Inteligenţa, iniţiativa practică, conducerea micului lor stat comunist, deslegarea atâtor interese, sînt abdicate în mânile consiliului tuturor şi fiecare în parte şi pentru sufletul lui, a rămas o unitate, tăcută şi demisionată...

Ne despărţim de aceşti ciudaţi semeni ai noştri cu impresiile cele mai variate şi mai nedomirite. Sînt ei pe o cale nouă şi aducătoare de fericite realităţi viitoare, sau totul este un vis de tinereţe, şi spuma unei şampanii multă vreme comprimate în sticlele diasporei europene?

In orice caz, uriaşă şi măreaţă experienţă!... Idealul sionist e deasupra oricărei controverse şi oricărui scepticism. Aici sîntem bine înţeleşi. Pământul Sfânt se repopulează. Profeţiile se realizează încăodată. Recolta mileniilor viitoare începe iarăşi, de la plug, de la brazdă şi de la sămânţă.

Dar ce va fi cu această uluitoare dibuire socială? Veni-vor zile mai clare, cari să permită filozofilor sociologi studii ample şi decizive? Spori-vor răzoarele, gospodăriile, şi toată organizaţia cea nouă şi deconcertantă?

Deocamdată, sîntem în stufoasă şi înflorită expansiune a entusiasmului !... Sîntem, încă odată, la începutul Genezei, când Adam şi Eva n'au trecut încă de limita pravilei constrângătoare. Şi pe lângă toate acestea, unde, dacă nu pe aceste plaiuri, ale Bibliei şi ale visului, se cuvine să găseşti pe marii visători, pe ireductibilii închinători ai Idealului?

Găsi-vor ei sau nu cămaşa căutată de omenire, pe atâtea căi, de atâtea mii de ani — ceeace au găsit cu prisosinţă, este cununa admiraţiei universale.

GALA GALACTION

Geografie minoră

Răspândirea gustului pentru literatură a adus din ce în ce mai multă vogă obiceiului de a asocia idei unele cu altele pentru simpla şi dezinteresata plăcere ce ni-o dă contrastul, neprevăzutul şi, totuşi, potrivirea lor.

Literatura este o artă de vorbe. Cuvintele, şi efectul lor sentimental; — iată mijloacele fundamentale ale acestui gen. A împărechia idei disparate pentru analogia pe care o prezintă cuvintele lor sau, invers, a asocia cuvinte disparate pentru că cine ştie ce idee, la fundul unuia din cuvinte, se potriveşte cu o idee perdută în cuprinsul celuilalt cuvânt — acestea-s procedeele curente ale literaturii.

Procedee care devin cu timpul obiceiu de toate zilele. Să se observe că astăzi toată lumea cultivată se crede datoare a vorbi în comparaţii, formule pitoreşti, cuvinte potrivite astfel, în cât să mire, să surprindă şi să farmece.

Şi este aci o întreagă mică revoluţie.

Căci două sunt instrumentele prin care ne facem înţeleşi, faţă de alţii precum şi de noi înşine.

Unul este logica, judecata, raţionamentul, silogismul, argumentarea.

Celalt este sugerarea prin asociaţii de idei artistic găsite.

Ştiinţa şi arta.

Or, cred a putea observa că mijlocul argumentării, astăzi, se cam demodează. Devine uşor agasant, din cauza acelui nu ştiu ce retoric, şi scrobit, care îl întovărăşeşte. Avem numaidecât în minte ridicole personagii din Corneille ori Racine, pontificând cu artificialitate şi călărind fudul pe câte o premisă.

Celalt procedeu e mai convingător. Asociaţiile bine găsite, comparaţiile tipice, metaforele reuşite au mai multă graţie, sunt mai mlădioase; le lipseşte tonul pretenţios şi autoritarismul logicianului care ne pune în dilemă.

Iată de ce nu argumentarea strânsă, ci mai degrabă stilul imajat, pitoresc, bogat în simboluri este semnul de identitate al omului cultivat de astăzi.

Şi avem aci, cum spuneam, o întreagă mică revoluţie în istoria intelectualităţii; literaturizarea progresivă a genului uman.

Mă gândeam la toate acestea cetind o mică schiţă literară găsită în revista germană „Querschnitt". Se intitulează „Kleine Geographie", şi este scrisă de Ladislaus Lakatos.

Bucata constă numai din definiţii. Un fel de dicţionar filozofic şi sentimental de nume proprii geografice. In dreptul cuvântului unei localităţi, ni se dau, într'o frază, semnalmentele ei morale. Multe din aceste definiţii sunt chiar profunde. Aproape toate sunt spirituale.

Dar pe lângă meritul lor literar intrinsec, aceste încercări au şi o valoare psihologică de document. Psihologul Young e cel dintâi care a organizat experienţe de genul acesta. Pronunţa un cuvânt, la care subiectul trebuia să răspundă, într'un timp limitat prin tot ceea ce îi trecea prin minte, prin exact imaginile pe cari audiţia vorbei i le sugerase.

Or, dintre toate soiurile de cuvinte, nu cred să existe nici-unele care să fie atât de sugestive, atât de grele în cuprins, atât de bogate în material afectiv şi reprezentativ, cum sunt numele geografice. Un loc este un cadru vag plin de oameni, lucruri, experienţe trecute — şi chiar, dacă nu mai ales, viitoare. Nicăeri ca în definiţia pitorească a unui loc cunoscut nu avem mai bine ocazia de formule îndrăzneţe şi reuşite.

Mi-a rămas, de pildă, şi acum în minte definiţia Veneţiei lui Cocteau:

„Veneţia, ziua, un bâlci în fărîme; noaptea, seamănă cu o negresă îndrăgostită, moartă în bac, cu bijuteriile ei de pacotilie".

Dar să lăsăm pe Cocteau, şi să trecem puţin la d. Lakatos. Din definiţiile sale, vom cita câte-va, la întâmplare.

* * *

Canalul de Suez. — Cea mai enormă intervenţie chirurgicală pe trupul pământului.

Niagara. — Minunea Europeilor, (şi chiar a americanilor, cu condiţia însă ca apa să curgă de jos în sus).

Polul Nord. — Amprenta digitală a morţii pe pământ.

Adriatica. — Leagănul albastru al bucuriei.

Sena. — Apă isteaţă, care a ştiut să-şi aleagă bine oraşul prin care curge.

Sahara. — O imensă rană de foc pe corpul planetei.

Franţa. — O porţiune din regatul Paris.

Himalaia. — Ceafa pământului.

Kamtchatka. — Un dop de ghiaţă.

Berlin. — Utopie actuală a vremii îndepărtate când se vor fi desfiinţat războaele.

Marea Mediterană. — Gura râzătoare, udă şi vorbăreaţă a pământului.

Siberia. — O exagerare.

Insulele polyneziene. — Cordonul ombilical care leagă bătrâna Asie de mica Australie.

Olanda. — O grădină de zarzavat căreia i s'a întâmplat onoarea ca Rembrandt să viseze într'însa.

Missisipi. — O mare, valorificată cu apă dulce.

Gulfstream. — Pulsul Oceanului.

California. — Mare întreprindere pentru industria soarelui.

Platoul Parmei. — Anticamera nesfârşitului.

Genova. — Cel mai frumos cimitir din lume.

Vezuviul. — Un isteric.

Steiermark. — Număr eşantilion al Alpilor ilustraţi. Se expediază franco-loco-gară.

Veneţia. — Unde se visează ştiind că se visează.

Coasta de Azur. — „Chaise-longue"-ul omenirii.

Bolonia. — Jobenul de Doftor al Europei.

Paris. — ...Paris!!!!

D. I. S.

CONAŞII*)

I

La Iaşi, în capătul străzii Bărboi, într'un apartament la etaj, cu geamlâc şi scară şubredă de lemn, locuia locotenentul de administraţie Patriciu, Dodel, cum îl alintase după logodnă Didina, soţia lui, fata preotului dela biserica Tălpălari.

Ofiţerul, uscat şi înalt, purta freză cu cărare în stânga, mustaţă inelată, muscă şi pinteni, butoni pe care se sprijineau cutele pantalonului ce cădeau în falduri.

Seara, când eşiau la plimbare, ţinându-se la braţ, ea blondă, albă, cu guler vaporos de pene, el înmănuşat, mergând agale în tactul săbiei ce se bătea de trotuar, stârneau admiraţiunea invidioasă a fetelor ce rămâneau în drum oftând în urma lor.

Drept e că se potriveau de minune şi trăiau bine. El pleca dimineaţa, pe bicicletă, la manutanţă unde era casier şi se întorcea cu bluza udă de năduşală, tot pe bicicletă, la dejun.

Ea rămânea să doarmă singură în patul mare din mijlocul odăii. Când se deştepta, trăgea canaful ce spânzura dealungul peretului. La sunetul clopoţelului, Vasile apuca tava de ceaiul aşezat lângă felii de pâine prăjită şi intra sfios strângând la sân un plod, o fetiţă fără pantalonaşi, care nu se dedea dusă.

— Nu vrea, duducă, să vie...

— Aşa faci ?... Fii cu minte, vin la mama.

— M'mm.

— Nu vrea.

— Atunci du-te... Hai, fugi cu ea...

— Ce zici mata, să gătim azi ?

— Eu ştiu ?... Ia un kgr. de carne de tocătură. Dacă n'o fi bună, te trimit cu ea înapoi şi ţi-o dau de cap.

— De cari ni-o da.

— Nu fii prost... spune şi tu : „Sunt ordonanţă la d-l locotenent"... Să iei două pătlăgele vinete, chipăruşi de cei mari borcănaţi, buni de umplut. Şi bagă de seamă să nu fie iuţi, să n'aibă fetiţa ce mânca, că te omor... Uit'te doi lei... nu uita să iei lapte pentru Cocuţa.

— Harbuz să cumpăr ?

— Cumpără, cumpără... Vezi numai să fie copt, şi cum o veni domnul, ne dai la masă.

Vasile era bun la toate. Desculţ, cu şorţ făcut dintr'un cearceaf cazon, spăla rufe, învăţase să gătească şi dădăcea copila care se juca cuminte, în patul lui, cu ce-i cădea la îndemână, în timp ce el prăjea chiftele, răspândind pofta de mâncare în mahala.

Când venia dela serviciu, ofiţerul lepăda haina, se aşeza pe marginea patului, ordonanţa îi trăgea cismele, îi prezenta papucii şi, în urmă, îi aducea fetiţa pe care Patriciu o ţinea în braţe, îi dădea să mănânce bucăţele de carne mozgolite în gura lui, să bea vin sifonat. După masă o culca lângă dânsul, îi făcea jucării, îi mânca degeţelele şi adormeau amândoi.

Viaţa lor se scurgea lină. Didina se împlinise la trup, se păstra albă, devenise superbă. Cocuţa creştea văzând cu ochii. Era delicată, avea părul castaniu şi figura mică.

Soldatul o ducea şi-o lua dela şcoală unde pleca sărind într'un picior, curăţel îmbrăcată cu căciuliţă şi palton de iarnă.

Traiul lor era modest. In serile frumoase se plimbau pe jos până la Copou, se opriau la cofetărie şi, uneori, când Didina se simţia obosită, se întorceau acasă cu birja.

Duminica mergeau la popa Petrache, tatăl Didinei, care locuia în curtea bisericii. Nici o ptrecere în afară de cele obişnuite de toată lumea. Crăciunul cu capra şi irozii, de care nu se mai speria Cocuţa, Anul Nou cu urători la fereastră şi Paştele cu deniile, cu roşitul ouălor, cu cozonaci făcuţi special pentru ofiţeri, la manutanţă.

Locotenentul Patriciu era econom. In casă nu cheltuia aproape nimic. Un soldat scoborând dealul Copoului aducea dela o vreme, în fiecare zi, cinci pâini băgate într'un dos de pernă, din care trimetea două la socrul său.

Carnea o căpăta gratuit dela furnizorul trupelor. In curtea căzărmii avea un porc la îngrăşat şi păsări date în primirea sentinelelor, hrănite din belşug cu tărâţe.

Avansat căpitan, Patriciu se purta bine cu furnizorii cu care se înţelegea de minune.

Cu timpul adunase economii frumuşele şi, după îndemnul popii, cumpără o vie mărişoară dată pe rod cu loc de arătură şi imaş, situată la Socola, cu casă bună de locuit şi cramă, cu teascuri şi butoaie.

Viaţa şi-o petrecea acum mai mult la vie. Pleca dimineaţa cu trăsura manutanţei ducând peşte sărat soldaţilor căpătaţi de ici de colo care tăiau viţa, prăşeau, semănau porumb, dovleci şi fasole, stropeau via, ori păşteau vacile.

Tot la vie se pregătea de iarnă : făcea bulion şi murături, dulceţuri nu tocmai reuşite, magiun, vişine şi prune uscate. Aproape de Sf. Măria-Mare se gândea la cules, meşteşugea butoaele aşezându-le la rând, le spăla cu mătura şi le afuma cu pucioasă, în timp ce Didina şi Cocuţa, care se făcuse mărişoară, cochet îmbrăcate, pieptănate frumos, în capoate subţiri cu trandafiraşi, se plimbau prin vie cercând strugurii, ferindu-se cu îngrijire de scaieţi şi de soare.

II

Didina se măritase din dragoste. Destinul îi prezentase fără veste pe locotenentul Patriciu. El, trecea la serviciu, brun, cu sabie lucitoare ; ea, împletea la fereastră, albă, privind la trecători. A doua zi, nimerindu-se tot la fereastră, ofiţerul i-a aruncat o floare, întrebând-o cu voce moldovenească, căutând să-i spună ceva distins:

— Di ci stai la fereastră? Nu ţi-i frică matali că ai să răşeşti?

— Nu răcesc, nu te teme mata.

Constatând că sunt de acord, ofiţerul grăbi atacul. In Duminica ce urma, veni muiat în fir de argint, cu penaj de pene colorate, într'o birjă de lux şi, scoborându-se în văzul vecinilor rămaşi în poartă cu gurile căscate, a intrat în casa preotului. Didina, roşie ca para focului a fugit ţinându-şi inima, la bucătărie. Popa tocmai lua dulceaţă îmbrăcat numai în cămaşă de noapte. După ce au convenit amândoi că e foarte cald, recunoscând că n'a plouat de mult, descleştându-şi cu anevoie fălcile, ofiţerul bâigui ceva din care popa înţelese că-i cerea mâna fetii. Pravoslavnicul i-o dete pe loc, oftând, ştiind din sfânta scriptură, mai ales după ce murise preoteasa — tânără sărăcuţă di ea — că nu-i bine ca omul să fie singur. Spătos ca un cazac, trăia din venitul bisericii care era binişor. Oamenii pe atunci dedeau bucuros. Toate băbuţele uitate de Dumnezeu, îmbătrânite fără rude, lăsau economiile lor preotului să le împlinească comândul, şi popa trăia larg aşteptându-le să moară, îşi sorbea tacticos cafeaua sub nucul din fundul curţii.

Avea şaizeci şi cinci de ani, mergea drept, cu barba sură, bea vârtos din sângele Domnului şi ţinea în serviciu o fetişcană cu pulpele albe adusă de suflet dela Piatra Neamţ.

Didina era bucuroasă să se mărite. Nu eşise în lume decât la botezurile şi nunţile slujite de tatăl ei.

Chemată la înfăţişare, popa care scosese o cană de vin, să cinstească peţitorul, consultă fata de formă, vrând să glumească.

— Asta ţi-i bărbatul. Iţi place ?

— Imi place.

— Uite-te bine la el.

— M'am uitat.

— Ţi-i drag?

— Mi-i drag.

— Ţi-i drag tare, ori aşa mai potrivit?

— Nu ştiu, să vedem, şi fugi pe uşă.

Popa Petrache avea vin bun. Comandantul garnizoanei acordă muzica gratuit, iar răposata lăsase dulapurile pline de albituri. Nunta se făcu într'o Duminică şi Luni dimineaţa. Când tinerii căsătoriţi s'au dus la locuinţa lor din strada Bărboi, un sacagiu cu nasul deochiat le-a aruncat, când să păşească pragul, două cofe de apă în cale, ca să le meargă mirilor, în plin.

Urarea răsplătită cu câţiva pitaci de ofiţerul ce sbură pe scări n'a fost zadarnică. Dodel îşi iubea nevasta, o îngrijea ca pe un copil şi nu o lăsa să pună mâna pe nimic. O îmbrăca bine chivernisându-se pe el, îi cumpără pian cu coadă, cu toate că nu ştia să cânte, şi mobilă de salon acoperită cu îmbrăcăminte făcută la cazarmă din dosuri de saltea.

Didina râdea şi se lăsa alintată, cu gesturi leneşe de pisică. Mâncând cu poftă şi dormind mult, se deprinse să trăiască fără muncă aşteptându-l numai ca să stea la masă sau să iasă la plimbare.

Dar după ce născu fetiţa, dragostea ei pentru Dodel se potoli.

Devenise nervoasă. Nu o mulţumea nimic. Nu se îmbrăca o săptămână şi apoi sărea din pat pe neaşteptate, încerca toate rochiile admirându-se în oglindă. Cu o pălărie bogată'n pene, gătită cu toate bijuteriile ei sărace, colanuri de mărgean, cercei coloraţi şi broşe de ştrasuri, pleca la şosea, răsturnată pe pernele trăsurii, răspunzând de sus la salutul cunoştinţelor, ca o fiinţă chinuită de suferinţi nebănuite, cu priviri muiate în melancolie, exagerând lenevia trupului pe care natura îl înseamnă par'că, cu pecetea misterului săvârşit în el, după fecundare.

O neînţelegere gravă se ivi între ei. Devotamentul şi solicitudinea lui Patriciu o exasperau. Nu-i răspundea când se încerca să-i ajute sau îl chema să-i pună ciorapii, când îşi lua cafeaua. Il oprise de a fuma în casă şi, socotindu-se de familie bună, nu voi să-şi lăpteze fetiţa. Tocmise doică grasă, adusă din Transilvania, pe care o purta gătită cu panglici în urma ei. Dar aici Patriciu din spirit de ordine şi economie interveni cu autoritate. Dete drumul doicii pentru că era mofturoasă la mâncare şi costa mult. Cocuţa fu crescută cu biberonul de ordonanţa din casă, sau de Dodel, când se întorcea dela serviciu, cu lapte proaspăt adus dela manutanţă.

Didina iubea fetiţa cu toane. O trimetea la bucătărie sau o gătea ceasuri întregi pieptănând-o bizar ca pe o păpuşe, strângând-o la piept să o înnăbuşe sau plesnind-o din te miri ce.

Fata creştea desorientată, suită în slavă de Patriciu, lipsită de dragostea binefăcătoare a mamei, schimbând braţele ordonanţelor care îi împlineau toate voile. Ea, îi muştruluia ca pe recruţi, împărţea cu ei bunătăţile ce căpăta şi tutunul lui Patriciu şi învăţase dela ei să înjure ca soldaţii.

Dar, după ce isprăvi şcoala primară, Didina băgă de seamă într'o zi cât de mare se făcuse fata şi văzând-o îmbrăcată în şorţ negru cu părul lins stăpânit în fileu, cu cordoane de „aplication şi sagesse" căpătate la călugăriţe unde învăţa externă, plânse cu hohote şi nu se mai despărţi de ea, silindu-se să înveţe franţuzeşte.

Pentru Dodel avea acum o indulgenţă binevoitoare ca pentru un servitor vechiu şi credincios.

III

Patriciu muncea mult. Via rodea bine. O serie de ani buni îi aduse economii însemnate. Avea cal şi trăsura lui, trăsură de ocazie, binişor reparată, cu soldat îmbrăcat în livrea cărămizie cu nasturi lucitori, pe capră.

Cu prilejul înaintării sale la gradul de maior, viaţa lor se modificase. Intraseră în relaţiuni cu lumea bună. Se duceau din când în când la teatru, la vizită de ziua generalului, la seratele dela club unde intrarea d-nei Patriciu era privită cu satisfacţie şi gânduri rele de tineretul militar şi de bătrâneţea verde.

Revanşa obligaţiunilor contractate soţii Patriciu o dedeau de comun acord în ziua de Sf. Măria Mică, la culesul viei din două motive : Didina se simţea jenată să primească musafirii, socotiţi din aristocraţie pentrucă ocupau slujbe, în casele din strada Bărboi, în salonul mic cu mobila demodată şi fără servitor. Prudent şi econom, ofiţerul se mulţumea cu serviciul celor două ordonanţe: una în casă, care servea, în ciorapi, gătită la sărbători cu mănuşi de bumbac, şi alta la bucătărie, care prepara cu aproximaţie mâncări obişnuite. Cocuţa mânca separat ouă proaspete la dejun, fripturi în sânge şi felii de şuncă roză, după ce înghiţea raportate la sezon, o lingură de untură de peşte sau un păhărel de vin roşu, în care macerase din belşug coajă de chinină.

Patriciu primea bucuros odată pe an, la vie, întâi pentrucă vizitarea domeniului măgulea vanitatea lui de proprietar. Admiraţiunea şi invidia ce se răsfrângeau în ochii musafirilor erau răsplata meritului şi ostenelilor sale.

Şi apoi, acest fel de a primi îi convenea pentrucă era fără pretenţie. Lumea venea şi se ospăta ca la ţară.

Anul acela, ca în toţi anii, invitaţii se prezentară cu întârziere, râzând cu poftă, complimentându-se gălăgios, declarând că mor de foame. Se aşezară imediat la masă. In faţa lor o babă cu luleaua în dinţi învârtea frigarea fără grabă în bordeiul tăciunit de lângă crama în care locuia vierul. O fetişcană desculţă, cu sânii tari şi părul făcut codiţe, înnodate just ca să-i cuprindă capul, servia la masă mămăligă cu brânză, pui fripţi, legături de ceapă şi de usturoi, porumb copt, fructe şi vin — pentru cucoane, must — din belşug, ca la vie. Ca prin farmec apăreau la poartă doi ţigani pucioşi — cobză şi vioară — cari, sfioşi, apropiindu-se încet, îndemnându-se din ochi,

*) Fragment de roman

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIATA DE FLORI) EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA • EXPEDITII IN TOATA TARA

porneau să cânte din ce în ce mai tare, încurajați de exclamațiunile mesenilor înveseliți de vinuri tari. Naționaliști, bărbații cereau cântece bătrânești pe care țiganii le cântau, holbându-se, rânjind cu dinții albi neregulați:

„Leleo cu scurteica verde
Leleo și-oi să mor..."

Apoi hora miresei și la rachiu roșu, când doamnele, rușinate, astupându-și urechile cu prefăcătorie, se ridicară să plece protejând pe Cocuța, izolându-se unde nimereau.

Rugate mult de cavalerii trimiși să le adune, cucoanele cedară revenind la masă unde, după cererea generală, și după un toast ridicat în sănătatea femeii, cea mai frumoasă creatură a naturei, care după spusele unui căpitan burtos răspândește în jurul ei parfum și ambrozie, Didina și Cocuța ținându-se de talie cântară cu debit subțire de voci neexercitate, „Călugărul", romanță la modă, sfârșită într'o cacofonie superbă condusă cu măiestrie de un sublocotenent, proaspăt eșit din școală, care cucerise societatea cântând „Marseilleza", imitând din buze muzica militară. Cocuța îl privea cu admirațiune. Cucoanele și mai ales Didina, râdeau să moară. Geloși de succesul sublocotenentului Adrian, bărbații începură să-și arate talentele: cântau ca broasca, guițau ca porcul și intonară un formidabil „Deșteaptă-te, Române!".

Petrecerea se prelungi până noaptea târziu, când se înjghebă militărește altă masă fără pretenție, peste sărat fript pe cărbuni. Pe neașteptate, în noaptea întunecată țâșniră rachete — surprize rezervate la fine musafirilor — trase din mijlocul viei de un elev artificier care mâncă în urmă separat la un colț de masă, servit de cucoane. Apoi, sătui, amețiți de aer și de vin, grupați pe simpatii, musafirii se răspândiră în vie protejați de întuneric.

La plecare, maiorul Patriciu sufla din bucium umflând obrajii cu sforțări mari și întârziații veniau aprinși la față, împiedicându-se în vrejuri.

Chicotind, căutându-și hainele, se zoreau să prindă ultimul tramwai. La poartă fu un moment de panică. Sublocotenentul Adrian se desmeticise constatând că pierduse un ceas de aur.

— Unde l-ai pus mata?

— Nu știi mata unde l-a pierdut ?

— Mai caută-l mata, că trebue să fie în buzunar...

— Să mergem să-l căutăm; poate l-om găsi.

Devotamentul fu general. Didina își aduse aminte că avea un pachet de lumânărele rămase dela Sâmbăta morților, când împărțise ca de obiceiu cofițe, sarmale și vin la săraci. Se înapoiară discutând evenimentul cu păreri variate, cu lux de afirmațiuni, cu reticențe, lăsând fiecare a înțelege că cunoaște persoana care l-a luat, dar nu vrea s-o dea de gol.

Câteva minute mai târziu se împrăștiară, se făcură nevăzuți, trădați de luminițele ce răsăriau ici-colo.

Cei dintâi cari apărură fură d-na Colonel Cristescu, urmată la câțiva pași de Locot. Vasiliu aghiotantul regimentului. Peste puțin, la buciumul lui Patriciu care trimesese pe Cocuța la culcare și ar fi dorit ca omul cu treburi multe, să se odihnească și el, se ivi farmacistul regimentului, drăguț dar miop, pe care d-na Popovici, soția maiorului-medic îl ducea de mână ca o soră de caritate. In fine, perechi, perechi, unii după alții, d-na Valter la braț cu d-nul Valter, inginer, ce părea ieșit din bae, comisarul Budac care nu-și găsea nevasta, substitutul de procuror la braț cu d-na Budac care predete corpul delictului autorității polițienești.

Didina se ivi, în fine, roșie la față necăjită foc, că pierduse cercelul.

— Numai mata ești de vină... se adresă ea sublocotenentului Adrian cu severitate desmințită de mângâierea ochilor.

— Eu?

— Sigur, acuma trebue să rămâi să mi-l cauți.

— Lasă băetul să plece; a veni mâine.

— Nu vreau să zică pe urmă cineva că a venit la noi și s'a întors fără ceas. Când s'o scula dimineața, să-l caute înainte de a intra lucrătorii.

Plecară. Tramvaiele se retrăseseră. O luară pe jos. Noaptea era superbă, cum afirmau musafirii dornici de plimbare pe lună, ivită în toată splendoarea, fugărită de nori ce se strângeau în jurul ei. Invitații urară noapte bună și porniră cântând în cor de voci răgușite: „Somnoroase păsărele..."

Coloneleasa rămasă puțin mai în urmă ceru trăsura.

Patriciu se scărpină în cap cu nedumerire. N'ar fi vrut să plece, nu pentrucă se temea, avea în nevasta lui încredere oarbă, dar n'ar fi vrut să dea lumii de vorbit, și nu putea să rămână urmând să conducă pe nevasta superiorului său. De altfel nu lăsa niciodată calul și trăsura, mai ales noaptea, pe mâna soldatului. Se gândi un moment să ia și pe nevastă-sa.

— Hai, Didino, mergi?

— Unde să ne grămădim cu toții?

— Stau eu pe capră.

— Și cine să rămână cu Cocuța ?

Argumentul i se păru convenabil. Patriciu nu mai stete la îndoială. Ajută Coloneleselor să se urce în trăsură, se instală alături de ea, strânse genunchii să încapă și locotenentul Vasiliu, aghiotantul regimentului, și dete poruncă vizitiului: „Dă-i drumul și încet la hopuri".

Trăsura dispăru huruind pe podișca aruncată peste șanțul șoselei.

Rămași singuri, Didina ridică brațele care se iviră albe și moi, din mânecile unui robdeșambru albastru ca cerul și, strângându-le încet, cuprinse capul lui Adrian ca pe un odor sfânt și apropiindu-l încet îl sărută îndelung pătimașă, îmbrățișându-l, gata să cadă.

— Vino, îi șopti ea cu voce caldă, trăgându-l de mână... Nu te teme, nu e nimeni...

Intrând în casă împinse pe Adrian în dormitorul ei și se întoarse să vadă ce face Cocuța.

Fata adormise îmbrăcată pe canapea. Didina se retrase, în vârful degetelor, cuprinsă de o frică delicioasă, stăpânită de un sentiment complex pornit din două amoruri deosebite, pentru fată și amant.

Posesiunea lor a fost brutală. Revenind la realitate fu cuprinsă de panică. Ruga pe Adrian cu inima sfâșiată, să plece. Dar ofițerul cu chef de vorbă se încăpățâna să rămână. Făgăduindu-i să-l revadă, ajutându-i să se îmbrace, împingându-l din urmă, Didina deschise ușa, dete un țipăt și căzu în genunchi lângă fata care zăcea fără cunoștință în antreu.

Adrian se făcu nevăzut.

GH. BRAESCU

Cronica cinematografică

Există trei soiuri de filme, adică pe lângă filmele bune și cele proaste, mai există o a treia categorie.

Numesc filme bune acele filme în care se găsesc lucruri ce înaintează arta cinematografică cu un aport de noutate, unde aflăm procedee și invenții ce nu mai fuseseră încă.

Dar, afară de aceste filme, și afară de filmele proaste mai există unele unde nu se colaborează la progresul artei în genere, ci se urmărește doar întrebuințarea **corectă** a mijloacelor deja inventate.

Este filmul **corect.** Filmul plăcut de văzut, pentru că procedeele utilizate fără a fi noui, nu sunt nici propriu zis vechi, adică n'au avut vreme încă să se învechiască.

Ceeace se urmărește în aceste filme este să nu existe nici o greșală. Se pot astfel obține filme perfecte. Dar de o perfecție oarecum negativă. Desăvârșirea e obținută nu prin reunire de noutăți bine găsite, ci din eliminarea de cusururi.

In ultimul timp tocmai a rulat la București un asemenea film. Se numește „Doi amanți", și e interpretat de cei doi parteneri faimoși: Ronald Colman și Vilma Banki.

Bucata e plăcută de văzut. Nici într'un moment nu suntem supărați de vre-o stângăcie technică sau de vre-un „rateu" în jocul actorilor. Capetele figuranților și ale personagiilor episodice sunt bine alese. Colman împlinește rolul fără nici o greșală.

Și, totuși, nu suntem complect mulțumiți de el. Căci Colman a jucat filme care într'adevăr reprezentau aporturi nouă în arta cinematografică. Dar „Doi amanți" nu e din acestea. Face parte din categoria foarte specială a filmelor „perfect corecte".

In astfel de bucăți este absolută nevoie de frumusețe. Frumusețea fizică, eleganța trupească și vestimentară sunt marile prejudecăți ale industriei cinematografice americane, tocmai pentru că americanii au specialitatea filmului perfect corect (tot astfel cum Francezii sunt imbatabili pe terenul filmului prost).

Frumusețea fizică e în genere monotonă. Intercalată printre nenumăratele episoade ale unui film corect, ea capătă acea variație care îi lipsește. Și frumusețea fizică e atunci reabilitată, în timp ce, invers, i se dă filmului, prin frumusețea actorilor un supliment de rațiune de a fi.

Și Colman și Vilma Banki sunt oameni frumoși. Jucând corect, ne fac să nu ne plictisim contemplându-i.

Dar Colman mai e și altceva, mai e și un excelent artist, care n'a avut prea des ocazia să se manifeste în „Doi amanți", dar care, altă dată, a adus reale contribuții personale.

Imi amintesc, în deosebi, de una destul de impresionantă, în filmul celebru: „Ingerul întunerecului".

* * *

Am repetat adeseaori acest adevăr banal: arta e economie de mijloace. Frumosul e redarea lui mult cu puțin. Estetic este sinonim cu tipic, cu simbolic; Redarea unei situații complexe și complicate print'un semn scurt și avar.

Aceste semne sunt de multiple feluri. Fiecare gen de artă își are alfabetul ei expresiv. La cinematograf, limba este aceea a mișcărilor. Totul se reduce, în această artă, la redarea unor stări sufletești bogate și întortochiate printr'o mișcare redusă la minimul ei de manifestare materială.

Reamintesc de toate acestea înainte de a vorbi de o scenă epocală din „Ingerul Intunericului". Ronald Colman este un tânăr ofițer englez, care înainte de a merge pe front se logodește secret cu o fată din buna societate londoneză. Ultima noapte, perspectiva morții posibile îi face pe amândoi să calce peste prejudecăți și să petreacă noaptea împreună. In timpul războiului, tânărul e lovit la ochi, și-și pierde vederea. Pentru a nu fi în sarcina nimănui, aranjează astfel încât să treacă drept dispărut. Și așa, trăește el, după războiu, scriind basme pentru copii, subt un nume de împrumut. (Cerem scuze pentru toate aceste explicații, dar sunt necesare).

Intâmplarea face să fie descoperit de fată, care se duce să-l vadă. El este înștiințat de aceasta. Și atunci, se hotărăște să-i ascundă infirmitatea și să simuleze o nepăsare nesimțitoare și uitarea complectă a fostei lor dragoste. Lucru cu atât mai greu cu cât gândul acestei iubiri fusese și era încă singura lui bucurie.

Și atunci, iată :

Colman dă mâna. Zâmbește. Vorbește. Oferă un scaun. Rotește ochii ca să-și găsească pipa. O vede pe masă. Se duce drept la ea și o ridică (de acolo unde o pusese cu multă atenție, făcând repetiție pentru scena ce trebuie s'o joace). Acelaș lucru cu chibriturile. Privirea lui moartă îl servește de minune căci îi dă un aer glacial, iar dragostea lui se amestecă cu acestea pentru a se transforma într'un ton afabil care colaborează cu răceala sticloasă a ochilor pentru a da și mai mult impresia unei înstrăinări complecte față de fosta lui iubită. Descurajată, ea îi întinde mâna. Bineînțeles, el nu vede mâna întinsă, pe care ea o ține așa, în aer. Și aceasta iarăși îl servește. Căci adaogă o distracție mai mult la nepăsarea lui. Și el nu o vede pe ea cât de tulburată este. Deaceea poate zâmbi. Și zâmbetul lui are ceva straniu și sfâșietor.

In două cuvinte : Colman este un actor american, care vede perfect cu amândoi ochii, și care joacă un rol în care trebue să se prefacă că e un orb, care se preface pe de altă parte că vede.

Și această situație de trei ori complicată, ni-o redă prin câteva mișcări simple : Aceea cu care își caută și aprinde pipa ; aceea cu care surâde tot timpul ; și însfârșit mișcarea negativă care constă din a rămâne neclintit atunci când ea îi întinde o mână pe care el nu o vede.

Toți acei ce cunosc „Ingerul Intunericului" au rămas impresionați de „trouvaille"-ele lui Colman în această celebră scenă .

Dar meritele lui nu se reduc aci :

Colman e specialistul privirilor enigmatice, atitudinilor care conțin combinate : bunătate, plictiseală, simț critic, cunoașterea unor lucruri pe care nu vrea să se știe că le cunoaște, blazare și totuși consimțire de a face eforturi mari ca și când ar fi entuziast.

Și toate astea, într'un anumit fel de a privi pe sub ochi și a zâmbi încet, cu o ușoară, foarte ușoară și intermitentă încruntare de sprâncene.

Cine l-a văzut pe Colman în Kiki, în Noaptea de Nuntă, în Beau Geste, va revedea totdeauna această căutătură care este, cum spuneam, o contribuție reală la arta ecranului.

D. I. SUCHIANU

Curiozități

O colecție de ploșnițe

La Muenchen se află un domn librar B. care a strâns în timp de peste 50 de ani o colecție unică în lume din tot felul de specii de... ploșnițe.

40.000 de exemplare sunt clasificate aci în chip riguros științific și detailat, chiar extrem de scrupulos.

Cea mai mică ploșniță din această colecție e de mărimea unui punct negru abia vizibil cu ochiul liber : e o specie din Himalaia. Iar cea mai mare — are 12 centimetri și a fost adusă din insulele Filipine.

Colecționarul de ploșnițe dela Muenchen a reușit să descopere și câteva specii noui necunoscute științei entomologice. Una dintre aceste specii a fost botezată de colecționarul german atât de galant, cu numele nevestei sale: „Liza", după cum se obișnuește în lumea savanților să se cinstească pe oamenii cei mai iubiți.

Tițeiu și benzină

Inginerii uzinelor Packard din Statele Unite au reușit să construiască cel dintâi motor Diesel — pentru aviație, care va funcționa cu țițeiu în loc de benzină.

A și avut loc primul zbor cu acest motor, la distanță de 1150 chilometri, acoperită în 6 ore de doi aviatori : Leensey și Woolton.

Nu s'a cheltuit pentru combustibil decât 4 dolari 68 cenți, adică circa 800 lei!

In aceiași seară acțiunile Packard s'au urcat la bursă dela 129 la 144 de puncte.

Tunurile „Roenthgen"

Cel mai mare institut de raze Roenthgen s'a deschis la Frankfurt și va lucra atât la cercetări cu ajutorul razelor x cât și la tratamentul complect al bolnavilor (Ronthgenotherapie).

Pacientul va fi plasat într'un stativ, în poziție întinsă, și va fi rulat „ca un frigăroi" în fața snopului de raze.

Roenthgenizarea se va efectua cu ajutorul unor enorme proectoare care seamănă cu niște țevi de tunuri.

Camera în care sunt instalate aceste proiectoare pare a fi mai degrabă o platformă artileristică a unui vas de război.

E interesant că, în sentimentalismul lor , germanii au dat tuturor „tunurilor" nume feminine. Astfel, cel mai mare, se numește „Maria-Ana"...

CITITORII ALEȘI
nu se pot lipsi de
comoara de emoție și intelectualitate
ce le oferă mult răspândita
„Lectura,
floarea literaturilor străine"
Anul al 5-lea
In fiecare Joi un autor ilustru și o operă impresionantă, complectă.
32 PAGINI — numai LEI 5

Au apărut până acum 225 numere din literaturile : scandinavă, rusă, engleză, germană, franceză, spaniolă, japoneză. turcă, italiană, idiș, sârbă, greacă, bulgară, ungară, cehă americană, indiană, etc.

«LECTURA» a adus scrieri din : Björnson, Tolstoi Pirandello, Zangwill, Sudermann, d'Annunzio, Gorki, S. Zweig, J. London, F. Herczeg, L. Hearn, Unamuno, Poë, Balzac, Turgheniew, M. Twain, Maupassant, G. Hauptmann, Șalom Alechem, L. Andreew, Zola, Wedekind, Mirbeau, S. Lagerlöff, H. Mann, Artzibașev, L. Frank, M. Prevost, J. Jerôme, I. Wassermann, Cehov, Ewers, Ojetti, Barbusse, K. Ciapec, Kuprin, R. Tagore, Kolontay, Bergsoe, Strindberg, Stendhal, H. Ehrenburg, Galsworthy, și alte sute de autori de o glorie mondială.

In cei 5 ani de apariție, LECTURA **a construit o operă culturală impunătoare.**

Urmăriți-o regulat!

cereți un număr gratuit de probă.

ABONAMENTE : anual 200 lei, ½ an 100 lei

Administr. „Adevĕrul" str. Sărindar 7-9-11

Cronica Șahului

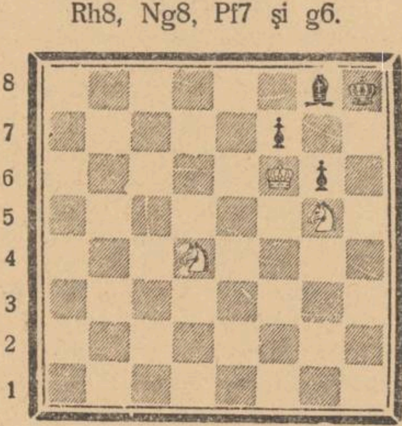
PROBLEMA No. 223

de **W. Pauly**, București.

(„Revista de Șah" 1929)

Negru (4 figuri)

Rh8, Ng8, Pf7 și g6.

Alb (3 figuri)

Rf6, Cd4 și g5.

Alb joacă și face mat în cinci mutări!

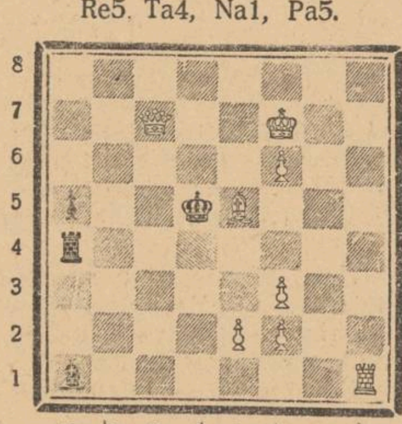
PROBLEMA No. 224

de **T. Horak**, Lwow.

(„L'Echiquier 1929)

Negru (4 figuri)

Re5. Ta4, Na1, Pa5.

Alb (6 figuri)

Rf7, Dc7, Th1, Né5, Pé2, f2, f3 și f6.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 87

Jucată la concursul de șah din Bautzen în Aprilie 1925.

Alb: *J. Mieses* Negru: *J. Engert*

Apărarea lui Alechin.

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. Cb1—c3, d7—d5; 3. é4—é5, Cf6—d7; 4. Cc3×d5, alb nu obține nici un avantaj prin această mutare. 4....., Cd7×é5; 5. Cd5—é3, c7—c5; 6. Cg1—f3, Cé5—g6; bună ar fi fost și mutarea C×f3+; D×f3, Cc6 și negrul are un joc favorabil. 7. b2—b3, é7—é5; 8. Nc1—b2, f7—f6; 9. Nf1—c4,Nf8—d6; 10. d2—d3, Cb8—c6; 11. 0—0, Cg6—f4; 12. Cé3—d5!, Cf4—é6; 13. Cf3—h4, 0—0; 14. f2—f4, acest sacrificiu de pion are de scop să facă mai eficace acțiunea nebunului din b2. 14..., e5×f4; 15. Ch4—f5, Cc6—é5!; 16. Nb2×é5, f6×é5; 17. Dd1—g4, Tf8×f5? combinația negrului începută cu această mutare e frumoasă, dar incorectă. Alb găsește un fin răspuns. Față de amenințarea Cdé7+, N×é7;N×é6+ urmat de D×g7+ mat, negrul trebuia să se apere prin g6! și alb ar fi găsit cu greutate o cale de câștig. 18. Dg4×f5, b7—b5; 19. Cd5×f4!, aceasta e apărarea cea mai bună la combinația negrului. La N×b5, ar fi urmat Cd4; Dé4, Nf5 (C×b5; Cé7+); Dé1, C×b5 cu avantaj. 19..., b5×c4; 20. Cf4×é6, Dd8—é8; 21. Cé6×g7!! această mutare asigură câștigul. La N×f5, urmează C×é1, iar la R×g7, Dé6+ urmat de D×d6. Negrul abandonează.

ȘTIRI

La Ramsgate (Anglia) s'a ținut de Paști un concurs în care au jucat 6 maeștri străini față de 6 maeștri englezi. Rezultatul a fost favorabil jucătorilor străini, cari au obținut rezultatul următor : J. R. Capablanca 5½ puncte d-ra V. Mencik (!) și A. Rubinstein câte 5. G. Koltanovski și G. Maroczy câte 4½, V. Sultanbeieff 4 și I. SnoskoBorovski 3 puncte. Maeștri englezi au fost: Sir Thomas, Yates, Michell, Tylor, Winter, Sergeant și Price. Dintre aceștia cel mai bun rezultat l-a avut Sir Thomas, care a câștigat partidele împotriva lui Maroczy și Sultanbeieff, obținând 3½ puncte.

Tot la Paști s'a ținut la Bautzen un concurs de șah între maeștri germani. Premiile au fost obținute de: Bluemich, Engert, Gilg și Mieses cu câte 5 puncte, Faiarovitz 4½, v. Holzhausen, Machate și Schmitt cu câte 4.

In revista „Realitatea Ilustrată" apare o rubrică de șah redactată de d. Marcel Rozenzweig.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Elevii cari au trecut cu suces examenele cer părinților să le cumpere *O călătorie în lumea basmelor* de Selma Lagerlof, care nu costă de cât 80 de lei.

Elevii rămași corigenți muncesc mai cu drag în vacanță, dacă părinții le cumpără această carte atât de instructivă.

Cărți și Reviste

A. COTRUȘ: Mâine
Ediția II revăzută și întregită. Edit. Revista Societatea de mâine, Cluj

LIA MIREA: Variațiuni ritmice

AL. T. STAMATIAD: Cetatea cu porțile închise, parabole premiate de Soc. Scriitorilor Români
Edit. Cultura Românească

OCTAVIAN ȘIREAGU: Pe aripa sufletului, poeme în proză
Edit. Providența, Cluj

Intre acești patru poeți, d-nii A. Cotruș și Al. T. Stamatiad sunt dintre cei îndestul de bine cunoscuți, mai ales d. Stamatiad care e și premiat al societății scriitorilor români, iar d-na Lia Mirea și d. O. Șireagu noi veniți cu totul necunoscuți publicului cititor și criticii.

„Variațiunile Ritmice" sunt atmosferă mai mult decât linie și preciziune. Senzibilitatea ia culoarea lucrurilor în care se răsfrânge. Cântecul acestor melodii e un acord înfiorat între durerile și deliciile care străbat această senzibilitate ca vânturile contrarii ale atmosferei, o glorificare a efemerului, acordul cu neîncetatele schimbări ale universului, cu muzica acestui univers pe care caută să o ghicească din alungarea veșnică a tonurilor.

Lirismul său e numai efuziune sentimentală fără disciplina superioară a intelectualității. O extremă delicateță verbală și o emotivitate care șovăe ușurel între compătimirea de sine și o vagă sentimentalitate cu oarecare dulce monotonie. Bine înțeles unele stângăcii în technica versului și mânuirea limbii, ca orice debutant, însă un dar real.

A. Cotruș în schimb e aspru și năvălit de impulsiuni care dau versului un patetism avântat. Poemele sale sunt uneori rău cioplite și unele vorbe lovesc ciudat în limbagiul poetic. Dar el a avut norocul să trăiască în Ardeal, unde strânsul contact cu țăranul și tradiția strămoșească, ardoarea luptei pentru neam și libertate s'au alăturat în el cu setea pentru dreptatea socială și acestea au fost izvorul inspirației lui poetice. Respirând aerul încărcat de miresmele fânului și ale pământului reavân răsturnat de brazde, călcând poteca muntelui „din care foametea mușcă din când în când" poemele lui au păstrat seva și vigoarea poporului. Note vii, pete de culoare strălucesc pe câmpul ideologiei cenușii a naționalismului și socialismului său.

Revolta și lupta dârză sunt izvoarele poeziei sale. O ardoare religioasă e în pofta lui „grea de danie", în dorința de sacrificiu, în pornirea frățească spre cei ce scurmă pământul: plugarul și minerul. Sufletul lui sângeră pentru suferințele lor fără nume, tresare adânc în versurile sale curagiul moral pe care l-au pierdut idealiștii dinainte și pe care încă n'au început să-l caute generațiile de azi. Dar cu tot clocotul pătimaș din poemele sale, A. Cotruș este mai mult un cerebral decât un senzual. Imaginea adesea se topește în abstracțiuni și alegorii, culoarea se șterge și versul devine proză, târându-se pe pământ.

Totuși rămâne un poet prețuit și demn de toată simpatia.

Poemele în proză sunt un gen literar foarte greu de realizat. Cine sunt acei care au izbutit în aceste încercări? Cei mai mari virtuozi ai cuvântului, dar și cei mai strălucitori reprezentanți ai spiritului și mai fini în senzibilitate.

Fără îndoială d. Al. Stamatiad posedă o mare virtuozitate verbală, dar poemele în proză sunt compoziții gingașe în care perfecțiunea formei cere un gen de talent anume: parabolele sunt frumoase, dar nu găsim în ele ceeace face prețul și farmecul povestirilor lui Oscar Wilde de pildă.

Poemele d-lui Șireagu, într'o formă adeseori nelucrată, pline de stângăcii și naivități, sunt alcătuite dintr'o materie mai caldă și mai vie, au un accent de sinceritate mișcătoare. Elanul mistic cu tonul său șoptit și arzător de rugăciune, unele imagini de o rară frumusețâ și culoare, dar mai ales sentimentul intim al divinității, iubirea și aspirația către izvorul acesta de viață vie, are accente care amintesc Cântarea Cântărilor și care sunt unice în literatura noastră:

„Subt picioarele mele pământul ardea, ca o flacără. Induram dureri grozave și... și în apropiere se jucau cu pletele sălciilor undele unui râuleț; totuși nu căutam să scap de marile chinuri, nu voiam să le potolesc în ele... Le 'nghițeam, ca pe o plăcere, simțeam că dragostea Ta, va pătrunde în apropierea mea —ca o umbră plină de răcoare, plină de mistere luminoase — — mai îngrab' ca ajutoarele pământești...

„De accia decâte ori te voi chema să mă scapi d- vârtejul slăbiciunilor mele, să sosești în totdeauna târziu, căci atunci nu voi cunoaște gustul suferinței și voiu trăi cât Tine"...

Litanii pasionate, muzică mistică și naivă, fără artificii și virtuozitate, dar intensă putere de comunicativitate. — *Isabela Sadoveanu.*

Elena Văcărescu și Contesa de Noailles: „Miresme de departe"
In versuri românești de A. Pop. Marțian și Ștefan Bălcești

Un volumaș de traduceri din cele două poetese franceze: cea dintâi de origine românească, cea de-a doua numai arareori și foarte evaziv recunoscând că ar avea oarecari legături sufletești cu țara și neamul nostru. Nu căutăm, însă, în cele ce urmează să deschidem acest proces. Destul că cele două poetese, prin talentul lor, au câștigat loc de cinste în lirica franceză.

D-ra Elena Văcărescu este prin senisibilitate poetă română, dar de expresie franceză. In versurile sale este evocată nesfârșirea lanurilor de grâu sau foșnetul porumbului; cerul albastru și lumina țării noastre, miturile poporane care i-au încântat copilăria, seninătatea firii noastre și pitorescul neîntrecut al peisagiilor.

Iată evocarea „Cenușeresei":

Cenușereasă tristă, cu păr de borangic,
Te'ngână 'n vatra goală cri-cri de greer mic —
Și doina ta m'alintă pe suflet ca o soră
In timp ce stol de patimi s'au prins afară'n horă.

Aud cum curge torsul din fusul tău, domol
Ca susurul de trestii când unda dă ocol;
In umbra luminată de sdrențele ușoare,
Văd furca ta înfiptă la șold, în cingătoare...

Față de calmul sufletesc discret al d-rei Elena Văcărescu, poezia d-nei contese de Noailles apare mai turburătoare, sentimentele se deslănțuesc mai violente, ca în „Am scris să știe lumea când n'oiu mai fi pe lume" din broșura de față — pretutindeni palpită dragostea de viață („Am pierdut universul"), alături de grația feminină cea mai desăvârșită, pe care o întâlnim în „Ploae de primăvară", unde se recunosc aproape toate calitățile autoarei și unde se valorifică și traducerea d-lor A. Pop-Marțian și Ștefan Bălcești:

Tu joc de primăvară lină,
Tu ploae rodnică și plină,
Al cărei ropot luminos
Aleargă'n frunze zgomotos,
Tu care vii din țări de spume
Să picuri cerul peste lume, —
Cu spornicele piciorușe
Pe-obraz coboară-mi jucăușe,
Coboară'n palmă să te-alint
Și joacă, greeruș de-argint.

. . . .

Și cu năvala apei vin
Și 'nneacă-mi vâlvora de chin
Ingheață-al gândurilor puls
Și inimii să-i cânți să tacă
Să doarmă bravă și săracă
Pe laurii care i-a smuls;

O, umedă și blândă rudă
Sugrumă sbaterea smintită —
Să stau sub toropeala udă
Ca o Naiadă adormită!

Dela simțământul realizat aci și până la ideologia personală din volumul „l'Honneur de souffrir", nu e mult. Aceeaș caldă melancolie, aceeaș filozofie pătrunzătoare a resemnării.

Traducând în românește câteva din poeziile d-rei Elena Văcărescu și d-nei Contese de Noailles, d-nii Ștefan Bălcești și A. Pop-Marțian ne dau prilejul să cunoaștem cele două talente feminine din literatura actuală franceză, prin cele mai caracteristice bucăți din poezia lor. Despre traducerea în sine, va trebui să recunoaștem (ca în „Cenușereasa" sau „Ploae de primăvară") că traducătorii, ei înșiși poeți, s'au ridicat până la înălțimea originalului. — *George Baiculescu.*

„Junimea literară"

Vechia revistă cernăuțeană, de sub conducerea istoricului Ion I. Nistor, intră cu acest număr în al optsprezecelea an de apariție. Intemeiată în 1904, ea a fost întreruptă în timpul marelui răsboiu, reapărând în 1923 — cu aceleași idealuri culturale și cu aceiași colaboratori ca în trecut. Pentru Bucovina de dinaintea răsboiului, ca și pentru Bucovina de după războiu, revista d-lui Nistor a fost singura publicațiune românească, publicațiune care cerceta în mod științific literatura, limba, istoria, folklorul și manifestările culturale românești ale provinciei.

„Astăzi — spune d. Nistor în cuvântul-înainte din fruntea numărului (1—4, 1929) — avem mai mult răgaz să ne aducem aminte de frumoasele îndeletniciri ale tinereților noastre. Trebue să le reluăm și să grăbim drumul spre vechiul nostru ideal artistic și cultural. In scopul acesta am înțeles să ne primenim rândurile cu talente tinere și mult promițătoare, fiindcă noi nu înțelegem să schimbăm rostul revistei noastre, care trebue să rămână moștenire „junimii" ce se îndeletnicește cu literatura și care trebue să-și păstreze caracterul unei grădini în care în fiecare primăvară să răsară și să înflorească flori din cele mai frumoase și mai pline de parfumul adevăratei creațiuni artistice și literare".

In numărul de care ne ocupăm aci, d. *Simeon Reli* publică un foarte interesant studiu despre „Un prinț român pribeag", feciorul evlaviosului și înțeleptului Petru-Vodă Șchiopul, domn al Moldovei, Ștefan. Apoi proză literară de *V. Gherasim* și Traian Chelaru. Intre poezii, remarcăm traducerea poemei lui *Petöfi* „Doi drumeți" în versiunea d-lui V. Loichița și o altă poezie „Greerul", tradusă de d. Dragoș Vitencu după *Rudolf Baumbach.* Pe aceeaș temă a „Greerului și Furnicei" autorul german face o scurtă poezie epigramatică, pe care traducătorul o redă cu multă vioiciune în expresie românească:

Cine nu cunoaște basmul
Greerului ce-a cântat,
Vara 'ntreagă, versuri triste
Și romanțe, pe'nserat —
Și-al furnicii nemiloase
Ce l'a dat pe ușe-afară
Fără hrană, fără haină,
L'a lăsat de frig să moară.

. . . .

Cum stătea sărmanul greer —
Mort, cu labele 'nghețate,
Un cioroiu cu glas de critic
Cârâi plin de dreptate:
„Ai murit prea tânăr, nene,
Viața ți-o lungeai ușor
De'ncercai să-ți vinzi rentabil
Versur'le la editor!..."

D-l *Luca Morariu* publică o poveste din dialectul istro-român și traducerea ei românească. — G. B.

„Revista clasică"

Cele două reviste de cultură clasică: „*Orpheus*" și „*Favonius*", cea dintâi apărând la București, cea de-a doua la Craiova, s'au contopit într'o publicație nouă: „*Revista Clasică*" — sub conducerea d-lui N. I. Herescu. Primul număr, Ianuarie-Mart 1929, cuprinde un cuvânt înainte, constituind o judicioasă și plină de frumusețe justificare a clasicismului. Reproducem o parte în cele ce urmează:

„Clasicismul nu este o materie de predare oarecare, la liceu ca și la Universitate. El nu este cultivat numai pentru ceeace reprezintă intrinsec, ca știință, ci și pentru valoarea sa etică, estetică și pedagogică.

Clasicismul are o valoare morală, pentru disciplina ordinei și a ierarhiei pe care o aduce în activitatea umană. Pentru sentimentul de armonie și de echilibru între forțe. André Gide notează cu dreptate (Incidences, 217): „Il me semble que les qualités que nous nous plaisons à appeler classiques sont surtout des qualités morales, et volontiers je considere la classicisme comme un harmonieux faisceau de vertus... La perfection classique implique, non point certes une suppression de l'individu (peu s'en faut que je ne dise: au contraire) mais la soumission de l'individu, sa subordination, et celle du mot dans la phrase, de la phrase dans la page, de la page dans l'oeuvre. C'est la mise en évidence d'une hiérarchie".

Clasicismul are o valoare estetică, pentrucă a legiferat în ordinea frumosului aceleași principii ca și în ordinea morală. Ceeace era ordine și ierarhie în lumea etică, devine armonie și proporție în lumea estetică. Orice s'ar spune, arta este susceptibilă de canoane, e stimulată de ele, iar clasicismul este modelul modelelor. Citâm de astădată un poet, pe cel mai modern dintre poeți și pe cel mai perfect dintre poeții moderni, Paul Valéry. El zice: „Je songeai à la singularité de cet art que l'on nomme classique; je remarquai qu'il commence de paraître aussitôt que l'experience acquise commence d'intervenir dans la composition et dans le jugement des oeuvres. Il est inséparable de la notion de préceptes, de régles et de modèles".

Clasicismul are, în fine, o valoare pedagogică. Atât în învățământul secundar cât și în cel superior. Liceul, în concepția tuturor, trebue să dea pe de-o parte rudimente de cultură, pe de alta să formeze spiritele. Or, selecțiunea spirituală a tinerilor ce aspiră la intelectualitate, nu se poate face decât printr'o disciplină care să fie un inteligent exercițiu al funcțiunilor raționale. Clasicismul este singura știință care îndeplinește această condiție din toate punctele de vedere: și prin conținutul său, etic și estetic, și prin forma sa".

Acest prim număr al noueí reviste de cultură clasică aduce colaborarea d-lor: *I. M. Marinescu* (Iuliu Cezar), *C. Papacostea* (Gândirea epică elină: Homer și Hesiod), *I. Valaori* (Doi elegiaci greci: Solon și Mimnerm), apoi traduceri și note datorite d-lor *G. Murnu, N. I. Herescu, V. Al. Georgescu, M. Pippidi* și *G. Popa-Lisseanu.* — *G. B.*

Din nici o casă nu trebue să lipsească
REALITATEA
ilustrată
care publică:
Știință popularizată. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseții.— Rubrica cinematografică.—Curiozități.—Oameni, fapte și idei. — Poșta Laurei. — Poșta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.
100 clișee fotografice din toată lumea.
24 pagini mari în culori — Lei 8

DRAPELUL BLACK FLAG NEGRU
TRADE MARK
Cel mai puternic insecticid lichid, cu miros parfumat și efect sigur
„BLACK FLAG" lichid distruge muștele, țânțarii, ploșnițele și toate insectele.
„BLACK FLAG" lichid este indispensabil agricultorilor și fermelor pentru a îndepărta muștele și țânțarii de pe cai, vaci, boi, etc. pulverizând locurile unde ele se găsesc (grajdurile, etc.)
„BLACK FLAG" lichid distruge moliile. Nu pătează și nu lasă nici o urmă pe ștofe, pânze etc,
„BLACK FLAG" lichid este un bun distrugător de mirosuri neplăcute (este un dezodorant). El va distruge mirosul din abatoare, grajduri, cotețe, canaluri, closete precum și mirosul vaselor murdare.
Nu întrebuințați lichidul pe blănuri, vite, câini, păsări, flori plante. Pentru acestea întrebuințați praful „BLACK FLAG". De vânzare la farmacii, droguerii și la depozitar:
Reprezentant și depozitar S. N. IANCOVICI
București I, str. Academiei No. 6, Telefon 39/13

Recenzii

LÉON MOUSSINAC: Le cinéma soviétique (N. R. F.)

In această carte — scrisă de un comunist militant și de un frenetic admirator al cinematografului — ni se explică misterul excelenței filmului rusesc actual.

In Rusia nu există sistemul american al vedetelor. Actorii de ecran în Republica sovietelor sunt exact tot atât de bogați ca orice alt artist. De altfel nici nu se caută să se crească „stele". Căci filmul, după Ruși, este ceva prea dificil și important pentru a fi lăsat pe seama bogăției de invenție a unui actor.

In Rusia alcătuirea unui film (vorbesc de filmele artistice, nu de cele documentare, și încă mai puțin de cele instructive) înseamnă o serie de colaborări, de concursuri instituite, de nenumărate „eliminatorii". Intr'un cuvânt, este o operă de creație colectivă.

O idee bună este depreciată bănește în sensul că nu-i recompensată cu milioane de dolari ca aiurea. Dacă ideia e reușită, atunci se adoptă și se dă *ceva* inventatorului. Atât cât îi trebue ca să trăiască *câtva* timp. Căci ar fi imoral și nesocialist să trăești rentier toată viața pe socoteala unei fărîme de invențiuni, menită să se demodeze după câteva luni.

Dar această depreciere nu importă. Căci grație regimului polițist, nu poți mânca decât dacă lucrezi. Și a avea idei în cinematograf constitue — când ele sunt bune — o muncă mai agreabilă decât altele. De ce atunci, în loc să o plătim mai puțin, pentrucă-i mai puțin penibilă, să o plătim cu milioane?

De altfel, invenția în cinema nu-i, la Ruși, o afacere de specialiști.

In orice film intervin trei elemente:

1. Statul — cel mai important — și anume mai multe ministere (arte, instrucție și altele).

2. Technicienii; și

3. Publicul spectator, grupat în asociații organizate. Și el are cuvântul său de dat la alcătuirea unui nou film.

Astfel toată lumea colaborează. Și din milioanele de oameni interesați la aceasta, nu se poate să nu apară în fiecare moment idei.

* * *

Idei care, cum spuneam, se plătesc exact ca orice altă muncă.

Căci, o a doua caracteristică a cinematografului sovietic este de a fi dezinteresat.

Desigur, un film cere bani mulți. Dar tocmai de aceia intervine Statul: ca să finanțeze pe deoparte și ca să împiedece lăcomia de câștig pe dealtă parte. Este interzis de a se da vre-un „dividend" cuiva în caz de câștig. Beneficiile sunt obligatoriu transformate în noui invențiuni.

In asemenea condițiuni se cumulează avantajele unei înlesniri financiare cu toate avantajele morale ale absenței oricărui gând lucrativ.

* * *

O a treia trăsătură a cinematografului sovietic este caracterul său experimental.

Rușii de astăzi au o mică prejudecată: cred aproape religios în atotputernicia mașinii. In cazul cinematografului, aceasta se traduce printr'o idee curioasă: Au mai multă încredere în ce văd cu ochii mecanici ai aparatului de „Kamera" (prise de vue) decât cu ochii fiziologici ai oamenilor.

Aceștia din urmă intervin doar pentru a aprecia, critica, selecționa și elimina clișee fotograficește existente.

In America, din cauza caracterului capitalist al producției cinematografice, un film se face în felul următor: Un regisor are o idee. Asupra ei întreține pe finanțatori. Câteodată intervine și un scenarist. Alteori se adaogă în combinație, dela început și Steaua. Lucrul odată aranjat, se pune în executare. In timpul executării, desigur, se repetă adesea de treizeci de ori o scenă și se alege proba cea mai reușită. Dar nici-odată unor Grifith, Sjostrôm, etc., nu le-ar veni în gând să fotografieze scene oarecare, fără nici-o idee preconcepută, numai pentru a strânge material. Ar fi o procedare prea bohemă pentru o industrie de gen capitalist.

Din contră, ea e perfect adaptată unei producții socialiste. Se adună documente, se adună mereu, fără grija zilei de mâine. Și când ceva trebue, este de unde să se ia.

Aceeaș politică explică de ce nu-i nevoie în cinema-ul sovietic de celebrități. Stelele sunt necesare pentru a obține dela ele lucruri inedite, pe care trebue să le furnizeze toate odată, cu ocazia unui film unic. Or, dacă, din vreme, s'a strâns material fotogenic pentru toate situațiile, pentru toate peisagiile, pentru toate capetele și expresiile, — atunci la ce bun să apelăm la acest lucru insuportabil, scump, pretențios și, pe deasupra, nu întotdeauna reușit, care este Steaua de ecran?

* * *

Așa dar:

1. Colaborarea colectivă a Statului, Technicienilor și Marelui Public.

2. Absența oricărei idei lucrative de exploatare comercială rentabilă, dividende, beneficii, etc.

3. Experiențe fotografice prealabile, și adunare anticipată, dezinteresată de material fotogenic brut.

4. Eliminarea elementului Stea.

Iată cele patru caracteristici mai importante ale cinematografului Rus.

La acestea s'ar mai putea adăoga un al cincilea: revenirea la natură și o oarecare părăsire a studio-ului.

* * *

In ce privește caracterul „istoric" al celor mai multe filme rusești, — el trebue înțeles bine. Iată ce ne spune în această privință, d-l Moussinac:

Filmele istorice din Rusia sovietică n'au nimic comun cu splendidele „superfilme" americane de „reconstituire istorică", marile rivale ale lui Musée Grévin și panopticele de iarmaroace.

Este vorba de cu totul altceva.

Se ia un eveniment istoric autentic, sau mai multe. Și asupra lor se proiectează spiritul bolșevic. Aceste evenimente, întâmplate altădată, sunt acum „gândite în chip marxist". Sunt exibate apoi astfel încât să reiasă clar cum ele trebuiau să ducă, în cele din urmă, la regimul actual al Rusiei.

Foarte, nespus de interesant acest sistem de a răpi Istoriei secretele sale și de a reconstitui experimental viitorul, fostul viitor, trecutul nostru fotografiat în momentul când nici nu se născuse încă.

Este o experiență care nimănui decât unui Rus nu i-ar fi putut trece prin minte. Și este datorită, în cea mai mare parte, influenței lui Marx.

Ceeace ne arată încă odată că nu trebue să dăm din umeri când vedem împerechiându-se în Rusia concepte ce ni se par inasociabile, cum este în cazul nostru: Marx și Cinematograful. In Republica de peste Nistru există nu atât un alt regim politic, cât mai ales un al regim mental, o altă teorie a cunoașterii, care nu se știe dacă nu e, în fond, mai bună și mai realist corectă decât a oamenilor din Apus.

* * *

In cartea d-lui Moussinac se găsesc toate detaliile necesare asupra organizării materiale și sociale a producției filmelor.

Se mai găsesc și caracterizări interesante ale principalilor regisori ruși: Pudovkin, Eisenstein și Dziga-Vertoff, precum și indicații asupra celor trei mari centre de producție: Sovkino, Wufku și Meșrabpom.

D. I. S.

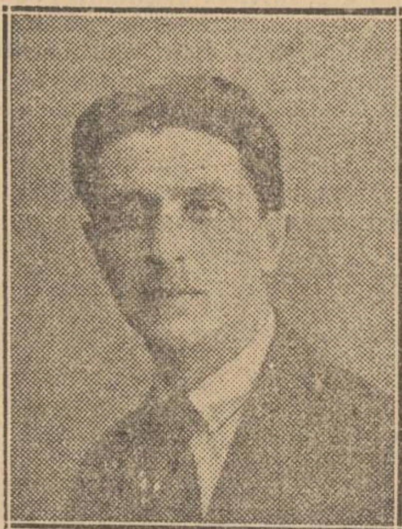
ÎNSEMNĂRI

Poemul căminului

Ca şi la Şeherazada, istorisitoarea „feericelor baliverne", vraja versurilor lui Neamţeanu (o constatăm după zece ani dela moartea lui) „nu se curmă, nici nu scade".

A avut cântece de tot felul dintre cari unele sunt întredeschizături spre pridvoare patriarhale, iar altele's presimţirea magiei unor parcuri mai mult sculptate decât înflorite. A alcătuit versuri graţioase, şi nebunatice, şi elegiace, şi uneori simplu guralive. Şi dela un ritm la altul a trecut neşovăitor şi chiar elegant.

Dar, în literatura românească, ceva îi aparţine aproape numai lui : *poemul căminului.*

B. Nemţeanu

Până la dânsul, poezia căsniciei se putea compara la noi cu tablourile chromolitografice întitulate „Scara vieţii":

Un sân dulce aplecat asupra guriţei dulci a unui copil dulce. Copilul creşte: un bursucel cu obrajii îmbujoraţi ca din pachetele de şocolată Maëstrani. Iată-l, apoi, la joacă cu cercelul; şi, după aceea, la şcoală. Mai încolo aduce un buchet de flori într'o pâlnie de hârtie ministerială. Amândoi — El şi Ea — au îngenunchiat în faţa altarului. Şi vezi-i, imediat, cum — tăticul şi mămica — se apleacă de asupra unui leagăn. Insă bastonaşul de promenadă se schimbă vertiginos într'un toiag. Şi toiagul se schimbă într'o cârje. O barbă albă-colilie pluteşte 'n vânt în căutarea unei bănci de piatră năvălită de troscot la umbra agudului. Şi, în cele din urmă, se trag clopotele, se cântă prohodul; intră în funcţie: sapa şi lopata. Bulgării cad: bum! bum! şi sinistru.

Şi a venit Nemţeanu. Şi-a adus în această poezie un lucru care s'ar părea neînsemnat: micul detaliu intim şi pitoresc al vieţii de interior, în care lângă bărbatul „lăsat niţel pe-o coastă" stă de veghe „sfârla'i de nevastă" cu un şorţ de vişine; unde gospodarul nu'şi uită legumele, codrul de lemne 'n ogradă şi pacul de tutun, şi exclamă:

Nevasta mi-i tun sănătoasă
Copilul mi-i zdravăn şi bun!

Muza poetului nu nesocoteşte situaţiile burgheze, „din care reesă că poezia nu exclude confortul"; şi nu se dă în lături de a pune 'n aceeaşi încăpere viziuni şi unghii făcute cu „polisoarul", iar din cauza mirezmelor grădinii nu se neglijează (o, nu !) noul „ film cu Psilander". Şi bardul devenit tată „îşi descoperă talente nebănuite": ca să'şi împace plodul ce ţipă, începe să latre: ham ! ham !

Dar toate aceste „Diktung und Wahrheit" şi delicioasele (şi finele) indiscreţii conjugale se închee cu năruirea unui Cămin, şi năruirea unuivis de mai bine.

Şi ele duc pe poet spre un alt ciclu: *lamentele Sanatoriului,* ale acelui Sanatoriu, unde s'a stâns, ftizic, în ziua de 29 Mai 1919, în vârsta de 32 de ani.

BARBU LAZAREANU

Poetul d-lui Mihalache

Revista d-lui Mihalache Dragomirescu lansează un nou poet (afară numai dacă n'o fi un pseudonim al d-lui Dragomirescu!) Poema se întitulează *Nocturnă* şi cuprinde câteva versuri delicioase :

Vino miez de noapte
cu tăcerea ta târzie,
calea lui de lapte
cerul ţi-a întins, să-ţi fie
drum uşor şi vrajă mie.

„Calea de lapte este — hotărît — de o rară, aproape unică ţintă poetică! Iar faptul că poetul e vrăjit de această „cale de lapte", dovedeşte că autorul este un veritabil papă-lapte!

...luna care tace
firele să 'ntindă iară
peste visu-mi, o povară.

Precizia acestui stil poetic ne place. „Luna care tace" — limpede şi hotărît. Căci altfel, am fi putut crede că e vorba de cealaltă lună — luna care vorbeşte!

Poema sfârşeşte cu o imprecaţie — adresată... miezului de noapte! — o imprecaţie profund neliniştitoare:

Mort şi viu o clipă
cald din mine(!) să simt încă
cum se înfiripă
alt eu dur, tăiat ca 'n stâncă
în tăceri de noapte-adâncă.

Asupra unor poetice împerecheri („*să simt* încă cum *se înfiripă*") specifice stilului parfumat al d-lui Mihalache nu insistăm. Dar chestia — ca să zic aşa *în fond* — („cald din mine să simt încă, cum se înfiripă alt eu", etc.). — asta-i mai grav...

...D-le Mihalache, d-le Mihalache, — nu te mai laşi de ştrengării!

Poetul silvicultor

Un alt poet, tot din mândra ceată a d-lui Mihalache Dragomirescu, într'un sonet — *Plimbare 'n munţi* — spune foarte poetic:

Şi am urcat necontenit cărarea
Impiedecată de copaci trântiţi;
Goruni sau fagi de trăsnete loviţi,
Păreau că întrupează resemnarea...

După insistenţa cu care ne explică pricinile accidentului şi — mai ales — ne enumără speciile arborilor, — poetul trebue să fie, silvicultor....

Modestia lui...

In aceiaşi revistă, subt titlul *Curente mai noi în literatura noastră,* citim — între altele :

„...*din care avea să isbucnească misticismul naţional al „Semănătorului" condus de Iorga; poporanismul „Vieţii Româneşti" condusă de Ibrăileanu şi criticismul „Convorbirilor critice" de sub conducerea lui Mihail Dragomirescu*".

Aşa dar: Iorga-Ibrăileanu-Dragomirescu!

Curioşi să afle cine a făcut această glumă, ochii noştri alunecă spre sfârşitul articolului în căutarea semnăturii autorului.

Semnează *en toutes lettres* — „Mihail Dragomirescu".

...Aşa dar, d. Mihalache îşi face dreptate singur! D. Mihalache scrie despre d-sa şi se orândueşte tocmai bine, la mijloc, între Iorga şi Ibrăileanu...

S'o recunoaştem sincer: d. Mihalache este inepuizabil ! — *Tudor-Teodorescu-Branişte.*

Problemele formei lirice

In expresiunea lirică, spune Oscar Loerke în *„Die neue Rundschau"*, nu sunt decât probleme de formă. Toţi acei care ar încerca să afirme că forma lirică din zilele noastre a devenit problematică din cauza lipsei de subiect, ar comite o gravă eroare. Forma este un produs al subiectului şi am putea chiar afirma că forma este singurul organ de care se serveşte technica lirică spre a-şi compune temele. Acest organ poate fi utilizabil sau nu dar fără el, subiectele ar rămâne ceiace erau mai înainte: materie. In acest din urmă caz forma lirică ar fi inexistentă, deci nu s'ar mai putea vorbi despre ea.

Dar ceiace nu s'a schimbat este ritmul, care s'a afirmat graţie cureririlor technice. Ritmul liric posedă încă o altă măreţie, reprezentată prin rime şi cerinţele ei se aseamănă, relativ, cu ceiace muzicantul numeşte: mărirea temei muzicale. — *G. B.*

Scrisorile Impărătesei Frederik

Aceste scrisori scoase într'un volum de către Sir Frederik Possonby, la Londra, au făcut mare zgomot în lumea occidentală. De sigur valoarea literară a acestor scrisori e departe de a se compara cu acea a corespondenţei marchizei de Sévigné. Ceiace face interesul lor este, în afară de lucrurile senzaţionale privitoare la contimporani şi neînţelegerile cu fiul său, fostul împărat al Germaniei, însăşi personalitatea acestei princese.

Formată de tatăl său, Prinţul consort, împărăteasa Frederik era cu mult mai instruită decât se obişnuia pe acele vremuri mai ales în Germania. Iar cearta ei cu Wilhelm vine din prea marea asemănare dintre mamă şi fiu. Impărăteasa însă era mai bine crescută decât fiul său şi avea un simţ mai ascuţit, o intuiţie mai fină a afacerolor de stat decât Wilhelm al II-lea.

Dar era tot atât de impulsivă, de pornită şi de fără tact ca şi împăratul, apoi amândoi erau lipsiţi de simţul humorului fiind capabili numai de a aprecia şi înţelege farsa.

Ne închipuim uşor tragedia din jurul nenorocitului împărat Frederik citind în scrisoarea împărătesei către Regina Victoria:

„Intrebi cum s'a purtat Willy când a fost aci? A fost pe cât de grosolan şi de dezagreabil, pe atât de obraznic cu mine".

Iar împăratul Wilhelm scrie, pe de altă parte, în memoriile sale:

„Scrisoarea mea nu a fost de loc pe placul mamei... şezând pe treapta de jos a scării, am lăsat să se scurgă valurile imputărilor sale şi să alunece pe deasupra mea şi am ascultat-o cum îmi interzicea de a vedea pe tatăl meu".

După moartea bărbatului său disensiunea între ea şi fiul său, noul împărat, a devenit şi mai violentă, căci au intervenit şi deosebirile de vederi în politică pe lângă ciocnirea de temperamente.

„Când mă gândesc la acest prim an al noului regim" scrie ea. Greşeli peste greşeli, gafe peste gafe! Câţi oameni persecutaţi, jigniţi, calomniaţi. Nici o faptă generoasă sau nobilă nu s'a pomenit".

Şi în altă parte spune despre împărat: „E un om care îmbracă uniforma de amiral ca să inaugureze un aquarium".

La sfârşitul volumului editorul face o descriere foarte judicioasă a împărătesei, punând în lumină calităţile ei şi ideile luminoase şi înaintate asupra politicii, artei şi literaturii, — din care reese că a fost o femee într'adevăr remarcabilă.

Volumul poate fi considerat ca o importantă contribuţie la Istoria modernă. — *I. S.*

Balzac intim

Un ziarist francez care a fost de curând în Polonia povesteşte vizita pe care a făcut'o fiicei doamnei Hanska, frumoasa poloneză pe care Balzac a iubit-o şi a luat-o în căsătorie, pentru a muri după câteva luni.

Fiica doamnei Hanska a trăit în intimitatea familiei şi-şi aminteşte foarte bine de marele romancier.

— Nu ţinea de loc seama de sănătate, mărturiseşte fata. Narcoticul lui era munca şi scria atât de mult încât nu mai ţinea seamă de timp şi de viaţă regulată. Se mişca foarte puţin, nu umbla aproape de loc, din pricina boalei de inimă, spunea el, care era prea grasă căci nu făcea niciun fel de gimnastică. Balzac vedea numai efectul, nu vedea şi cauza, el care cerceta cu atâta meticulozitate la alţii cauzele şi efectele!... Ce încăpăţânare!...

„Totuşi, urmează fata, dacă umblatul îi făcea rău, îi plăcea foarte mult lui Balzac să iasă noaptea la plimbare cu sania. Era soluţia cea mai simplă să şadă jos şi totuşi să umble şi să vadă. Când era escortat de cazaci călări, purtând torţe de răşină aprinse, romancierul era în culmea fericirii. Ochii străluceau, îşi arunca pletele negre după urechi şi trăia atunci intensiv, *fără să fie silit să-şi mişte trupul. — A.*

Despre Jeanne d'Arc

Sărbătorile care se ţin lanţ în Franţa pentru comemorarea celebrei eroine Jeanne d'Arc, au produs iarăşi o literatură bogată. Cazul acesta misterios a reţinut atenţia istoricilor din toate ţările; este unic în istoria lumii, pe care raţiunea rece nu-l poate explica.

S'au compus numeroase albume, de o grosime şi de un format impunător: nimic altceva de cât reproducerea tuturor statuilor, sculpturilor, stampelor, picturilor şi vitrourile inspirate de Jeanne d'Arc şi reproducându-i imaginea. Imaginea ei? In lipsa unui document a cărui autenticitate să fie indiscutabilă, fiecare artist îşi face din eroină o concepţie diferită.

Era mare sau mică, robustă sau gingaşă, blondă, brună, frumoasă sau urîtă. In privinţa acestor puncte răspunsuri precise nu se pot da, de oarece relaţiunile contemporanilor au fost lipsite de precisiune, fiind contradictorii.

Era originară dintr'o regiune în care toate fetele sunt de obiceiu blonde. Dar s'a convenit a se crede că Jeanne d'Arc era brună, de oarece un fir de păr prins odată cu ceara pecetei alături de semnătura ei, era negru.

S'a stabilit definitiv de către comentatorii şi biografii ei că poseda o sănătate excelentă, că era viguroasă şi cu muşchi tari. Era tânără de tot pe vremea când, cu un frăţior mai mic în spate, mergea de multe ori de la Domremy la Sermaize, unde trăiau doi unchi ai săi, parcurgând astfel, de fiecare dată, un drum de 120 kilometri.

Când porni să-şi împlinească misiunea dictată de propria-i conştiinţă, la 23 Februarie 1429, ea trebui să călătorească 11 zile în condiţiuni foarte grele, să treacă râuri repezi, să doarmă noaptea îmbrăcată la adăposturi, pentru a sosi la Chinon la 6 Martie. Ştim apoi că după ce îndură cu energie emoţiunile bătăliei, după ce îndură privaţiuni de tot felul şi trecu prin toate intemperiile, odată prizonieră, ea putu suferi o lungă detenţiune, într'o pivniţă umedă şi întunecoasă, fără a da vreodată un semn de descurajare. Iată atâtea probe care atestă vigoarea-i fizică şi echilibrul ei moral. —G. B.

O bibliografie a lui Galsworsky

In librăria engleză a apărut o foarte interesantă bibliografie a lui Galsworthy de H. V. Marrot. Cartea se divide în două părţi şi conţine o caricatură inedită şi foarte reuşită de cunoscutul caricaturist Max Beerbohn. In partea 'ntâi sunt descrise cu amănunte primele ediţii ale operilor dui Galsworthy în ordine cronologică şi împărţită pe capitole: Romane, Piese de teatru, Poeme şi Pamflete. In partea a doua sunt scurtă dări de seamă asupra cărţilor şi articolelor scrise de autor, precum şi criticile asupra propriilor cărţi, selecţionate cu o grijă inteligentă. Aceste două părţi sunt urmate de o bogată iconografie şi opt farsimili.

Partea a doua reprezintă o muncă considerabilă căci fie care ediţie a provocat o serie de articole în toate revistele, ziarele şi publicaţiile de tot felul. Aceste au trebuit citite toate, comparate şi după un laborios tiraj alese.

De remarcat că prima ediţie din *„Forsyte Saga"* a avut 10.000 de exemplare şi că fiecare exemplar a costat o liră sterlină. — *I.*

Costume bărbăteşti dela	Lei 1800	Trenchcoats şi	
Costume pentru copii " "	" 700	Pardessiuri pentru copii dela Lei	840
Trenchcoats şi " "	"	Trenchcoats p. D-nii Ofiţeri " "	2400
Pardessiuri bărbăteşti	" 1800	Mantale de dame " "	1900

Alb şi negru

— Mamă, de ce poartă miresele rochii albe?
— Alb e semnul fericirii.
— Dar de ce poartă mirele haine negre?...

Conferinţa Experţilor

— Au plecat... nimeni n'a achitat nota.

INVIDIE

Funcţionarul. — Aşi vroi să lipsesc după amiază, ca să mă duc la înmormântarea soacrei mele.
Patronul. — Cum te invidiez...

Viclenie femeiască

El. — La cea dintâi contrazicere, te sărut.
Ea. — Asta n'ai s'o faci!

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL IX. — No. 444

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 9 Iunie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Literatură țîrîită

Vreau mai întâi să preîntâmpin o eventuală confuzie în privința titlului de mai sus. Nu este un titlu polemic ci, cred, expresia (poate și definiția) unei stări de lucruri. Expresia unui fenomen literar general, apărut în mai multe locuri deodată, ca o epidemie. E vorba de o anumită literatură curentă în timpul de față în mai multe țări. Ea pare să fie încurajată, însă, în special, la noi în țară. Fără a insista prea mult asupra primejdiei extinderii ei (deși mediocritatea este, desigur, o primejdie) mă voiu sili totuși să-i determin caracterul și să expun câteva simptome. In acest caz, titlul de mai sus poate fi considerat, fără a i se atribui o intenție agresivă, ca un avertisment.

O caracteristică a vremurilor noastre este, fără îndoială și epidemia scrisului. Se scrie astăzi foarte mult și foarte ușor. Se scrie fără osteneală, fără zăbavă, fără reculegere. Se scrie. Toată lumea scrie. Militar, preot, medic sau avocat, omul contemporan este apucat de furia scrisului și a publicisticei. Azi mai mult ca nici odată, foiletoanele ziarelor sunt cotidian umplute cu considerații asupra tuturor lucrurilor și semnate de cine nu te aștepți. Arta și literatura, natural, oferă materialul cel mai abundent. Vezi articole de critică literară semnate de medici; avocați fac critică plastică și muzicală. Oricine se improvizează eseist. Și cine nu ține să **scrie** și să publice? Și nu în meseria lui ci în literatură. Omul, care până mai ieri era normal și își vedea de treburile lui, îl întâlnești deodată cronicar dramatic. A fost într'o seară la teatru, i-a plăcut sau nu i-a plăcut piesa, și, întors acasă, a simțit nevoia să-și comunice „ideile". Cui? Cunoscuților, la cafenea, la club, pe stradă? E prea puțin. Cetățeanul își încredințează, patetic, impresiile lui hârtiei. Un amic redactor (din lipsă de material, sau pentrucă, însfârșit, „articolul nu-i mai prost ca altele", sau pentrucă foiletonul literar nu-i o piesă esențială a ziarului) îl introduce. Și iată pe omul nostru nenorocit pe toată viața: s'a îmbolnăvit de scris. Scribita e o boală cronică și progresivă. Cine n'a scris în viața lui măcar odată, în ultimii ani de liceu, sau în primii de universitate? E fabulos numărul oamenilor pe care îi întâlnești având un roman, sau o piesă, sau un volum de schițe — gata și inedit. E apreciabil, deasemenea, numărul avocaților, istoricilor, profesorilor deveniți autori dramatici, nuveliști și poeți. La aceștia se adaugă și numărul femeilor literate și eseiste.

Această epidemie a scrisului își are cauzele ei. Nu e o boală izvorîtă din senin. Ea este efectul unei emulații. Și autorii morali sânt — scriitorii de meserie. Cetățeanul care scrie, nu scrie numai din nevoia lui interioară de a se exprima (care e un drept legitim împotriva căruia nimeni nu se gândește să se ridice). El este mânat pe drumul scrisului de exemple pe care jurnalele și revistele i le oferă cu generozitate, mereu. „De zeci de ori, cetind literatura cea de toate zilele, el este ispitit să spue și spune: „Așa ca ăsta pot scrie și eu". Și scrie. Și scrie ca scriitorul X, ca poetul Y și ca dramaturgul Z — care sunt literați recunoscuți. „Dacă un scriitor, membru la Societatea Scriitorilor scrie **așa,** de ce n'aș scri și eu? Par'că e mare greutate scrisul? Literatura e cea mai ușoară meserie. Talent? Ce-i aceea? Scrii cum vorbești. Material? Cât vrei. Ia, numai întâmplarea de alaltăieri din tramvaiu. Sau escursia pe valea Bistriței din vara trecută. Sau..." Și boala începe de obicei cu impresii de călătorie, sfârșește cu o piesă de teatru și reînvie cu un roman autobiografic. Și pe urmă intervine și indulgența redactorului amic: „Insfârșit, nu-i mai prost decât alte lucruri publicate. Merge".

Există, așadar, o seamă de scriitori care dau tonul și provoacă epidemia scrisului. La această epidemie contribue și abundența revistelor literare. Conținutul lor este rareori de aceeaș calitate. Pentru o pagină bună cetitorul înghite zece pagini mediocre, dacă nu chiar nerușinat de proaste. S'ar părea chiar că rolul celor mai multe reviste literare este să întreție cu sfințenie lipsa de gust, stilul vulgar (sau absența de stil) și literatura pe care vom numi-o țîrîită. Cunoașteți, de sigur, această literatură. Rețeta acestei literaturi o găsiți aplicată în paginile multor reviste și a multor scriitori. Dar v'aș propune câteva precizări, (fără a avea pretenția de a fi complect, literatura țîrîită îmbrățișând forme multiple și disimulându-se sub aparențe câteodată strălucit de înșelătoare).

Este înainte de toate o literatură comodă. De obicei întrebuințează narațiunea la prima persoană. Autorul începe printr'o meditație undeva, în odaia lui, pe o bancă în grădina publică, sau într'un decor vag și întotdeauna fastuos: un conac de moșie, un castel în munți, Veneția, Coasta de Azur, etc. Deobicei, după două pagini de monolog, mai întotdeauna împletit cu crâmpeie dintr'o scrisoare pasionată, cetită cu lacrămi și „atitudini" interesante, apare o femeie. Se așează (după decor) pe bancă, într'un fotoliu, în gondolă sau nu se așează deloc și, după o descripție vaporoasă și vagă a autorului, servește acestuia replici monosilabice și oftate. Femeile din literatura țîrîită se deosebesc de toate celelalte prin numele lor întotdeauna ciudat, rar, căutat: Lia, Coralia, Clio, Lavinia, Bianca porporata, Ada, Gina, Verbina, Alisia, Manuela și așa mai departe. Pe urmă ele sunt întotdeauna vaporoase și execută chiar gesturile cele mai esențiale și mai terestre cu aere somnambulice ca Olimpia Spallanzani din povestea fantastică a lui Hoffmann.

In această literatură nu se întâmplă mai nici odată nimic. De altfel e o literatură care are predilecție pentru „fragmente". Ați observat ce pline de „fragmente", sunt paginile revistelor noastre literare? Cea mai comodă formă literară e fragmentul. Il începi fără început, din vânt, și-l sfârșești cu un șir de puncte. Ești scutit de a găsi o intrigă, o acțiune, un desnodământ. E destul doar să frângi compacta massă a descripției cu două, trei replici, nu prea lungi: — „Ți-aduci aminte, Lia? — Vai, totul mi se pare așa de îndepărtat, Sandu..." Și Sandu și cu Lia au amuțit din nou pe banca din parcul răvășit de toamnă, în gondolă, sau nicăeri.

O astfel de literatură, care invadează publicațiile săptămânale, apare ca un fel de debușeu pentru jurnalele intime ale fetelor de pension și ale junilor cu păr lung din clasele ultime de liceu. Ar fi însă o eroare să credem că autorii tuturor acestor „fragmente" fac parte exclusiv din acest grup social. Nu vă mirați dacă găsiți printre ei și doamne bine și de mult coapte și domni maturi care și-au devastat saltarele tinereței, cuprinși de febra demoniacă a scribitei. Și să nu vă mirați dacă veți găsi printre autorii țîrîiți membri în Societatea Scriitorilor Români și vechi admirații de ale d-lui Lovinescu, plasate la loc de cinste în volumele d-sale de critică literară.

Literatura aceasta se servește de un stil special. Stilul țîrîit. Stilul acela ușor și banal ca apa îndulcită cu zahăr, în care ai uitat să pui lămâie, ca s'o prefaci măcar în limonadă. Stilul țîrîit e mai puțin chiar de cât o limonadă. Acest stil, de altfel, nu aparține exclusiv literaturii de care vorbim. El contaminează câteodată chiar opere solid construite și autori de reală și puternică valoare. Acest stil molău, alburiu, sarbăd, leșiet și leșinat, oftat și tremolat, dulceag și lălâu este o primejdie pentru gustul public. O astfel de literatură întrebuințând un astfel de stil este capabilă să strice gustul începătorilor în lectură. Inghițită în vârsta adolescenței ea îmbălează sufletul și îl înclee.

Câți cititori nu și-au stricat gustul și au fost pierduți pentru literatura bine scrisă numai pentrucă la cincisprezece ani au cetit pe d-l sau pe d-na X, literat sau literată țîrîitoare, și s'au adăpat din izvorul bălos al unei anumite publicistice săptămânale!

Capitolul literaturii țîrîite mai cuprinde și alte paragrafe. Am spus deja că această literatură se disimulează câteodată sub aparențe strălucite. E paragraful reprezentanților iluștri ai acestei literaturi. Virtuoșii pot exista în orice. Aș numi pe acești scriitori virtuoși ai drâmbei: Oricum, aceștia merită un compartiment rezervat. Li-l vom deschde într'un alt articol, în curând.

AL. A. PHILIPPIDE

Caleidoscop intelectual

Românii în Italia

Mult mai mult noroc avem în Italia, întrupat în profesorul Isopescu, un om harnic și cu tragere de inimă, care a izbutit să creeze la Roma o societate a „Amicilor României" și căruia i se datorește, direct sau indirect, traducerea atâtor pagini în limba italiană, din Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Agârbiceanu, Creangă, Brătescu-Voinești, Delavrancea și Duiliu Zamfirescu. Ar fi trebuit, ca aceste traduceri să dobândească într'adevăr răsunetul pe care-l merită cuvântul și autoritatea unui mare scriitor și critic italian, așa cum a fost cuvântul lui Romain Rolland pentru Panait Istrati și autoritatea lui Benjamin Crémieux pentru recomandarea lui Pirandello în Franța.

Aflăm că d-na Agnesina Silvestru lucrează la traducerea integrală a romanului d-lui Liviu Rebreanu „Ion". Poate — cu acest prilej — să auzim glasul unui Papini sau al unui Croce.

Congresul autorilor

La Madrid are loc al șaselea congres internațional al autorilor, sub prezidenția d-lui André Rivoire Aceste congrese au o menire precisă: apărarea drepturilor de autor, încălcate cu o ușurință care, pe un director de bancă, l'ar înnebuni. Poliții de toate mărimile și agenți de toate categoriile sunt întreținuți de Stat și o întreagă armată de notari, grefieri și judecători stau la dispoziția brutarului căruia i s'a furat o pâine, sau fabricantului de dopuri căruia i s'a furat un dop. Și pentru apărarea celei mai fine priprietăți, pentrucă este inimitabilă și fără pereche, proprietatea creației artistice, nu există decât o palidă legislație, lipsită de cele mai elementare ghiare pentru înhățarea numeroșilor apași ai inteligenței, care fură deadreptul, copiind și traducând, sau se lasă (cum se spune delicat) influențați.

Ședințele autorilor, reprezentând peste 25 de neamuri, se țin în Palatul Retiro — și suntem siguri că la anul viitor, la al șaptelea congres, discuția se va lua de la început.

I. Teodorescu-Sion — *Masa cu fructe*

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

CAP. VII

Suflet dulce

Piața Unirii. Arșiță tropicală.

Dacă te uiți atent, observi că statuia lui Vodă Alexandru Ion Cuza și grupul sfetnicilor dimprejur, parcă s'au moleșit de încropeală și lasă să le curgă brațele ca o brânză bine făcută. Un duș energic, i-ar deștepta brusc din toropeală, făcându-i să ridice mai semeț capetele și să privească mai ager spre colțul străzii pe unde vin trăsurile de la gară.

Dar nici un suflet milostiv nu se îndură să apuce un hurtum cu împroșcarea de apă răcoritoare și dinspre gară nu înaintează nici un vehicul.

Birjile, fără clienți, se mișcă leneș, fără nici o direcție și fără nici un scop. Ba, cu un scop, da. Caută umbra îngustată sub soarele vertical. Vagabondează în zig-zag, ca muștele pe o farfurie prea mare și goală. Când au descoperit fâșia de oază umbroasă, într'un ultim avânt, birjarul și calul svâcnesc ca expulzați de un sughiț să uzeze de dreptul primului ocupant. Abia au ajuns și calul începe a moțăi în trei picioare. Birjarul s'a topit, lunecând sub umbrela făcută dintr'un jurnal. Toată piața are aspectul unei cetăți adormite prin vraja unui blestem, cu principesa împietrită undeva într'un fund de parc, așteptând prințul șarmant și liberator.

Aceasta și-o spune și Emil Ciugolea, la masa lui de la Berăria Azuga, unde a rămas față în față cu un țap gol.

— Ce plictiseală! monologhează cleios.

Și ostenit de acest efort, cu pălăria de paiu pe ochi, moțăie și el, ca birjarii, caii, sfetnicii lui Cuza Vodă și chelnerii care au ațipit pe marginea scaunelor, apărându-se de muște cu șervetul profesional.

— Ce plictiseală! Ce teribilă plictiseală! tresare mai energic, bătând cu pumnul în masă. Japon! Un țap rece. Cel mai rece țap din Europa!

— Viii-nee-ee! anunță chelnerul numit Japon din pricina mutrei asiatice, de samurai gata să-și facă harachiri la cel mai mic semn al Mikadoului.

Dar cu vlaga epuisată de această sforțare eroică Japon nu s'a mișcat de pe scaun și a ațipit mai departe, cu capul spânzurat, ca un japonez de cârpă umplut cu tărâțe. Probabil în semi-conștiența somnului când nimic nu apare irealizabil, nădăjduește că în acest veac al mașinismului, țapul cel rece și fără seamăn în Europa, are să pornească singur de la tejghea, să se prezinte la datorie brumat și gulerat.

De altfel, consumatorul a uitat și el că dorise ceva.

A adormit mai cu temeiu, întâiu cu bărbia sprijinită în pumn, mai pe urmă cu ea lunecată'n piept. Aceste mișcări descendente au periclitat complect echilibrul pălăriei de paiu. O clipă pălăria s'a menținut acățată cu ultima nădejde de claia de păr, apoi renunțând s'a rostogolit pe masă și de pe masă jos. Dormind, Emil Ciugolea cu o chemare discretă a degetului încârligat îi face semn prin vis să vie îndărăt. Pălăria cu gura căscată în sus, nu pricepe ori nu vrea să se supună. (Se știe că nu există pe lume pălărie mai încăpățânată și mai stupidă ca pălăriile de paiu).

Dorm toți. Dorm și asudă. Alexandru Ion Cuza, cu mâna întinsă cere unui sfetnic o batistă să-și șteargă nădușeala

Sfetnicii îl sfătuesc să-și lepede mantia și unul se oferă să coboare și să cumpere o umbrelă, dacă galbenii și ńoții de pe vremea lor, mai au cumva curs.

I-a auzit atât de lămurit vorbind Emil Ciugolea, încât a deschis ochii să-i surprindă, hotărât să treacă numai decât discuția aceasta, în romanul său în trei volume. Dar Vodă Cuza și sfetnicii au tăcut, reluându-și pozițiile și gravitatea lor de bronz, cu aerul prefăcut că nici usturoiu n'au mâncat și nici gura nu le miroase ca de o pildă lui Emil Ciugolea, care mai simte încă o boare suavă de mujdeiu venindu-i pe gât după rasolul de găină de astă noapte.

— Am început să visez! constată cu simplicitate viitorul romancier. Japon, berea! Am comandat un țap de-un an...

— Viii-nee-eee!

Vine cu pași târșiți. Și e un țap, deprimat și el de teribila caniculă, fără guler, clocit și asudat.

— Asta-i porcărie, nu bere! declară romancierul, după ce a deșertat porcăria până la fund.

Japon n'are spirit de contradicție de două parale. De aceia nu susține câtuși de puțin, împotriva evidenței, că ar fi servit cumva bere și nu o porcărie. Ca o diversiune binevenită însă, anunță:

—Iaca și Cerber a lui conu Max... I s'a lungit limba de-un cot, săracu!

Intr'adevăr, Cerber cu panglica roșie a limbii atârnând de-un sfert de metru, inspectează conștiincios localurile de consum. A fost la Ermacov, unde s'a căpătat cu o jumătate de duzină de capete de țâri. Acum traversează la berărie, să se răcorească poate cu un spriț de la ghiață.

L-a văzut pe Emil Ciugolea, și bine crescut, se abate din drum să-i dea ziua bună, clătinând din coadă și lingându-i fără demnitate, ghiata.

— Ce faci, măă păcătosule? îl întreabă romancierul cu dispreț.

— Bine, mersi! răspunde Cerber dând din coadă, fericit de atenție.

— Unde-i Max?... De trei zile nu se vede, continuă mai departe interogatorul.

Cerber a stat din coadă și privește consternat în toate părțile, spre lumea largă, gata să strângă din umeri, dacă ar avea umeri.

— Nici eu nu știu... De trei zile a dispărut și n'a mai dat pe acasă...

Dacă ar putea vorbi, și-ar exprima totuși o părere. Nu e sigur, dar cunoaște o pistă prețioasă. Acum trei zile a venit Costăchel Andrieș, cu trăsura, au stat mai mult de vorbă în bojdeucă, de unde a auzit larmă de glasuri întărâtate. Pe urmă au eșit amândoi, s'au urcat în trăsură și, de atunci, Maximilian Ștaic dus a fost. Chiar cu mintea lui de câine comun și analfabet fără nici o prealabilă educație de câine polițist și tot cugetă că trebue să fie o legătură între discuția aprinsă din bojdeucă și dispariția stăpânului.

Ar vrea să o spună aceasta și nu-l ajută glasul. Dă din coadă, uitându-se mai stăruitor spre direcția de unde apare și unde dispare Costăchel Andrieș, din-

(Continuare în pag. II-a)

colo de barieră, la conacul unde n'a pătruns încă nimeni.

— Să-l căutați acolo numaidecât! insistă, subliniindu-și părerea cu clătinările cozii.

— Hai marș! Ești o potaie idioată! îl alungă Emil Ciugolea.

Neînțeles și scârbit de atâta ingratitudine, Cerber a intrat în berărie, cu coada între picioare să-și milogească tainul. Emil Ciugolea a adunat în sfârșit atâtea puteri câte îi trebuiau să se aplece și să-și ia pălăria de jos.

Când a ridicat ochii și i-a aruncat din nou, în piața goală, o neașteptată apariție i-a tresăltat inima de bucurie.

Dinspre gară, Ionel Florinel apăruse, într'o mână cu pălăria și cu germenele de geamandan, iar cu cealaltă înarmată cu o batistă tamponându-și sudoarea.

Apariția fu salutată și de sfetnicii lui Alexandru Ion Cuza de pe soclu. Păreau că pe el îl așteptaseră, uitându-se de atâta vreme spre capătul străzii. Acum, când îl vedeau sosind, răsuflaseră ușurați și începură să mai privească și în altă parte.

Ionel Florinel înainta asemeni colosului de la Rodhos deacurmezișul pieții, oprindu-se să schimbe geamandanul și pălăria dintr'o mână în alta, ca să poată șterge cu batista fluviile de sudoare și de pe celălalt vast emisfer al figurii.

In urmă-i se târa o birjă goală, oprindu-se și pornind, după cum se oprea și pornea uriașul. Poate îl aștepta să ostenească și să ia în sfârșit hotărârea să apeleze la un vehicul cu tracțiune animală pe asemenea dogoare. Sau, poate, mai degrabă, îl aștepta să poposească, și atunci, cal, birjă și birjar, să tragă cu toții la umbra lui și să se dosească de arșiță.

Insă Ionel Florinel înainta. Incet, dar sigur. Lângă statuia lui Vodă Cuza se opri să aleagă o direcție. Serviabil din fire, ar fi oferit cu siguranță batista celui dintâiu Voevod al Unirii, dacă ochiul lui mic și ager în culcușul de grăsime roză, n'ar fi descoperit tocmai în clipa aceia pe Emil Ciugolea, făcându-i semnalizări disperate de la masa berăriei.

— ...milache! pițigăi bucuros glasul de soprană.

Și înaintă, trăgând după el umbra și în urma umbrei, birja în căutare de adăpost.

— Ce faci măăă... romancierule? întrebă întinzând mâna, cu acelaș ton cu care adineaori Emil Ciugolea se adresase lui Cerber: — „Ce faci, măă păcătosule?“

Emil Ciugolea înlocui răspunsul, cu un gest mut, dar elocvent, de surmenat care nu mai are altă scăpare decât să intre imediat într'un sanatoriu. Intrebă, la rândul lui:

— Dar tu, de unde vii, dragă Ionel?

— De la gară...

— Este vre-un tren? Curios. Nu știam că s'a înființat un tren la ora asta.

— Nici nu este. Am sosit cu trenul de unu.

— Măi-măi-măi! Și ți-au trebuit două ore, ca să ajungi de la gară până în Piață? se miră sincer romancierul, deși din firea lui nu prea era om să se mire de ceva.

— Ei aș! Ce două ore! Am adormit în compartiment și m'am trezit adineaori. M'am trezit tras pe o linie moartă... Pot spune că am avut încă mare noroc. Dacă mai dormeam o jumătate de ceas, porneam îndărăt, la Pașcani.

Povestind, Ionel Florinel și-a ales un scaun solid pe picioare și s'a așezat cu geamandanul pe genunchi. Acum, cu amândouă mâinile libere putu proceda la o mai amănunțită și totală exterminare a sudorii. Pentru a duce la capăt operațiunea, renunță la batistă și apucă un șervet de pe masă, care în două minute fu numai bun de stors și de întins la soare.

Fericit și desbumbiat la toți nasturii, Ionel Florinel surâse suav ca un norocos navigator ajuns la liman.

— Și ceilalți... Unde sânt ceilalți? întrebă, aruncându-și din treacăt ochii pe lista de bucate.

Emil Ciugolea făcu un gest larg spre lumea vastă.

— Naiba să-i ia. Parc'au intrat în pământ.

— Ei asta-i! refuză să creadă Ionel Florinel, că atâția oameni pot dispare subit, în pământul uscat coșcovă, de atâta secetă.

De aceia o luă mai metodic, cu apel nominal:

— Max?

— Iți spun că de trei zile a intrat în pământ.

— Costăchel Andrieș?

— Nu l-am văzut de-o săptămână.

— Panait?

— La vie... la București. Știu eu?... Tot de-o săptămână n'a dat nici un semn.

— Lu?...

— Am văzut-o alaltăseară cu un licean, într'o birjă cu coșul ridicat.. Ii sezonul trufandalelor.

— Și prietenul tău, Georgei Galea?..

— Vai de capul lui... Să nu mai vorbim de el.

— Dar ce i s'a întâmplat? se sperie Ionel Florinel, pregătindu-și geamandanul în pornirea sa generoasă să-i alerge într'ajutor. A dat vreo nenorocire peste el?

— Cea mai mare... E pierdut săracul!

— Tîțî-țî! se miră dând din cap cu jale și luând șervetul să usuce alt transport de sudori. Bietul băiat!... Și ce i s'a întâmplat, frate?...

— Ce i s'a întâmplat? I s'a întâmplat că e cel mai mare imbecil și atunci nu putea să i se întâmple decât ceiace ce li se întâmplă tuturor imbecililor de pe lume.

Ionel Florinel își pierdu răbdarea și aruncând șervetul mototol pe masă, reteză aceste inutile considerațiuni filosofice cu cel mai pițigăiat glas cu putință:

— Ia ascultă, măă romancierule!... Ce-mi tot vorbești în cimilituri pe căldura asta?... „I s'a întâmplat ce se întâmplă celor care trebuie să li se întâmple“... Asta s'o pui în romanele tale. Mie să-mi vorbești românește. Ce-i cu Georgei Galea? E bolnav?..., Un accident? I s'a întâmplat o nenorocire în familie? L'ați ofticat cu bețiile voastre? Dacă ți-e prietin și i s'a întâmplat ceva rău, cum de stai atunci aici ca un nesimțitor și nu ești la datoria de prietin?

Emil Ciugolea, insensibil la aceste aspre admonestări continua să clătească drojdia de pe fundul țapului de bere unde înota o muscă în svârcolirile agoniei. Când musca însfârșit credea că a ajuns la țărm, începând să urce faleza de sticlă, Georgei Galea înclina țapul și în această mișcare artificială de flux și reflux, o aducea în mijlocul lichidului clocit, cu o sadică și asasină plăcere.

Nu încetă, decât atunci când musca renunță la luptă, sucombând fără glorie, victimă a propriei sale imprudențe și a cruzimii omenești.

— Dragă Ionel, vorbi împingând țapul care nu mai prezenta acum nici un interes, trebuie să știi că la ceiace i se întâmplă lui Georgei Galea, nici un prietin nu-i poate fi de folos. El e ca musca asta, care s'a înecat în drojdie chioară...

— Iar începi?

— Ce 'ncep?...

— Iar începi cu „i se întâmplă ce trebuia să i se întâmple celor care li se întâmplă“... Vorbește scurt și românește, că acuși te însfac de fundul pantalonilor și te proectez basorelief pe statuia lui Cuza!...

Emil Ciugolea nu se ofensă și nici nu se speriă, fiindcă știa prea bine că violența lui Ionel Florinel n'a fost luată nici odată de nimeni în serios. Răspunse așa dar din bunul său plac și nu sub teroarea amenințării:

— I se întâmplă lui bietul Georgei Galea, că-i îndrăgostit, na! Indrăgostit ca un măgar... Desgustător și ridicol... Toată ziua calcă'n nori. Seara la chef, plânge, de ne strică toată petrecerea... A ajuns un fel de Costăchel Andrieș: „Asta-i cea din urmă seară“.

Ionel Florinel răsuflă ușurat.

— Japon! strigă. O halbă și ceva gustări. Șnel.

Apoi întorcându-se, către romancier:

— Și ca să-mi spui o idioție ca asta, mă perpelești aicea de-un sfert de ceas?... Altădată să știi că te iau de guler și te acăț în cuier, tocmai pe firma lui Ermacov.

Emil Ciugolea râse cinic la asemenea amenințare inofensivă. Ionel Florinel constată cu acest prilej că romancierul a ospătat recent o mâncare abundentă în usturoi. Aceasta-i deschise pofta care ațipise toropită până acum de căldură și de alarma nenorocirii care-l lovise pe Georgei Galea. Intrebă laconic, cu mare interes:

— Rasol de găină sau pană de somn?

— Găină...

— Ei bravo! aprobă mai fericit de această veste, decât dacă ar fi aflat că prietenul a încheiat primul tom al primului roman în trei volume.

Un timp tăcu, aruncând o privire strategică farfuriei de gustări, servită de Japon cu câte o mostră din fiecare specialitate a galantarului. Deșertă halba dintr'o înghițitură și cu arătătorul făcu semn mut și imperativ chelnerului s'o înlocuiască.

Când termină, își înfășură toată figura sub șervet, așteptând ca prin osmosă, surplusul de lichid al porilor să treacă în pânză, pe urmă gemu cu satisfacție:

— Acum, dragă Emilache, merg la tine, mă spăl și mă bărbieresc, mă schimb și pornim undeva să mâncăm. Gustările astea mi-au deschis o foame teribilă. La Paradis, trebuie să fie niște pui înfricoșați. Iți spun drept, pui la frigare ca la Paradis și castraveți murați ca la Solomonică n'am găsit în toată lumea. Hai să-l luăm și pe Georgei Galea. Mâncarea și băutura sunt cel mai bun antidot al amorului. Ce zici, îl acățăm?

— Păi chiar la el mergem. Nu știi că m'am mutat la el? Și el s'a mutat în casele coanei Elencu.

— Ei bravo! Aprobă încă odată Ionel Florinel. Aceasta-i o idee minunată.

Și cu o bruscă îngrijorare:

— Cred că ușile sunt ceva mai largi ca la cușca ta de sticleți.

Emil Ciugolea schiță cu mâna în spațiu dimensiunile unor uși uriașe în care să încapă statuia lui Cuza Vodă cu soclu cu tot:

— Te cred.

— Ei bravo! Bravo! Și de când v'ați mutat?

— Acuși se împlinesc două luni. L-am adus și pe Matache Stulpican, pictorul. La toamnă facem o revistă literaro-artistico-socială. Ți-ai închipuit tu că Georgei Galea are talent? Dar talent serios, nu glumă. Un talent extraordinar de critic. Are să-i taie pe toți. Păcat că s'a prostit tocmai acum. El pune banii și face critica literară. Matache Stulpican face coperta și vignetele. Eu lansez revista cu romanul meu. Are să fie cel mai important eveniment literar din ultimii zece ani. Iți spun însă încă odată: păcat că Georgei s'a prostit tocmai acum. Băiat inteligent, spirit critic din cele mai fine, parale — parale, tot ce-i trebuie să fie fericit. Și să-i cadă pacostea pe cap, așa din senin! Dragă Ionel, să știi de la mine, omul e un animal plin de surprize.

Ionel Florinel respinse tot universul dinaintea lui cu un gest sceptic:

— Mie mi-o spui?

Pe urmă, cu o foarte legitimă curiozitate, vru să afle:

— Și ea, în definitiv, cine-i mă rog?

— Aici e toată nenorocirea. Mai rău nici nu putea să cadă... E Alina Bogza, fata lui conu Iordache Bogza, senatorul.

Ionel Florinel închise un moment ochii mici îngropați în osânză, să se izoleze de restul umanității și să revadă din plin, numai întreg arborele genealogic al Alinei Bogza. Rezultatul examenului agravă cumplit cazul lui Georgei Galea. Neamul Bogzeștilor era vechiu de când Moldova. Arborele genealogic apărea gigant și secular, cu rădăcinile în cronici, și pe lângă el, copăcelul lui Georgei Galea, abia se sgrepțăna, mic și ghimpos, ca un pui democrat de măcieș. Iar Iordachel Bogza, era, după știința tuturor, un bătrân aprig și fălos care n'ar fi admis în ruptul capului o infamă mesalianță. Amorul lui Georgei Galea se născuse sub steaua idilelor tragice și neîmpărtășite.

— Bietul băiat! fu concluzia lui Ionel Florinel. In împrejurări de aiestea, numai cui pe cui se scoate. Să-i căutăm altceva... Și eu, care-l credeam foarte aprins după Lu.

— Ce Lu? De unde Lu? Care Lu? Dac'ar fi Lu! Luca se juca cu el ca mâța cu șoarecele. El era șoarecele și ea mâța. Iar acum să vezi nostimada! De când Lu a aflat că s'a îndrăgostit de alta și încă de-o fată din lumea mare, acum ea îi dă târcoale și el face mofturi. Ea e șoarecele și el pisica. Omul e un animal plin de cele mai infecte surprize...

Japon, plata!

(Urmează) CEZAR PETRESCU

Cu creionul

Bunica

Intr'un orășel moldovenesc, înconjurat de patru dealuri năpădite de vii, am ridicat primul meu smeu, deasupra bisericii Sfântul Gheorghe.

Casele noastre bătrânești, stăteau cu spatele spre curtea bisericii plină de oameni ascunși sub pământ, peste care un popor de cruci strâmbe, se strâmbau una la alta.

In sările calde, bunica deschidea fereastra care dădea în curtea aceia pustie, privind până târziu turlele bisericii de unde își luau sborul păsări de noapte.

Mică și slabă, așa cum era, bunica părea mai mult strigoi decât om, un strigoi intrat pe fereastra care dădea în cimitirul uitat.

Stătea tot timpul într'un jilț negru, de piele, căutând să-și potolească neastâmpărul inimii bolnave.

Așa o știu.

Mă chema deseori la ea, să-i cetesc noutăți din gazete.

Intr'o zi, intrând fără să fiu chemat, am găsit-o îmbrăcată într'o rochie nouă, de mătasă albastră. Stătea în picioare, ținând mânile înodate la piept și se privea în oglindă, cu ochii pe jumătate închiși. Când am intrat, a tresărit și inima a început să-i bată mai tare:

— Pleacă!

Apoi se întoarse spre mine:

— Stai!... Dacă ai venit... stai!.... Ascultă și să nu spui la nimeni.... Imi stă bine cu rochia asta?

— Te duci undeva?

— Nu... Vreau să văd cum o să-mi stea moartă... Rochia asta am făcut-o pentru atunci... Imi stă bine?

— Da... bunică... îți stă bine...

— Nu-mi place, pentrucă se văd prin mâneci brațele subțiri, prea slabe, parcă sunt niște bețe...

— Da.

— Acum pleacă... și să nu spui la nimeni.

Adouazi a trimes să mă cheme. Am găsit-o tot așa, în fața oglinzii, îmbrăcată cu aceiași rochie albastră:

— Eri m'ai găsit îmbrăcată cu rochia asta... Știi, mânecile nu-mi plăceau... Am pus o flanelă pe dedesubt... Brațele par mai pline acum... Are să-mi stea mai bine... Ce zici?

— Are să-ți stea bine, bunico... are să-ți stea foarte bine...

Pe fața i-am cetit o licărire de zâmbet. Era mulțumită.

* * *

După o săptămână, într'o dimineață, am găsit-o culcată în pat, cu ochii închiși, răsuflând greu. Mama era acolo. Am intrat încet și m'am cufundat în jilțul de piele, Bunica ținea mâna dreaptă crispată pe piept, parcă să-și smulgă inima. Cum stătea așa, i-am auzit glasul stins:

— Lumânarea... repede lumânarea... mor.

Mama a luat de pe fereastră o lumânare de ceară, a aprins-o și i-a pus-o în mâna crispată. Apoi a întors capul, ștergându-și ochii. Bunica stătea nemișcată. Ii auziam numai răsuflarea grea și priveam tremurarea ușoară a flăcării.

Târziu, a înclinat lumânarea spre gură și a stins-o, întorcând capul spre mama:

— Ia-o... nu pot muri.

Adouazi, cum m'am sculat, m'am dus din nou să mă cufund în jilțul negru. Am găsit pe bunica tot așa, nemișcată, răsuflând greu, ținând cu amândouă mânile lumânarea aprinsă. M'a simțit când am intrat, dar nu a deschis ochii. A stins lumânarea, lăsând-o să cadă lângă pat:

— Tot nu pot muri.

A treia zi, dimineață, am găsit-o îmbrăcată cu rochia albastră. Murise.

Depe dealurile din jurul orășelului acela moldovenesc coborau chiote de bucurie. Era culesul viilor.

D. N. TEODORESCU

ÎMBRĂCAȚI-VĂ ÎN CAL. GRIVIȚEI 119

PRIMA FABRICĂ AMERICANĂ BUCUREȘTI

Costume bărbătești de la	Lei 1800	Trenchcoats și	
Costume pentru copii „ „	„ 700	Pardessiuri pentru copii de la Lei	840
Trenchcoats și „ „	„	Trenchcoats p. D-ni Ofițeri „ „	2400
Pardessiuri bărbătești	„ 1800	Mantale de dame „ „	1900

Din romanele editate de

„CARTEA ROMANEASCA“

Bulev. Academiei No. 3, București, I

Adam I.	Rătăcire Ed. II	Lei 80.—
Aldea-Sandu C.	Două neamuri Ed. IV Ilust.	„ 80.—
Ardeleanu C.	Diplomatul, tăbăcarul și actrița Ed. II	„ 96.—
	Premiat de «Societ. Scriit. Români“	
Batzaria N.	Sărmana Leila Ed. II	„ 50.—
Bucuța Em.	Fuga lui Sefkij	„ 70.—
	Premiat de „Cartea Românească“ și de „S. S. R.“	
Dumbravă Bucura	Haiducul Ed. VI	„ 75.—
„ „	Pandurul Ed. V	„ 120.—
Eminescu M.	Geniu pustiu Ed. V	„ 42.—
Filimon N.	Ciocoii vechi și noui Ed. IV	„ 35.—
Ignotus	Fire de artist	(s. p.)
Lecca G. Irina	Marcu Ulpiu Traian Stănoiu	„ 25.—
Petrescu Cezar	Intunecare 2 Vol.	(s. p.)
Ranetti G.	Domnișoara Mian. Roman psicologic în versuri	„ 75.—
Rebreanu L.	Ion 2 Vol. Ed. V	„ 180.—
	Premiat de Acad. Rom. cu Marele Premiu „Năsturel“.	
Rebreanu L.	Pădurea spânzuraților Ed. V	„ 120.—
„ „	Adam și Eva Ed. II	„ 100.—
	Premiat de „Soc. Scriit. Rom.“	
„ „	Ciuleandra Ed. II	„ 96.—
Sadoveanu M.	Șoimii Ed. VII	„ 75.—
	Premiul Național	
„ „	Floare ofilită Ed. IV	„ 90.—
„ „	Insemnările lui Niculai Manea Ed. II	„ 40.—
„ „	Venea o moară pe Siret Ed. II	„ 99.—
„ „	Hanu Ancuții	„ 75.—
„ „	Demonul tinereții	„ 75.—
Slavici I.	Masa Ed. III	„ 50.—
Speranția Eug.	Casa cu nalbă	„ 45.—
Speranția D. Th.	Mă 'nșală	„ 15.—
Stănoiu D.	Necazurile părintelui Ghedeon Ed. II	„ 75.—
	Premiul „Femina“ de la Paris	
Tafrali O.	Urmărind idealul	„ 25.—
Teodoreanu I.	La Medeleni Vol. I. Hotarul nestatornic Ed. III	„ 100.—
	Premiul „Femina“ de la Paris	
„ „	La Medeleni Vol. II Drumuri Ed. II	„ 150.—
„ „	La Medeleni Volumul III Intre vânturi	„ 130.—
„ „	Turnul Milenei Ed. II	„ 96.—
Teodoru V. (Dovu)	Vlahula Ed. II	„ 60.—
Vlahuță Al.	Dan Ed. II	„ 70.—

Cărțile notate aci se află de vânzare la toate librăriile din țară. Pot fi cerute și direct de la „CARTEA ROMANEASCA“, Bulev. Academiei, 3, București, I, trimițând costul prin mandat postal.

Citiți azi

LECTURA No. 226

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

ROȘU

de

W. Somerset Maughman

In românește de

AURELIA LAST

Lei 5 Scrierea complectă la chioșcari și librari

Din nici o casă nu trebue să lipsească

REALITATEA

ilustrată

care publică:

Știință popularizată. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseții.— Rubrica cinematografică.—Curiozități.—Oameni, fapte și idei. — Poșta Laurei. — Poșta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.

100 clișee fotografice din toată lumea.

24 pagini mari în culori — Lei 8

S'a deschis vechea

Boiangerie și Curățătorie Chimică

B. AFTALION

CALEA MOȘILOR No. 160 (colț cu Bulevardul Carol) Tel. 372/59

SUCURSALE: Șerban-Vodă, 11 —— Știrbei-Vodă, 55 —— în câteva zile: Dudești, 29

Se vopsește: *fire și stofe de lână, bumbac, mătase naturală și vegetală, toalete și costume toate culorile și din culori închise în culori deschise. Paiuri, fetruri etc.*

Se curăță: *chimic cu desinfectare și desodorizare: haine, rochii, perdele, plușuri, covoare, etc. etc. etc.*

Se calcă: *hainele cu mașinile americane speciale pentru păstrarea fasonului*

Orice lucrare se execută în 3 ZILE, Casă fondată în 1891

VEVERIŢA[1]

Intr'o iarnă de altădată, o iarnă cu omăt înalt şi curat, mă aflam la Brad, pe malul Siretului, la un strămoş bătrân şi singur.

Moşneguţul puţin la trup, cu barba rară şi cu ochii stânşi, fusese pe vremea lui om de samă în ţară. Acum, discursurile lui vestite erau uitate, închise între scoarţe de cărţi didactice ca modele de oratorie demodată. Glasul care dăduse contur şi viaţă vibrantă cuvintelor, era şoptit şi şuerător. Mânile-i tremurau, şovăitoare, şi'n ochii temuţi pe vremuri nu mai stăruia decât o spaimă tulbure: singurul copil îi murise nebun.

Uneori mă lua cu el într'o odaie cu storurile lăsate. Stătea acolo în picioare, plecat şi smerit ca într'o biserică. Mie-mi era frică de făptura vicleană a umbrei ghemuită prin unghere, de rafturile cu cărţi colbăite, de cerbul împăiat şi ros de molii şi mai ales de oglinda aburită de vechime în care ne vedeam, bătrânul şi cu mine, mici şi dezarmaţi amândoi.

— Vezi, mititico? Asta-i odaia băetului... Şi dincolo-i altă odaie, în care nu te duc pe mata, pentru că acolo a murit mama băetului...

De odaia din fund nu mă apropiam nici pe dinafara casei. Eram încredinţată că acolo, după draperiile verzi de rips, stă şi acum o moartă tânără, între lumânări înalte de ceară care ard neclintit, fără să se mistuie...

Intr'o dimineaţă, tata m'a luat cu el la pădure. Trebuia să ţie din scurt tăietorii. Bătrânul se lăsa înşelat şi furat de toată lumea.

Bucuroasă că nu rămân singură cu bătrânul în casa sonoră şi plină de vedenii am coborît în goană scările cerdacului vechiu. Pe valea Siretului, căsuţele cu acoperişuri ţuguiate, de omăt, sfredeleau văzduhul îngheţat cu suluri vinete de fum. Peste livezile ninse, aveam în faţă priveliştea largă a dealurilor albastre ce se înălţau, tot mai departe, până la munţii cu păduri de sgură şi cu creste de argint.

Pădurea era aproape. Bordeiul pădurarului şi-a arătat din omăt ogeagul scund şi ochii afumaţi. Şi din încăperea mică a ieşit, împingându-se greu pe uşiţă, o arătare ciudată: o căciulă neagră, un cojoc miţos şi o păreche de opinci. Abia am descoperit, subt căciulă, doi ochi somnoroşi care clipeau des, orbiţi de lumină.

Cărarea pe care am pornit ducea deadreptul în inima pădurii, spre fierăstraie. Peste desişuri fâlfâia greoiu un stol de corbi, — zdreanţă de noapte aninată încă prin copaci.

Când am intrat pe subt bolta de crengi grele de omăt, ne-a prins din toate părţile o linişte mare. Omătul moale înfunda sgomotul paşilor. Tăceam. Pe urmă, un glas de departe a strigat ceva. Şi sunetul a ajuns până la noi împrăştiat, parcă venea din toate părţile deodată. Pădurarul a răspuns, aspru, — şi glasul lui s'a întors într'un târziu, schimbat şi îndulcit, din depărtate adâncuri.

Intr'o poiană, câţiva stânjeni de lemne închipuiau căsuţe troenite pentru vedeniile frigiroase ale pădurii. Ne-am oprit. Cărarea bătută se isprăvise. Spre fierăstraie ducea drum priporît, înfundat în omăt. Tata a pornit într'acolo. Am rămas cu pădurarul.

Omul a întins pe-un trunchiu doborît o pulpană de cojoc şi m'a poftit să stau. Blana moale şi caldă mirosea a oaie, a brânză iute şi a fum. Omul îşi răsucea, cu degete tari şi aspre, o ţigară.

Şi s'a pornit atunci, de departe, un freamăt larg de apă scăpată din zăgazuri. M'am ghemuit în cojocul pădurarului.

— Ia... vine vânt, a zis el. Şi a scuipat într'o parte cu nepăsare.

Valul ne-a ajuns şi a trecut pe deasupra noastră, pierzându-se în desişuri. In capătul poenii, un stejar care-şi păstra încă puţin frunziş uscat, s'a răsucit, a foşnit şi a aruncat pe omăt pete de rugină. Peste noi, crenguţe subţiri şi-au risipit florile reci. Mi-am scuturat, înviorată, bruma de pe păr.

Nu se mai auzea nimic decât, rar, câte un vreasc trosnind pe-aproape.

Deasupra noastră s'a lăsat un corb. S'a legănat pe o creangă prea subţire, cântărindu-se pe o balanţă invizibilă. Apoi s'a dus.

Ţigara pădurarului ardea greu. Omul trăgea din ea cu ciudă, slobozea fumul pe nas şi se uita la vârful opincilor, cu gândul aiurea. Mi-era frică: pădurea albă, omul negru şi mohorât...

Pe urmă iar a vuit pădurea, departe. Şi când s'a făcut linişte, în faţa mea s'a arătat o făptură mică şi gingaşă: o veveriţă, ca un smoc de frunze pe care le-a colorat toamna şi le-a uitat vântul, acolo sus, în carpănul cu coaja aspră.

Am întins spre ea mânile timide, ca pentru o chemare. Sălbătăciunea sperioasă m'a privit cu ochi rotunzi, a clătinat capul mic, parcă ar fi vrut să spue că nu se poate — şi a pierit într'o scorbură, fără sgomot, aşa cum venise. Am clipit des, ca trezită din somn...

Acasă, bătrânul mi-a pipăit cu nelinişte obrajii aprinşi:

— Ce ai mata, mititico? Te doare ceva?

— Nu... da'mi pare bine.

— Şi de ce-ţi pare matale aşa de bine?

M'am apropiat de bătrân şi i-am spus încetişor taina care trebuia să rămâie între noi doi:

— Pentrucă azi s'a jucat pădurea cu mine...

OTILIA CAZIMIR

[1]) Din volumul *Grădina cu amintiri* care apare zilele acestea în editura „Cartea Românească".

A apărut
Ediţia a II-a
din
Sub Flamura Roşie
Marele roman al vieţii de după răsboiu
de DEM. THEODORESCU
100 LEI VOLUMUL
Editura „Adeverul" S. A.

O medalie comemorativă

Pictorul A. Demian şi sculptorul Constantin Baraski au obţinut prin concurs realizarea unei medalii comemorative a întregirii neamului.

S'au scos, cu prilejul Serbărilor Unirii, câteva medalii româneşti şi străine de o valoare artistică destul de dubioasă, — şi e de mirare că lucrarea atât de interesantă a domnilor Demian şi Baraski n'a căpătat atentiunea cuvenită.

Atât compunerea de ansamblu, armonizarea liniilor cât şi felul cumpănit şi armonios în care e stilizată, fac din medalia acestor artişti o preţioasă realizare de artă.

S'ar putea ridica obiecţiunea că harta României, incizată fără adânciri şi reliefuri, ar părea nelalocul ei într'o medalie. Dar această obiecţiune este neîntemeiată, deoarece se poate uşor sesiza că felul cum se echilibrează cu massele acest amănunt de compoziţie face ca realizarea decorativă să fie în totul izbutită.

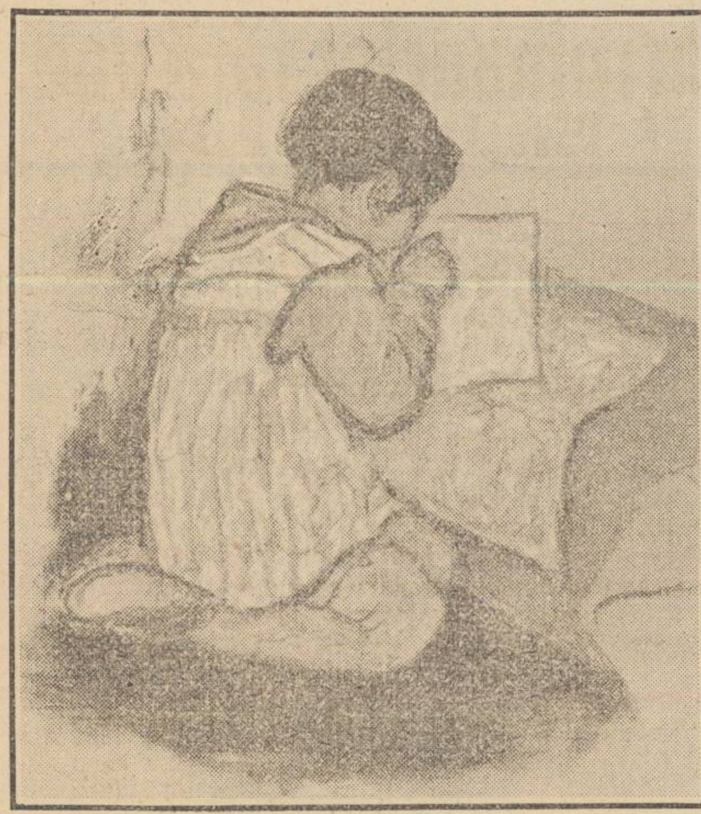

In vechile medalii greceşti şi romane, de neîntrecută frumuseţă, rămase până azi model pentru artiştii medaliori, au fost uneori gravate planuri de temple şi amfiteatre, — aşa că ideia artiştilor români de a grava pe o medalie a Unirii harta României întregite, înconjurată de blazoanele tuturor provinciilor unite îşi are aci rostul şi semnificaţia. Cu atât mai mult, cu cât întregeşte o realizare artistică de puritate clasică.

Lucrarea are şi meritul că răspunde demn prin acest simbol etern la propaganda ungurilor, care şi astăzi ţintesc la desmembrarea provinciilor de alt neam.

Medalia domnilor Demian şi Baraski e, neîndoelnic, cea mai bună lucrare de acest gen, în stil românesc.

H. BL.

B'Arg — Desen

V. KOROLENKO — *Pe malurile Dunărei*

DOINA[1]

— FRAGMENT —

...Huruiala căruţei sub fereastra mea, spulberă, la şease dimineaţa, urmele diafane ale somnului uşor, care mă cuprinse abia în zori, odată cu răcoarea ce adie prin geamurile deschise.

Mă îmbrăcai repede şi eşii.

Domnul Iani Fardulea, un grec din Caterleţ, mă aştepta cu căruţa trasă de un cal. Uliţa din Sulina era încă pustie, lângă hotelul *„Bela-Vista"*, numai lângă depozitele de cărbuni mişunau hamalii ca furnicele. Pe Dunăre începuse mişcarea. Zuruiau lanţurile ancorelor, pufăiau maşinile, iar aerul, răcorit peste noapte, începea să se îmbibe din nou cu fum şi funingine arămie...

Grădina pletoasă de lângă clădirea „Companiei Europene" era plină, în desişuri, de umbre albastre, iar în bătaia soarelui luceau picăturile de rouă. Mahalaua rusească se trezise. Bărbaţii se duceau la muncă, femeile treceau strada cu aerul preocupat de gospodine harnice. Un tip înalt şi bălan, cu o doniţă în mână, striga răsunător:

— Lapte, lapte!

— Poftiţi, *moloca ?* — mi se adresă el în ruseşte, recunoscând în mine un compatriot. Unde vă duceţi cu grecul? La Caterleţ?

Spre Dunăre goneau doi sacagii, cu butoaiele goale. O saca era trasă de un cal slăbănog şi leneş, cealaltă de-un măgăruş mărunt şi vioiu. Calul ţopăia, parcă avea picioarele de lemn. Măgăruşul, dimpotrivă, alerga sprinten şi, la loviturile de bici, arunca atât de tare, în cât îi scăpărau în văzduh copitele dindărăt; iar sacagiul, o matahală de om vesel, se răsturna pe butoi. Din pridvorul cârciumei, privea la acest tablou, cu ochii împăienjeniţi, un compatriot abia trezit din ameţeală. Sacalele dispărură şi 'n stradă iarăşi adie plictiseala obişnuită a zilei.

Eşisem din mahala şi treceam printre petele de apă ce răsăreau din plavia verde. Apoi, apucând spre Sud, începurăm să ne apropiem de ţărmul mării. Pe un dâmb de nisip, lângă nişte hambare, ne aştepta un soldat cu capela în două cornuri şi vameşul. Cu înfăţişarea unor oameni cari îşi dau seama de toată zădărnicia existenţei lor pe această limbă de nisip, ei se apropiară totuşi de căruţă şi începură să cotrobăiască în fânul şi legăturile d-lui Fardulea. Sulina este, după cum se ştie, *porto-franco* şi vama românească veghează ca împrejurimile să nu-şi însuşească privilegiile lui... După terminarea acestei operaţii, căruţa apucă chiar pe povârnişul ţărmului; roata dreaptă scârţâia pe nisipul bătut, iar stânga pleoscăia în apă.

Drumul era foarte original. Inaintea noastră, departe spre sud, se întindea ţărmul ca o linie dreaptă. Marea lucea ca argintul topit mistuind la orizont până şi albastrul opac al cerului. Apa bătea în ţărm, plescăind domol şi alintat. Valul venea, înfăşurându-şi creasta spumoasă şi aruncându-se deadreptul pe nisip, cu fâşâit melodic şi înnăbuşit. Căluţul, pesemne neobişnuit, se înfricoşa mereu. Cum îl prindea apa, se oprea, dădea din cap şi încerca să se întoarcă spre stăpânul său. Dar în aceiaş clipă, nisipul sugea cu lăcomie valul şi roibul, simţindu-se din nou pe uscat, se opintea... Dar îndată alerga alt val să se sfărâme de roţile căruţei... şi altul şi iar unul... Dealungul fâşiei înguste a ţărmului, — mişcarea, strălucirea, spuma şi bătaia melodică a valurilor răsfrângeau suflarea ritmică a mării.

Mă uitai îndărăt. Sulina dispăru în dosul plăviei verzi ce se întinde până aproape de ţărm. Se mai vedea doar panglica pestriţă a acoperişurilor, apoi numai turnul observatorului care stătea în tratative tainice cu marea, cu ajutorul unor steguleţe... Apoi, vârful farului şi câteva suluri de fum mai indicau locul portului Sulina...

In faţa noastră pustiul mării, nemărginita plavie verde şi, strânsă între ele, fâşia de nisip a ţărmului...

Linişte, tăcere, pustietate. Pe cerul albastru începură să se desemneze cârduri de nouraşi albi. Un vultur plutea deasupra plăviei. O egretă mare sbura din loc în loc, speriată de căruţa noastră. Pasărea proastă nu putea înţelege că n'are nici un rost să alergăm după dânsa pe ţărmul îngust... In sfârşit, se lăsă între trestii şi ne urmări de acolo cu ochii. Capul ei prostesc, în vârful gâtului lung, amintea mânerul rău îndoit al unui bastonaş de trestie. Pescăruşii albi se jucau graţios şi cochet cu valul, caşi cum ar fi voit să-l taie în două cu aripile ca secerea. Domol şi solid trecu în zbor o barză. Pelicani greoi zburau grăbiţi dinspre mare, cu gâtul îndoit şi cu guşele umflate întinse înainte, pline de peştişori mărunţi. Pasărea familistă ducea puilor de pe plavie mâncarea de dimineaţă şi nu avea timp să se ocupe de uşurinţa şi graţia zborului.

— *Glear* zboară... *ceapura* zboară, — zise în dialectul său particular, greco-bulgaro-român, d-nul Fardulea urmărind alene când zborul berzei, când zborul egretei...

— *Porco di mare...* — îmi arătă cu capul spre ţărm unde se găsea leşul unui delfin rotund şi gras, cu burta sfârtecată, în straşnică putreziciune. In calea noastră am mai găsit hoituri de vietăţi ce-au pierit nu se ştie de ce... Cine ştie ce tragedii nebănuite se petrec în fundul mărilor... Poate un atac banditesc din partea unei cete de peşti-ferestrău contra liniştitului locuitor al mării sau poate, simplu, moartea fără slavă pe plaja unde a fost repezit de valuri... Puţine drame de acestea se întâmplă în lumea largă!

Puţine au văzut aceste ţărmuri şi tot acest ţinut cu plăviile, cu soarele său şi cu mişcarea melodioasă a valurilor!...

Aceiaşi mare, aceleaşi dungi albastre ale apei, aceiaşi nouri care se repetă şi se înoesc veşnic, acelaş vânt şi aceleaşi trestii legănate pe plăvii... Şi mii de ani trec deasupra lor şi mii de ani — acelaş cântec şi acelaş plescăit de ape...

Ce cântă?...

Nici o pânză de barcă pe mare, nici un acoperiş pe uscat, nici un om, nici cal, nici câne... Pare că uite-uite va răsări pe neaşteptate, în cadrul orizontului apropiat al mării, corabia legendară a Argonauţilor, sau rătăcitorul Ulise, pe o plută sfărâmată de furtuna nopţii, sau, în sfârşit, izgonitul din Roma cezariană, Ovidiu care a lăsat, poate, urmele sandalelor pe nisipul acestor triste ţărmuri ale surghiunului.

Ad piceres nudos sine fronde, sine arbore campos...
Heu, loca, felici non adeunda viro... [2])

Trecură două ceasuri de când pornisem la drum. D-nul Iani tăcea. Poate că-i spunea şi lui ceva acest ropot al valurilor.

— Am trecut de plavie, — zise el în sfârşit, — se zăreşte coliba.

Intr'adevăr, plavia care ne înghesuia tot timpul spre făşia mării, se îndepărtă de ţărm, dispăru în dosul nostru, iar în loc se arătară dune de nisip. Dindărătul lor răsări, dintr'o văiugă, acoperişul de stuf, ţuguiat, al unei colibe de pescari. In faţă se vedea un gard pe care atârnau năvoade şi alte unelte pescăreşti. Inainte de-a ajunge la colibă, căruţa coti, îndepărtându-se de mare, şi pornirăm pe stepa mohorîtă. Deşi plouă mult în valea Dunărei, erburile pe aici tânjesc: ciulinul, rogozul şi măturiţa care se sbate, agitată şi frământată, în adierea stepei, ceapa cânelui răsărită din pământ ca săgeata — toate se adună în tufe răzleţe sau în şiruri lungi, caşi cum ar simţi şi ele, în această pustietate, nevoia solidarităţii de rubedenie, pitulându-se sfios laolaltă. In fiecare înfundătură se mai menţine cu îndărătnicie stuhul verde, urmă de plavie ; mai departe răsar întinderi de nisip uscat şi smârcuri de sare, secate.

Dintr'o parte, apăru pentru scurt timp un acoperiş negru ; o poartă înaltă se desemnă pe cer, ca o spânzurătoare, era o câşlă, adăpost pentru ciobani şi turmă, unde oamenii trăesc, probabil, o viaţă cum a descris-o — destul de amănunţit — Homer. In curând dispărură şi aceste semne de viaţă omenească. Numai vântul sgâlţâia buruenele rare, ce se aplecau neputincioase spre pământ. Răsăriră ca nişte pete albe nişte oiţe... un cioban cu biciul pe umăr, dogorît de soare ca un tăciune, ne urmări cu privirea înţepenită...

Se desprindea din toate acestea, — din smârcurile de sare, din buruene, dela cioban şi turma sa, o senzaţie neobişnuită. Mă întrebai: ce e? Răsfrângerea vegetaţiei liniştite, a vieţii inconştiente, — cristalizată de ani, de zeci de ani, de veacuri, în armonia stihiilor ce adie din foşnetul erburilor, din strigătul vulturului, din ţipătul desperat al păsării de stepă, speriată sau, poate, sfârşită, din încolţirea tainică a grăuntelui şi din ochii neguroşi ai ciobanului român...

La ce s'o fi gândind, urmărind cu privirea căruţa ce se înfundă în făgaşurile stepei? Se gândeşte oare la ceva? Soarele răsare, soarele apune deasupra lui, se adună şi se împrăştie nourii, ploaia cerne şi roua cade... Il udă ploaia odată cu iarba şi turma sa şi, odată cu iarba şi turma, se usucă în arşiţa soarelui. Acelaşi vânt îi împresoară pieptul dogorît şi aceiaşi furtună trece peste creştetul lui... Pasc şi rumegă oile iarba uscată, apoi caută alene apă şi umbră, — şi ciobanul se târîie după ele... Aşa creşte, se face mare, devine bărbat, puternic şi ars de soare. Şi atunci, se petrec în pieptul lui schimbări misterioase; în sufletul lui încolţeşte un sentiment nedesluşit, ispititor, frenetic şi aţâţător. Altfel îi sună parcă ciripitul pasărilor, altfel foşneşte iarba, şi altfel îi şopteşte vântul în ureche. Şi cu totul altfel răspunde fluerul lui la chemarea naturii. Pe nemărginirea stepelor dunărene şi pe plaiurile muntoase ale Carpaţilor, el creiază doine melodioase, care fac să tresară orice inimă omenească. In cântecul lui adie zefirul stepei, — foşnetul erbei, şi freamătul pădurii, şi plânge şi se tânguește, de dor şi de jale, sufletul omenesc...

E cântecul acesta creaţia lui? Melodia a tresărit şi s'a înfiripat în cursul veacurilor, laolaltă cu generaţiile, ce-au supt din vlaga puternică a acestui pământ roditor, şi s'au perindat cum se perindă veşnic verdeaţa stepei. Ciobanul nu cunoaşte istoria ţării sale, dar toate năvălirile, — care au adăpat cu sângele străbunilor săi acest pământ, — stăpânirea Grecilor, a Romanilor şi a Turcilor, precum şi împilarea boerilor săi proprii, — au pătruns în mintea lui tot atât de tăcut, nevăzut şi sigur, după cum pătrund sucurile pământului natal, razele soarelui şi suflarea stepei în firul de iarbă sau floare. Ce a împrumutat din cântecele înaintaşilor săi, ce sunau ca gemetele vântului, şi ce a luat din suflarea stepei — singur nu ştie. Cete de lăutari ţigani au prins doina şi au răspândit-o în lume. Şi poetul stepei nu ştie nimic despre slava sa. Ca şi înainte se uită la lumea lui Dumnezeu, fie cu ochi opaci, fie cu ochi nebănuit de adânci. Ca şi înainte caută o deslegare la înfiorarea inimii sale, ca răspuns la chemările naturii. Câteodată găseşte ce-a căutat în ochii negri ai unei fete tot atât de sălbatece ca şi dânsul, câteodată, însă, îmbătrâneşte, singuratec şi fără adăpost, ca o cioată uscată în stepă... Dar, până ce vine bătrâneţa şi cerne zăpadă pe păru-i aspru şi negru, — devine uneori primejdios pentru femeile ce trec prin stepă, pe lângă stâna lui... Aşa-i viaţa omului!... Şi câte vieţi de acestea au încolţit, au înflorit şi s'au veştejit, pururea înoindu-se cu rogozul, fără lupte conştiente, fără năzuinţe, necunoscând nici îndoiala, dar, poate, nici credinţa...

E ceva neobişnuit în această stepă, în acest soare, în această suflare ritmică a vântului şi în aceşti ochi misterioşi, ca nişte lacuri din munţi, ai ciobanului român... Toată această simfonie inconştientă a vieţii primitive adoarme şi ademeneşte cu un fel de vrajă a Nirvanei din stepă... Un fel de letargie a spiritului, plină de visuri neguroase şi poetice, ce se strecoară fragmentar prin orice suflet în parte, cristalizându-se, numai în cursul veacurilor, într'un gând sau într'o imagine întreagă... într'un şirag de imagini şi o picătură de gândire...

Zvonul tărăgănat al sârmelor de telegraf. Da! Iată un şir de stâlpi, legaţi între ei cu sârmă, ce aleargă

(Continuare în pag. IV-a)

[1]) In original acest fragment se intitulează *„Nirvana"*.

[2]) N. A. După cum se ştie, poetul Ovidiu Nasone a murit în exil pe ţărmul Mării Negre (probabil în apropiere de Constanţa). Descriind câmpia goală, fără de copaci şi fără de verdeaţă, el exclamă:
„Locuri de care nici să nu vă apropiaţi, fericiţilor!"

prin stepă şi dispar, cufundându-se în plavia verde. E linia ce duce dela Constanţa la Bucureşti şi mai departe în Europa. La Constanţa sunt serbări cu prilejul construirii sau inaugurării minunatului pod de peste Dunăre... Discursuri... Un ministru oarecare vorbeşte, de sigur, şi despre această stepă şi despre apropiata întindere a binefacerilor libertăţilor constituţionale româneşti şi asupra acestui ţinut. Aşa se termină patetic, de zeci de ani, toate discursurile politice ale oratorilor oficiali. Chiar eri, în drum spre Sulina, am cetit pe vapor ecoul discursurilor şi am ascultat discuţia aprinsă în jurul lor. Şi am fost şi eu mişcat şi turburat de ziarul străin şi de problemele politice româneşti, care-mi sunt tot atât de străine.

Acum, în nemărginirea aţipită a stepei, totul mi se păru mai îndepărtat de cât un vis uitat... Ce-i pasă de toate acestea erbei din stepă, turmei şi ciobanului cu biciul pe umăr? ...Liberalii, conservatorii... ...lupta politică... păliră, se cufundară şi dispărură ca aburul răsuflării de pe-un geam, ca cercurile ce le formează o piatră aruncată în apă, ca sunetele zgomotoase ale unei orchestre visate. Cât de ciudat mi se păru bătrânul Ovidiu cu stăruinţa lui către capitala lumii şi cu tânguirile lui:

Heu, loca, felici non adeunda viro!

Ce prostii! *Vanitas vanitatum!* Cu ce putea să-l ademenească Roma, veşnic agitată de năzuinţa către stăpânirea lumii, cu semi-zeii şi cezarii săi meschini, cu pledea sa sleită, trufaşe şi sclavă, cu tirania nepedepsită a Tiberilor şi jertfa zadarnică a Grachilor... Nu e mai fermecător acest vis fericit şi aproape inconştient, această tihnită letargie a spiritului uman, ce se îmbină cu natura vie, — dar lipsită de frământarea cugetării, — sensibilă, — dar ferită de durerile conştiinţei... Imbinare care înzestrează omenirea cu puterea acestui pământ negru şi rodnic... Nu e aicea adevărata fericire, desăvârşirea oricărei filosofii! Nirvana stepei, — aţipirea dulce, — în timpul căreia visezi numai cerul albastru, numai norii alburii, foşnetul ierburilor, strigătul vulturului, adierea vântului, numai depănarea zilelor şi a nopţilor, arşiţă şi furtună, numai răsuflarea veşnic puternicei, veşnic vitalei şi nemărginitei naturi, neturburată de gânduri...

* * *

Căruţa se izbi, sărind peste o groapă de sare. Privii în juru-mi nu cu aceiaşi ochi, dar văzui toate altfel. Adormisem deabinelea... Câşla, ciobanul şi turma sa dispărură de mult. Dispăru şi farmecul nirvanei din stepă... In faţa mea — dâmburi de nisip, deasupra cărora se desemna dunga albastră a apei, un şir de căsuţe ucrainiene, foarte curăţele, şi biserica satului... Ne apropiam din ce în ce mai mult... Inaintea satului, vechiul cimitir. Suflarea vântului cernea deasupra lui nisip alb, uşor şi fin, care plutea ca fumul dinspre dunele mării... Zefirul îngropa parcă din nou morţii, de mult îngropaţi.

Caterleţ! ...Una din primele aşezări ale Zaporojenilor pe malurile Dunării...

Trad. din ruseşte de F. DIMA

1913.

HAMALUL

— Schiţă —

Prinţul Arabecov, fost ofiţer în garda imperială, îşi plimba trupul obosit, pe peronul larg al gării Saint-Lazare.

Se însera. Zgomotul neîntrerupt plutea în aerul fumuriu: clocotea oraşul cel mare al lumii. In sufletul princiar domnea urâtul, plictiseala.

Arabecov părea un veritabil automat, cu toate că parcă se zmuncea convulsiv din sine însuşi; privea distrat şi fix albele rotocoale de aburi ale locomotivelor. In jurul său se înghesuiau şi se ciocneau oamenii, deşi li se punea destul spaţiu liber la dispoziţie pe acest peron. Toată lumea se grăbea, toţi plecau undeva ori soseau de cine ştie unde. Ce ar putea însă să aibă prinţul Arabecov comun cu dânşii?...

— Hei, Arabecov, ar fi frumos să stăm acum undeva liniştiţi. Cald... Copilaşii aleargă într'una. Nevasta primeşte şi serveşte mosafirii...

Prinţul întoarse încet capul.

— Da, frumos, — suspină el adânc.

Cel care îi vorbea, era un om în vârstă, fost viceguvernator al unei mari provincii de Nord a Imperiului Ţarilor. Acuma amândoi fiind în situaţia de emigranţi, făceau parte din asociaţia hamalilor ruşi din gara Saint-Lazare.

— Porteur! strigă cineva de pe peron.

— *Tout à l'heure, Madame,* — răspunse vice-guvernatorul într'o bună franţuzească şi cu mers clătinat se îndreptă spre clientă.

Arabecov privi trist în urma lui şi un surâs ironic i se ivi pe buze.

Din toate părţile pasagerii strigau după hamali.

— Porteur! — răsună în spatele prinţului o voce de femee.

Arabecov se întoarse. In faţa lui era o doamnă foarte elegantă, încărcată cu fel de fel de cutii. Pe dată, figura doamnei se însenină şi ea strigă foarte veselă:

— Dumnezeule! Ce văd? Principe!...

Arabecov se cutremură de surpriză. Ochii căprii ai doamnei se opriră asupra feţei mirate a prinţului.

— Nu mă recunoaşteţi?

Deodată, ochii căprii se fixară grăbiţi asupra costumului murdar al lui Arabecov şi, luminaţi din nou de un surâs, examinară cu atenţie pe prinţul hamal.

— Nu! Nu vă recunosc, — abia putu să spună Arabecov.

— Vai!... Prinţul Arabecov să mă fi uitat! Nu vi-i ruşine?...

Arabecov se simţi într'adevăr ruşinat, însă nu din cauză că nu o recunoscuse. Un alt gând îi rodea amorul propriu bolnav. Inaintea lui stătea o doamnă elegantă care îl cunoştea bine, iar el... el se găsea într'o astfel de situaţie!...

— Ei şi de ce stăm aşa?

Numai atunci Arabecov îşi reveni în fire şi cu abilitatea-i de cavaler de altă dată, înşfăcă cutiile.

— La porunca dvs. Unde doriţi să mergem?

— La automobil!

Porniră spre eşire. Prinţul se simţea intrigat ca niciodată. Se silea să-şi amintească cine putea fi această mică blondină cu ochi căprii, însă memoria nu-l ajuta. Se simţi chiar tare năcăjit.

— Poftiţi în maşină!

Prinţul fu uimit complect şi rămase nedecis, locului.

— De ce staţi nemişcat? — Luaţi loc în maşină! — porunci doamna, cu autoritate.

Arabecov intră în automobil, ca un om hipnotizat. Doamna spuse numele hotelului şi maşina porni. Cu tot zgomotul motorului, prinţul auzea o voce plăcută de femee.

— Prinţe, văd că vă e foarte, foarte greu. Hai să-l petrecem împreună!

Maşina sbura printre nenumăraţii pietoni, automobile; case cu multe etaje şi vitrine aranjate pentru sărbători, se vedeau prin ferestrele cupeului... Arabecov se cufunda parcă în Nirvana. Neaşteptata şi eleganta doamnă îi atingea umărul şi-i şoptea cu intimitate:

— Prinţe! Ai uitat care pe Murca, pe Murca Ta dela „Iar"? Ai uitat? Nu mai ţii minte pe aceia care te-a iubit cu atâta foc?.... *)

Arabecov se dădu înapoi şi, rezemat pe speteaza cupeului, se uită lung la doamna cea elegantă. Capul îi vâjâia de viforniţa gândurilor năprasnice. Işi aduse aminte de chefuri, de cărţi, de femei... Sclipind orbitor de lumini. „Iarul" îşi arătă din adâncurile trecutului, însă numaidecât memoria îi slăbi şi prinţul nu putu să regăsească în viaţa-i trecută pe această blondină cu ochii căprii, ce şedea alături de dânsul.

— Ei, v'aţi adus aminte?

— Nu.

Capul lui Arabecov se lăsă jos, trist.

— Ah, tu! Aşa? Dar n'are nici-o importanţă. Dar Murca dela „Iar" ţine minte pe prinţul Arabecov. Nu-i aşa, dragul meu?

Un lung sărut se lipi de buzele prinţului crăpate de vânt. Trupul său tresări şi se cufundă, fără voe într'o plăcută reînviere a simţurilor de mult adormite. Era prima desmierdare femeiască, dăruită prinţului în jalnicu-i exil...

Se opriră lângă hotel.

Prinţul ducea ruşinat geamantanul şi cutiile în urma doamnei celei elegante. Portarul hotelului se aplecă, salutând-o. Desigur, doamna venea destul de des la acest hotel luxos.

. . . .

Pe o canapea moale acoperită cu piei de panteră, stătea întinsă Murca dela Iar, şi la picioarele ei şedea prinţul Arabecov şi bea şampanie. La fereastră, scăldat în razele electrice se vedea mare, nemişcat şi adânc — un aparat de Radio, revărsând sunete melodice din Milano, care te legănau ca nişte evantailuri orientale din pene de păun, şi te duceau pe aripi uşoare în lumea fermecată a eternei armonii...

— Prinţe, sunt atât de fericită! — Şi Murca, încântată, îl stropi puţin pe prinţ, din paharul ei cu vin.

In fereastra mare a odăii ajungeau de jos vuetul şi luminile străzii Rivoli. Mai departe, în fundul cerului întunecat se pronunţa în dreptul ferestrei conturul măreţ al Louvre-ului.

— Ca în vis, — zise prinţul.

— Nu e vis, ci realitate, prinţe.

— Nu-mi vine a crede.

— Totul e cu putinţă, dragul meu... Ţii minte asta?

Şi Murca fredonă aria finală din „Dama de Pică".

— „Azi e rândul tău, iar mâine va fi al meu!"....

Prinţul lăsă capul în jos. Din cupa care se clătină în mână, curse vinul.

— Ei, asta nu-mi place! Te topeşti! Nu trebue Arabecov!

Murca se aplecă şi-l bătu uşor şi glumeţ cu palma peste obrazu-i neras.

— Ah, Tu!

Pe faţa princiară alunecă o nedefinită grimasă şi dispăru într'o clipă în colţurile buzelor sale crăpate de vânt.

. . . .

A doua zi, prinţul se despărţea de doamna cea elegantă, în aceiaşi gară. Murca îmbrăţişă gâtul murdar al prinţului şi îl sărută nervos şi puternic.

— Adio, prinţişorule! Poate că ne vom mai întâlni odată...

Flutură apoi de câteva ori batista de mătasă şi dispăru cu trenul.

Arabecov privi lung în depărtarea fumurie în care dispăruse doamna cea elegantă. Mici picături strălucitoare i-se iviră sub ochi şi alunecară încet pe faţa lui îngălbenită...

In aceiaşi seară, Arabecov se duse la acelaş hotel şi întrebă pe portar.

— Cunoaşteţi pe doamna aceia care a fost aci eri cu mine?

— Da, domnule.

— Cine-i?

— Soţia unui diplomat dela ambasada Rusiei Sovietice. — urmă laconic răspunsul.

. . . .

Incet şi apatic, înainta prinţul Arabecov prin străzile zgomotoase ale Parisului, fără să atragă atenţia cuiva. Astfel ajunse la aceiaşi gară.

Aci, în hall-ul slab luminat, trecu silueta încovoiată a vice-guvernatorului, pierdută în grămada de cutii şi geamantane.

— Porteur! — repetau sute şi mii de glasuri rostogolindu-se cu ecouri sunătoare prin debarcaderul spaţios, şi invadând sufletul princiar întunecat.

Arabecov păşea automat pe peron, fără să se oprească.

Pe marginea acestui lung peron, stătu deodată şi rămase o clipă nemişcat ca o statue, sfredelind bezna nopţii: apoi coborî treptele de beton şi porni dealungul şinelor. In perspectiva luminată de lanterne mari electrice, fugeau înainte două panglici negre sclipitoare, jucăuşe, chemând ochii lui să le urmeze şi dispăreau în întunecimea deasă a nopţii.

Prinţul înainta, gol de gânduri, la chemarea panglicelor şerpuitoare. O singură hotărâre s'ar fi putut citi pe galbena-i faţă care şi începu să se scofâlcească. Scârţiitul egal cadenţat îi marca ritmic şi modelat fiecare pas pe prundiş.

Dincolo de o bruscă cotitură, sclipiră doi ochi uriaşi. Se opriră, o clipă, paşii măsuraţi şi fuga ademenitoare a panglicelor şerpuitoare. Apoi ochii dispărură în beznă.

. . . .

Când primele raze ale soarelui triumfau, pe panglicile negre — cu reflexe albe — se vedeau câteva siluete cenuşii, care bombăneau nemulţumite şi parcă lucrau aplecate în jos.

Una dintre aceste siluete ţinea în mâini o placă rotundă de metal, căutând să şteargă de pe ea noroiul lipicios roşietic.

— Porteur! — zise silueta şi ascunse placa în buzunar.

CAROL SCOPOVSCHI

*) „Murca" e un diminutiv familiar dela „Maria". „Iar" e o grădină cu restaurant lângă Moscova, cu femei, cu coruri de ţigani, etc

cumpăraţi
BATISTĂ
PYRAMID

Un romancier fără voe: Emil Ludwig

„Literatura nu mă interesează" a răspuns odată Emil Ludwig unui ziarist care-i pusese întrebări cu caracter literar. Dar cum să scoţi din literatură pe acest scriitor, unul din cei mai cunoscuţi scriitori ai Germaniei contemporane. Poet, psiholog, istoric, aceste trei caracteristice laolaltă alcătuesc talentul lui Emil Ludwig — şi ele sunt de cea mai autentică artă literară.

Pentru a înţelege cum se cuvine afirmaţia lui Emil Ludwig, trebue să-i fi citit cărţile. Atunci bagi de seamă că autorul lui **Bismarck, Wilhelm II,** şi **Napoleon,** nu poate fi confundat cu acei scriitori cari urmăresc numai efecte de artă literară, precum grecii urmăreau efecte elocvente numai de dragul elocvenţei. Emil Ludwig a exclamat: „Literatura nu mă interesează", cum ar fi putut afirma Gambetta, bunăoară, sau oricare alt om al faptelor: „Elocvenţa nu mă interesează".

Ceia ce-l deosibeşte apoi pe Emil Ludwig de cea mai mare parte din scriitorii de valoare, e că nu se ocupă niciodată de sine, inima, caracterul, sentimentele, experienţele lui nu-i slujesc niciodată drept subiect: Emil Ludwig — **rara avis** — nu se oferă.

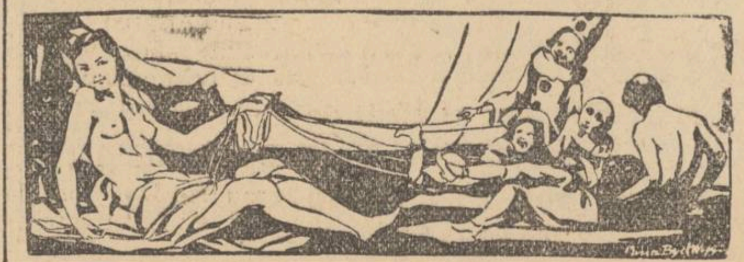
El povesteşte viaţa **eroilor,** dacă înţelegem sub acest cuvânt oamenii buni sau răi, puternici sau slabi, dar care au jucat un rol precumpănitor în ţara lor şi a căror viaţă e legată de mari evenimente istorice. Totuşi Emil Ludwig se simte vădit atras de sufletele curajoase, personalităţile puternice care au modelat epoca lor. **Wilhelm II** e o excepţie între cărţile lui; şi autorul, făcând portretul magistral al împăratului vanitos şi slab, a cedat mai curând actualităţii şi gustului pentru controversa politică.

Emil Ludwig e fiul unui medic celebru care primea în casa lui pe savanţii cei mai de seamă ai timpului şi a învăţat astfel să respecte faptele oamenilor mari. S'a obicinuit, în acelaş timp, să-i vadă în împrejurări concrete, omeneşti. Când auzea, bunăoară, pe doctorul Schweninger, medicul lui Bismarck povestind anecdote asupra bătrânului cancelar, copilul vedea înapoia întemeetorului Imperiului, pe om — şi astfel s'a deşteptat în el un adevărat spirit dinamic şi dramatic.

Acest spirit explică toată opera lui Emil Ludwig. Din tinereţe, scriitorul iubea teatrul, şi scria scenarii întregi. Fiind lipsit de imaginaţie, lua subiectele din istorie. Fără spirit dramatic, Emil Ludwig ar fi fost un istoric scrupulos şi excelent; fără simţ istoric ar fi fost un dramaturg de seamă, dacă ar fi avut şi imaginaţie. Silit să-şi ia eroii dintre oamenii pe care n'a fost silit să-i creeze şi văzându-i cu ochii omului de teatru cu însuşiri de psiholog, Emil Ludwig a ajuns în chip firesc la cărţile lui de biografie, înzestrate cu extraordinar farmec literar.

Emil Ludwig e republican pe faţă, ceiace în Germania nu era prea simpatic în unele cercuri. Acum câteva luni a făcut o călătorie în Statele-nUite, unde — dobândind încrederea multor americani — a ţinut o serie de conferinţe în favoarea republicei germane. Presa reacţionară germană a pornit o campanie violentă împotriva scriitorului, mergând până la acuzaţia că Emil Ludwig a învinuit Germania ca fiind responsabilă de izbucnirea războiului.

In cartea asupra lui **Napoleon,** Emil Ludwig susţine ideia Statelor Unite ale Europei şi-şi exprimă convingerea că această idee e pe cale de realizare.—**A.**

De vorbă cu Pierre Benoit

De când deţine demnitatea de preşedinte al Societăţii Scriitorilor francezi, Pierre Benoit nu mai publică nimic. Izolat, autorul Atlantidei, pregăteşte probabil o serie de cărţi, care vor apărea mai târziu.

De-aceia, o convorbire cu el, publicată de d. Edmond Demeter, aduce noutăţi şi promisiuni.

Fragmentăm interview-ul, oprind ceiace ni se pare mai interesant.

* * *

Nu mai susţineţi că există o criză a literaturii, pentru că nu e adevărat; aşi putea spune dimpotrivă. Dovada? Inainte de războiu, în Franţa era o singură gazetă care publica literatură în fiecare zi; celelalte nu publicau decât odată pe săptămână. Astăzi, nu veţi găsi nici un jurnal în toată Europa care să nu închine zilnic cel puţin o coloană literaturii. Pentruce? Pentrucă redactorii ştiu perfect de bine că publicul doreşte literatura şi că romanul măreşte popularitatea gazetei.

Statisticile caselor de editură dovedesc, dealtfel, că după războiu producţia literară s'a mărit. Imi veţi răspunde că sunt unele ţări unde scriitorii trăiesc în mizerie şi că editorii dau faliment. Nu e vorba de criză literară, ci de o criză economică.

Intrebat apoi, dacă această aşa-zisă criză a literaturii nu provine din lipsa de răbdare a cetitorilor de azi, Pierre Benoit răspunde:

Se poate ca şi aceasta să fie cauza, în ceiace priveşte romanul retrospectiv sau istoric. Dar nu cred că romanele nu au popularitate; dimpotrivă, sunt convins că romanul va ajunge în curând la mari tiragii. Nu trebue să uităm că operele literare şi mai ales romanele înfăţişează sentimentele diferitelor epoci. Un scriitor care va da într'un roman sinteza secolului al douăzecilea va avea tot atâta succes ca Rabelais sau Voltaire pe vremea lor.

Spuneţi că mulţi dintre scriitori amestecă chestiunile politice şi umanitariste cu ceeace se numeşte eternul omenesc?

Răspund printr'o altfel de definiţie: literatura e totdeauna complexă în măsura complexităţii mediului, adică a vieţii. Dacă scriitorii secolului nostru, sunt în primul rând preocupaţi de politică, aceasta dovedeşte că în întregul vieţii noastre, politica joacă rolul cel mai însemnat.

Intrebat ce crede despre Americani, autorul „Atlantidei", răspunde:

Am o filosofie istorică a mea şi cred că popoarele nu-şi pot arăta adevărata lor valoare decât în epocile de mizerie. Americanii n'au cunoscut încă asemenea epoci. Franţa, în timpul războiului de o sută de ani, Anglia în epoca napoleoniană, şi-au dovedit măreţia şi puterea lor.

Americanii trăesc liniştiţi; ei n'au cunoscut ravagiile războiului. Eroismul briganzilor americani în timpul războiului mondial nu dovedeşte nimic care să merite admiraţia noastră. Americanii n'au luptat pentru existenţa lor; atâta timp cât America nu va şti ce e lupta pentru existenţă, nu o vom putea judeca dacă e inferioară sau superioară Americanilor.

Despre votul femeilor franceze, Benoit spune:

Femeile franceze preferă viaţa liniştită şi comodă, şi aceasta nu o pot avea decât prin inegalitate. Bărbaţii, văzând în femee o adevărată concurentă, sunt mai puţin politicoşi. Când femeile vor avea dreptul de vot, nu le vom mai oferi locul în tramvai. In principiu emanciparea e dreaptă, căci însuşirile femeilor sunt egale cu ale bărbaţilor. Şi, la urma urmei, dacă femeile franceze doresc atât de mult să voteze, vor obţinea cu siguranţă, dreptul... — *b.*

Nouii scriitori ruşi

Antipatia noastră împotriva bolşevismului nu trebuie să ne întunece obiectivitatea judecăţii. Orice-am crede despre revoluţia din Rusia, dacă am cunoaşte mai bine producţia literară din vremurile de acum, ar trebui să convenim că deşi nu este una din perioadele cu cea mai mare putere de creaţie a istoriei culturale ruseşti şi nu se poate compara cu acea ce a precedat cu câteva decenii Revoluţia, nu este totuşi o perioadă de sterilitate sau de stagnare.

In primul rând este în această tânără literatură o reacţiune împotriva artificialului şi preţiozităţii stilului din ultimul timp. Apoi deşi marea majoritate se consideră mai mult ca propagandişti decât ca scriitori, sunt printre ei şi de cei mai puţin habotnici, care pun mai presus de orice originalitatea şi forma artistică.

Cei mai cunoscuţi azi în cultura mondială sunt: Babel, Boris Pilniak, Leonid Leonov, Vsevolod Ivanov şi Lydia Seifulina.

S'a scris în Rusia foarte mult despre revoluţie cum s'a scris şi în restul Europei prea mult despre războiu, dar „*Konarmya*" lui I. Babel este fără îndoială o carte unică şi tipică în acest gen. E o serie de povestiri scurte din viaţa armatei de cavalerie a generalului Budeny, recrutată printre cazacii ţărani dela Don şi din regiunile Kubanului.

Babel este un intelectual evreu care a făcut parte din aceste cete de cazaci tot atât de sălbateci şi de neînfluenţaţi de vre-o civilizaţie europeană ca şi cazacii lui Gogol. Schiţele sale sunt de o putere de descriere şi de viaţă cu totul independentă de orice preocupare tezistă. Nu e în ele nici propagandă pacifistă, nici exaltarea eroismului. E un realism colorat, o profundă pornire de milă şi o tăioasă ironie printre care povestirea ajunge adesea la un evânt epic în descrierile scenelor cele mai grozave.

Leonida Leonov este poate cel mai tânăr dintre scriitorii contimporani şi de aceia se şi simte la el influenţa lui Cehov şi Dostoewski. Totuşi forma şi stilul său pot fi considerate ca cele mai desăvârşite din toată literatura contimporană rusească. Subiectele sale sunt luate din viaţa poporului, în marea massă a umililor a căror viaţă este întunecată sau profund zdruncinată de puteri pe care ei nu le prea înţeleg. Lydia Seifulina care a fost învăţătoare într'un sat, în „*Virineia*" scrie povestiri din viaţa ţăranilor în prima perioadă a revoluţiei şi este una din cele dintâiu intelectuale care a căutat să redea în stilul ei simplu şi plin de evocare, mentalitatea revoluţiei în sufletul celor de la ţară, este apoi tânărul Fedeev care poate fi considerat ca cel mai ales şi mai subţire scriitor al literaturii proletare. In „Destrămare", în care povesteşte risipirea şi ruina unui detaşament de partizani în Siberia orientală, se ridică până la epicul lui Tolstoi în Războiu şi Pace.

Apoi Gury Libedinsky, Serafimovici în „Revărsarea Fierului" în care descrie retragerea izolată a unei armate Roşii cu arme, bagaje, femei şi copii, prin deşerturile Caucazului de Nord, printre lupte, boală şi foamete. Fiodor Glakov descrie în „Casă de păpuşă" femeia comunistă băgată în atâtea activităţi independente, în cât legăturile ei cu soţul, tot un comunist, sunt pe cale de a se rupe.

Poezia, de la moartea lui A. Block, poet mistic foarte preţuit cu toate aceste de bolşevismul materialist, a rămas în urma prozei. In afară de Essenine, ţăran aspru şi necioplit, în care geniul izbucneşte pe ici pe colo, ceilalţi sunt simpli versificatori, afară de Mikhail Bulgakov, un poet satiric cu mult humor.

In genere literatura sovietică e naţionalistă fără şovinism şi fondul este fără îndoială comunist. Dar numai din ea se poate descifra sufletul nouii Rusii în nuanţele sale adevărate. I. S.

Victor Hugo

Foamea

Auzii în treacăt plângeri dup-o uşă. Deschizând-o
Am găsit pe-o mamă moartă şi pe trei copii plângând-o.
In acest locaş lugubru totu-nspăimânta privirea.
Pe-un pătcean zăcea cadavrul searbăd, ţeapăn ca-mpietrirea:
Un mormânt şi-n el fantoma celei ce-şi dăduse duhul.
Fără foc; prin bagdadie răsbătea-năuntru stuhul.
Ca bătrânii mititeii, goi şi muţi, stăteau pe gânduri;
Peste buzele defunctei nemişcată-acum pe scânduri,
Flutura, ca zori în brumă, un surâs. Iar cel mai mare
Dintre ei, de şase vremuri, se părea că spune tare:
Iată umbra-n care soarta ni-a fost pus şi ni-a născut!

In cocioaba asta scundă ieri o crimă s'a făcut.
Iată care: Sub albastrul cer ce pururi radiază,
O femeie pricepută, dreaptă, tânără visează.
Creatorul şi pe dânsa o făcuse ca să fie
Fericită. Ea, săraca, deveni-ncurând soţie.
Muncitor îi era soţul. Liniştiţi şi fără ură,
Amândoi trag de căpăstrul vieţii lor într'o măsură.
Holera îi ia bărbatul. Iat-o văduvă pe lume,
Cu mizeria pe braţe şi cu trei copii, trei spume.
Voiniceşte-atunci se pune ea pe muncă. E activă,
Econoamă, curăţică, şi atentă, milostivă.
Fără vatră-i e căminul, patul ne-nfăţat îi este;
Nu se plânge, şi slujeşte pe bărbaţi şi pe neveste.
Face rogojini şi ţese, rufe şi ciorap! cârpeşte,
Impleteşte, ţese, coase, stă de noapte, roboteşte
Copilaşii să-şi hrănească; şi cinstită ea se poartă.
Intr'o zi se duc la dânsa ş'o găsesc de foame moartă.

Da, de cântecul de mierle toate luncile vuiau;
In luminile de forje greu ciocanele cădeau;
Măştile-abundau în baluri; în grădini, peste tot locul,
Sărutările iubirii aprindeau din nou norocul;
Trăia totul; negustorii numărau câştiguri grase;
S-auzeau scrîşnit de cară, risete pe străzi şi-n case;
Trenurile încărcate zguduiau câmpia; fumul
Bastimentelor pe mare creiona' deasupra drumul;
Şi-n belşugul de lumină, bucurie şi de slavă,
Fiind singură femeea în bordeiul ei de sclavă,
Foamea, zgripţorul sălbatec şi cu urlete de jale,
Slab şi crud, în tinda strâmtă pe furiş tăindu-şi cale,
A pătruns, înfipse ghiara-i în gâtlej — ş-o dete gata.

Foamea e tiranul care îmbrânceşte-n stradă fata,
Ea e bâta fermecată a banditului, e braţul
Scofâlcitului ce fură ca să-şi sature nesaţiul,
E-a calicului vermină, a lihnitului finală
Horcăire când se-neacă trist în umbra sepulcrală.
Şi doar sevă e destulă, şi-ale ţarinelor brâie,
Pline sunt de ierburi, fructe, rădăcini şi-ntinse grâie.
Deabea pomul şi-a dat roada şi din nou se-ntoarce brazda.
Şi pecând în lumea-ţi, Doamne, totul îşi găseşte gazda,
Pecând musca-şi recunoaşte frunza socului subţire,
Lacul îşi oferă apa vietăţilor din fire,
Pe când leşul şi mormântul nutresc hiena şi vulturii,
Şi pe când în adâncimea nesfârşită a naturii
Au de hrană crocodilii şi pantera şi şacalul,
Omul moare! — Foamea este crima publică, scandalul,
Asasinul care ese dintre noi la drumul mare.

Doamne! pentruce orfanul, strâns în faşe funerare,
Blând se tânguie: mi-e foame! Nu-i ca pasărea copilul?
Pentruce să aibă cuibul şi să n'aibă el, umilul?

J. ORBU

1) *In original: „Lucruri văzute într'o zi de primăvară". „Foamea" e un titlu mai scurt, mai cuprinzător şi de.... actualitate.*

ROLAND DORGELÈS

Cârciuma la Femeia cea Frumoasă [1]

(FRAGMENT)

Se înălţa în plin front cârciuma aceasta din vechea Franţă, undeva în Champagne, între Berry şi Reims, şi am cunoscut-o într'o seară din Septembrie 1914, când o ploaie biciuitoare gonea depe şosele, regimentul nostru rebegit care tocmai se bătuse la Courcy.

Am străbătut, fără să ne oprim, un sat adormit şi după un marş obositor, pe un drum plin de hârtoape, ne-am oprit la marginea unui iaz întunecat, unde bordeie de ramuri răsăriseră ca colibele unui sat de Negri. Deodată ne-am năpustit spre adăposturi şi prin întuneric ne-am certat pentru culcuşuri. Ofiţerii au trebuit să răcnească pentru a ne mai potoli. Şi în grămada obscură, compania se refăcu.

— „Am nevoie de douăzeci de oameni", ne spuse căpitanul, „douăzeci de voluntari pentru o patrulă, cu sergentul Prévost".

Nici un glas nu strigă: prezent! Nici o mână ridicată. Oamenii erau prea obosiţi, ploaia cădea măruntă. Surprins, căpitanul insistă:

— „E o patrulă foarte importantă. Mi-ar plăcea să nu fiu nevoit să numesc eu oamenii. Haide, cine vrea? E vorba de ocupat pe şoseaua Laon, sub nasul Boşilor, cârciuma „la Femeia cea Frumoasă".

Atunci, îmi pare că cuvântul magic trezi camarazii rupţi de oboseală. Un fior sgudui compania.

Cârciuma la Femeia Frumoasă... A fost deodată ca o făgăduinţă de caldă fericire, de mese îmbelşugate, de mare veselie. Femeia Frumoasă... Toţi soldaţii se apropiară ademeniţi de o singură dorinţă şi în întuneric, dintr'odată cincizeci de glasuri au strigat:

— Prezent! Eu!... Eu!... Lousteau... Ricois, Desmet... Eu, domnule căpitan.

Eram atâţia câţi trebuiau. Am fost şi eu din numărul acelora care se duceau veseli, lăsând pe camarazii plini de invidie în colibele lor malgaşe.

Inaintam pe bâjbâite, gârbovindu-ne sub ploaie, cu încălţămintea grea de humă lutoasă. Ah, nimeni nu mai era obosit! In clempănitul paşilor scoşi din noroiu şi în zăngănitul baionetelor, ascultam glasurile lor pline de mulţămire:

— Ei! Ia spune, amice, cârciuma Femeii Frumoase... Asta e ce e! Cum o să începem... Şi ce sticle înfundate o să mai găsim... Imi închipui că stăpâna trebuie să fie grăsuţă, brunetă, durdulie.

Nu era sergentul Prévost care ne ducea: era Iluzia,... era Amorul.

Inotam prin noroi, scăpam piciorul prin mocirle murdare şi câteodată, încurcându-ne prin lanuri de sfeclă, unul din noi cădea cât e de lung cu un zgomot mare de tinichea şi de gamelă; totuşi îi auzeai râzând şi patrula vrăjită urma pe sergent, fără să se plângă.

Deoarece ploaia se îndesa, Lousteau murmură cu poftă:

— Ii vom cere vin cald, nu-i aşa, camarazi?

— Eu, cum ajung, la culcare, îşi promitea cu voluptate altul... Gândeşte-te, sunt tocmai două luni...

Dealungul drumului cu ulmi unflaţi de apă, înaintam unul după altul cu arma'n mână.

— Ne apropiem, zice sergentul.

Inălţarăm capetele; mărirăm pasul... Insfârşit am ajuns. Am ajuns acolo...

Da, era tocmai ce-mi închipuisem. Cârciuma consista într'o pitorească grămadă de pietre şi cărămizi deasupra căreia se ridica bizar un schelet de acoperiş prăbuşit pe ruine, ale cărui ţigle speriate sburaseră dinaintea obuzului ca un cuib de hulubi roşcaţi. Bătrânele butelci erau dedesubt şi poate tot acolo şi femeia frumoasă...

Şi, ghemuiţi în aceste dărâmături, am trecut o noapte grozavă, îngheţaţi, uzi, spionând umbra duşmănoasă pe unde se învârteau Boşii.

A fost singura mea poveste de dragoste pe front. In gândul meu, episodul rămâne ca simbolul războiului. Am plecat aproape veseli, crezând în aventură... Şi ne-am întors descurajaţi după zile, luni şi ani întunecoşi, fără să fi văzut altceva decât ruine, sub care, poate, era îngropat ceva...

* * *

Dar e destul de frumos să poţi povesti măcar o anecdotă. Câţi n'au avut în patru ani de luptă plăcerea amară a unei decepţii? Adevărul, tristul adevăr e că nu erau femei pe front, după cum nu era nici unt la cazan sau covoare prin bordeie. Câteodată, fără îndoială, ah, destul de rar, întrezăream o femeie, o adevărată femeie, care lua în vântul parfumat al fustei sale toate dorurile unui batalion. Dar în ziua aceia puteai să cânţi **Capucina:**

Este la vecina
Dar nu-i pentru noi

Mai erau încă fetele din fermă, domnişoara de la Poştă, coafeuza, băcăniţele — toate femeile erau băcăniţe pe front, celelalte spălau rufe — dar cum să le dăm un rol convenabil într'un roman de dragoste?

Totuşi aşi fi sincer bătându-mi joc de ele?

Şterşi din cadrele vieţii civile, părăsind tranşeele numai pentru nişte sate unde se creşteau găini şi copii mucoşi, se înţelege că ni se păreau frumoase.

In toate părţile, în aceste cătune de pe front care au fost bătute patru ani de fluxul regimentelor, credeai că le găseşti pe aceleaşi, copiate toate după un model unic pentru distracţia ostaşului, aşa încât la distanţă memoria se încurcă şi le confundă la un loc pe toate rotofeele astea.

Totuş am cunoscut câteva pe care nu le voiu uita şi sunt sigur că soldaţii care au cantonat la X... în Ternoise, îşi vor aminti întotdeauna de frumoasele locului.

Erau aşa de multe, încât Duminica, la slujbă, ele umpleau cinci rânduri de scăunele. Trebuiai să le vezi în ziua aceia gătite, împălăriete, echilibrând picioarele lor mari în pantofi cu tocuri înalte. Din frumuseţea lor simplă, cea de toate zilele, ele păstrau numai părul lins, pieptănat cu coc, şi obrajii strălucind de sănătate, aşa de lucioşi, încât ai fi spus că şi-au dat pe ei cu cine ştie ce cosmetic.

Pentru a se ţinea de moda de la Paris, ele şi-au croit ceva mai sus de glezne rochiile lor strâmte, de acuma cinci ani, care lăsau să se vadă pulpe groase vârâte în ciorapi de bumbac, şi toate aceste picioare ispititoare tulburau existenţa preotului.

Cu vorbe colorate, avântat, candid şi puţin gălăgios, era un adevărat preot à la Daudet şi niciodată nu mi l-aşi fi închipuit altfel pe acela de la Cucugnan. Acest om de ispravă ducea parohia sa în cadenţă, manevrând-o cu lovituri de predici şi de dojană şi acei dintre noi care ne duceam la slujbă nu din credinţă, ne găseam acolo s'ascultăm mai ales cuvântările lui.

Duminica se dădeau în vileag lucrurile nu prea frumoase din parohie. Totdeauna indignat, congestionat, năbădăios, închidea evanghelia zilei, punea cartea c'o lovitură de pumn pe amvon şi începea fără încunjur să spue poporănilor săi toate păcatele lor:

— Fiul Theodule Gayet tot nu ştie catehismul, striga el îngrozind colţul copiilor cu o privire încruntată. Să-i fie ruşine! Părinţii săi ar trebui să-l supravegheze... Vreau ca săptămâna asta să-şi înveţe crezul pe din afară şi dacă nu ştie să mi-l spuie până Joi, îl voiu asculta duminica viitoare la slujbă, înaintea lumii. Se va urca în amvon şi va ţinea el predica... Auzi, Teodule?

Se vedeau numai urechile mari ale piciului, roşii ca două felii de carne şi în fundul bisericii două sute de capete tunse chilug cuprinse de o veselie nespusă. Rând pe rând, preotul făcea morală bărbaţilor care se întorc beţi, nevestelor care-şi pierdeau ziua trăncănind în loc să prepare supa, fetelor stricate care dădeau de băut soldaţilor, după ora reglementară, şi-şi arătau pulpele la toată lumea neavând nici o ruşine, ca şi animalele.

Dar succesul său, triumful, scena culminantă, era când ataca pe nevasta măcelarului. Fulgerând, agitându-şi braţele în stihare ca două aripi de in scrobit, părea că chiamă pedeapsa cerească pe capul plecat al femeii care întotdeauna sta la picioarele amvonului. Pe ea o ţinea de rău că a pervertit parohia, dând suratelor sale exemplul vătămător al hainelor necuviincioase şi al obiceiurilor desfrânate. El n'o numea, dar aluziunile sale, gesturile, privirile pline de mânie, toate o arătau pe dânsa. Mai puţin milostiv decât Isus şi decât măcelarul însuşi, nu ierta pe femeia adulteră şi se mira cum de n'a dat-o încă afară din casa lui D-zeu. Intorcându-şi din când în când spre noi faţa înroşită, pe care se vedea mânia şi ura, ne striga:

— Feriţi-vă, soldaţilor, când întâlniţi pe această sirenă în drumul vostru! Ea vă va putrezi nu numai sufletul ci şi trupul... Adevăr vă spun vouă, e bălegarul lui Iov sub rochia Laïs-ei.

Camarazii, interesaţi, ascultau aceste frumoase cuvinte cu feţe atente:

— Hm! strigau ei la urmă, destul de bine informaţi asupra resurselor locului, vra-să-zică sunt şi de alea care calcă cu stângul.

Şi când măcelăriţa ieşea mândră oarecum de a fi avut onoarea unei predici, priviri ştrengăreşti o escortau, desbrăcând acest trup plinuţ, bine făcut pentru păcat. N'am întâlnit niciodată o femeie a cărei reputaţie să fi fost mai rea.

Dar, vai, trebuie oare să fie greşeli judiciare chiar înaintea tribunalului lui D-zeu? Da, am cunoscut-o bine pe femeia măcelarului şi pot să jur că era o sfântă, cam uşuratecă poate din pricina frecventării trupei, dar o sfântă cu toate ale ei.

Câte regimente — după al nostru — n'au constatat solida ei virtute şi n'au băut în debitul său clandestin unde vindea cu preţuri de camătă vermuturi înăcrite şi aperitive otrăvitoare? Şi iarăş, la câte mii de oameni n'a trebuit ea să reziste?

Când intrai la dânsa, găseai întodeauna pe câte un camarad făcându-i curte, ca cărămizie, el cu ochii lucitori, şi trebuia să ne aşteptăm rândul, aşezaţi în şir, cu spatele la perete, ca la frizer, pe când ea asculta pe ademenitor cu coatele pe tejghea, în poza ei favorită, cu pieptul lăsat pe saltarul dela cassă. Iţi plăcea s'o vezi. Râdea, enervată, tresărind când îi atingeai braţul grăsuliu, înroşindu-se nu de ruşine, ci de emoţie şi, fiind prea bună fată ca să refuze, ea isprăvea întotdeauna prin a spune „da". Camaradul triumfător, încasa această promisiune ca pe o poliţă trasă asupra fericirii.

— Bagă de seamă să nu te vadă vecinii intrând, îi recomanda ea încet. Să treci prin curte, e mai puţin pericul. Ia scara care-i afară, lângă şură, şi sari peste zid: fereastra mea o să fie deschisă. Dar uită-te bine, dacă scara va fi cumva pusă (şi ea îşi pleca capul ruşinată)... să nu vii. Mi-i greu să ţi-o spun... dar se poate întâmpla să fie un comandant înaintea d-tale.

Şi parcă era un făcut: când amorezul venea cu paşi de lup, scara era întotdeauna pusă. Şi Romeo, în bocanci dădea târcoale un ceas, două, cu sângele înfierbântat şi, fiindcă Comandantul nu se mai hotăra să iasă, pleca el, turbat de mânie, descurajat, blestămând pe ticăloasă şi pe galonat.

Ei bine, am surprins'o eu asupra faptului, pe femeia măcelarului. Nu comandantul, ci ea, ea singură punea scara în spatele şurii, când se înopta, pentru ca adoratorii ei să nu îndrăznească să vie. Şi cu reputaţia rea, dezonorată, cinstita nevastă dormea liniştită în patul ei mare, mai bine păzită de scară decât de un vajnic dulău.

. . . .

— Atunci nici o aventură pe front, nici o îndrăgostită, nici o iubită, nimic?

— Nu, niciodată... sau poate... Dar e aşa de puţin, că mi-e tare frică, să nu distrăm această delicată a-

1) Din volumul cu acelaş nume care va apărea în editura „Naţionala" a d-lui S. Ciornei, tradus de Zizica Patraşcanu.

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA“ 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

mintire numai deschizându-mi medalionul.

Prietena mea: o ţărăncuţă pe care am cunoscut-o pe malurile Aisne-ei, într'un sat sărac, unde ne duceam în repaus. Nu era urâtă, se credea frumoasă numai pentrucă toţi soldaţii i-o spuseseră. Era o natură aleasă al cărei singur vis era să-şi croiască altă viaţă. Vroia să-şi părăsească totul, părinţii, capra, casa, pentru a-şi găsi norocul la Paris. Se temea de primul pas şi deoarece eu nu căutam de loc s'o fac să-l treacă, dragostea noastră s'a petrecut totdeauna numai în cuvinte curate.

Intinsă a lene pe roaba ei plină cu lucernă, ca într'un jâlţ de verdeaţă, o asiguram cu încredere că va avea Parisul la picioarele ei, automobile, bijuterii, spectacole în fiecare seară, ceeace o făcea să se înfioare.

Mă iubea, cred, mai ales pentru minciunile mele, dar mă iubea. Aşa, într'o zi, pe când mă duceam la tranşeie, ea îmi ceru suspinând o şuviţă de păr, dorinţă absurdă pe care nu i-o putui împlini, fiind atunci tuns până la piele. Se consolă acceptând un inel de aluminiu şi bomboane englezeşti.

După aceia a trebuit să ne despărţim; divizia mea îşi schimbă sectorul. Intr'o seară, dealungul unei cărări cu ienuperi, ne-am luat rămas bun.

Noaptea era luminată de atâtea stele încât ai fi zis că cernea aur în sita ei albastră.

— Nu vreau să mă uiţi, îmi spuse drăgălaşa mea prietenă, cu ochii la cer. Pentru asta, în fiecare seară, la zece ceasuri, să ne uităm la aceiaşi stea, ca să ne gândim unul la altul.

Indată, cu nasul în sus, mână'n mână, ne căutarăm steaua. Am ales una în apropierea Carului Mare, nu tare mică, dar nici prea mare: ai fi zis că-i făcută anume pentru noi.

Mândră, micuţa mea prietenă îşi înălţă mijlocul.

— Numai eu din tot ţinutul o să am o stea, celelalte fete sunt prea proaste... Oare ai s'o recunoşti?

— Am s'o recunosc! i-am jurat cu mâna pe inimă. Un ultim sărut, un ultim semn din mână:

Plecai...

* * *

Au trecut luni şi în urmă ani peste biata-mi idilă... Şi totuşi în anumite seri, la ţară, când aud bătând zece ceasuri, mi se întâmplă încă să ridic ochii spre Carul Mare; şi căutând o stea pe care n'o mai găsesc, mă gândesc zâmbind la ciobăniţa de la Concevreux, o ciobăniţă fără bâtă care păzea numai un cârd de gâşte...

In româneşte de ZIZICA PATRAŞCANU

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

„Fraţii de arme“

Ultimele săptămâni am avut aproape numai filme proaste. Unul singur este citabil: „Fraţii de arme“. Şi a trebuit să-l plătim încasând nouă acte ale unui alt film numit „Colombina“, care se reprezenta odată cu el.

„Colombina” este exasperantă, dar instructivă. Căci ne arată experimental cum adeseori talentul actorului de cinematograf consistă exclusiv dintr'o absolută supunere la regisor. Colombina e făcută de Norma Talmadge. Şi atunci, nu este altă explicaţie pentru faptul curios că aceeaş actriţă a dat o „Kiki“ minunată şi o Colombină de luat în palme, decât că, în primul film, a avut de ascultat de un regisor bun, pe când în cel de al doilea a avut de urmat sfaturile unui regisor prost — şi că ea face parte din acele stele fără revoluţie proprie, care, la Hollywood, sunt admirate prin aceste cuvinte de laudă foarte specială:

„Excelent actor! Mare talent! Tot ce i se spune să facă, face!”

Ce departe suntem de sempiternele pretenţii de creaţiune ale cabotinului de culise! Actorul de teatru se crede autor, mai mult ca autorul însuşi. Tristan Bernard odată propunea nici să nu se mai întrebuinţeze acest cuvânt impropriu; acel ce scrie piesa să se numească pur şi simplu textier.

Dar să lăsăm pe „Colombina” şi să vorbim puţin de acel minunat şi tipic film american: „Fraţii de arme”.

* * *

Iată, în două cuvinte, „anecdota“. Sergentul Gaffney şi soldatul Phelps din armata americană sunt făcuţi prizonieri de germani. Colaborează la un plan de evadare. Scapă din lagăr împreună. Ajung pe un vapor grecesc care mergea spre Jaffa. Pe drum, scapă dela înec pe Anis Ben Adham, fata guvernatorului din Jaffa. Ajunşi la Jaffa, lihniţi de foame, se duc la tatăl fetei. Acesta însă aflase că fiica lui comisese sacrilegiul de a-şi arăta faţa celor doi bărbaţi, şi încearcă să-i omoare. Bine înţeles, cei doi americani nu mor, ci fug luând cu ei pe Anis.

După cum vedem, nici nu se poate temă mai cretină. Am povestit-o numai pentru prilejul pe care mi-l dă să repet încă odată că subiectul propriu zis nu are nici-o importanţă.

Dar subiectul adevărat e altul. Subiectul artistic.

Cei doi americani sunt într'o situaţie specială: fugari, vecinic ameninţaţi să fie prinşi. Amândoi sunt certaţi cu legile. Amândoi sunt americani în ţară străină. Amândoi se tem de aceleaş lucruri. Amândoi doresc, mai presus de toate, acelaş lucru. Această identitate se întăreşte încă atunci când ambii scapă aceeaş fată şi împreună se amorezează de ea. Peripeţiile dela Jaffa sunt şi ele absolut identice pentru amândoi.

Dar, deşi uniţi prin soartă, şi uniţi şi printr'un sentiment de camaraderie glumeaţă specific americană, făcută din tandreţe şi rivalitate, din dragoste şi tachinărie care uneori merge până la exasperarea celuilalt — deşi, deci, complect uniţi între ei şi împreună, amândoi, de un destin perfect asemănător — cei doi fraţi de arme nu samănă de loc. Unul e un om din popor incult, de profesiune şofeur, cam excroc, certat cu poliţia oraşului lui şi căutat de autorităţi; celalt e un tânăr instruit, de familie bună, distins şi artist.

Şi atunci, iată toată tema artistică: în faţa împrejurărilor istorice, *cei doi reacţionează în acelaş timp altfel şi la fel.*

Foarte interesant fenomen. Desigur banal — pentrucă-i foarte omenesc. Dar cât de greu de tratat! Căci e acelaş lucru, aceeaş situaţie sufletească, pe care autorul filmului trebue să o plimbe prin tot soiul de situaţii exterioare diferite.

Inchipuiţi-vă un cor improvizat şi compus numai din doi cântăreţi. Unul face „partea întâia” — celalt restul. Fiecare urmează o melodie proprie. Dar fiecare sunet trebue, notă cu notă, să se potrivească melodiei celuilalt.

Niciodată unul nu cântă la fel cu altul. Totdeauna însă cântecul amândorora e poruncit de logica unei situaţii comune: bucata executată.

Inchipuiţi-vă acum, în loc de note muzicale, alte mişcări; în loc de cântec: vorbe, conversaţii, certuri, fugi, gesturi de dragoste, plonjoane în apă, etc., etc.

Doi oameni sunt puşi în faţa unui destin identic. Doi oameni sunt legaţi unul de altul printr'un sentiment complex de prietenie şi rivalitate. Aşa dar legaţi între ei, şi legaţi, amândoi, de o soartă cu împrejurări absolut asemănătoare.

In tot timpul reprezentării acestui foarte original film, am avut impresia unei duble partituri alcătuind o aceiaşi bucată muzicală. Fiecare fază începea altă melodie. Dar *raportul* între cei doi executanţi rămânea constant.

Lucrul poate cel mai extraordinar din „Fraţi de arme” este felul cum *umblă* ei împreună. Căci realmente umblă *împreună.* Niciodată nu mi-aş fi închipuit că a *umbla în doi* este un lucru aşa de precis deosebit de orice alt soiu de a te folosi de picioare. Cuvintele mele sunt neputincioase să redea cum fiecare mişcare a membrelor posterioare ale celor doi americani simbolizează acest lucru interesant şi misterios: două suflete foarte deosebite pe care un destin comun îi leagă în mod inseparabil.

* * *

Un subiect ca acesta nu putea fi tratat decât de americani. Căci e vorba de o prietenie de formă pur americană. Făcută din humor, tandreţe, stimă sportivă reciprocă isvorîtă exclusiv din amintirea actelor de curaj *văzute* la celalt, executate *împreună* şi deci verificabile. Nici-un tragism. Doar puţin romanesc, şi mult haz. Vă închipuiţi asemenea situaţii morale la Ruşi?

Amândoi actorii: şi Louis Wolheim şi Wiliam Boyd joacă într'un chip desăvârşit. Nici-o mişcare de prisos. Şi o eloquenţă în cele mai neînsemnate atitudini!

Scenariul este de asemenea remarcabil. Sunt găsite situaţii de un comic de cea mai bună calitate.

Ca „trouvaille” technică semnalăm scena din tranşee.

La un moment dat, cei doi Americani sunt într'o situaţie disperată. Rămaşi singuri, despărţiţi de armata aliată, amândoi sunt condamnaţi să fie omorîţi.

— Mi se pare că de acu ni s'a înfundat, — spune sergentul.

— Şi eu cred aşa. Şi acum, domnule sergent, pentru toate mizeriile de ordin militar pe care mi le-ai făcut până acum, pregăteşte-te să încasezi. In faţa morţii, şi înainte de a muri, ţin să-ţi plătesc pentru cât m'ai frecat.

Aci are loc un pumn în falcă.

Dar sergentul se repede, şi cu un pumn îl dă la pământ pe soldat. Acesta la rându-i se scoală. Şi lupta continuă, acolo, într'o mocirlă infectă, subt ploaia de apă şi de gloanţe.

In focul luptei, n'au băgat de samă că groapa unde stau ei a fost înconjurată de nemţi. Şi atunci avem acest spectacol foarte pitoresc:

O gaură circulară, fotografiată de sus în jos. De jur împrejurul circomferinţii, ca nişte raze solare, puştile soldaţilor germani, proectate pe conturul groapei. Iar în fundul acesteia, agitându-se ca nişte posedaţi, văzuţi mic şi într'o mişcare perpetuă, cei doi americani care nu mai vedeau nimic, şi care, înaintea morţii apropiate, regulau cu entuziasm şi candoare o mică afacere de onoare...

* * *

„Fraţii de arme” merită să fie văzut de două-trei ori. Este o bucată din cele mai originale ale cinematografului; şi este extraordinar de americană.

D. I. SUCHIANU

A APĂRUT:

Ocna desfrâului

Marea anchetă pe care colegul nostru de redacţie d. Dinu Dumbravă a făcut-o în lumea traficului de carne vie în Capitală, întovărăşind razia serviciului sanitar municipal prin casele de toleranţă şi casele de întâlnire.

Volumul, bogat ilustrat, cuprinde revelaţiuni senzaţionale din viaţa Capitalei, dând la iveală amănunte documentare.

„Iama de sus şi cea de jos”, „In Crucea de Piatră“, „Traficanţii de carne vie“, „O vizită în casa cu excelente relaţiuni”, „Ciclul infamiei”, „Intre casa de toleranţă şi casa de întâlnire”, „Misterul d-nei H.“, „Ce se poate afla când poliţia vorbeşte“, „Din Voevozi în Campoduci“, etc., etc., sunt o serie de capitole de un interes deosebit şi de un realism zguduitor, din „Ocna desfrâului”.

Un volum cu copertă ilustrată în culori, numai 20 lei.

Cronica Şahului

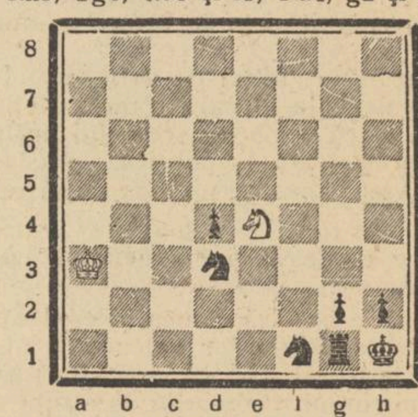
PROBLEMA No. 225

de **dr. A. Kraemer.**

(„Wiener Schachzeitung“ 1929)

Negru (7 figuri)

Rh1, Tg1, Cd3 şi f1, Pd4, g2 şi h2.

Alb (2 figuri)

Ra3, Cé4.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

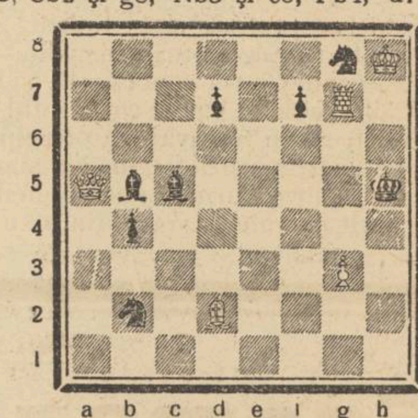
PROBLEMA No. 226

de **S. Rotenstein,** Berlin.

(„Vossische Zeitung“ 1929)

Negru (8 figuri)

Rh5, Cb2 şi g8, Nb5 şi c5, Pb4, d7 şi f7.

Alb (5 figuri)

Rh8, Da5, Tg7, Nd2, Pg3.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

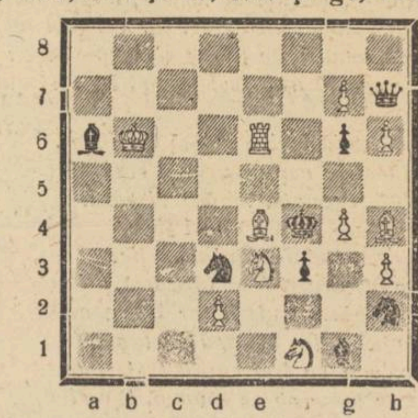
PROBLEMA No. 227

de **R. Gevers,** Anvers.

(„L'Echiquier“ 1929)

Negru (8 figuri)

Rf4, Dh7, Cd3 şi h2, Na6 şi g1, Pf3 şi g6.

Alb (11 figuri)

Rb6, Té6, Cé3 şi f1, Né4 şi h4, Pd2, g4, g7, h3 şi h6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 88

Jucată de curând în matchul pentru campionatul Italiei, care a fost câştigat de tânărul maestru Monticelli cu 6 contra 4 fiind şi trei remise.

Alb: *Monticelli* Negru: *Rosselli del Turco*

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cg1—f3, d7—d5; 4. Cb1—c3, c7—c6; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Dd1—c2, o încercare de a evita varianta Meran: Nd3, d×c; N×c4, b5; care formează una din cele mai bune apărări pentru negru în gambitul damei; 6..., Nf8—d6' 7. é3—é4, d5×é4; 8. Cc3×é4, Cf6×é4; 9. Dc2×é4, 0—0; 10. Nf1—d3, Cd7—f6; 11. Dé4—é2, c6—c5; 12. d4×c5, altmintrelea negru joacă b6 urmat de Nb7 şi stă foarte bine. 12..., Dd8—a5+, spre a scăpa odată pentru totdeauna de legarea şahului prin Ng5 şi spre a obţine contraatac. 13. Nc1—d2, Da5×c5; 14. Nd2—c3, Nd6—é7; inconsecvent şi nefavorabil. Mai bine ar fi fost é5; 15. 0—0—0!, Tf8—d8; 16. Cf3— é5, Dc5—c7, trebuia să joace neapărat Nd7, cu toate că ar fi putut pierde un pion. 17. g2—g4! Nc8—d7; prea târziu, acuma mutarea aceasta duce imediat la pierdere. 18; g4—g5, Cf6—é8; 19. Nd3×h7+!, Rg8—f8; La R×h7 urmează deasemenea Dh5 cu pierdere imediată; 20. Dé2—h5, Né7×g5+; 21. Dh5×g5 şi negru abandonează.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Londra în cifre

După ultimele statistici publicate, populaţia Londrei a ajuns la cifra de 7.805.870 suflete. Populaţia Belgiei numără 7.874.601 locuitori. Oraşul Londra propriu zis, fără suburbii, n'are decât 4.502.000 suflete, adică e aproape egal cu întreaga Scoţie, cu populaţia ei de 4.893.000 locuitori.

In cursul ultimilor 10 ani, numărul cetăţenilor londonezi ucişi şi răniţi în accidente de automobil, în străzi, a crescut dela 15.700 (până la 1 Ianuarie 1920) la circa 50.000.

New-York în cifre

Numărul femeilor la New-York întrece pe al bărbaţilor cu 15.000, fiindcă din 6.065.000 locuitori în total sunt 3.025.000 bărbaţi şi 3.040.000 femei.

La fiecare 2,46 secunde se naşte un copil şi în fiecare 12 ore au loc 168 căsătorii.

7.000.000 de ouă se consumă zilnic.

Peste 200 de oameni uzează de telefon în fiecare secundă, — ceeace e un record mondial.

Numărul total al abonaţilor de telefon e 1.700.000, adică un telefon — la 3 şi jum. locuitori.

In întreaga Europă nu sunt decât 8.500.000 telefoane adică numai de cinci ori mai multe decât în New-York.

La New-York nu mai sunt azi, decât circa 50.000 de cai.

Cea mai mare clădire din New-York cuprinde 12.000 locuitori şi e vizitată zilnic de 15.000 oameni; e localul trustului „Equitable & Co.“

Tramvaele, metropolitanele şi autobuzele transportă zilnic 9.000.000 de pasageri, iar automobilele — „numai“ 945.000...

Persecuţia prin telefon

Poliţia din Londra are de lămurit o foarte dificilă întâmplare:

O doamnă, Lady Maud Smelly, se plânge poliţiei că de 10 ani încoace un necunoscut o persecută neîntrerupt prin... telefon.

Deoarece această persecuţie a împlinit de curând, un deceniu, domna Smelly s'a decis să refere cazul autorităţilor.

Amănuntele acestei afaceri sunt următoarele:

Chiar a doua zi după sosirea ei la Londra, un bărbat îi telefonă, întrebând-o dacă va veni la întâlnirea promisă. Or, doamna Smelly nu dăduse nimănui nici-o întâlnire. In ziua următoare, necunoscutul a sunat din nou cu aceiaşi pretenţie recomandându-se Lordul X. Mai târziu doamna Smelly află că nici nu exista un lord cu acest nume.

De atunci, timp de 10 ani, necunoscutul a sunat-o la telefon aproape în fiecare zi: uneori numai pentru a o înjura sau insulta, în mijlocul nopţii sau în zorii zilei, ceeace o făcea să se deştepte, etc....

Deoarece această persecuţie a împlinit de curând şi conduce împreună cu bărbatul ei unele afaceri mari, ea nu poate să se lipsească de telefon sau să ţină aparatul închis.

Ca o veritabilă englezoaică flegmatică ea şi-a impus răbdare în primul rând. Dar „vechimea“ de 10 ani a acestei întâmplări a pus capăt răbdării.

Femeia a spus urmăritorului ei că cei 10 ani care au trecut ating limita glumei şi-i cere să o lase deacuma înainte în pace. Drept răspuns, necunoscutul începu să sune de 5—6 ori pe zi, şi uneori tot de atâtea ori într'o oră; apoi râdea de ea în hohote.

Nervii doamnei Smelly erau acum foarte slăbiţi şi ea a fost nevoită să se adreseze unui psihiatru; s'a mutat la hotel, apoi la o pensiune, — dar toate au fost în zadar.

Când s'a plâns în sfârşit poliţiei, câţiva detectivi au început să pândească pe necunoscut la telefonul doamnei Smelly. Spre marea lor uimire, sistemul de contact între numerele telefoanelor — pe secţii şi sectoare, — întrebuinţat de persecutorul doamnei Smelly, nu permitea nimănui să descopere numărul prin care cerea legătura. Londra are sute de mii de telefoane şi sute de secţii, iar îndrăzneţul mistificator reuşeşte de fiecare dată să capete legătură cu telefonul doamnei Smelly cu ajutorul unor combinaţii numerice mereu schimbate.

Necunosctul, evident, e un bun matematician şi în plus uzează mereu de alte telefoane, nu numai de aparatul propriu.

Făcând aceste constatări, poliţia a ajuns în curând la concluzia că nu va putea niciodată descoperi pe sinistrul glumeţ, dacă îi va pândi apariţiile telefonice şi dacă va căuta să ajungă până la telefonul de unde vorbeşte.

Poliţia londoneză a recurs la publicitatea cazului, socotind că cineva ar putea să demasce pe originalul obraznic.

Astfel, cazul s'a făcut cunoscut şi presei străine.

NEVRALGINE „JURIST“ VINDECA DURERILE DE CAP

Pictorii-Artişti

găsesc culori şi accesorii germane, franceze, olandeze cu preţuri excepţionale sau schimb de tablouri la Librăria Universala Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27

Cărţi şi Reviste

D. ANGHEL şi ST. O. IOSIF: Fabulele lui Lafontaine, Carmen Saeculare

(ambele edit. de Cartea Românească, ed. II)

Cetind în a doua ei ediţie, traducerea fabulelor lui Lafontaine de Anghel şi Iosif, sunt nevoit să fac o observaţie de ordin general: Foarte aptă este limba românească pentru arta traducerii originale. Imi amintesc de Cyrano al lui Codreanu, de Infernul lui Topîrceanu (care este o traducere după bucata pe care Scarron sau Voiture ar fi putut s'o scrie); mă gândesc la traducerile din Verlaine ale lui Teodoreanu; de tălmăcirile lui Anghel şi Iosif după Heine şi alţii. Şi cu greu îmi pot reprezenta asemenea reuşite în limba bunioară franceză sau engleză.

Lucrul se datoreşte, poate, în mare parte prospeţimii limbii noastre. Limbă tânără, fără prejudecăţi anchilozate, fără glorie apăsătoare, încă neumbrită de Statui.

* * *

Dar norocul cel mare al poeţilor traducători în româneşte ai lui Lafontaine este altul. Fabulistul francez e foarte modern. Şi, al doilea, este... cam Român.

Oamenii în genere se împart în asceţi şi voluptuoşi, în stoici şi epicurei. La popoarele Europei apusene, predomină moralismul. Francezul, oricât de amator ar fi de mâncare bună, este totuşi cumpătat, econom, sgârcit. Generozitatea lui se manifestă în chestiunile abstracte. In lucrurile mărunte este şi el mărunt ca ele. Poate deveni jacobin. Nu însă dezinteresat şi mână spartă.

Românul, din potrivă: este aventurier; lasă tot, familie, slujbă, — ca să-şi facă un chef. Se împacă perfect cu ideea de a trăi de azi pe mâine. De a deveni „pique-assiette".

Ceeace iubeşte mai presus de orice, e viaţa uşoară, fără probleme etice. Are simţuri bune, vede bine şi lucrurile din jurul lui îi fac în genere plăcere. Este viaţa pe care Caragiale a imortalizat-o în „Momente".

La Fontaine a fost şi el un om de acest soiu. Intr'o bună zi, a lăsat baltă: copii, nevastă, funcţia lui de director al apelor şi pădurilor, pentru a pleca la Paris fără nici un ban şi fără altă perspectivă decât aceea de a iubi tot ce ochii săi vor avea fericirea să vadă.

J'aime le jeu, l'amour, les livres, la musique,
La ville et la campagne, enfin tout; il n'est rien
Qui ne me soit souverain bien,
Jusqu'aux sombres plaisirs d'un coeur mélancolique.

Era foarte, era feroce de egoist. Dar egoismul lui pornea nu din meschinărie, ci din entuziasm. Deaceea era capabil de generozitate şi de abandon. De pildă, „fiindcă îi făcea plăcere, îşi iubea prietenii; le era devotat, cu tandreţă, cu delicateţă, de pildă lui Fouquet, d-nei dela Sablière, lui d'Hervart". Intr'un cuvânt, el trădează morala în favoarea naturei. Dar natura o iubeşte cu frenezie. Deaceea egoismul său nu-i lipsit de generozitate. La Fontaine nu asculta decât plăcerea lui. Dar i-a lipsit totdeauna calculul interesat, ambiţia acră şi sgârcenia.

Viaţa pe care şi-a făcut-o şi pe care o iubea mai ales era aceea fără bătae de cap, fără probleme sociale; o viaţă uşoară şi glumeaţă, cam parazită moralmente, dar foarte liberă şi distractivă. Şi cred că nicăeri nu s'ar fi simţit el mai bine decât în cafenelele unde, înainte de războiu, Caragiale povestea prietenilor ce bine îi pare că *este*, şi ce multă plăcere îi face absolut tot.

Concepţia morală a lui Lafontaine diferă complect de etica curentă a societăţii franceze, de atunci ca şi de acuma. In schimb ea se apropie mult de mentalitatea epicureului român.

* * *

Din punct de vedere linguistic, Lafontaine a fost o revoluţie. In locul stilului preţios şi manierat al timpului său, el vine cu o vorbire francă, brutală, unde spirite delicate sunt amestecate cu nenumărate „accents du terroir", expresii plebeiene, provincialisme, cuvinte de argò popular. Apoi versul său nu numai că nu-i Alexandrinul oficial al veacului al XVII-lea, dar mai este şi polimorf. Foarte puţine din fabulele sale sunt scrise, dela un cap la altul, la fel.

Dar amestecul de ţinută şi naturaleţă este la el aşa de artisticeşte dozat şi combinat, încât a impus, împotriva tradiţiilor literare ale vremii, respect tuturor contimporanilor săi. E de ajuns să amintim de scrisorile entuziaste ale unui Bussy sau ale d-nei de Sévigné, ca să vedem că a cules sufragiile persoanelor cele mai subţiri şi mai dificile ale secolului.

Poeţii Anghel şi Iosif au întrebuinţat, pentru a picta în româneşte fabulele lui Lafontaine, un procedeu identic, şi anume: Alternarea de vorbe populare neoaşe cu neologisme şi cuvinte „radicale". Ceea ce dă un amestec foarte viu, foarte savuros, şi foarte „Lafontaine". Aceeaş combinaţie de tradiţie şi de spontaneitate. Cu singura deosebire că situaţia, în româneşte, este inversă faţă de cea franceză.

Intr'adevăr.

Pe vremea lui Lafontaine, stilul preţios şi scrobit constituia tradiţia literară. Vorbele neaoşe şi brutale erau aportul spontaneităţii, al vorbirii naturale care nu se mai poate ţine.

La noi, e tocmai contrariul.

Tradiţia literară este în sensul unei manii a „neaoşismului". Ultimul sgârie-hârtie se crede dator să concureze pe Ureche şi Costin.

Iar „radicalele", neologismele, franţuzismele, etc., sunt limba de toate zilele, limba vorbită, limba spontană, care se revoltă contra neculcismului forţat.

Aşa se întâmplă la Păstorel Teodoreanu, unde barbarismul unor expresii foarte neologistice se împerechează cu stilul cronicăresc.

Acest procedeu îl regăsim şi la Anghel şi Iosif în traducerea lor a fabulelor lui Lafontaine (acelaş procedeu e întrebuinţat curent şi de Topîrceanu). Iată de ce traducerea e aşa perfectă, şi de ce, adesea, ni se pare că reauzim textul în limba lui originală.

De ce nu se pun în cărţile de şcoală din aceste traduceri? Sunt amuzante, sunt de excelentă calitate literară, şi mai au, pe lângă meritul de a fi fost scrise în româneşte de Anghel şi Iosif, pe acela de a fi fost scrise în franţuzeşte de Lafontaine.

Cetirea acestui volum — ignorat de multă lume — a fost pentru mine o mare voluptate intelectuală.

* * *

A apărut o a doua ediţie şi din „Carmen Saeculare" a aceloraşi autori. Am recitit cu înduioşare dialogurile pline de patriotism ale Danubiului şi Doinei, şi mi-am adus aminte de zilele limpezi când aceleaşi pasagii le auzeam, pe prima noastră scenă naţională, afirmate cu masculă voce, de enormii soţi Bârsan...

D. I. S.

Reviste germane

„Die Neue Rundschau", April 1929 [1]).

Un articol, cu proporţii de esseu, al lui Alfred Döblin, „Construcţia operei epice", aduce o seamă de observaţii interesante asupra artei romanului şi situaţiei actuale a epicului. Döblin începe prin a face următoarea propoziţie: Opera epică revelează o supra-realitate. Simpla naraţiune a unor fapte verosimile şi care se pot oricând întâmpla nu este operă epică, oricât de obiectivă ar fi expresia acestei naraţiuni. Forma de „dare de seamă", de „compte-rendu" pe care a îmbrăţişat-o astăzi exclusiv arta romanului e greşit întrebuinţată de romancierii actuali. Döblin spune: „Autorii actuali îşi închipuiau că au realizat tot ce poate fi mai bine când încearcă să imite Natura în opera lor şi să împrumute operei lor un aspect cât mai **natural.** Ca şi cum asta s'ar putea realiza!" De aici goana după „document" după „fapte reale", de aici metoda istorică aplicată la roman, etc. Alta este, spune Döblin, menirea epicului (a cărui formă actuală este romanul). Opera epică trebue să reveleze situaţii, tipuri, întâmplări elementare şi generale, tipice, care, în natură se găsesc difuze, împrăştiate. Menirea epicului este de a culege din viaţă elementele necesare pentru a creia aceste situaţii şi aceste tipuri. Aceasta ar fi acea suprarealitate de care Döblin vorbeşte. Supra-realitate mai reală decât realitatea, aşa cum, de exemplu Don Quichote există şi trăeşte deşi în realitatea de toate zilele existenţa lui nu poate fi realizată exact ca în romanul lui Cervantes. — Mai departe, Döblin dă câteva aspecte ale „procesului de producţiune" al operei epice. O primă caracteristică este că „cetitorul realizează procesul de producţiune al operei epice împreună cu autorul". Colaborează oarecum, în sensul că repetă, cetind, aceeaş serie de surprize şi de neprevăzut pe care a parcurs-o autorul când a creiat opera. Această condiţie este, spune Döblin, indispensabilă unui autor pentru a da operei lui viaţă şi intensitate. Altă caracteristică: „Opera epică este prin firea ei nemărginită". In sensul că poetul epic ştie întotdeauna de unde şi când începe, nu ştie niciodată unde şi când va sfârşi. Döblin indică un mod de a dovedi dacă o operă e sau nu epică şi anume: posibilitatea sau imposibilitatea acelei opere de a fi transformată în teatru. Un roman uşor transformabil în dramă nu e un bun roman, în sensul lui Döblin (adică roman care să nu fie numai o tentativă de a copia servil natura). — Epicul trebue restaurat, închee Döblin. Forma actuală a romanului este un compromis între epic şi dramatic; iar cât priveşte fondul, romanul contemporan, în linii generale, întrebuinţează de predilecţie faptul divers, episodicul. Nu asta trebue să fie menirea lui. Romanul trebue reintegrat în epic, revenind la situaţii şi tipuri esenţiale şi general omeneşti.

AL. A. PH.

[1]) Depozit la librăria Hasefer, Bucureşti.

Transilvania (Aprilie-Maiu)

Organul soc. culturale „Astra" se prezintă de astădată ca o publicaţiune omagială bine îngrijită şi cu material bogat şi variat pentru aniversarea Unirii. Pe 175 de pagini alternează poezii naţionale cu proză ocazională, schiţe literare cu studii istorice privitoare la trecutul Ardealului, iar la urmă o bogată mişcare culturală, cronici, cărţi, reviste, bibliografie. Pentru întâia dată după războiu revista aceasta se înfăţişează aşa cum ar fi trebuit să fie întotdeauna. Recomandăm numărul acesta tuturor acelora, care vor să cunoască o parte interesantă din viaţa intelectuală a Ardealului. Revista se poate comanda dela soc. „Astra", Sibiu, şi costă 60 lei. Abonamentul anual 300 lei. — *I. B.*

„Ţara Bârsei"

O nouă revistă de cultură regională, în sensul *„Arhivelor Olteniei"*, apare la Braşov sub auspiciile *„Astrei"* şi sub conducerea profesorului *A. Banciu, intitulându-se: „Ţara Bârsei"*. In articolul-program revista ţine să-şi precizeze dela început caracterul şi tendinţele: „ O revistă regională? Da! Decât, regionalismul nostru nu va fi regionalismul exclusivist al zidurilor chinezeşti, orbit de patriotism local, ci regionalismul care, prin desgroparea, desmorţirea, evidenţiarea valorilor şi specificului acestui colţ de ţară, caută să aducă — prin contribuţia sa — nota sa genuină, dinstinctă, în ansamblul sufletului românesc de pretutindeni, a cărui parte întregitoare şi indisolubilă este.

Cu acest program revista aduce o contribuţie valoroasă dela primul număr: un articol al d-lui *I. Muşlea* despre „Pictura pe sticlă la Românii din Scheii Braşovului"; O conferinţă a d-lui *Sextil Puşcariu:* „Ce e românesc în literatura noastră?"; poezii de *Ecaterina Pitiş* şi alte studii şi articole semnate: *G. Bogdan-Duică,* A. A. Mureşianu, C. Lacea, V. L. Bologa, C. Bardoşi şi N. Orghidan. — *G. B.*

Bibliografie

SAVILE NATVA : „Din tainele noastre", Tip. Alex. Onceanu, Vaslui. Preţul 50 lei.

De vânzare la toate librăriile din Bucureşti.

Cea mai recomandabilă broşură pentru începători în ale radiofoniei, pentru cei ce doresc să-i cumpere un aparat ca şi pentru cei ce doresc să şi-l construiască, este „CALAUZA RADIOFONISTULUI" ediţia II-a, de curând apărută în editura revistei Radio-Român, Bul. Domniţei No. 3.

Această broşură cuprinde în cele 100 pagini ale sale peste 40 de scheme şi fotografii, dând descrierea principalelor montaje standardizate, precum :

Montajul cu galenă, aparatele Schnell-Bourne cu 1, 2 sau 2 lămpi, montajul cu rezonanţa cu 4 lămpi, renumitul A436, Ultradina Lacault, etc. Apoi tot felul de prescripţii technice şi administrative, precum şi preţuri pentru felurite instalaţii.

Recomandăm tuturor „Călăuza Radiofonistului" care nu trebue să lipsească din biblioteca nici unui începător, cu atât mai mult cu cât costul ei este extrem de modest : lei 20 franco şi lei 30 recomandat.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada, 7, recomandă următoarele :

CĂRŢI FRANCEZE

Nicolas Ségur: Les proies de Vénus: le mariage charnel; dinainte amintiri: Le rideau rouge; — *Pierre Benoit:* Erromango (le roman de la peur); *Georges Bernanos;* La joie; dinainte amintiri; Sous le soleil de Satan; *Julien Green:* Léviathan; dinainte: Adrienne Mesurat, Mont-Cinère; *Philippe Soupault:* Les dernières nuits de Paris; *Paul Morand:* Hiver caraïbe.

Roger Martin du Gard: Minunata serie: Les Thibault cuprinzând romanele: Cahiers gris, Le pénitentier, La belle saison; La Consultation, Sorellina şi ultimul: La mort du père. Apoi celebrul Jean Barois.

André Gide: Si le grain ne meurt... (ediţia complectă într'un volum); Numquid et tu; Les Faux Monnayeurs; La symphonie pastorale; Corydon; La porte étroite; L'immoraliste; Les caves du Vatican; Les nourritures terrestres;

Valéry Larbaud: Fermina Marquez — Barnabooth — Enfantines; *Paul Valéry:* Variété — Eupalinos — Album des vers anciens (250 lei); — Charmes (400) — La Jeune Parque (400) — La conquête méthodique (450) — Etudes pour Narcisse (500).

Joseph Kessel: Belle de jour — ultimul roman —; L'Equipage — Les Captifs — La steppe rouge — Terre d'amour — Nouveaux Contes — Dames de Californie.

Pierre Mac Orlan: Nuits aux bouges, Sous la lumière froide, Chant de l'équipage, Cavalèrè Elsa, La Vénus Internationale, Quai des Brumes.

SUCESUL LIBRĂRIEI GERMANE

Erich Maria Remarque: Im Westen nichts neues... lei 150— legat 230. *Ludwig Renn*: Krieg; *Glaeser:* Jahrgang 1902; *Jakob Wassermann:* Golovin.

Preţurile noastre; francul francez 6 — 6,50 —7 (după edituri); marca germană 38 — 40 lei.

In provincie expediem contra ramburs numai în urma remiterei anticipate a unui acont prin mandat.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Bolnavi
CITIŢI?

A apărut de curând o scriere explicativă ! In aceasta se vorbeşte de experienţele de mulţi ani asupra cauzelor, mersului şi vindecărei bolilor de nervi. Trimit tuturor absolut gratuit această evanghelie a sănătăţei, dacă îmi vor scrie la adresa de mai jos.

Mii de scrisori de mulţumire dovedesc unicul succes existent al acestei lucrări ştiinţifice pentru binele omenirei suferinde. Cine aparţine

Marei armate a bolnavilor de nervi

cine suferă de melancolie, temeri, slăbirea memoriei, dureri de cap nervoase, insomnie, deranjeri de stomac, suprasensibilitate, dureri la încheeturi slăbire totală sau parţială a corpului, sau de alte nenumărate simptome

trebue să-şi aducă cartea mea aducătoare de mângâere

Cine o va citi cu atenţiune va căpăta convingerea că există o cale simplă spre sănătate şi bucuria de viaţă. Nu aşteptaţi şi scrieţi încă astăzi

Ernst Pasternack, Berlin
S. O. Michaelkirchplatz 13, Abt: 311

SCRISORI DIN LOZANA

„Ohé: C'est-le-guet; il a sonné..."

Fără să fie o simplă cetate universitară, Lozana, la fiecare colţ de stradă, la fiecare pas, dă impresia că este un oraş al muncii intelectuale, chiar şi în lunile când este năpădită de turişti. Sute de internate, mii şi mii de elevi şi de studenţi — mai ales fete — din toate unghiurile pământului. Iar grija principală a acestui numeros tineret, unică s'ar părea, este să înveţe. A studia aici, după câteva luni de adaptare, nu mai este un efort.

Intr'un an de când sunt studentă aici, am învăţat fără îndoială, cât nu mi-aşi fi putut închipui că se poate învăţa, în tot ciclul cursurilor pentru licenţă. Totuşi, ceeace simt că într'adevăr mi-a desvoltat puterile gândirii, că mi-a adâncit şi lărgit zarea de înţelegere a lucrurilor, a fost o singură lecţie, o lecţie primită din turnul Catedralei... Faimoasa catedrală despre care Victor Hugo a spus, că încununează Lozana ca o tiară!...

Magnific elogiu! Lozana prin felul vieţei ei milenare este, pentru poet, ca şi puterea, înţelepciunea, seninătatea papalităţii ; iar catedrala ei, ca şi cea mai splendidă podoabă imaginată de emoţiunea creştinului artist, pentru o frunte omenească...

Intr'o seară, am urcat agale, cele vreo două sute de trepte de stejar secular, ce se strecoară şerpuind printre ziduri vechi, până la intrarea sudică a catedralei.

Am făcut înconjurul clădirii, gândind că sub tălpile mele se află sacrarium bazilicei romane din veacul al patrulea, cripte anterioare veacului al şaselea, bucăţi din arcătura ciboriului ce acoperea altarul bisericii din veacul al optelea, parte din absida aceleiaşi biserici, ici o frântură dintr'un capitel, împodobită de împletiturile artei romane, colo o piatră cu reconstituiri de arabescuri, ce se sprijină pe mormântul Sf. Amedeu duce de Savoia, şi pe monolite de granit, cu schelete de uriaşi din vremea merovingienilor. In subterane, fiecare artă, fiecare epocă au lăsat câte un reprezentant, ce dă o nouă viaţă catedralei gotice. Am atins cu evlavie zidurile, ce pe dinăuntru poartă urmele geniului superb al lui Aymon de Montfaucon, episcopul, care restaurând catedrala, la începutul veacului al şaisprezecilea, nu s'a sfiit să-şi sculpteze în Casa Domnului, şi împreună cu umila cârjă pastorală, deviza păgână a numelui său „Si qua fata sinant". Un creştin, un călugăr, un arhiereu ce-şi pune nădejdea în destin şi nu în Dumnezeu!... Imi place să visez, că şi acest aspru şi mândru episcop-prinţ al Lozanei, era din strălucita familie de şoimi — cum o arată numele — a cărei amintire, încă din veacul al doisprezecilea, stă legată de locul în care implacabila justiţie medievală, storcând râuri de lacrimi, a civilizat Parisul.

Când mi-am ridicat privirea spre ultima înfrumuseţare a catedralei, săgeata de deasupra altarului de Viollet-le-Duc, am zărit licărirea unei lumini la o ferăstruică, dintre cele mai de sus ale turnului pătrat. Un bec electric!... ce-a făcut păcatul să-mi întoarcă sufletul din adâncurile istoriei şi emoţiile artei... Incet-încet mi-am adus aminte că şi în subterane un schelet dintr'un sarcofagiu roman, care are alături, în dreptul genunchiului un dinte de fildeş, fetiş, este fără milă învelit de lumina vie a electricei, cum, de altfel şi celelalte rămăşiţe ale trecutului. Apoi, mi-am dat seama, că nici lumina zidurilor „ca unse cu var", nu vine dela luna „Melancolici" lui Eminescu, ci dela un îndepărtat felinar electric... Iar un automobil grăbit, din care nici o privire nu s'a oprit asupra minunii de piatră, a sfârşit aducerea mea la realitate. Viaţa modernă întunecă trecutul mort...

Dar sunt trecuturi care ştiu să nu moară...

Deodată, sgomot în turn... Intr'o clipă mi-au revenit în minte toate poveştile cu stafii din trista mea copilărie... Mi-a fost teamă. O voce profundă, strigă în ton minor şi ritm monoton :

„Ohé: c'est le guet, il a sonné neuf heures."

Şi încă odată spre nord, şi încă odată spre sud, şi încă odată spre răsărit. Iar paşii grei împrejurul celor patru muchi ale galeriei turnului, mi se păreau că vor trezi cavalerii din vitrouri...

...Şi astfel am văzut piatra milenară impunându-şi viaţa ei veşnică, târgului înfrânt de progres.

* * *

A doua zi, am fredonat prin casă „Ohé: C'est le guet; il a sonné neuf..." In afară de directoarele pensionatului, nimeni nu m'a înţeles. O colegă m'a întrebat unde am găsit acest fragment în limba arhaică populară. S'a minunat când i-am răspuns că l'am auzit eri, şi că-l reproduc în stilul lui Villehardouin, închipuindu-mi că altfel n'ar putea fi redat.

La Facultate am adus vorba despre acelaş lucru, şi am constatat cu surprindere că nici măcar Elveţienii nu ştiau toţi despre ce este vorba. Turiştii habar n'au! Călăuzele, cărţi întregi nu pomenesc de străjerul de veghe! Nici broşurile oficiale, şi nici aceia specială asupra catedralei. S'ar crede că cetăţenii Lozanei dispreţuesc acest minunat arhaism... Dar când un primar (cu mentalitate bucureşteană) a propus — pentru economie bugetară — suprimarea postului de funcţionar... al tradiţiei, cetăţenii au protestat. Şi cum în Elveţia democraţia este reală, seculara funcţiune n'a putut fi desfiinţată; va dăinui desigur, cât şi catedrala, obiceiul ca, în fiecare noapte, dela ora nouă, până la şase dimineaţa, din ceas în ceas, un străjer să facă înconjurul îngustului cerdac pătrat, şi rând pe rând, spre cele patru puncte cardinale, să vestească fără nici un folos Lozanei adormite „C'est le guet: il a sonné"...

Şi totuşi aceiaşi oameni, îndrăgostiţi de tradiţia lor, sensibili la romantismul ei, apărând-o cu energie, o neglijează până într'atât, încât localnicii mai tineri o uită, iar străinii n'au de unde s'o afle.

Dar să fie oare neglijenţă? Mai de grabă pietate; pudoarea sfântă a marilor sentimente. Nimeni nu-şi arată oricui tainele sufletului. Ceeace n'are valoare decât mai ales prin emoţie subiectivă, în ochii celor ce nu sunt la unison ajunge cu uşurinţă să fie ridicol. Lozana, cu o rară bunăvoinţă, înlesneşte turiştilor traiul cel mai confortabil şi cel mai plăcut. Frumuseţile naturei şi ale artei, sunt cu drag puse la dispoziţia străinului, dar acest popor „vandois" înţelege să aibă şi viaţa lui sufletească, altar închis, taină, izvorul puterilor lui lăuntrice în care nu trebue să pătrundă ochiul indiferent. Şi de aceea în mijlocul atâtor străini, viaţa de familie este aici cea mai închisă şi curată castă.

De altfel, se pare că vorbele „vandois" „Vand", să aibă vreo legătură istorică cu acea sectă religioasă („les Vandois") de prin Alpii Maritimi şi din Piemont, ce a strălucit în veacul al XI-lea prin misticism şi puritatea moravurilor.

Şi dacă este aşa, nu-i oare ingratitudine şi sacrilegiu din partea mea, să fiu pricina că poate zeci de excursionişti români vor veni vara să turbure nopţile liniştite şi misterioase dinprejurul catedralei?

MARIA CAIR

INSEMNĂRI

Concursul „Adevěrului Literar"

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevěrul Literar" s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, *recomandate în scris de profesorul respectiv de Limba Română.*

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevěrul Literar", strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevěrul Literar şi Artistic".

Adevărata poveste a „Doamnei cu Camelii"

... a fost descrisă cu exactitate şi preciziune, în 1923, de către Johannès Gros, într'o carte remarcabilă şi definitivă: „Alexandre Dumas et Marie Duplessis", care constitue o lucrare de adevărată erudiţie istorică. Autorul, pasionat de lucrul lui, s'a dedat cercetărilor celor mai răbdătoare şi mai minuţioase pentru a culege toate amănuntele privitoare la personagiul pe care-l face să retrăiască. Din eroina romantică şi, într'un fel legendară, pe care nu o cunoaştem decât din povestirea lui Dumas, Johannès Gros a făcut o fiinţă reală, ale cărei exaltări, amărăciuni, avânturi şi desperări le înţelegem.

Marie Duplessis s'a născut într'o Vineri, la 16 Ianuarie 1824, întro fermă din Nonant, un orăşel pe Orne. Tatăl ei era un oarecare Marin Plessis, negustor voiajor, care ştia să-şi facă bine meseria, fiind destul de şiret ca să iasă deasupra tuturor încurcăturilor. Dar era crud şi desfrânat. Soţia lui trăi cu Marin Plessis ca o adevărată martiră. Era, se spune, foarte frumoasă. Mai târziu fugind de brutalităţile soţului ei, cea mai mică din fiice, viitoarea Marie Duplessis, fu dată în grija unei verişoare sărace, care nu exercită prea multă supraveghere asupra copilei.

Biografia „doamnei cu camelii' adaogă că „ea crescu pe câmp, în voia ei, liberă". Dir cauza aceasta ea fu readusă tatălui ei, care se scăpă iarăşi de ea, ducând-o la Paris, la o rudă, care ţinea o prăvălioară de fructe şi legume. Avea pe atunci cincisprezece ani. Fu rând pe rând dată să înveţe croitoria, la o casă de lingerie, la una de mode, dar sfârşi în a accepta azilul pe care i-l ofereau studenţii. Era într'o totală decădere. Soarta se întoarse însă de partea ei, când întâlni pe cineva care-i schimbă deodată felul de viaţă. Se numea Agénor, conte de Guiche, mai târziu conte de Gramont şi prinţ de Bidache. Era un „lion pur sang du boulevard des Italiens" — după cuvintele unui cronicar al timpului. Şi, afişându-şi legătura cu grizeta, o lansă, ceeace făcu din ea una din cele mai sărbătorite regine ale Parisului galant. Acestea au fost debuturile în viaţa parisiană a aceleia pe care Dumas-fils a făcut-o celebră pentru totdeauna, sub numele de Marguerite Gauthier, la Dame aux camélias.

Marie Duplessis era foarte frumoasă şi natura o înzestrase cu un farmec deosebit. Théophile Gautier ne-a lăsat un portret expresiv, care evocă, într'o lojă a Operei, pe această „femee tânără, de o distincţie aleasă, cu ovalul cast, cu ochii negri frumos umbriţi, cu forme aristocratice". Toţi secriitorii care i-au consacrat câteva pagini sau câteva rânduri, sunt unanimi în a-i celebra frumuseţea şi distincţia atitudinii ei. A trebuit, prin urmare, să fie foarte seducătoare ca să aibă o ascensiune aşa de repede şi să se impună Parisului galant, imediat ce a fost remarcată de contele de Guiche.

După ce-şi părăsi numele de Alphonsine Plessis pentru acel de Marie Duplessis, ea îl făcu pe acesta din urmă celebru în tot Parisul. Dar, foarte curând, se îmbolnăvi şi după o dureroasă agonie muri la 3 Februarie 1847, în vârstă numai de 23 ani, consumată de ftizie. Rămăsese numai umbra creaturei splendide de mai înainte. Fu înmormântată în cimitirul Montmartre, într'un loc de veci cumpărat de unul din adoratorii ei. — *G. B.*

Reconstituirea teatrului lui Molière

O curioasă expoziţie s'a deschis mai săptămânile trecute, la Paris, la sediul American University Union, unde se află expusă o machetă a faimosului teatru dela Palais-Royal, teatru în care a murit Molière în timpul reprezentării „Bolnavului închipuit", la 17 Februarie 1673. Această savantă reconstituire este opera lui Léo de Vred, decorator la Théâtre-Français, fiind executată pentru Universitatea din Columbia din îndemnul profesorului Brander Matthews.

Se ştie că teatrul lui Molière ocupa o întindere vastă, cam unde este astăzi Consiliul de Stat din Paris. Număra vreo mie de locuri şi a fost amenajat de Mazarin în locul marelui teatru clădit de Richelieu. Molière a jucat aci 12 ani, dela 1661 până la moartea lui. Lulli ocupă apoi sala, care deveni Opéra du Palais-Royal şi care fu incendiată în 1763.

Cu ajutorul documentelor şi gravurilor timpului, Léo de Vred a reconstituit, pe o scară minusculă, interiorul clădirii pentru a arăta amenajarea interioară, indicând balcoanele, parterul, scena şi decoraţiile probabile ale sălii.

Monumentul acesta redus, al cărui volum pare a nu avea nici măcar un metru cub, este — spun ziarele franceze — o capodoperă de precizie. — *G. B.*

Descoperirea a 600 scrisori ale lui Wagner

Dramaturgul american Philip Hurn a descoperit, la Londra, în casa de bani a unei bănci, o colecţie de numeroase şi importante documente privitoare la viaţa intimă a lui Wagner. Aceste documente au fost colecţionate de un englez, înainte de 1883, dar el muri mai înainte de a scrie viaţa compozitorului, cum îşi propusese.

Descoperirea lui Hurn constă din şase sute scrisori ale marelui muzicant, scrisori care, se zice, vor cauza vii emoţii în Germania, pentru că ele arată cu totul altfel pe cele două soţii ale lui Wagner.

Tradiţia dela Beyreuth spune că Minna, prima soţie a muzicantului, ar fi avut o inteligenţă mediocră. Or, scrisorile de care vorbim, spun că ea ar fi avut o mare influenţă asupra operei maestrului. Faimoasa „scrisoare pierdută" figurează printre aceste hârtii preţioase. Această scrisoare ar fi aceea pe care Wagner a scris-o Mathildei Wersendoreck pentru care a compus al doilea act din Tristan şi Isolda şi care a fost interceptată de Minna. De îndată ce luă cunoştinţă de conţinutul scrisoarei acesteia Minna alergă la Mathilda, îi făcu o teribilă scenă de gelozie, care determină pe Wagner să se despartă de soţia lui. Minna muri mai târziu de o boală de inimă, datorită — se spune — acestei despărţiri tragice, care va arunca o umbră peste viaţa intimă a maestrului.

„Scrisoarea pierdută" va arăta, printre altele, natura exactă a relaţiunilor dintre Wagner şi Mathilda Wersendoreck, despre care relaţiuni s'au spus atâtea fără să se arate vreodată adevărul. O altă scrisoare a Jessiei Laussat către Wagner are în margine nota următoare, manuscris al Minnei: „Creatură falsă şi periculoasă".

Englezul care a reunit aceste documente avea în posesiunea lui şi o operă inedită şi necunoscută, care se află azi în mâinile lui Philip Hurn. Se intitulează „Ifigenia în Aulida" şi cuprinde vreo cincizeci de pagini.

In una din aceste scrisori Wagner îşi mărturiseşte intenţia pe care o avusese în 1851 de a emigra în Statele-Unite: „Nu pentrucă aşi găsi acolo ceeace îmi lipseşte aici, ci pentrucă aş putea lucra mai bine. Mă gândesc să încep trilogia „Nibelungii" şi s'o pun la punct pe malurile Misisipilor". Descoperirea lui Hurn mai conţine apoi o sumedenie de alte scrisori, numeroase portrete, fotografii şi altele.

Colecţiunea aceasta fiind azi în mâinile unui american, Germania îşi pierde orice nădejde de a poseda o documentaţie complectă asupra idolului ei. După „Chicago Tribune" Philip Hurn va scrie însuşi o „Viaţă amoroasă a lui Wagner" după care toate documentele vor fi vândute unui muzeu american. I s'a şi propus pentru întreaga colecţie 1.500.000 dolari. — *G. B.*

Iarăşi „Orgia Romană"

Scriitorul italian Luciano Zuccoli a publicat de curând un nou roman: „Scandalul Bacantelor", cu un subiect din cele mai pasionante: a încercat reconstituirea obiceiurilor din Roma veche, acţiunea romanului transportându-ne în momentul unui scandal care isbucni în jurul unor orgii misterioase, frenetice prin obscuritate şi cruzime, la care se dedau adepţii lui Dyonisios. Scandalul acesta, despre care povesti şi Tit Liviu, a fost urmat de a represiune sângeroasă care a costat viaţa a şapte mii de persoane: totul din ordinul Senatului implacabil, care vedea în aceste ritmuri necunoscute posibilitatea de a conspira în contra Statului. Intâlnim printre personagiile create de fantazia autorului — siluete istorice, ca Plaut, marele poet comic; Cato, austerul censor; prinţi din Asia şi consuli. Abundă în acest roman multe scene vii, dar sunt şi prea multe acţiuni episodice, ceeace face ca psihologia personagiilor să fie urmărită cu greutate. In felul acesta ne este atrasă până la un punct atenţia asupra unei curtizane splendide: Hispala Fecenia, dar de care autorul nu se preocupă într'atâta ca să ne intereseze din punct de vedere uman.

Noul roman al lui Luciano Zuccoli este totuşi pasionant şi construit cu multă artă, ceeace constitue secretul romanelor lui. — *G. B.*

Gustave Schlumberger

Franţa a pierdut de curând pe unul din savanţii ei cu renume european: Gustave Schlumberger.

Născut în 1844, Gustave Schlumberger studie mai întâi medicina şi luă parte ca chirurg şi şef de ambulanţă în războiul franco-german din 1870. După aceste evenimente se pasionă pentru studiile bizantine, mai ales pentru epoca cruciatelor şi istoria orientului. Călător neobosit, mare colecţionar, amator de medalii, monete şi gravuri, el poseda şi cunoştinţele largi ale omului erudit. Cu materialul adunat făcu să retrăiască epocile dispărute pe care le studiase, pe care le animase cu pasiunea lui şi pe care le-a înfăţişat în culori pitoreşti.

Cărţile lui asupra numismaticei Cruciatelor, asupra sigilografiei şi arheologiei bizantine, asupra împărţirilor din al zecelea secol, atestă erudiţia lui, scrupuloasa lui probitate ştiinţifică, precum şi arta cu care combină rezultatele pentru sinteza unei chestiuni. In acelaş timp, lucrări ca „Renaud de Châtillon" şi „Amaury de Jérusalem" ne arată pe un povestitor încercat şi mare admirator al epopeei.

Academia de inscripţiuni şi arte frumoase i-a recompensat munca chemându-l în mijlocul ei. A fost unul din directorii publicaţiei „Revue de numismatique fraçaise" şi era membru al societăţii anticarilor din Franţa. Academiile streine îl socoteau în numărul membrilor lor asociaţi şi corespondenţi. Acum câţiva ani Gustave Schlumberger a fost sărbătorit pentru întreaga lui activitate, primind omagiile savanţilor din toată lumea. — *G. B.*

Femeia orientală

O revistă germană publică următoarea caracterizare a situaţiei femeii orientale după mişcarea de emancipare făcută în ultimul timp:

„Femeile burgheze din orient nu cunosc lupta grea pentru existenţă a femeilor din occident; ele nu-şi pot da seama de aceasta. Indeosebi nu pot înţelege ce înseamnează munca profesională din occident, mai cu seamă cea intelectuală. Cu greu s'ar şi găsi vre-una printre ele, care să poată presta o astfel de muncă. Femeia orientală aşteaptă dela emancipare numai plăceri fără muncă, prin urmare tocmai contrarul dela ceeace a dat în occident emanciparea femeii. Puţinele femei din orient, cari şi-au făcut educaţia în ţările din apus, îşi dau seama de aceasta şi au început să trezească la realitate şi pe celelalte arătându-le la ce primejdii şi greutăţi se expun când cer cu insistenţă să părăsească haremul. Cu toate acestea mişcarea de emancipare e în curs şi nimic n'o mai poate înăbuşi.

Bilanţul unui ziar minoritar

In vreme ce presa românească din Ardeal luptă cu greutăţi materiale aproape mai mari decât înainte de războiu sub regimul ungar şi sub teroarea procurorilor maghiari, presa minoritară înfloreşte tot mai mult. Nu e locul aici a cerceta cauzele acestei situaţii, care din mai multe puncte de vedere nu ne face cinste, ci ne mărginim a arăta situaţia materială a ziarului german din Sibiu „Siebenburgisch Deutsches Tageblatt" după datele din bilanţul publicat recent.

Spesele cu redactarea şi administrarea ziarului au crescut în anul 1928, faţă de 1927, cu 1.121.973 lei în total ele au fost de 14.729.474 lei. Veniturile ziarului s'au majorat mulţumită publicităţii — cu 1,194.297 lei făcând în total 15,467.076.

Rezultatul acesta îngăduie distribuirea unui dividend de 18% acţionarilor şi sporirea capitalului social de 600.000 lei şi a rezervelor cu 85.873 lei la 1,200.934 lei.

La aceste date adăogăm, că la ziarul din Sibiu se plătesc toate colaborările externe, până şi mici informaţii, iar salariile redactorilor variază între 15.000—35.000 lei, ceeace corespunde, faţă de faptul că Sibiul este cel mai ieftin oraş din ţară, la 30.000—70.000 lei în Bucureşti.

Şi cum toate ziarele principale minoritare din Ardeal au cam aceeaşi situaţie materială, se poate deduce cât de mult sunt cetite

I. B.

Mărunte

— *Prima femee romancieră* a fost o japoneză, numită Murasaki Shikibu, care a compus, pe la anul 1000 — „Romnul lui Genji".

A APĂRUT:
AFACEREA DREYFUS
— O EXPUNERE DOCUMENTARA —
„Afacerea Dreyfus, e de domeniul istoriei şi al legendei. Şi totuşi e de o actualitate pururea vie, fiindcă rădăcinile ei stau înfipte în eternul omenesc".
Un volum de peste 100 pagini: 40 lei
Editura „Adevěrul" S. A. Bucureşti

Insecticidul American
în PRAF
Drapelul

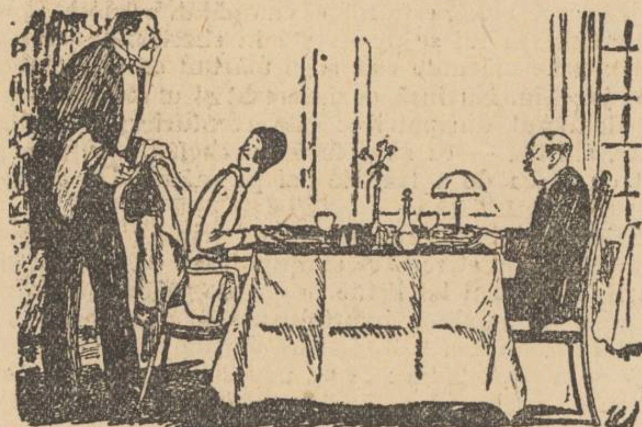

Negru
distruge gândaci, ploşniţe, purici, etc.
De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar în flacoane a Lei 35, - Lei 55, - şi Lei 175, flaconul
S. N. IANCOVICI
Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 39|13.

Confuzii posibile din pricina modei

FATA: Tată! te-ai înşelat! o baţi pe mama.
(Sondaguisse Strix)

Unul mai mic

— Sunteţi bun să trimiteţi un *maître d'hôtel* mai mic? Soţul meu ar vrea să facă o reclamaţiune.

Răzbunare

PROPRIETAREASA (către pictorul modernist, chiriaşul ei): Nu, nu-ţi voiu cere să-mi faci portretul meu, dar ţi-aş mai da o păsuire dacă ai vrea să faci portretul ticăloasei dela al patrulea.

Chiromanţie

Chiromantul (către comisionarul care aşteaptă un bacşiş). — O examinare rapidă a palmei d-tale îmi arată că vei suferi o mare decepţie.

Colierul de perle

— Colierul soţiei mele a căzut în acest tub. Spune-mi ce-o să mă coste mai puţin: lucrul d-tale sau un colier nou?

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNEI" SIBIIU

ANUL IX. — No. 445

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 16 Iunie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Poemul spectrului solar

Memoriei lui Eminescu

CÎNTECUL I
Geneza Curcubeului

Cel ce-a svârlit pe boltă curcubeul
Și-a plâns prin asta propriul păcat
De-a'și cerceta prin sine însuși Eul

Prin nouri Unitatea și-a filtrat
Și distrămând Lumina din lumină
Multiplul miez ascuns și-a denunțat.

De-atunci și-acuză'n toate prima vină
Și'n tot ce face se preface'n scrum
Că doar s'ar mai re'ntoarce 'n origină.

Dar cum să-i judec mintea eu și cum
Pot eu să-i tălmăcesc alcătuirea,
Eu praf din praf, eu cel nimic, eu fum.

El doar e'n mic și'n mare toată firea,
Omnipotent etern omniprezent
Și'n tot ce-i muritor, e Nemurirea.

Așa din Timp El s'a făcut moment,
Cum din lumină s'a făcut culoare
Și din inconștient fu conștient.

Și-așa scornind vâltoare din vâltoare,
Prin Sine'n Sine lumea născoci
Precum sămânța zămislește floare.

Și floarea'i rod și rodul e spre-a fi
Din nou sămânță'n ceia ce devine
Și iar se pierde'n spre-a se regăsi.

Se neagă și s'afirmă'n Rău și'n Bine
Eternul Tot și'n asta-i dă avânt
Nevoia de cunoaștere de Sine. .

Ea-i doar Ideia primului Cuvânt
Și Ea'n scripturi ne stă generatoare
De Soare, Lună, Stele și Pământ.

Mihai Codreanu

...Și-a fost cuvânt tăcerea creatoare,
Așa cum Timpul s'a făcut moment
Și cum Lumina s'a făcut culoare.

S'a smuls apoi din Vechiul Testament
Suprema intuiție, în clipa
Când magi zăriră stea la orient.

De-atunci pe seama ei și-a'ntins aripa
Și'n sboru-i, Tatăl dobândit-a Fiu,
Predestinat a-i recolta risipa.

Trompeta lui răsună prin pustiu:
„Cunoaște-te pe tine prin iubire
Și moartea-ți va fi leagăn, nu sicriu".

Ci omul încrustat în omenire
Cu pondere de cruce pe Calvar,
Și-a ispășit divina 'nsuflețire.

Dar și-a băut aceticul pahar,
Ca'n fiecare spin de pe cunună,
Să-i strălucească'n nimb un solitar.

Visând cu vis în noi să recompună
Culorile din spectrul părintesc,
Ne-a spus dumnezeiasca lui minciună.

Căci adevărul nu e omenesc,
Ci e sintetică zădărnicie
Din analiticul păcat ceresc.

Cu Providențiala lui tărie,
Disolvă veșnicia 'n clipă și
Tot El disolvă clipa'n veșnicie.

Iar prin himera lui învăț a ști
Că bulgări de pământ s'au rupt din soare
La fel cu globul care ne urzi.

Și cum pricini la fel iscoditoare,
Nu pot isca decât urmări la fel,
Suntem în mii de stele călătoare.

De-aceia dextra de'nălțăm spre Cel
Ce'nvârte'n Hău sincronic Universul,
In mii de stele ne-o'nălțăm spre El.

Și'n clipa când îmi plec spre Dânsul mersul,
Spre Dânsu'n mii de stele mersu-mi plec
Și'n armonia-I, mi se'ncheagă versul.

Eu bine știu că vin și stau și trec
Prin proza poeziei Lui constante,
Pătruns de muza sufletului grec.

Și'mprăștiat în mii de diamante
Mi-arunc din stele verbul meu nătâng,
In Iadul florentinului Durante.

Și mă grăbește clipa mea și plâng
Că timpul tot nu-mi este la'ndemână
Să pot a-l pierde, nu mereu să-l strâng.

Mi-aș semăna cu mult mai largă mână
Decât Semănătorul uriaș
Intreagă frumuseța lui păgână.

Bătrânul Chronos lacomul vrăjmaș
Vrând clipa'n orice clipe să-i dispute,
Pe om l-a prins în ghiare pătimaș.

E luptă grea'n adâncuri nevăzute:
Virtutea'n om e să câștige timp
Și-a pierde timp, e-a zeilor virtute.

Drept Sabaot, mă iartă că te'nghimp
Cu ac mărunt de viespe otrăvită,
Cântându-ți corifeii din Olymp.

Dar mi-a surîs eretica ispită
De-a'ți spune că'n zadar i-ai năruit
Sub bunătatea ta nemărginită.

Din nou de sub milenii de granit,
Ca buruiana rea din piatră seacă
Ivi-se-vor la soare negreșit;

Că toate'n noi se'nalță și se pleacă,
Fertile'n bine și sterile'n rău,
Cu pășul vremii ca să se petreacă.

Să crească'n lume cât de mult dudău
Menit e'n trandafiri să re'nflorească
Stropit cu lacrima ochiului Tău.

Și trandafiri ori cât de mulți să crească
In propriul lor spin s'ar mistui
De n'ai avea tu lacrimi să-i stropească.

Că tot ce-a fost și este și va fi
Stă'n ondulațiile revenirii,
Așa cum Zaratustra ne vorbi.

Doar unul duce'n Pronia Zidirii,
Ca sfetnic permanent și ne-adormit,
Noroadele pe calea mântuirii.

Acela pe Isus l-a ispitit;
Dar Cel chemat ispitele să'nfrunte,
Cu zor din fața lui L'a isgonit.

Va fi simțit adese-ori sub frunte
Cum îi svâcnea 'ndoiala, mai apoi,
Că l-a gonit atuncea de pe munte.

Că toate sunt dumnezeești nevoi —
Virtuți și vicii — muguri pe tulpina
Divinei rădăcini înfipte 'n noi;

Culori ce'n noi rîvnesc în spre lumina
Din care fost-au a se distrama,
Ca să-și pătrundă Domnul origina.

Dar cum și-a distrămat lumina Sa,
Cel ce-a svârlit pe boltă curcubeul,
Urmând tropismul de-a se cerceta,

Așa și eu filtrându-mi Dumnezeul
Prin prizma sufletului apostat
Mi-am descompus în stropi de zei proteul,

Ca rând pe rând să-i cânt, treptat, treptat.

MIHAI CODREANU

O. Han — *Mihail Eminescu*

Zece ani de experiență culturală

de JEAN BART

Volumul care oglindește întreaga activitate a Societății *Caselor Naționale* poartă cu modestie acest titlu.

De sigur, este o reală și bogată experiență făcută în timp de zece ani, care merită a fi cercetată sub toate înfățișările ei multiple.

Este o experiență, căci *doctrina* și *metoda* Caselor Naționale, isvorîte, firește dintr'un ideal, nu au la bază teorii abstracte și nebuloase.

Totul s'a format pe încetul, prin modeste experiențe în contact cu massele populare, față cu realitățile vieței românești, închegându-se cu timpul o operă socială pozitivă de cultură și civilizație.

Inainte de a cerceta, fără părtinire, care-i rostul acestor Case Naționale printre cele vre-o șase sute de societăți culturale ce se găsesc în țară, trebue să facem două constatări.

Una ne bucură: marele public a ajuns dornic de lumină — dovadă sunt sălile pline ale Ateneelor populare.

Și alta ne întristează: luminătorii nu sunt la înălțime, nu au pregătirea specială pentru această gingașă și complexă răspândire de cultură populară.

De câțiva ani ne agităm într'o activitate disparată, fără un program cultural stabilit, fără o unitate de vederi între inițiativa privată și cea oficială, deși mereu se trâmbițează ofensiva culturală și frontul unic format din aceeași vechi luptători: preoții, învățătorii și jandarmii rurali.

In haosul cultural de azi, ce sunt și ce urmăresc Casele Naționale?

In inima fiecărei comune mai înstărite trebue să se ridice o zidire curată, încăpătoare, un al treilea templu, între biserică și școală, menit să înlocuiască cârciuma, care azi constitue singurul loc de întâlnire — clubul țăranului.

Casa Națională trebue să fie în mic o organizație integrală ca să corespundă tuturor nevoilor de manifestare sufletească, intelectuală și fizică a satelor.

Sală de adunare pentru sfaturi, șezători, conferințe, muzică, teatru popular, bibliotecă, bae, horă, popici, jocuri, sporturi, cinema, radio, tragere la țintă.

Bătrânii, tinerii, băeții și fetele, de orice vârstă să poată petrece câteva ore libere cu folos, căci distracția e necesară omului ca și hrana și munca.

E o problemă de mare importanță a ști cum să-i procuri distracție omului adult în orele libere.

I se închide cârciuma, dar ce i se dă în schimb?

Școala nu-i de ajuns. Omul adult cere altceva. Tânărul care a terminat școala unde să se mai ducă? Trebue interesat și încălzit continuu cu impresii de văz și auz cât mai puternice.

Cârciumarul i-a făcut scrânciob și horă, i-a adus lăutari și băutură ca să petreacă orele libere de uitare sau de isbucnire sufletească.

Și omul ia ce găsește gata la banchetul vieței.

Amestec de distracție și folosință imediată este caracteristica acestor Case Naționale — metoda educativă de infiltrare este admirabilă și binefăcătoare.

* * *

Nu aveam de gând să mă ocup de persoane și să pun aci nume proprii, totuși mă văd nevoit, în interesul cauzei pentru a lămuri experiența făcută, să vorbesc de cei doi conducători ai Caselor Naționale: D. profesor universitar *G. Țițeica* și generalul *I. Manolescu*.

Ocupându-mă de activitatea acestor oameni, amândoi de o rară modestie, trebue să le cer scuze, căci nu mă pot opri de a admira în conducerea Caselor Naționale această fericită îmbinare a două energii care se complectează admirabil.

Prima Casă Națională s'a născut pe front în transee, în mijlocul războiului din cumplita iarnă a anului 1917.

Grupul luptătorilor activi și de rezervă (profesori, învățători, preoți, medici, funcționari, ingineri, avocați, agricultori, industriași, comercianți) pe lângă energia desfășurată pentru pregătirea ofensivei dela Mărășești, depunea o muncă apostolică pentru ridicarea moralului trupelor.

Unul dintre cei mai neobosiți animatori era Lt.-colonel Ion Manolescu, șeful Statului Major al Armatei a IV-a.

Eșit din popor (comuna Breaza din Prahova) ridicat prin merite la o înaltă treaptă de răspundere militară, acest soldat îndrăsneț și vrednic conducător, a dovedit că are un spirit ales de organizator și un cald suflet de apostol.

(Continuare în pag. V-a)

Ideea Caselor Naționale — după cum singur, cu modestie o recunoaște — e mai veche, pornită din cercurile oficiale ale Ministerului de Instrucție. Totuși opera nu a putut lua ființă nicăeri în țară înaintea războiului.

Nici momentul potrivit nici omul ales pentru începutul unei realizări nu s'a găsit decât mai târziu, tocmai în unul dintre cele mai tragice momente din viața neamului nostru, pe front în fața vrășmașului.

La Onești, în ziua de Crăciun (1917) s'a inaugurat prima Casă Națională, ridicată în șapte zile, de o echipă de 150 maiștri soldați, lucrând zi și noapte.

Doctrina pusă la temelia Casei Naționale: formarea omului de nădejde. Omul trebue valorificat mai întâi după fapte și apoi după ce știe și spune.

Pilde, învățături și îndemnuri bune.

Desvoltarea puterii trupești și sufletești caracteristice poporului românesc.

Metoda : Șezători, conferințe, sfaturi, bibliotecă, bae, gimnastică, horă, sporturi, premii pentru: săteanul cu boii cei mai bine îngrijiți, cu grădina cea mai frumoasă, pentru mama cu cei mai îngrijiți copii, pentru flăcăul și fata care au costumele naționale cele mai frumos lucrate...

Vorbe puține și fapte multe a fost metoda adoptată dela început.

D. profesor G. Țițeica, matematic de reputație mondială, om de gândire precisă, complectează și conduce doctrina acestei instituții alături de inițiatorul ei generalul I. Manolescu.

De zece ani neîntrerupt, c'o regularitate matematică, savantul profesor coboară de pe catedra universitară, și c'o evlavie de apostol, își ține predica săptămânală într'o admirabilă formă populară pentru un scop modest dar temeinic.

„Căci, spune el, toată țesătura vieței se compune din o mulțime de acte simple, și dacă vrem ca un popor să se ridice, trebue să lucrăm continuu asupra actelor vieței zilnice. Dacă vrem ca o pânză să fie bună cată ca fiecare fir, din care se compune, să fie bun. Casele Naționale au ca scop tocmai să îmbunătățească această pânză națională.

O filosofie practică — dela concret la abstract — fără a pierde pământul de sub picioare, fără a pluti în vag, se face operă pozitivă, se ridică nivelul cultural al masselor populare.

Chiar titlul de *„Casă Națională"* este o fericită împerechere între *ideal* și *real*.

A zidi în mijlocul satului o casă comună este a fixa un centru de greutate, o unitate de vederi, de simțiri și de acțiune; este realizarea unui ideal și idealizarea unei realități.

In fiecare comună ar trebui să se înalțe câte un asemenea modest așezământ de cultură populară și solidaritate socială, indiferent din ce inițiativă ar porni și ce nume va purta: *Case Naționale, Atenee Populare, Căminuri Culturale* — dar fiecare înjjghebare să-și ridice un local propriu.

Prin zidirea unei case a comunității ideea se leagă de pământ, se cimentează o conștiință de colectivitate și de bine obștesc.

Ca și pentru clădirea școalelor și a bisericilor, este nevoe de o colaborare între Stat și inițiativa privată pentru ridicarea acestor case de cultură populară.

In vre-o două zeci de comune Casele Naționale au reușit să-și ridice localuri proprii. Comuna Breaza din Prahova, model pentru asemenea organizații, este azi imaginea viitoarei Românii rurale.

Pentru a da putință comunelor să întemeeze asemenea case înzestrate cu biblioteci și instalație de radio, este absolută nevoie ca în noua lege administrativă să se prevadă anume o cotă parte din bugetul comunal pentru cultura populației adulte.

Cei zece ani de experiență culturală a Caselor Naționale aduc un real folos, căci arată posibilitățile de colaborare între diversele inițiative ce trebuesc sprijinite de Stat, pentru ridicarea nivelului cultural al masselor îndrumate spre mai multă lumină ...spre o sănătoasă civilizație.

JEAN BART

Producțiile Conservatorului

Producțiile de sfârșit de an ale claselor de dramă și comedie dela Conservator sunt menite să atragă atențiunea asupra elementelor de viitor și să releve strădaniile fructuoase ale profesorilor.

E necesar să precizăm, pentru cei ce n'au înțeles, că producțiile nu sunt examene și mai ales nu au de scop să dovedească știința realizării interpretative a unui rol, ci numai dacă elevul a știut să asimileze cunoștințele căpătate, în Conservator, dacă are putința să dea expresie sentimentelor și actelor de voință, dacă are dicțiune corectă, dacă știe să frazeze și să pună în valoare intențiile și caracteristicele generale ale rolului.

Nu se cere unui absolvent de conservator, nu i se poate cere să înfățișeze o întrupare desăvârșită a lui Hamlet sau a lui Cyrano. El trebue să dovedească numai că a priceput rolul și că știe să-l mențină unitar dela scenă la scenă.

Judecând cu aceste criterii, critica dramatică este datoare să releve numai existența elementelor dramatice necesare actorului, iar nicidecum faptul dacă absolventul a izbutit sau nu să fie un Hamlet sau un Cyrano adevărat.

Cel mai mare neajuns al metodei pedagogice care se practică în Conservatoarele noastre este indeferentismul profesorului față de repertoriul și de categoria de roluri ce-și alege fiecare elev.

Am văzut, astfel, la producție, absolvenți cu puternic temperament dramatic jucând roluri de comedie, și eleve cu timbru, cu fizic și cu mimică de comedie jucând roluri de dramă.

Elevii trebuesc îndrumați nu spre ceiace cred ei că le convine, ci spre repertoriul și rolurile ce se potrivesc mai bine mijloacelor și temperamentului lor.

S'au remarcat la producțiunile din anul acesta: doamna Lucy Gingulescu, o Noră inteligentă, cu multă intuiție scenică și cu bogate resurse expresive, — domnul F. Eterlé, un prețios talent de compoziție, — domnul Radu Boureanu, cu remarcabile însușiri pentru tragedie, — domnul Virgiliu Florescu, care a nuanțat cu rară înțelegere rolul atât de greu din „Cântecul Lebedei", — doamnele Maria Burbea, Lygia Gangaciu, Amelia Lupașcu, — domnii Stelian Popescu, Ion Gheorghiu, Barbu Sever, etc.

Pentru directorii de teatru — destule elemente de valoare..

H. BL.

Caleidoscop intelectual

Românii la Praga

Va părea poate ciudat că, preocupați de evenimentele artistice din Europa, începem cu câteva producții românești. Intrucât aceste producții au trecut hotarele țării noastre, ele devin europene și deci legitime pentru cronica noastră. Să semnalăm deci, ca o realizare și technică și artistică, numărul festiv de serbările Unirii, închinat României, al ziarului oficios cehoslovac „Prager Presse", care a dobândit o parte din însemnătatea internațională a ziarului vienez „Neue Freie Presse". Nu ne vom opri asupra fotografiilor admirabile ale tuturor oamenilor noștri politici, aceste fotografii putând fi întrebuințate și de alte ziare și ele dovedind doar că România, alături de femei frumoase are și bărbați frumoși. Vom reține însă icoanele vechi românești și peisagiile reproduse, precum și articolul atât de înțelegător asupra poeziei românești contemporane, semnat de d. **Oscar Walter Cizec.** Pentru întâia oară, dacă nu ne înșelăm, apar într'o limbă europeană întâile două strofe, din poema „Belșug", atât de bine cunoscută la noi, a poetului **Tudor Arghezi.**

Dar — ca să vorbim și în limba celor care nu iubesc prea mult poezia — acest aperitiv ne-a deschis o foame de lup. Și s'a făcut prea puțin — aproape nimic — ca scriitorii români de valoare universală să apară altfel decât într'o citație întâmplătoare, cu prilejul unor serbări naționale, într'un articol scurt dintr'un ziar în 80 de pagini.

Votul saloanelor

Mult mai norocos decât ceilalți artiști români, pentrucă el grăește într'o limbă universală și mai durabil decât însuși Grigorescu, ale cărui pânze s'au rătăcit și risipit în lumea toată, nouă rămânându-ne copiile, falșurile și imitațiile, — e violonistul și compozitorul Enescu. Muzica lui n'are nevoe de altă interpretare, decât a viorii și pianului, care vorbesc pentru toate neamurile și pentru toate veacurile.

Alegerea d-lui Enescu, de care au vorbit toate ziarele, ca membru corespondent, al Academiei de Arte frumoase din Paris, nu mai are ce adăoga la gloria lui. Faptul pare aproape o scădere, o mică scădere, cu un semiton. Cazul s'a repetat cu pianistul Paderewski care, reprezentant al Poloniei la Conferința Păcei din 1918, a fost întrebat de Clemenceau, pe atunci prim-ministru al Franței:

— Dumneata ești ilustrul Paderewski, pianistul mondial?...

— Da, Excelență.

— Și acum ești reprezentantul Poloniei?

— Da, Excelență, cu voia dv...

— Ce decadență! murmură Clemenceau depărtându-se gânditor.

Dar alegerea lui Enescu la Academia de arte frumoase ca membru corespondent, chiar cu unanimitate de voturi, nu ne-ar fi oprit atenția, dacă un ziar al marei aristocrații franceze n'ar fi adăogat că „d. Georges Enesco, mare artist, îndrăgostit de toate formele artei, virtuoz aplaudat de toate Capitalele, perfect gentleman, foarte cunoscut în cercurile pariziene, are nu numai voturile Academiei, dar și toate voturile saloanelor!"

Aceste voturi răscumpără prin infinita lor grație voturile membrilor Academiei.

Semnele digitale

Pictura, un domeniu în care tâlharii au izbutit să li se recunoască aceleași drepturi, dacă nu și mai mari, ca meșteșugarii autentici, va fi ocrotită, se pare, mai bine de-aci înainte, mulțumită unei descoperiri a ambasadorului Argentinei la Roma, d. **Fernando Perez.** Diplomatul, mare critic de artă, își urma studiile asupra technicei marilor pictori italieni, când a descoperit pe două tablouri de Giovanni Bellini, și pe alte două de Francesco Bissolo semnele digitale ale acestor pictori. Tablourile se află la Galeria Regală din Veneția. Cercetări amănunțite au dovedit că semnele digitale ale celor două tablouri de Bellini și Bissolo sunt absolut identice. Agenția Havas, care a făcut cunoscută lumii întregi vestea, adaogă și amănuntul că poliția din Veneția — care are probabil și o secție de pictură cu o brigadă de moravuri picturale — „a confirmat descoperirea".

Fără a ne îndoi de autenticitatea descoperirii diplomatului argentinian ni se pare totuși că semnele digitale au valoarea reacțiunii Wassermann în descoperirea sifilisului. Reacțiunea pozitivă dovedește existența spirochetului, fără ca reacțiunea negativă să poată dovedi inexistența lui...

Și apoi de unde putem ști că semnele digitale, bunăoară, de pe tablourile lui Rembrandt sunt ale pictorului și nu ale soției lui, care figurează în atâtea tablouri și care avea poate plăcerea să pue degetul pe tabloul proaspăt?.

Festivalurile dela Berlin

Italia, pentru atragerea călătorilor, în anotimpul verei, și în special a tinerilor în luna de miere, are nu numai versul lui Goethe: **Das Land wo die Zitronen blühen,** dar și monumentele de piatră ale cimitirului unui întreg imperiu și cea mai mare parte din arhitectura, sculptura și pictura Renașterii. Nu mai punem la socoteală priveliștea vulcanului Etna care, viu și natural, face altă impresie decât din cărțile poștale ilustrate și Veneția, orașul pe apă, unde călătorii sunt goliți de bani și despuiați ca pe uscat.

Germania n'are aceste farmece naturale, iar Berlinul e o construcție artificială, care-și datorește existența numai voinței și industriei omului, inclusiv celebrilor tei de pe aleia „Unter den Linden" și pădurilor de brazi din partea de răsărit a Capitalei.

Dar germanii au iscodit un alt mijloc de a atrage pe străini, în acest anotimp al călătoriilor, când tinerii, asemenea cocorilor, sunt pătrunși de un nostalgic dor-de-ducă: Au organizat, de la 19 Mai la 23 Iunie o serie de festivități teatrale, muzicale, cinematografice și picturale, cărora nu le va putea rezista nici-o tânără pereche în călătoria de nuntă, din Europa sau America. Festivalul muzical a început cu **„Maeștrii cântăreți din Nurenberg"** de **Wagner,** reprezentată la opera Națională și va urma la 25, 26, 27 și 29 Mai, cu patru opere, **Lucia de Lamermoor, Trubadurul, Manon Lescaut și Balul mascat,** executate de compania de operă a Scalei din Milano, sub conducerea lui **Toscanini,** de curând întors dintr'un turneu în America.

Richard Strauss, compozitorul vienez care a fost acum câțiva ani în București, unde a dirijat **Tiel Eulenspiegel** și **Simfonia Alpilor,** va dirija în Iunie, câteva opere, printre care **Salomeia.** Vor apare la pupitru cei mai de seamă dirijori germani ai timpului nostru: **Fürtwangler** și **Bruno Walter.**

Festivalul teatral cuprinde numele lui **Shakespeare,** aliat cu al celebrei actrițe **Elisabeta Bergner, Kleist, Gerhart Hauptmann** iar cinematografele vor reprezenta un film al lui **Fritz Lang,** autorul lui „Metropolis": **Femeia în lună.**

Trebue să recunoaștem că aceste festivități sunt ispititoare, atât de ispititoare încât ar fi gata să plece la Berlin chiar și acei care nu sunt în luna de miere.

Parisul experiențelor

Nici Parisul nu se mulțumește totdeauna numai cu cabaretele din Montmartre și atracțiile lui clandestine. Cele mai de seamă din experiențele artistice ale timpului nostru, își găsesc mediul prielnic la Paris. O trupă italiană va reînvia opera bufă a lui Rossini despre care Stendhal ne dă amănunte atât de prețioase și pitorești, în decorul începutului de veac trecut.

De câteva zile și-au reînceput spectacolele, la teatrul Sarah Bernhardt, baletele ruse ale lui **Sergiu de Diaghilew,** a căror muzică, înscenare și execuție, revoluționare, sunt mai ușor de adoptat decât economia politică revoluționară rusă. Se joacă **Fiul risipitor,** cu muzica tânărului compozitor rus **Sergiu Procofieff.** Se va reprezenta, alături de **Vulpea** lui **Igor Stravinski,** cunoscut la noi prin **Petrușca,** și o lucrare inedită, **Balul.**

Noul Mozart

N'am fi pomenit, acum la încheerea cronicei noastre, de copilul **Iehudi Menuhim,** un violonist de o precocitate și dibăcie uluitoare, fiul unor evrei din America, dacă, în afară de însușirea lui judaică și europeană, n'ar fi și... puțin român. Intr'adevăr Iehudi Menuhim a fost remarcat de George Enescu și îmbrățișat ca un miracol. Marele muzicant român a dat lecții tânărului violonist de origină biblică și o vară întreagă Iehudi Menuhim s'a jucat în parcurile din Sinaia. Un alt român de valoare, compozitorul și criticul muzical **Stan Golestan,** își spune cuvântul autorizat și emoționat: „Rămâi uimit, afirmă d. Stan Golestan într'un ziar francez, ascultând cum acest copil execută pe Beethoven, Bach, Mozart, Brahms, și ești cuprins de o emoție puternică **(emotion poignante)** în fața acestui copil care a știut să se elibereze spre a atinge în cântecul lui paradisiac, piscurile artei celei mai pure".

Această frază a d-lui Stan Golestan, scutește de orice alte comentarii.

Noul Mozart a fost odată la Sinaia... Va mai veni?...

F. ADERCA

A APĂRUT:

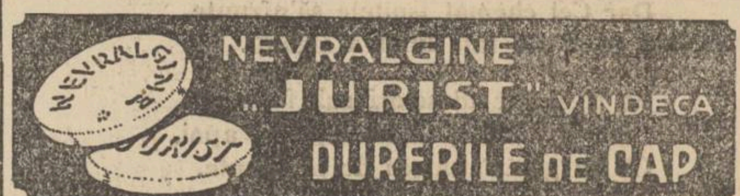
Ocna desfrâului

Marea anchetă pe care colegul nostru de redacție d. Dinu Dumbravă a făcut-o în lumea traficului de carne vie în Capitală, întovărășind razia serviciului sanitar municipal prin casele de toleranță și casele de întâlnire.

Volumul, bogat ilustrat, cuprinde revelațiuni senzaționale din viața Capitalei, dând la iveală amănunte documentare.

„Iama de sus și cea de jos", „In Crucea de Piatră", „Traficanții de carne vie", „O vizită în casa cu excelente relațiuni", „Ciclul infamiei", „Intre casa de toleranță și casa de întâlnire", „Misterul d-nei H.", „Ce se poate afla când poliția vorbește", „Din Voevozi în Campoduci", etc., etc., sunt o serie de capitole de un interes deosebit și de un realism zguduitor, din „Ocna desfrâului".

Un volum cu copertă ilustrată în culori, numai 20 lei.

EMMANUEL BERL: La mort de la pensée bourgeoise
(Grasset)

Se înțelege prin „gândire burgheză" aplicată la literatură exasperantul obiceiu de a reduce toate problemele vieții la aceea a căsniciei. Acordul între două suflete conjugate și conjugale, intervenția „corpilor străini", și complicațiile aduse de toate acestea. Iată încă și azi subiectul favorit al romancierilor.

Se numește burgheză această manie pentru că presupune inexistentă chestia socială. Toți acești autori nu-și dau seama că înainte de a se întreba dacă menajul este sau nu unit și armonic, omul se întreabă dacă va avea ce mânca a doua zi. Inainte de a examina dacă poate trăi bine cu nevasta lui, omul se întreabă dacă poate trăi pur și simplu.

Or, societatea reală se înfățișează altfel. Pe planul întâi este problema proletară a procurării unui mijloc de muncă și de trai. Subiect mult mai variat decât acel al conflictului conjugal. Căci nu există treizeci și șase de feluri de a fi bărbat, soție sau amant. Pe când, dimpotrivă, există nenumărate feluri de a munci, și tot nenumărate feluri de a trăi.

Tragedia cea mai gravă este aceea a omului care a trebuit să aleagă o muncă alta decât aceea spre care îl trăgea inima, sau a omului care trăește o altfel de existență decât aceea pe care ar fi iubit-o.

De aci, o sută de feluri de a fi slab, renunțând la căutarea carierei celei mai potrivite,—sau, invers, o sută de feluri de a fi dârz, de a ști să nu cedezi până ce — oricât de târziu — te-ai „realizat", ai obținut din tine maximul de rendement moral și intelectual.

Femeea, în toate aceste combinații, are roluri diverse : ajută, paralizează, stimulează, consolează, etc., etc... Dar, pentru Dumnezeu, ce cată în toate aceste grave lucruri, chestiunea cu totul neserioasă și secundară a adulterului ? Ce fruste, ce golite de sânge par existențele în care chestia conjugală poate reține realmente atențiunea!

Și marele vinovat e Franța, eterna provincială. Viața de provincie e care asfixiază, cu confinatele ei probleme, literatura și în genere viața. Priviți țările într'adevăr progresiste. Bunăoară Statele-Unite. Există acolo, „capitală" ? Au acolo vreun sens cuvintele „viața de provincie" ? Viața e la fel la Washington ca și la San Francisco, populate tot cu oameni care cată — cu stăruință sau fără — „să se realizeze" în societate. Ideal egoist dacă vreți, căci toată atenția nu-i îndreptată în spre familie, ci înspre tine însuți. Ideal foarte altruist totuși, căci e vorba de a extrage din tine ce e mai bun *pentru societate*, pentru colectivitate.

Pentru un român cetitor francofil de romane, pare poate monstruos ca chestiunea *carierei* să fie mai importantă ca aceea sentimentală a familiei, a amorului, a onoarei conjugale, etc., etc. Un român intelectual va acuza de americanism și arivism această cursă prăpăstioasă după ajungere socială.

In fond, țările care au dat semnalul acestei noui concepțiuni despre viață au fost țările scandinave. Amintiți-vă de Brand, și de atâția alți eroi ai lui Ibsen ; de Peer Gynt care tot timpul renunță pentru a se găsi mai bine pe sine în lume. Și luați la întâmplare oricare din gravele nuvele ce se scriu azi în Norvegia, Danemarca, Suedia ; veți vedea cum această concepție mai „proletară" a vieții strivește și face să amuțească concepția pe care Emmanuil Berl o numește „burgheză".

Adjectivul „proletar" se potrivește primului sistem de gândire pentru că privește pe om — pe omul cel mai prost ca și pe cel mai genial — în calitatea lui de proletar. Iată ce înseamnă aceasta.

Există două feluri de a te naște. Un fel burghez, în care vii pe lume întovărășit de o serie de avantagii și privilegii *actuale*. Și un fel proletar, în care vii pe lume având ca singură avuție oare cari *posibilități*, bunuri nu actuale ci doar *virtuale*.

Deaci, două soiuri de conduite în viață : conduita burgheză, care constă din păstrarea și înmulțirea bunurilor existente ; și conduita proletară, care constă din crearea unor bunuri *actuale* din nimic actual prealabil.

Sufletul proletar se caracterizează prin năzuința de a realiza virtualități. Este sufletul cel mai bogat din lume. Și este totuși, la venirea lui pe lume, cel mai sărac din câte există.

Brand, Peer Gynt, Martin Eden, eroii lui Boyer, Iakobsen, Egge, etc., etc., toți aceștia sunt proletari. Vin pe lume, cum spunea Verlaine

„calme, orphelin
riche de mes seuls yeux tranquilles".

Eroii lui Proust, în schimb, sunt cele mai tipice exemple de suflet burghez. Când se nasc, abia pot umbla, atâta sunt de încărcați de moșteniri bătrâne, de lucruri pe care trebue să le îngrijească, păstreze, cultive. Sufletul se adâptează la acest inventar de lucruri moarte și transmisibile indefinit, ca o maladie. In loc ca lucrurile să se adapteze la poruncile caracterului propriu.

* * *

Chestiunea „gândirii burgheze", pe care Emmanuel Berl o ridică, — dă mult de reflectat. Și este incontestabil că două concepții sunt astăzi în luptă, după cum și că victoria nu poate fi, în cele din urmă, decât de partea mentalității mai eroice, mai plină de aventuroase riscuri și de mascule încercări, care caracterizează sufletul proletar.

D. I. SUCHIANU

S'a deschis vechea
Boiangerie și Curățătorie Chimică
B. AFTALION
CALEA MOȘILOR No. 160 (colț cu Bulevardul Carol) Tel. 372/59
SUCURSALE : Șerban-Vodă, 11 —— Știrbei-Vodă, 55 —— în câteva zile: Dudești, 29

Se vopsește	Se curăță	Se calcă
fire și stofe de lână, bumbac, mătase naturală și vegetală, toalete și costume toate culorile și din culori închise în culori deschise. Paiuri, fetruri etc.	*chimic cu desinfectare și desodorizare : haine, rochii, perdele, plușuri, covoare, etc. etc. etc.*	*hainele cu mașinile americane speciale pentru păstrarea fasonului*

Orice lucrare se execută în 3 ZILE, Casă fondată în 1891

PLASTICA

— Céline Emilian —

In sculptură se ivesc foarte rar talente nouă.

Diletantismul acaparează mai ales pictura şi aquarela — genuri care se pare că nu cer întotdeauna eforturi deosebite şi un temeinic studiu pregătitor.

Sculptura, dimpotrivă, solicită un anumit temperament, o precisă viziune plastică şi o cercetare permanentă a problemelor de formă, de volum şi de compoziţie.

Céline Emilian — Leda

Domeniul acesta e menit astfel să ispitească şi să formeze un număr restrâns de artişti.

Céline Emilian — Dansatoare

La noi, în anii din urmă, s'au relevat totuşi câţiva tineri de merit, asupra manifestărilor cărora ne-am oprit la vreme.

N'am avut însă prilejul să cercetăm de aproape lucrările unei artiste excepţional înzestrate şi care a fost încoronată la un salon anterior cu o dreaptă distincţiune.

Céline Emilian — Basorelief pentru catedrala din Reims

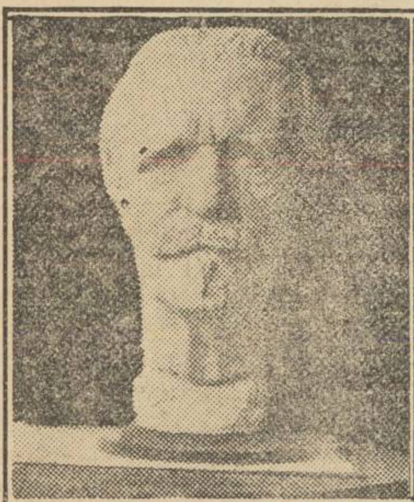
E doamna Céline Emilian, o distinsă elevă a sculptorului Antoine Bourdelle, care a expus cu succes şi la Salonul din Paris.

Intre ultimele d-sale lucrări s'a remarcat în deosebi un bust al lui Vincent d'Indy, lucrat pentru Şcoala Normală de Muzică din Paris şi terminat de Bourdelle.

Deasemenea, d-na Emilian a isprăvit de curând două baso-reliefuri comandate în vederea reconstruirii catedralei din Reims.

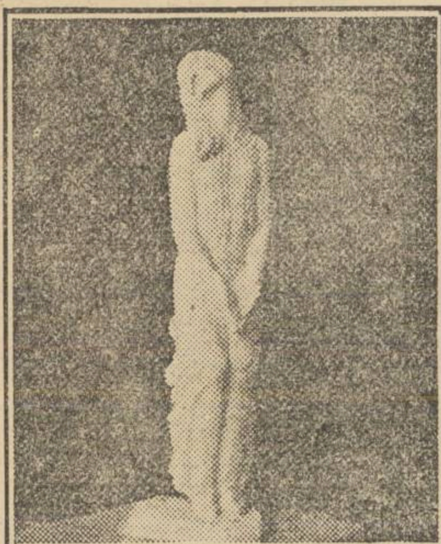
Faţă de operele d-sale de până acuma, lucrările recente aduc o mai sigură fixare a liniei, mai multă originalitate în compoziţie şi un desăvârşit echilibru al masselor.

Forma se desprinde firesc şi plastic în bucăţi de sugestivă modernitate, cum e „Dansatoarea" trimisă la

Céline Emilian — Vincent d'Indy

expoziţia din Barcelona, — rămâne primitiv mulată în cele două versiuni îndrăzneţe ca idee, ca dinamică şi ca grupare ale „Ledei", — sau dobândeşte interiorizare şi lirism, ca în cele două „Lecturi".

Céline Emilian — Lectură

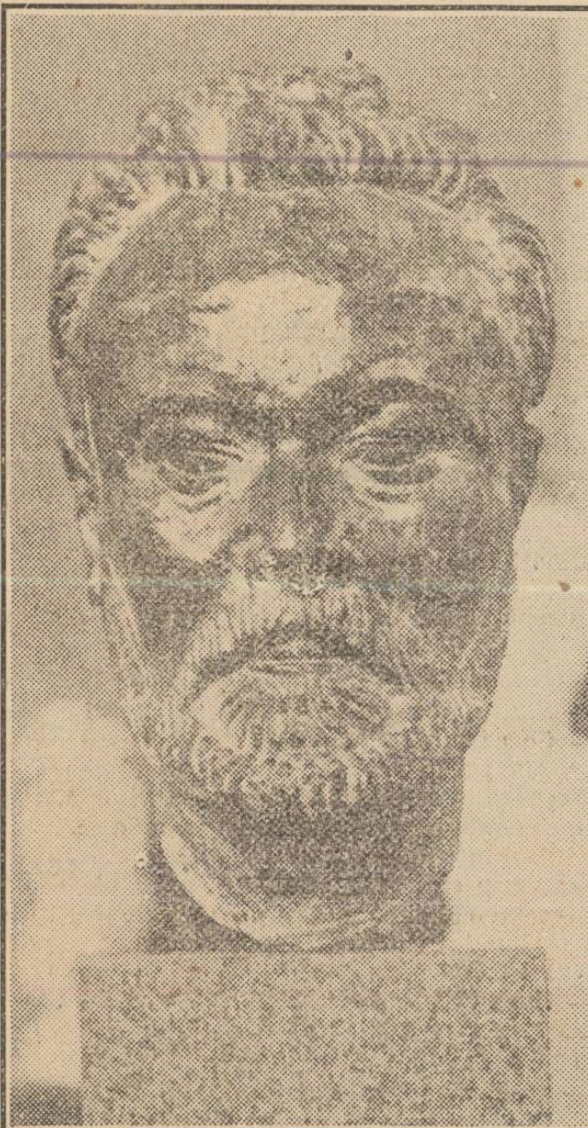
Atitudine expresivă şi mişcare naturală aduce „Femeia cu cerc", expusă anul acesta la Salonul Oficial şi trimisă apoi la expoziţia din Barcelona.

Céline Emilian — Leda

Doamna Céline Emilian dovedeşte o evoluţie artistică orientată în sensul unei mari sincerităţi spirituale şi a unei consecvente purităţi expresive.

H. BLAZIAN

Céline Emilian — Portret

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

CAP. VII.

Suflet dulce

Georgei Galea nu arătă nici mirare, nici bucurie la apariţia prietenilor. Absent de la cele pământeşti, întinse o mână moale din care se lichefiase toate oasele.

Surâse amar, ca un bolnav condamnat irevocabil primind vizita rudelor şi cunoscuţilor, înainte de a semna testamentul şi de a se întinde în patul agoniei. Era tras la faţă, cu ochii adânciţi în orbite, cu pielea galben-verzuie. Asculta distrat întrebările şi răspundea monosilabic: Da. Nu. Poate. Ştiu eu? Crezi?

Eşea pe peron, se înălţa în vârful picioarelor pe soclul de piatră să privească în parcul cu păuni albaştri, se întorcea îndărăt să se plimbe în încăpere ca într'o cuşcă prea strâmtă, rozând între dinţi un lemn de chibrit. Când lemnul se termina, alegea altul din chibritelniţă. S'ar fi spus că întreaga-i fiinţă era concentrată în această nouă pasiune de chibritofog. Matusalem, de pe colecţia de jurisprudenţe îl urmărea ironic, cu ochiul îngustat şi sur.

In parcul de alături, Georgei Galea înţelesese că se pregătea ceva neobicinuit şi încă nu putea pricepe ce. Alergau slugile, cărau pachete din oraş, scuturau haine înşirate la soare; întâia dată în două luni, Iordache Bogza nu-şi respectase programul care-l mâna şi-l aducea cu precizie cronometrică de la Jockey-Club, unde juca la aceiaşi masă, aceleaşi partide de *bridge*, cu aceiaşi parteneri, consumând acelaş număr de cafele şi fumând aceiaşi duzină de ţigări.

Emil Ciugolea făcu un semn elocvent cu degetele în jurul capului către Ionel Florinel, profitând de clipa când Georgei Galea ieşise din nou la observatorul de pe peron. Tradus în cuvinte, semnul întreba: „Te-ai convins? S'a ţicnit rău de tot, săracul!" Ionel Florinel răspunse tot muţeşte, din ochii mici: „Ai răbdare. Poate încă nu-i pierdut... Trebuie să mai încercăm ceva..."

Apoi, ridicându-se din divanul care gemu din resorturi, apucă motanul de ceafă şi-l ţinu suspendat să-i cerceteze ţâfnoasa făptură cu deamănuntul:

— Şi lighioana asta de unde naiba aţi mai scos'o? Uite la dânsul, uite la dânsul ce mutră are! Priveşte de-a coasta, parcă-i Ion Vodă cel cumplit...

Atârnat în spaţiu de pielea prea largă, Matusalem chiar în această poziţie incomodă şi umilitoare, nu-şi pierduse nimic din mânioasa gravitate. Continua să privească din înălţimi cu singurul ochiu încruntat, poate ca Ion Vodă cel cumplit, poate ca Bogdan cel chior.

— Tot nu-mi spui de unde l-aţi căpătat! stărui colosul, depunându-l pe vraful de cărţi. L'aţi câştigat la loterie ori îl ţineţi să ia premiul întâi, când s'o face concurs pentru cei mai pociţi motani din ţara Moldovei?

Emil Ciugolea lămuri sublim:

— Face parte din inventarul succesiunii. Dar ai să vezi... Aista are să fie geniul rău al lui bietu Georgei; mai rău decât Alina Bogza. Am eu aşa, o presimţire...

— Hm! jivina dracului! se miră mai departe Ionel Florinel, uitându-se aplecat la geniul infernal ca la o monstruoasă curiozitate a naturei.

Motanul îl măsura la rându-i din cap până 'n picioare şi cum pe el nu-l impresionau proporţiile anormale, găsi că noul venit nu prezintă nici un interes, cu faţa lui cât o lună plină când se înălţa peste acoperişuri în săptămâna brânzei. Ii întoarse ostentativ spatele, vârându-şi botul sdrelit de cicatrici în scoarţa violetă a tomurilor.

Emil Ciugolea înlocuind stăpânul desprins de la grijile şi obligaţiile terestre, îşi asumă rol de gazdă, conducând musafirul în camera lui şi la baie.

Drumul era prin „atelierul" lui Matache Stulpican. Pictorul le întinse mâna unsă de văpsele şi reveni îndată la pânza de pe şevalet.

Era păros din cale afară, negru, bărbos, pletos, deşirat şi mut, să-i scoţi vorba cu cleştele. Nu mai încăpea nici o îndoială că toată vlaga îi era suptă de exuberanţa sistemului pilos, care-l devora să se hrănească asemeni vâscului înfipt lipitoare în scoarţa stejarului. Ionel Florinel constată cu uimire că pictorul, pe asemenea arşiţă care muia asfaltul, închis în casă, zugrăvea o superbă iarnă, cu nămeţi cât omul şi vârtejuri gheţoase de viscol. De altfel, Matache Stulpican avea teoria lui. El nu picta nici odată după natură. Natura şi modelul îl incomodau. Iar ca să se degajeze dsăvârşit de orice influenţă exterioară, vara picta peisagii de iarnă, iarna caişi înfloriţi, la munte plaje marine şi afară, la câmp, interioruri sumbre şi natură moartă. Acum pregătea o exposiţie cu nădejdea ca din suma recoltată pe tablouri să plece în Spania, unde să poată picta peisagii scandinave.

Tăcut şi timid, răbda săptămâni întregi cu o abnegaţie de schimnic, mulţumindu-se cu o coajă uscată de pâine şi cu un pachet de mahorcă de zece parale, pentru pipă. Pe urmă subit, ca la o poruncă iresistibilă, bea crunt câte patru-cinci zile, fără somn şi fără întrerupere, născocind cele mai prăpăstioase glume şi netolerând să-i cadă în cale nici un tablou, bust, fotografie şi gravură de firmă, fără barbă şi fără mustăţi. Atunci cu o conştiinţă profesională metodică şi nestrămutată, scotea capătul de cretă-conté din buzunar şi proceda la rectificarea naturei. O săptămână după trecerea lui Matache Stulpican, firmele Iaşului, cu eleganţi cavaleri zugrăviţi la intrarea croitorilor, cu ciungi şi şchiopi încătărămaţi în aparate ortopedice, cu surâzătoare frumuseţi feminine la magazinele de mode sau la coaforii de dame, arătau aceiaşi pereche de mustăţi şi acelaş barbişon, brunet şi standardizat. Nu scăpaseră nici portretele de pe pereţii casei şi din albumele cucoanei Elencu. Elevi premianţi, cu pantaloni scurţi şi eleve de la sacré-coeur cu mari cordoane pe fotografii decolorate, se încruntau acum cu podoabe virile de tamburi-majori. Iar răposata, din cadra ovală, privea speriată la casa-i încăpută pe mâna barbarilor, oţărându-şi buzele între-o superbă pereche de mustăţi şi un barbişon à la Napoleon III-lea.

Ionel Florinel verifică rezistenţa şi dimensiunile patului. Se declară mulţumit. Insoţit de nedespărţitu-i geamantan trecu în camera de baie, de unde se auzi îndată împroşcarea duşului, şi gâlgâite suspine, şi de unde apăru proaspăt bărbierit, rumen şi cu guler nou-nouţ.

Frecându-şi mâinile bondoace rosti:

— Eu am o idee...

Emil Ciugolea lungi gâtul, aşteptând.

— Am rămas adică tot la ideia mea... Cui pe cui se scoate. Trebuie să apelăm la Lu.

Pe Georgei numai Lu are să-l vindece de Alina Bogza. Simplu, ca una şi cu una fac două. Este?

— Este! încuviinţă fără convingere, romancierul.

— Atunci ce mai stai?

Emil Ciugolea se ridică de pe scaun, să umble, ca să nu mai stea. Dar mai departe nu ştiu ce trebuie să facă.

Gigantul clătina capul scârbit.

— Şi asta numeşti tu imaginaţie de romancier? Ai să scrii romane, când am să merg eu pe bicicletă.

— Ce-are aface imaginaţia de romancier şi cu prostiile lui Georgei? se ofensă Emil Ciugolea.

— Cum ce-are aface! Apoi, măi imberbule, măi romancierule, măăăi... (şi nu mai găsi un epitet îndestul de dispreţuitor) măi crocodilule, dacă eşti şi tu de acord cu mine că numai Lu îl poate vindeca pe Georgei Galea, cu atâta ai terminat? Nu trebuie să te duci la Lu şi să-i vorbeşti? Nu trebue s'o chemi aici? Nu trebuie să punem la cale o masă sdravănă pe diseară şi să-i lăsăm nas în nas, ca să vedem ce iese de acolo? Pentru atâta lucru e nevoie să fii romancier?

Emil Ciugolea recunoscu că pentru atâta lucru nu e nevoie să fie romancier. Dar tot nu găsi îndestulă energie, să treacă de la cuvânt la faptă. Aprobă molcuţ.

— Să încercăm, dacă zici tu...

Ionel Florinel se scârbi deabinelea:

— Dacă zic eu!... Se vede că ai cerneală în vine, nu sânge. Ia'n ascultă, ca să terminăm! Dacă-i vorba să faci ce zic eu, apoi ai să pleci acum pe dată şi ai s'o scoţi pe Lu din pământ. Mergem în odaie la Georgei. Stai cinci minute. Inventezi un pretext să pleci în oraş. Şi nu vii fără ea. Spui că ai întâlnit-o din întâmplare. Pe urmă, toate au să se rezolve de la sine. Hai, cărel!

Ionel Florinel porni înainte. Emil Ciugolea în urmă, ca un puiu după elefant. Din treacăt, văzură că pictorul a adăogat peisagiului polar o troică săgetând în goana cailor, cu sgribuliţi călători înfăşuraţi în blănuri. Matache Stulpican în focul inspiraţiei, aşternea pete albe de văpsea congelată, ştergându-şi cu dosul palmei obrazul şuroind de sudoarea care se pierdea în barba stufoasă ca râurile în codrii virgini.

Aşezat pe un scaun, în faţa biroului, Georgei Galea şi motanul se înfruntau reciproc cu o sumbră privire. Magnetizaţi, nu se clintiră.

— Mă duc puţin în oraş, anunţă Emil Ciugolea conform programului hotărât de Ionel Florinel.

Georgei Galea luă cunoştinţă de această decizie, cu cea mai desăvârşită indiferenţă. Dar romancierul n'ajunse până în prag, când uşa se isbi de perete făcând loc lui Panait Bâsdrugovici şi vastei sale pălării calabreze.

— Bine v'am găsit, Melchisedecilor! detună vocea de bas.

Spunând, Panait Bâsdrugovici, aruncă discul pălăriei pe birou, deasupra motanului care dispăru eclipsat complect. Scutură mâinile, sdruncinându-le din încheeturi:

— Am venit cu Lu. E'n maşină.

Ionel Florinel şi Emil Ciugolea schimbară o privire de complicitate: Providenţa le-o lua înainte. Rezolva ea, proectele lor.

— Am venit cu Lu, continuă Panait Bâzdrugovici, să găsesc unul dintre voi, să se sacrifice. Neapărat trebuie să plece cineva cu dânsa, la ţară, la Costăchel Andrieş. Sânt nebuni monşer, nebuni curat!

— Dar ce s'a mai întâmplat? se sperie Ionel Florinel alarmat de atâtea catastrofe care au căzut pe capul prietenilor.

Panait Bâsdrugovici nu răspunse imediat, cu ochii ţintă la pălăria de pe birou, care începuse să umble singură. Işi cunoştea pălăria de mult; niciodată nu-şi închipuise însă că era o pălărie fenomen, cu mijloace proprii de locomoţiune. Se repezi să dezvăluie misterul. De sub pălărie, apăru Matusalem, grav şi ofensat.

— Ptiu! ucigă-te crucea de jigodie! exclamă cu decepţie, constatând că toate miracolele au o explicaţie banală şi svârlindu-şi pălăria pe divan, de unde nu mai putea porni singură la drum.

Pe urmă se întoarse către prieteni:

— Uite ce e, măi dragilor. După cât am înţeles, fosta nevastă a lui Costăchel Andrieş, a încercat să se întoarcă acasă. Se vede că a lăsat-o individul cu care a fugit acum cinci ani. Şi cum e slab şi găgăuţă, Costăchel Andrieş, n'ar fi resistat şi ar fi iertat-o, dacă nu se punea la mijloc Max. Au plecat amândoi Vineri la ţară. Ce-a făcut Max, nu ştiu. Dar ştiu că a expediat-o pachet la gară. Am întâlnit-o ieri, la Bucureşti, foarte furioasă, dar îndestul de consolată, cu alt tip. Un fel de muţunachi pudrat, dungat şi monoclat. M'a tras la o parte să-mi spună o istorie întreagă. Cum a venit Max, cum l-a închis pe Costăchel Andrieş într'o cameră, cum a dat ordin vizitiului să înhame caii şi cum a urcat-o singur, în tren, s'o vadă plecând. Asta-i chestie de trei zile. Aflu că de atunci nu s'a mai întors nici unul dintre ei în oraş. Or fi făcut cine ştie ce drăcovenie. Trebuie să meargă numaidecât cineva şi să-i scoată de acolo. Lu s'a oferit singură. Mai este nevoie de unul. De exemplu tu, Emil. Ai ocazie să mai azişti la un episod, pe care să-l pui în roman.

— Mai bine să plece Georgei Galea, propuse Ionel Florinel. Cred că i-ar face grozav de bine mişcarea în aer liber.

Tustrei schimbară priviri de înţelegere. Nici nu se putea un prilej mai potrivit. Un drum singur, cu Lu, pregătea de minune tratamentul cuiului eliminat prin alt cuiu.

Georgei Galea însă, se înfipse mai adânc în jâlţul biroului, apucându-se cu mâinile de braţele de piele, ca un copil încăpăţânat care nu vrea să se ducă la culcare când sânt musafiri.

— Nu pot lipsi de aici, spuse. Imi pare rău, dar nu pot. Am o mulţime de chestii grave.

— Face exerciţii de bizantinism cu motanul! lămuri batjocoritor Emil Ciugolea.

— Şi ţie, dragă Georgei, am să-ţi spun o veste care cred că o să te intereseze foarte mult, anunţă Panait Bâzdrugovici.

— Pe mine nu mă poate interesa nimic. Toate îmi sunt perfect egale... declară omul desprins de la nimicniciile terestre, dar care nu se lăsa în ruptul capului, desprins de pe scaun.

— Posibil... Cu toate acestea, am aflat adineaori, de la Club, ceva care cred că te interesează foarte, foarte de aproape.

(Continuare în pag. IV-a)

— Ce-i? Ce anume? deveni deodată foarte nerăbdător Georgei Galea, înţelegând că nu poate fi vorba decât despre Iordache Bogza şi poate mai mult, de Alina.

Ionel Florinel şi Emil Ciugolea, cu arătătorul pecetluind buzele, făceau semne disperate lui Panait Bâzdrugovici să nu spună nimic, până ce nu fac împreună un consult. Nu ştiau ce-a aflat de la Jockey-Club, dar oricare era ştirea, se cuvenea mai întâi cenzurată. Panait Bâzdrugovici, pricepu şi rosti, bătând cu palma umerii omului încleştat pe scaun, o prietenească îmbărbătare:

— O veste care are să-ţi facă plăcere, Georgei. Am să ţi-o spun diseară, îndată ce te întorci.

Ştirea, nu era din cele care să-i facă plăcere lui Georgei Galea. De la club, Panait Bâzdrugovici aflase că Iordache Bogza, pleca a doua zi dimineaţa, cu Alina, la Vichy, de unde n'aveau să se întoarcă decât peste cinci ori şase săptămâni. Parcul cu păuni albaştri rămânea pustiu. Nevinovat, Georgei Galea, în loc să presimtă asemenea desnodământ, îşi imagină dimpotrivă, cu incorigibilul optimism al îndrăgostiţilor, o nebunească înlănţuire de evenimente fericite. Desigur Alina îl iubeşte tăinuit. A mărturisit-o aceasta bătrânului Iordache Bogza. Acesta la rândul lui s'a informat cine e junele şi distinsul moştenitor al Cucoanei Elencu. Referinţele au fost mai mult decât favorabile. Restul e chestiune de câteva zile. Poate îl invită la un ceaiu. Ori mai bine, descoperă un pretext să-l cheme la dânsul pentru vre-o afacere imaginară între vecini: o rectificare a hotarului în fundul grădinii, ori zaplazul cu urgentă nevoie de reparaţie ori cine ştie ce altă născocire, despre care nu vor mai pomeni nimic, prin consimţimânt mutual, îndată ce se vor cunoaşte.

Nimic mai simplu şi nimic mai uşor. Georgei Galea, vede chiar dinainte episodul întâlnirii. Senatorul Bogza, părăsindu-şi solemnitatea austeră şi întinzându-i amândouă mâinile: „Sunt încântat tinere domn, de cunoştinţă... Incântat. Ia loc". Şi cu un surâs protector: „Mai ştiu eu pe cineva care va fi încă mai încântat de cât mine... (Sunând, către servitoare:) Ia pofteşte-o puţin pe Duduia Alina!".

E atât de sigur că aşa se vor desfăşura evenimentele, încât Georgei Galea se însenină cu desăvârşire la figură. Rupse vraja rea şi mocnită, care-l ţinea hipnotizat de privirea motanului. In generoasă pornire să răspândească numai fericire în juru-i, se oferi să meargă la Costăchel Andrieş şi să-l consoleze.

— Numai să mă bărbieresc, spuse ridicându-se din jâlţ. Şi să-mi schimb un costum de drum.

— Păi vezi! aprobă Panait Bâzdrugovici.

In treacăt, Georgei Galea se mai urcă la postul de observaţie să cerceteze situaţia strategică din parcul cu păuni. Acalmia de armistiţiu, din aleele deşarte, îi întărea presimţirile optimiste. Păunii piroteau cu evantaiul cozilor închis. In faţa scaunului-leagăn, cu tălpile curbe, se afla un taburet cu un vraf de reviste. Acolo are să se aşeze, la picioarele Alinei, cuprinzându-i mâinile albe şi prelungi, cu glasul înecat de emoţie:

— De când aşteptam ceasul acesta, Alina!... Alina mea...

— Haide, Georgei, că te apucă noaptea! tună dinlăuntru, glasul lui Panait Bâzdrugovici.

(Urmează). CEZAR PETRESCU

Ăl de face aşa

Sunt ăl care fac aşa, la răspântia din Calea Victoriei, de opresc automobilele şi le dau drumul să meargă. Am un fluier în gură, ca un ţigaret, şi suflu; şi desfac braţele şi mă uit. Sute de maşini şi de boeri, din maşină, stau pe loc. Niculae Dumitru, ai ajuns om mare! Guvernul pe lângă tine, nu e nimic. Prefect, Ministru, Deputat, Primar, toţi la un loc, Statul şi Municipiul, nu pot să facă în vreme mai puţină treabă mai multă. Ridici degetul şi nu mai mişcă nimeni; laşi degetul în jos, lumea porneşte. Legi, ordonanţe, ordine, telegrame, sunt ca nişte întocmiri cu plecăciune, faţă de unghia ta de la arătător, gălbăjită de mahorcă. Ai dat semnalul şi s'a oprit şi Regele şi — pardon! — şi Regenţa. O falangă dintr'ale tale ţin câteodată pe loc două autorităţi constituţionale; forma monarhică şi Biserica, reunite într'un personagiu cu reverendă.

La început, m'am sfiit. Cum o să ajung eu să comand atâta omenire şi atâtea puteri câte se strâng sau se răsfaţă într'o limuzină cu şase şi opt cilindri? Mi-era ruşine. Poftim, trece guvernatorul Băncii Naţionale: cum să dau din mâini şi să-l dau îndărât? „Nu-ţi fie frică, Boule! m'a învăţat Domnul Prefect; ce stai ca un dobitoc? Oricine-ar fi, opreşte! şi nu te uita. Iţi faci datoria". M'am deprins. Nu mă mai sperii. Sunt ca un şef de orchestră — indic ritmul, muzica şi pauza. Un fluier: stai! Alt fluier: pleacă!

Poate că o să fie mai lesne să conduci un milion de oameni: o sută de automobile este mai greu. Omul nu are nici motor, nici pornire electrică şi cilindri; nu are număr şi cauciuc. Vorbeşti cu el şi te înţelege; vorbeşte prea mult: îl cârpeşti. Poate d. Prim-ministru să se facă priceput de 45 de cai, instantaneu? Nu poate. Abia se înţelege cu cinci din doisprezece miniştri. Eu îngenunchi şi ridic, după cum mi se pare, o herghelie dintr'o singură dată. Dinaintea mea încetinează şi face compliment Packard, cel ce se măsoară cu expresul şi-l întrece, înălţându-se ca roţile carului Sfântului Ilie într'un nor des, la care colaborează toată şoseaua cu sutele-i de kilometri de praf, vălătuc în vânt şi clăbuc, excitată de fugă să se ia după el. Pământul se aruncă 'n sus şi geme până la răspântia mea: acolo, stop! Automobilele se apropie ca nişte pisici îndrăgostite, tiptil, pitite pe încheeturi, cu capul mângâios.

Idealul meu a fost colţul din calea Victoriei, unde trebuesc technicieni adevăraţi. Blegii stau la răspântiile de mică importanţă, ca nişte agenţi de paie, cu mâinile spânzurate de subsuori, în mănuşi albe. Cu gândul la vacile grase şi slabe ale lui Iosif şi la cine ştie ce tâlmăcire întunecată, câte unul aşteaptă să se izbească maşinile de el, ca să le potolească. El arată dreapta când vrea să spuie stânga şi nu se supără niciodată că este înţeles după ceeace vrea şi nu după cele ce gesticulează. Ochiul lui nu e nici şiret nici iute, pleoapa lui se ridică rar, ca de-asupra unui buzunar şi gura i se deschide şi mai cu greu.

Ca să arate cu mâna către strada Clopotarilor, urmăreşte-i-o cum pleacă de pe vipuşcă, deslipindu-se cu mare băgare de seamă şi luând-o prin aer mai mult îndărăt, nesigură, ca o mână care s'ar fi apucat să gândească pe drum şi nu ştie dacă trebuie mai bine să se oprească sau să încerce să termine un gest început. Până atunci, maşinile trec anapoda şi privirea conducătorilor se fixează zadarnic pe mâna nestatornică a comandantului unui post subaltern.

Comanda de căpetenie nu cunoaşte asemenea nehotărîre. Postul meu, cel mai aglomerat din Capitală, cere poruncă rapidă, decizie imediată, spirit cât şapte. Ca şi cum aş avea ochi în cap, de jur împrejur, ca scânteile unei mitre de arhiereu, nervul meu vede din toate părţile deodată, simţind cu umărul obrazului, cu moalele capului şi cu ceafa. Spinarea mă informează adeseori de ceeace văzul nu poate să cuprindă. Iată de ce am propus respectuos Domnului Prefect să adoptăm pentru toată poliţia circulaţiei, la şapcă, de-asupra sprâncenilor cozorocul cu oglindă, pentru colegii cărora le lipseşte suprasimţul văzului pe din dos. Domnul Prefect iar m'a mângâiat cu epitetul „dobitocule", pe care îl acordă exclusiv vardiştilor săi iubiţi. Când îţi zice „porcule" e şi mai bine: te face sublocotenent sau inspector. Fiecare om are, ca în scris, cuvintele lui — şi în poliţia de circulaţie, fulgerătoare, scăpărătoare, stilul trebuie să fie concret şi pe înţelesul tuturor, ca „Biblioteca pentru toţi", editura fostă Alcalay.

Circulaţia, am mai spus-o de multe ori, nu e ca pe vremea vechilor Greci, faptul de-a te scula de jos, de-a face câţiva paşi greoi şi de-a te duce să te culci mai departe, în praful Eladei, ca un câine sătul. Circulaţia e o ştiinţă şi se prepară să fie o enciclopedie. Căci într'un fel mergi pe Bulevard şi într'altfel te duci pe strada Lipscani. A merge de grabă pe străzile Smârdan, Karagheorghevici şi răspântiile în contiguitate, ai nevoie să faci un curs de filologie, căci acolo a merge iute însemnează a sta pe loc toată ziua. Cunosc o încrucişere în dosul Băncii Naţionale, în care aşteaptă un om să treacă, de două luni şi jumătate, de când s'a instaurat circulaţia în sens unic.

Nu râdeţi, circulaţia în sens unic, nu însemnează că dacă pe o stradă ai voie să mergi înainte, pe altă stradă eşti constrâns să purcezi de-a'ndaratele. Nu. Nici că ici e permis să te duci pe un trotuar şi să te întorci pe celălalt. sau parcurgând străzile în zigzag, între două trotuare. De altfel, această circulaţie nu este pentru pietoni, care au dreptul să meargă pe orişiunde printre trăsuri sau printre roţi, ci s'a rezervat automobilelor. E o idee genială care s'a coborît într'un moment de mari încurcături, în soborul inspectorilor de circulaţie, care ca nişte geologi, studiază unde scoarţa terestră este mai elastică şi strâmtorile mai dese. Problema fusese cum să ne scăpăm de încremenirea circulaţiei din Calea Victoriei, toate automobilele ţinând să treacă neapărat pe la Capşa, întâmplă-se orice. Să transportăm încremenirea într'o altă stradă, unde poate să aştepte, a propus cineva. Gonim maşinile pe două străzi opuse în două sensuri contrarii şi stăm. Maşinile s'au întâlnit. Străzile în chestiune fiind populate cu magazine de reparaţii, automobiliştii s'au îngrijit ca în timpul cât vor străbate cartierul să li se repare ghetele, să li se spele rufele şi să li se croiască, de multe ori, şi câte un costum. Uneori se suie într'un hotel şi dorm, până trece lumea.

Sensul unic a procurat şi alte foloase, nu mai puţin remarcabile. Ca să te duci de la Capşa le Episcopie nu mai eşti silit să o iei înainte; acest sens a fost chiar interzis. O iei pe strada Sărindar, treci pe la Cişmigiu (flori splendide, peşti roşii, bere Gib — nici o înrudire cu Mihăescu), vezi parcul Cotroceni, te duci la Gara de Nord şi, tot înainte, eroic, apuci sensul unic din partea opusă şi ajungi la Ateneu. In loc de 500 metri ai făcut 12 kilometri, este adevărat, dar câte fenomene nu ai contemplat! De altmintreli nici nu era drept să micşorezi tariful automobilelor fără să le lungeşti kilometrajul: compensaţia e justă. Aşa că dacă ai dat o întâlnire Marţi la 10.30, te poţi găsi la locul fixat Joia viitoare precis.

Singura greşeală ce s'a făcut este că s'a permis transportul la gară pe calea Griviţei. Este o erezie circulatorie. După bunele principii, traseul la gara de Nord trebuia să treacă pe la Otopeni, unde circulaţia în genere este mai moderată.

In sfârşit, cu timpul, se va putea face totul şi, înaintând în grad, voi comanda progresiv răspântia cea mai violent asaltată de automobile. Dar pân' atunci Vă rog respectuos, Domnule Prefect, să binevoiţi să-mi sporiţi salariul cu lei doi, bani şaptezici pe lună, viaţa scumpindu-se foc.

T. ARGHEZI

„Album zoologic"

Oceanul

Ard zările incandescent, mirific,
Pe calmul oceanului Pacific.

In ape alcaline şi sărate
Fac peştii iuţi concursuri de înot,
Tăind oglinda valurilor mate, —
Şi trece 'n depărtare un dreadnought...

Amurgul trage vasta-i draperie
Din sumbra citadelă siderală,
Şi-acum porneşte în călătorie
O lună de carton, hidrocefală...

ALEXANDRU BILCIURESCU

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

ANCHETĂ

Era o căldură nesuferită. Tramvaele treceau rare, cu caii blegi, năduşiţi, încapuşonaţi cu bonete albe.

O maşină de lux lunecă strălucitoare, goală, cu un câine lup, ce căsca o gură însângerată, lângă şoferul tolănit lângă volan. Ţigănci întinse impudic dormitau înfrăţite la umbra stivelor de cărămidă, rânduite pe trotuar. O vrabie se scălda într'un ochiu de baltă din mijlocul drumului.

La secţie, ferestrele erau deschise, un gardist moţăia pe scară în exerciţiul funcţiunii. Subcomisarul, ras de mustăţi, scria cu chipiul pe ceafă, cu cravaşa pe birou alături de el. Tocul fugea pe hârtie, mâna luneca, plimbând dela o margine la alta inele colorate. Scria năduşit, cu nasul gătit de sărbătoare naţională, necăjit de o muscă îndărătnică.

Era linişte. In faţa lui, depărtaţi cu respect de birou, aşteptau două persoane: O femee mică, neagră, suptă, bine pieptănată, cu cercei lucitori, fixa tavanul cu ochi mici, răzimată în umbreluţă, cu faţa învrăjbită, întoarsă într'o parte. La un pas de ea, întors în cealaltă parte se înălţa un pui de lele, cu breton şi ras la ceafă, care ţinea dinainte o caschetă de şofer, cu ochii pironiţi în duşumele.

Din când în când, comisarul îi ancheta fără a se opri din scris.

— Ce ai făcut carnetul femeii, mă?

— Nu ştiu!

Subcomisarul continua să scrie zorit, fumând ca o locomotivă de ajutor.

— N'auzi, mă, ce ai făcut carnetul femeii?

Intrebarea revenia ca un leit-motiv de simfonie ori de câte ori respiraţia subcomisarului era în defect.

— Spune, mă, de ce ai luat carnetul femeii?

— Ce carnet i-am luat?

In sfârşit isprăvi. Puse tamponul peste slovele mari, neregulate, întinând cerneala violetă, apoi frecându-şi genunchii, strângând din măsele îşi revizui raportul, punctând proza cu semne aprobative, clătinate din cap cu satisfacţie. O puse în plic, o sigilă confidenţial cu cinci peceţi în numele regatului, închise sertarul, încinse sabia, luă cravaşa şi porni hotărât să isprăvească.

— Cum ţi-a luat carnetul?

— Nu mi l-a luat, i l-am dat eu... La ce să zic că mi l'a luat, dacă nu mi l'a luat...

— Auzi, mă, zice că ţi l-a dat.

— Parcă eu zic că nu mi l-a dat.

— Care va să zică recunoşti că ţi l-a dat/

— Cum să nu recunosc, dom'le?...

— Unde-i carnetul?

— Nu ştiu.

— Cum nu şti? I-ai dat carnetul, femeie?

— Nu ţi-am dat mă, carnetul?

— Zic eu, că nu mi l-ai dat?

— La ce i l-ai dat?

— Să-l avizeze, precum că sunt văduvă de războiu, ca să'mi trag pensia... Că dacă bărbatu-meu o murit pe front şi's amărâtă... Când i l-am cerut, a sărit să mă bată, mi-o dat o palmă de-am gândit că nu-s eu... Că ce-i cer eu lui contul..

— Trăeşti cu el?

— Ne-am luat împreună... Dacă-s orfană şi n'am pe nime... Că de asta l-am adus, să-l iei, săru'mâna, din scurt, să declare el, cum de mi-o luat el mie carnetul, de nu pot să-mi trag pensia nici cacum, şi mă lasă să trăesc singură şi el bate crâşmele şi nu vrea să ştie de mine, că's femeie văduvă şi s'a înhăitat cu alta, şi are de gând să-mi mănânce banii

— Ce ai făcut carnetul?

— Nu ştiu...

— Faci pe prostul cu mine?...

Şi repezindu-se de după birou, răsturnând scaunul, se propti crăcănat, cu chipiul pe ceafă, cu cravaşa în mână în faţa zaplanului.

— Scoate carnetul că te omor!

— De un' să-l scot...

— Scoate carnetul, n'auzi?

— De un' să-l scot d'le, dacă l-am pierdut...

— L-ai pierdut?!...

Cravaşa şuerând în aer brăzdă faţa voinicului cu o dungă aprinsă, vişinie, ce cuprindea gâtul şi urechea.

Oţărându-se de durere, mugind ca o leoaică, femeia se repezi pe neaşteptate şi cu buzele tivite vânătă de mânie, porni să dea cu umbreluţa în capul subcomisarului.

Loviturile curgeau ca ploaia, repezi, fără răgaz, întretăiate de apostrofe:

— Vrei să omori omul... Vrei să omori omul!.. D'asta l-am adus eu, să mi-l omori!.. Tâlharule, secaţi-ar mâna... Haide mă, acasă...

Şi femeia porni mititică, iute, albă ca varul, urmărită de vlăjganul care făcea paşi mari s'o ajungă.

— Ce făcuşi, fa? îi şopti el înnăbuşit, eşind lângă ea pe poartă. Rupseşi umbrela...

GH. BRĂESCU

Problema cărţii

D-l FEDER („ALCALAY")

1) In general, cărţile literare se vând sub aşteptările fiecărui editor. Rare ori când o carte are un succes oarecare de librărie, şi este numai la început când se face o reclamă mai intensă.

Plasamentul cel mai mare pe care-l avem şi tirajul , care poate s'ajungă la 7—8 mii de exemplare pe an, este cu parte din cărţile ce se tipăresc în „Biblioteca pentru toţi".

2) In urma atâtor insuccese literare, editura noastră se mărgineşte să tipărească numai „Biblioteca pentru toţi", cărţi şcolare, de drept şi de ştiinţă. Pe cele literare, suntem nevoiţi a le tipări în număr foarte redus.

3) In ce priveşte eftinirea cărţii, noi, în îndoită calitate: de editor şi de librar, cunoaştem foarte bine şi preţurile cărţilor străine (franceze şi germane) şi putem afirma că sunt mult mai eftine cărţile noastre decât cele străine, deşi tirajul cărţilor noastre nu întrece aproape la nici un editor cifra de 5000 exemplare. Pe când în străinătate, în cea mai mare parte, tirajul trece de 100.000

Iar în ce priveşte stimularea vânzării cărţii, am luat hotărârea de a majora rabatul acordat până în prezent librarilor. Lucrul acesta l-am făcut spre a ţine piept cu concurenţa, fără însă a avea credinţa că prin aceasta vom ajunge la un rezultat mai bun.

Alte mijloace pentru plasarea şi propagarea vânzării cărţii, nu se prea găsesc, căci este mai mult o indolenţă a publicului cititor, care refuză să citească româneşte. Să nu uitaţi un lucru: cititorul adevărat, citeşte aproape numai cărţi străine: franceze şi germane.

4) Dela Stat se poate cere foarte mult. Şi dacă ar vrea să facă puţine sacrificii în folosul cărţii, ar câştiga foarte mult cultura naţională.

Ar putea să înfiinţeze, bunăoară, biblioteci populare. Să cumpere o cantitate oarecare din cărţile tipărite şi să asorteze cu ele bibliotecile respective. Ne vin astăzi foarte multe cereri de cărţi din mai toate părţile ţării şi 'n deosebi, din provinciile alipite, dar acestea în mod gratuit.

Se găsesc, fără 'ndoială, oameni cu foarte multă tragere de inimă care ar vrea să lumineze satele, dar neavând la dispoziţie fondurile necesare, se adresează editorului, care desigur, nu poate satisface toate cererile. Căci atunci ar însemna să împartă aproape jumătate din marfa lui, gratuit.

5) Câte unele, sunt normale. Numai că nu poţi să obţii dela ei niciodată o situaţie clară şi nu acopăr cărţile vândute, la timp. Dar acesta n'ar fi lucrul cel mai grav. Răul constă în faptul că o mare parte din librarii noştri nu-şi cunosc meseria. Şi se înţelege că din această cauză nu pot oferi (căci trebue să oferi!) marfa, care este cartea. Şi acei care-şi cunosc meseria, au devenit cu totul indiferenţi la vânzarea cărţii, probabil din cauză că cerinţele sunt foarte reduse. Dece? Pentrucă librarul nu-şi complectează niciodată depozitele cu ultimele noutăţi. Motivul e cât se poate de simplu: a cere cărţi editorului, înseamnă că trebue să le plătească pe cele vândute. Or, d-l librar preferă să nu se reaprovizioneze, decât s'achite conturile. Şi-atunci, deşi cartea există, el răspunde simplu: „epuizată!"

In ceea ce priveşte vânzarea cărţii în provinciile alipite, întâmpină o mare greutate şi în faptul că librarii de acolo nu cunosc suficient limba română şi aşează în vitrine sau în rafturile librăriei cu foarte multă greutate cărţile româneşti.

D-l RUDINESCU („SOCEC")

1) Se vând mai bine cărţile de proză (nuvele, schiţe) şi romanele.

2) Nici noi nu ştim precis. După cum se prezintă autorii cu manuscrisele.

3) Prin anunţuri la gazete. Cei mai mulţi editori ocolesc însă felul acesta de reclamă, anunţurile fiind prea ridicate. Pentru cărţi, ar trebui să facă sacrificii toată lumea: gazetele să eftinească anunţurile, poşta să reducă taxele de transport. Scumpetea taxelor poştale în deosebi, este o mare greutate, fiindcă ele împiedică pe editor să trimită cărţile în comision, în număr mai mare; înapoierea celor nevândute costă enorm de scump.

4) Statul are biblioteci fondate. Multe, puţine, dar are. Şi ar trebui, cred, să mai înfiinţeze şi altele. Pentru fiecare bibliotecă, să cumpere câte un exemplar din cărţile ce se tipăresc. Astfel, Statul având vre-o 2—3000 de biblioteci şi cumpărând tot atâtea cărţi, ar fi un îndemn pentru editor de a tipări cartea şi de a o efteni.

Bine 'nţeles, că Statul nu poate să cumpere tot ce se tipăreşte. Sunt şi cărţi proaste, sunt şi cărţi care nu pot fi păstrate într'o bibliotecă populară. Ar urma atunci să se instituească o comisiune care să citească manuscrisele autorilor şi să le dea autorizaţie de tipărire, care implică, evident, cumpărarea de către Stat, pentru biblioteci, a unui număr de exemplare. Cu acest titlu, autorul va găsi oricând un editor. Şi ar câştiga, în felul acesta, toată lumea.

Ce se face însă acum cu bibliotecile?

Toate primăriile, regimentele sau parohiile, au început să înfiinţeze câte o bibliotecă. Numesc câte un comitet ad-hoc, în frunte cu un preşedinte, care de obiceiu este preotul, şi fac o circulară la toţi editorii să le trimită cărţi gratuite, invocând motive de naţionalism şi de luminarea poporului.

Editorul, pus în impas de aceste consideraţiuni care se invocă, se păcăleşte de multe ori şi trimite cărţi. După câtva timp, aceeaş comună fondează altă bibliotecă, fiindcă prima şi-a împăştiat cărţile în dreapta şi în stânga şi a rămas goală.

Acest lucru ar trebui reglementat.

5) Legăturile cu librarii sunt astăzi proaste, din cauza situaţiei economice. Dacă se va 'ndrepta această situaţie, sperăm că legăturile cu librarii se vor normaliza.

Căci, vedeţi d-v, marea nenorocire este că librarul nu poate trăi numai din comerţul cu librăria, care nu rentează, şi este nevoit să se apuce şi de alte negustorii la care câştigurile sunt mai mari şi care cuprind articole ce se pot vinde în tot cursul anului.

Ar mai trebui poate s'adaog că mulţi din librarii noştri nu-şi cunosc desigur meseria. Dar lucrul acesta îl cunoaşteţi.

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"

concepută ca o colecţie de popularizare a literaturii bune, se bucură de o răspândire destul de largă şi a răspuns astfel, pe deplin, scopului pentru care a fost înfiinţată. S'au tipărit până astăzi 120 de scrieri felurite şi s'au vândut în total 840.000 de volume. Tirajul nu e uniform, variind după probabilităţile de desfacere.

Minimul de tiraj e de 6000 exemplare, dar sunt unele lucrări din cari s'au tipărit şi *s'au vândut* 35.000 de numere.

Două ar fi explicaţiile acestui succes:

1. Eftinătatea preţului, — factor de mare însemnătate pe vremurile acestea de criză. Cetitorii cei mai numeroşi şi mai fideli se găsesc printre tineret care, de multe ori, nu-şi pot satisface decât anevoie trebuinţa de a ceti. Acei care sunt preocupaţi de problema cărţii trebue să se gândească în primul rând la mijloacele de a pune la îndemâna cetitorilor, cărţi cu preţuri accesibile, fiindcă cetitori se găsesc. Eftinirea hârtiei ar face mari servicii răspândirii cărţii.

2. Eclectismul chibzuit după care Biblioteca „Dimineaţa" face selecţiunea autorilor. Alături de lucrări de M. Sadoveanu, Galaction, Agârbiceanu, G. Brăescu, H. Sanielevici, Paul Zarifopol, Teodorescu-Branişte, Ion Petrovici, I. Vinea, N. Davidescu, A. de Herz, N. Batzaria, St. Petică, Ciocârlan, G. M. Zamfirescu, I. Dongorozi, Simona Basarab, E. Boureanul, Al. Ciura, Septimiu Popa, etc., *Biblioteca „Dimineaţa"* a publicat traduceri din Pierre Jean Jouve, Georges Duhamel, Albert Samain, Rémy de Gourmont, Henri de Regnier, France, Guillaume Apolinaire, I. H. Rosny, Blaise Cendrars, Uspenski, Garşin, Bojena Niemţova, Jack London, Joseph Conrad, Tomas Hardy, H. G. Wells, Jaurès, Thomas Mann, Heinrich Mann, Hans Heinz Evers, Hasenclever, Schnitzler, Knut Hamsun, Holger Drachmann, Carol Ciapek, Ladislas Reymont, Bontempeli, Ivan Cankar, Giovani Papini, Pirandello, Bernard Shaw, Zangwill, Strindberg, Ştefan Zweig, Rabindranath Tagore, fără a mai vorbi de scriitori mai vechi. Colecţia pune astfel la îndemâna cetitorilor o icoană — care se sileşte să fie cât mai complectă — a literaturii contemporane universale.

Avem impresia că opera aceasta de iniţiere a cetitorilor — a tinerilor cetitori îndeosebi — în literatura reprezentativă a vremei, e bine apreciată în public.

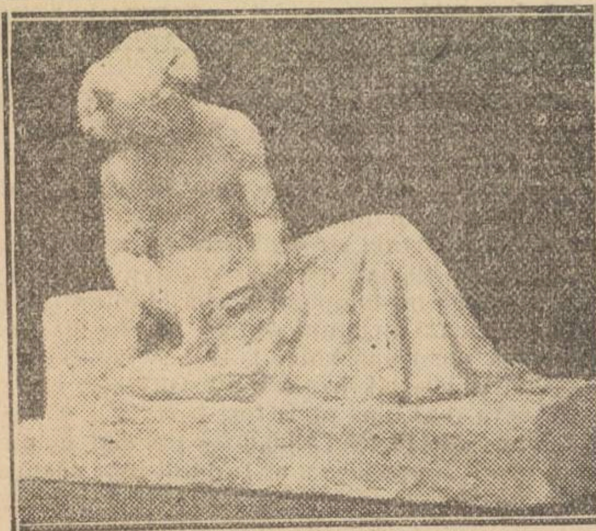
In afară de cadrul propriu zis al *Bibliotecii „Dimineaţa", editura* publică şi alte lucrări. De curând a fost lansat volumul „Revoluţia Rusă" de d-rul Ygrec din care s'au vândut zece mii de exemplare în interval de abia două luni şi *Romanul celor patru.* Mai sunt sub tipar *Cataclismul* şi *Petrolul* de Upton Sinclair, *Viaţa lui Disraeli* de André Maurois şi altele.

Vânzarea trebue stimulată printr'o reclamă bine întreţinută şi un intens colportaj. Intrebuinţăm cuvântul „reclamă" în înţelesul lui cel mai bun. Nu e de ajuns ca o carte bună să fie tipărită, ci trebue ca evenimentul acesta să fie adus la cunoştinţa unui cât mai mare număr de cetitori posibili.

Statul poate da un sprijin efectiv editurii, autorizând oficiile poştale — prin ministerul respectiv — să primească spre desfacere cărţile şi revistele româneşti.

Librarii să fie obligaţi a plăti *lunar* cărţile vândute. Cum librarii primesc cărţile numai în depozit, înapoind pe cele nevândute, neplata să fie considerată, ca *abuz de încredere.*

MIRCEA DAMIAN

Céline Emilian — Lectură

Afacerea Dreyfus
de
Theodore Reinach

A apărut în traducere românească istoricul afacerii Dreyfus scrisă de Teodore Reinach.

Volumul cuprinde toate evenimentele dela osândirea căpitanului Alfred Dreyfus până la complecta sa reabilitare.

Volumul va fi citit de toţi aceia cari au urmărit pe vremuri cu înfrigurare procesele Zola şi Dreyfus, cât şi noua generaţie, care a auzit desigur vorbindu-se de mult de această „afacere".

Preţul volumului 40 lei. De vânzare la toate librăriile şi toţi depozitarii de ziare.

Citiţi azi
LECTURA No. 227
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
VANINA VANINI
de
STENDHAL
In româneşte de
F. LOBODA
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Cărăbuş

Teatrul nostru de vară de reviste a debutat cu revista *„In plin"*, fastuos montată cu decoruri feerice şi costume elegante.

Rolul revistei e să dea în fiece an ceva *„nou"* în care să fie satisfăcute două mari cerinţe ale copilului răsfăţat şi capricios care e publicul.

C. Tănase

Revista trebuie să-l facă să râdă şi mai ales să râdă de lucrurile grave şi serioase care i-au încreţit fruntea şi i-au strâns inima de grijă în politică, în viaţa economică şi de toate zilele şi apoi să-i satisfacă nevoia de lucruri minunate ca 'n poveşti, să aprindă lampa lui Aladin asupra unor spectacole mirifice de lux şi frumuseţe, cu aluzii, subînţelesuri şi chiar vorbe pe faţă fie ele şi vulgare (sau tocmai vulgare şi... mai mult decât îndrăzneţe, adică un fel de înjurătură gravă pe scenă).

Maeştri în această artă uşoară şi atât de preţuită sunt până în prezent Francezii, a căror limbă ascuţită şi plină de 'nţelesuri poate merge foarte departe pe terenul lunecos al „gauloiseriei" fără a cădea în sinceritatea „fără perdea" a tinerei noastre scene de reviste.

Tănase, mai e nevoie să o spunem? este un artist, un artist de cea mai reală şi mai preţioasă ştofă. Aceasta îi permite să spună orice şi să creeze cu arta şi prezenţa sa o atmosferă de viaţă şi însufleţire, de spirit şi comic irezistibil, care face ca orice revistă jucată de trupa sa să fie mai mult decât un spectacol vizual, cum a ajuns acum în urmă teatrul de reviste în alte părţi. In noua Revistă, Tănase în Fâsâilă, Tănase în Provincialul, Tănase în Ilie, Tănase în cel mai frumos băiat etc., înseamnă, pentru fiecare din aceste tablouri, nu „un rol" ţinut pe afiş, ci o piesă 'ntreagă jucată de un singur actor. Aceasta face însufleţirea spectacolului deşi nu sunt ca în alte reviste, din alţi ani, refrenuri, replice şi „formule comice", ca să le zicem astfel, repetate la infinit de toţi Miticii la eşirea din teatru.

Spectacolul vizual nu e de neglijat în reviste şi trebuie să recunoaştem că efortul pe care l-a făcut anul acesta Teatrul Cărăbuş este considerabil.

Totuşi basmul în care se face inevitabila aluzie la „Unire" nu mi se mai pare în tonul unei reviste de azi. Mai ales ca sfârşit de spectacol şi un spectacol care durează după miezul nopţii, e prea domol şi adormitor.

Ar trebui să avem curajul să mai rupem cu tradiţia Orientului şi a basmului, în vremea aceasta de minuni ştiinţifice, de trepidaţia vitezei şi de mişcarea animată şi crescândă a vieţii contimporane.

Suntem, încă un popor tânăr care avem râsul uşor şi mai ales admiraţia proaspătă pentru penele, diamantele şi toate acele străluciri mirifice în care revista ne prezintă plasticul, linia şi silueta vedetelor şi revista actuală a izbutit să dea decoruri şi costume foarte bine imaginate şi cu gust armonizate. Va veni însă vremea când şi la noi publicul se va simţi blazat şi sătul de aceste veşnice balete în roz, în galben sau în verde. Dovadă e freamătul de plăcere care a parcurs sala când au apărut cucoşeii de hârtie şi bucuria pe care a produs-o scena cu ouăle de Paşte.

E un indiciu că trebuie să se gândească animatorul teatrului Cărăbuş la altăceva şi în această direcţie.

Dovadă că Tănase o simte, şi că are intuiţia direcţiei în care trebuie să-şi orienteze viitoarele puneri în scenă, este numărul lui Jean Caryl de la Hipodrom din Londra, care a fost o inspiraţie foarte fericită. Atletismul acestuia este însufleţit de un talent humoristic analog cu al desinatorului american, are puterea de a inspira prin mişcările, căderile şi salturile sale o povestire plină de fantazie spontană şi de întâmplări neprevăzute. Cel mai blazat spectator este interesat în public şi urmăreşte duo acesta de conversaţie prin tururi de forţă, cu un interes pe care credeam că-i capabil să-l inspire numai un Tănase sau un Charlie Chaplin. Ceiace impresionează nu este virtuozitatea, remarcabilă de altfel a atletismului, ci sentimentul şi stilul în care această virtuozitate se desfăşoară.

I. S.

Se loviseră la cuvinte...

— SCHIŢĂ —

M'am pomenit deşteptat din somn, de un lătrat de câini, de parcă intrase ursul peste ei în bătătură. Tocmai eram gata să sar din pat şi să mă uit pe geam să văd ce e, când auzii: „Heeei! heeei!..." gura lui frati-meu Odinică.

Mă ridicai puţin şi mă uitai pe geamul din fund. Il văzui mătăhală neagră legănându-se şi apucând când într'o parte, când într'alta, de speriase şi câinii de nu-l mai cunoşteau.

„Da unde l-o mai fi „plouat" şi p'ăsta, Doamne, acum la miezul nopţii!..." gândii eu şi mă vârâi iar sub velinţă să-mi văz de somn.

Odinică văzând că nu-l cunosc câinii nici după miros, acum doar mirosea a băutură, alerga după câini şi asvârlea în ei cu ce nimerea.

Ajunse la uşa tinzii

— Heeeei!... hei!... descuiaţi uşa măă!... N'auziţi voi cine-a venit?

Deşteptată din somn, mama începu să bombăne şi-o auzii zicând răstită:

— Ce tot faci, mă, gălăgie, ce tot faci gălăgie?... Unde-ai fost până'n vremea asta?

—Heeei!... hee!... la o parte.... Deschide uşa!... Aşa!.. Sculaţi-vă!...

Auzii trăncănind un scaun isbit pe'ntuneric şi o buşeală în perete. Odinică isbise peretele spre vatra coşului...

— Mă'mi spargi oalele pe vatră! răcni mama la el. Unde-ai fost?

— Treaba mea!... Ce sunt ca voi? Unde am vrut!... Sculaţi în sus, mă!... Boşcane!... Mihai!... Costică!... Ptiu!... Lelelelele... lele lelele!... începu să cânte.

— Du-te, mă, în casă şi te culcă, nu mai sta aci ca năgajia.

Şi mama îi deschise uşa casei şi îl împinse înnăuntru. El se 'nboi spre pat şi nimeri c'o mână în chipul meu, de fu cât p'aci să-mi scoată ochii.

— Mă, nene, mă, îmi scoţi ochii... Ia-ţi mâna d'aci!...

El cu degetele reci şi cu ele resfirate ca grebla, vrea să mă deştepte.

—Aici eşti mă?... brava!... Păi scoală în sus d'aprinde lampa, că ietă ce-am adus eu... şi mă pomenii că mă isbi peste nas cu ceva rece de tot, că mi-l turti!

— Uuf!... fir-ai, că te dau!... mi-ai turtit nasu, mă!... Zăpăcitule!

Şi dădui cu mâna d'o sticlă, pe care el ca să mi-o arăte, mi-o trântise cu fundul pe nas. Inţelesei că a adus băutură şi-acasă, şi de aceia vine aşa gălăgios, ştiind că are în sticlă împăcarea tutulor.

— Scoală, mă boule, când zic eu, şi aprinde lumina, că e rost de pileală!... Eu sunt om şi jumătate!...

— Eşti om pe dracu, te şi vezi! şi pusei velinţa în cap.

Nemeri peste frati-meu Costică, care dormia la picioarele mele, la capul cellalt al patului. L-auzii şi p'ala:

— Hââă!... mă nene!... m'ai lovit peste nas!...

— Fi-ţi-ar nasu într'o...! scoală tu, viţelule, d'aprinde lampa!

Tocmai atunci, Boşcan, care dormia în tindă cu mama, răsuflă cu vorba:

— Scoală tu Safto d'aprinde lampa... că mi-a mirosit mie a ţuică de cum a intrat băiatul!... Trebue să fi adus el ceva bun!...

Costică însă, care dibuind dăduse de sticlă în mâna lui Odinică, sări din pat în mijlocul casei strigând:

— Ţuică nenicule, ţuică?!... Stai c'aprinz eu lampa!

Pe 'ntuneric se isbi cu mama care 'ncepu să-l şi drăcuie, că umblă prin casă de parc'ar fi pe bărăgan!

— Mă, mă, mă, ce ţi-e şi cu ţuica asta, — gândii eu, — cum îi făcu pe toţi s'alerge!

Mama nemeri chibritul şi când aprinse un băţ, Costică era gata cu sticla lămpei în mână şi s'o aşeze.

Lampa fu aprinsă şi acum văzui pe Odinică cu o sticlă verzuie în mână, cam de un litru şi jumătate.

— Iacă mă şi pentru voi!... Mihai! — strigă el la mine iar — scoală boule şi 'nbracă-te, că e rost...

— Da vezi-ţi de treabă, mă băete, nu tot îmi urla aci în cap!...

— Ptiu!... mă!... Uite ţuică, mă, ţuică!...

— Şi dacă e, ce? Eu n'am zor de ţuică! Mie nu-mi place ţuică!...

— E, bună, mă!

— O fi! Pentru mine nu e bună!

— E curată mă, e dela munte, nu d'a cu isenţie.

Costică îi luă sticla din mână şi-o puse la gură.

Boşcan intră şi el şi văzând pe Costică bând şi 'nghiţând vârtos, apucă de sticlă şi-i spuse:

— Ajunge Costică taică, ajunge!... Nu bea multă! Tu eşti băiat crud şi te strici la criir şi la stomac... Ad-o la taica încoa, că eu sunt cu stomacu bătrân şi n'am nimic!

Ii luă sticla din mână, o mirosi şi-o puse la gură. Mama se resti pe Costică:

— Intră 'n aşternut, diavole, nu mai aştepta să bei iar, că te doare capu şi la burtă şi vezi pe dracu.

Boşcan după ce înghiţi ca preţ d'o cănăţuie, întinse sticla mamei.

— Ce mai ţuică!... E de prună curată!...

— Vedeţi mă?! zise Odinică, care şezuse pe pat şi privea la ei.

Mama bău şi spuse şi ea:

— E asta, e ţuică!...

— Păi când vă spuneam eu?... Acuşi ce mai staţi?... înbrăcaţi-vă.

— Da pentru ce, taică, îl întrebă Boşcan.

— Păi ca să mergeţi să beţi mă!... Că e rost!... Să beţi până când n'oţi mai şti de voi!...

— Mă 'mbrac şi eu! sări Costică cu gura şi 'ncepu să-şi caute ţoalele.

— Ba să fii al dracului de n'ăi sta acasă — îi zise mama.

Boşcan, care apucase iar sticla în mână, care gustase iar şi ţinuse ţuica mult în gură să-i afle gustul, începu:

(Continuare in pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATĂ • EXPEDIȚII IN TOATĂ ȚARA

— Mă taică — și aci clipi din ochi șiret — ori ai deschis cu vre-o cheie potrivită vre-o pimniță, ori?...

— Ce pimniță mă, ce pimniță?! Țuica asta nu e de furat! Ei, acuși pricep eu... d'aia boul ăsta de Mihai nu vrea nici să guste!... Nu e de furat, mă, nu este; este de pomană!

— De pomană?! se miră Boșcan...

— Și unde? întrebă Costică repede.

— Zât vițelule! îi zise Odinică... tu ești mic!

— Da, taică, da, întări iar Boșcan — tu nu trebue să bei, că te strici... Și unde e taică?...

— Mă!... eu de aseară beau!... E acolo jirtfă!... Imbrăcați-vă...

—Adu-mi, fa, nădragii și minteanu, că știe el băiatu ce știe!...

Mama eși în tindă s'aducă hainele lui Boșcan, iar Costică zise:

— Mai dă și mie tată... că nu mă stric eu din nițel, dacă nu mă luați și pe mine...

Boșcan îi puse sticla la gură și-l lăsă de înghiți de vre-o trei ori, apoi îi șopti:

— Ești mic! ești mic... ți-ajunge!... Și către Odinică:

— Și unde e mă taică, jirtfa aia?...

— Unde e, vă duc eu, ce vă pasă!... Eu, Nae Briceag, Ion Martăcel și cu Costică Bârlăceanu, bem d'aseară. Fierbem țuică cu căldarea — și sunt toți beți... Avem pâine, mămăligă, pastramă... Mă, e de trai, mă!...

— Unde mă nenicule, spune și mie, lasă să merg și eu! Se rugă Costică iar Odinică îl privi cu milă și apoi spuse:

— Eu comand!... Imbracă-te!

— Auliu! Auliu!... Domnicule! Domnicule! începu Costică să sară în sus de bucurie și să se îmbrace. Mama care intra cu țoalele lui Boșcan, iar începu:

— Ești nebun Odinică... Prostu ăsta te pomenești că strică tot rostu... Unde e pomana asta, ca să-mi dau eu seama?...

— La Gica fa, la Gica... Nu vă spusei?

— Nu ne-ai spus!

— Ba v'am spus!... Fierbem căldarea în țuică!...

— Bine mă, bine, la Gica, dar dela cine, că ea doar n'are țuică?...

— Păi dela țuicar, fa, dela „gușatu dela deal..." Aseară a tras în gazdă cu căruța cu țuică, un gușat, acolo la Gica... Când a văzut el cum stă chilipiru, că în toată casa nu e picior de bărbat, a început a-și răsuci mustața... El tânăr și văduv, iar Gica tânără și divorțată!... și pe d'asupra plină de draci!...

Nae Briceag a mirosit țuicaru... Mi-a spus mie, că e rost de beție... Ori cerem, ori furăm... Ne-am dus p'acolo să sondăm... Dar Cloanța ne-a spus: să nu stricați ceva, că mâine jur că v'am văzut furând și vă bag la coteț... Dac'am văzut că s'ar putea să mâncăm papară, ne-am astâmpărat și am intrat în casă...

Cloanța, ca să nu zică că noi suntem drăgălăii fii-si, ne-a ricomandat că-i suntem toți nepoți, că tocmai atunci sosea și Mărtăcel cu Bălăceanu...

Și în casă am șezut ca oameni de treabă...

Am văzut eu încotro s'abat oamenii...

— Am avut o nevastă, a murit, a luat-o Dumnezeu, începu „gușatu" de colo.

— „Am avut și eu un bărbat, am divorțat, l-a luat dracu!, răspunse Gica de dincolo.

— „Eu ași vrea de nevastă o femeie vrednică! — „gușatu."

— „Eu ași vrea bărbat să ție la mine, că de vrednică nu mă dau pe zece — Gica!

— „Eu n'am nici un cusur... nu sunt bețiv! — „gușatu".

— „Sunt sănătoasă tun! — Gica!

Eu văzui că vor să se lovească din cuvinte și începui să-i ajut:

— „Păi, ce mai tunsă, ce mai rasă, luați-vă și faceți casă!...

Briceag pricepu pontu:

— „Ați fi pereche potrivită!...

Bălăceanu puse pecetia:

— „Eu vă cunun!... Noroc să vă dea Dumnezeu!

— „Eu am patru pogoane de pământ... fac porumb berechet — Gica.

— „Eu am patru de pruni... fac țuică hârșum! — Gușatu.

Cloanța de mă-sa din colțul sobei:

— „Dacă veți fi rânduiți, o să vă căsătoriți".

— „Păi sunt rânduiți — strigă Bălăceanu... Când faceți nunta?..."

— „Astă seară — strigă și Briceag cu curaj!... Boală lungă, moarte sigură!... Ce trebue la nuntă?..."

— „Țuică!"! zisei eu.

— „O are!..."

— „Naș sunt eu!" zise Bălăceanu.

— „Am nașul meu!" spuse țuicaru. El credea c'a dat de loaze să scape nebăut.

Costică Bălăceanu se sculă în sus și apucă pe Gica de mâini, și o târî și o puse lângă țuicar.

— „Uite mă vere!... Asta e, uită-te bine la ea!... E verișoară-mea!... Ia uită-te ce obraji!... Să fiu al dracului dacă n'ași fi rudă!... O vezi? Iți place?... Asta ți-e nevasta! — Și-apoi împinse pe mocan cu capu spre Gica, și-i strigă și ei:

— „Il vezi? Iți place? Asta ți-e bărbatul!... Luați-vă de gât și pupați-vă!..."

Gica puse capul în jos. Mocanul privi spre colțul sobei unde vedea pe mama Gichi... Cloanța întoarse capul, iar eu spusei:

— „Haide! haide, pupați-vă; că tușa Lixândrina a întors capul să nu vază!..."

Mocanul pupă pe Gica, iar eu strigai:

— „Soacră mare, începem nunta! Scoală de spală căldarea să fierbem țuică!... Acuși Mocanu e gineritău!... Cum te cheamă mă vere?"

— „Ion!"

— „Brava mă, brava!... Ion și Gica, pomenește Doamne!"

Și asta a fost!... Ne-a dat „gușatu" bani să cumpărăm pastramă; iar Gica și mă-sa au eșit la vatră să facă mămăligă, să fiarbă ouă, să fiarbă țuică!

Și am pus masă, am băut, am vorbit și am hotărît tot. Țuicarul plsacă cu Gică în căruță, vinde țuica și se duc amândoi la satul lui!

— Păi bine, maică — mai zise mama— dacă voi ați hotărît tot, noi ce am mai căta acum la spartul târgului?

— Cum, Safto, s'ar putea să nu mergem și noi ? — începu Boșcan. Gica rudă cu voi?... Păi, se poate?

— Trebue să mergeți mamă, trebue, Gica e ruda noastră!... Verișoara mea!... Uuu!... ce mă rugam de ea când păzeam vacile amândoi!... hondrăni nenea iar.

Văzându-i că pleacă, sării și eu cu povața:

— Da stați mă acasă; doar sunteți oameni în mințile voastre! Vă duceți acuși despre ziuă să logodiți voi pe cei care i-a logodit căldarea cu țuică fiartă!

— A nu, taică, nu! sări Boșcan cu altă povață — dacă Gica e ruda voastră, cum să nu fiți și voi?... Ăla: o vorbă; ălălalt: alta... se face căsătorie: casă de oameni!... Se poate altfel?... Insurăm creștinu că e rău văduv... n'are cine-l spăla, cine-l cârpi, cine-i face mămăligă; mărităm creștina, că e rău fără bărbat... n'are cine-i aduce lemne, cine-i aduce malai! Se poate?...

Pusei velința în cap și nu mai zisei nimic.

Plecară toți și rămase liniște în casă.

M'a furat somnul.

Când m'am deșteptat răsărise soarele și lampa era tot aprinsă.

Sării din pat, stinsei lampa și mă uitai de toți... lipseau!

Mă îmbrăcai și eșii p'afară. Umblai mult până dădui de Odinică dormind în islea cailor. Cum ajunsese și nemerise el acolo nu știu, și nici el n'a știut să spuie.

Pe Boșcan îl văzui dormind sub cornii lui nea Ilie.

Mama adormise la paie.

Costică se bălăbănea în șanțul hotarului și-l lingeau câinii!...

„Na!... uite cum și-a bătut joc țuica de ei!..."

Până la prânz abia-abia i-am putut aduna acasă.

Credeam că Gica n'o să se mărite cu Mocanu!... Dar s'a măritat cu el! S'au dus atunci amândoi, au vândut țuică și trei luni nu i-a mai văzut nimeni prin satul nostru. La trei luni însă au venit amândoi, au stat vre-o patru zile, au scos forme și s'au cununat. D'atunci sunt opt-nouă ani și-și văd de rost. Nu credeam că o să se poată face căsătorie așa la repezeală de mi-ar fi spus nu știu cine!... Ei însă se loviseră la cuvinte, iar nebunu de Odinică, Briceag și Bălăceanu, ca să-și înece pipota cu țuică, îi împinsese pe unul în brațele altuia!..

Iaca văzui și eu că e bine când unii mai groși de obraji o iau mai d'adreptul!...

I. C. VISSARION

Teatrul italian contemporan

Teatrul verist sau *burghez* care a cunoscut atâtea succese cu piesele lui *Bracco*, are încă frumoase triumfuri cu *Dario Niccodemi*, unul din cei mai dibaci creatori de efecte scenice.

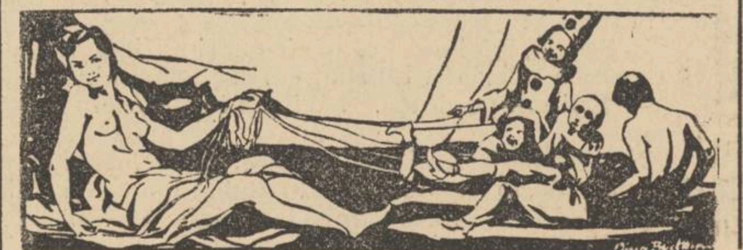
Simpatia publicului a mers un timp către teatrul pe jumătate istoric pe jumătate poetic, al cărui reprezentant de seamă e *Sem Benelli*, care a repurtat un succes neobicinuit cu „Cina cea veselă" (1909). A fost o reacție împotriva verismului, analog fenomenului produs în Franța cu Rostand. Acest curent dramatic a atins un nivel și mai ridicat cu Ercole Luigi Morselli, mort de timpuriu, după ce a scris admirabilele piese „Glaucus" și „Orion".

Dar întâile puternice lovituri date teatrului verist au fost ale *școalei grotești*, precursoarea lui *Pirandello*. Autorii grotești au luat vechea dramă veristă, tratând'o cu ironie, satiră și sarcasm. *Luigi Chiarelli* cu „Masca și obrazul", *Enrico Cavacchioli* cu „Pasărea Paradisului" și „Dansul pântecelui", *Luigi Antonelli* cu „Omul care se'ntâlnește cu sineși" și „Scara de mătasă", sunt reprezentanții acestui curent. A rămas izolat *Rosso di San Secondo* care tratează pasiuni și instincte adevărate și ale cărui piese „Pasiune de păpușă" și „Frumoasa adormită", au avut succes și pe alte scene decât cele din Italia.

Autorul care a depășit dintr'odată pe toți contemporanii și a dobândit gloria mondială e *Luigi Pirandello*. Numele lui a devenit substantiv comun, pentru a desemna o anumită întorsătură de spirit: *pirandellismul*, pe care-l regăsim în numeroase alte piese ale scriitorilor din diferite țări. Piesele lui sunt cunoscute azi pretutindeni. Ca și în nuvelele lui, Pirandello care e din Sicilia, privește lumea dintr'un punct de vedere caricatural. In piesele lui însă, autorul a înlocuit viziunea umoristică printr'o serie de subiecte, umoristice în fond, și care devin tragice nu prin acțiune, prin ciocnirea faptelor ci prin conștiința, prin cunoștința pe care personagiile o au despre fatalitatea lor. Pirandello a fost în acest sens un înnoitor și cu toate defectele lui — obsesia unor anumite subiecte, un cerebralism câteodată prea mecanic — a izbutit să creeze câteva personagii vii și de valoare universală.

La umbra lui Pirandello trăește sau mai curând, lâncezește un teatru intimist, plin de delicatețe și nuanțe. *Fausto Maria Martini* și-a risipit poezia în „Crinul negru", „Râzi, paiață", „Floarea subt ochi".

Cel care trece dincolo de influența pirandelliană, nesfiindu-se nici de cărările întortochiate ale expresionismului german, e *Massimo Bontempelli*, un humorist și romancier original care a scris câteva piese surprinzătoare (dacă nu izbutite) precum „Nostra Dea", „Garda lunii" și altele. In acelaș curent trebue să punem „Teatrul Independenților", condus de *A. G. Bragaglia* la Roma. E cel mai interesant lăcaș de studiu dramatic din Italia de azi unde se fac experiențe scenice originale și unde au debutat câți-va scriitori care sunt speranța dramaturgiei italiene. — *A.*

Cronica Șahului

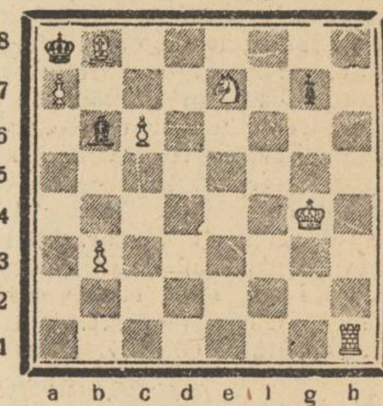
PROBLEMA No. 228

de **W. Pauly**, București.

(*„Revista de Șah" 1929*)

Negru (3 figuri)

Ra8, Nb6, Pg7.

Alb (7 figuri)

Rg4, Th1, Cé7, Nb8, Pa7, b3 și c6.

Alb joacă și face mat în 4 mutări.

* * *

Publicăm această problemă, cu toate că soluțiunea ei a apărut. „Revista de Șah", susține însă că problema are dual, ceeace e inexact. Cititorii, cari posedă Revista sunt rugați să ne arate care e apărarea negrului în așa zisul dual.

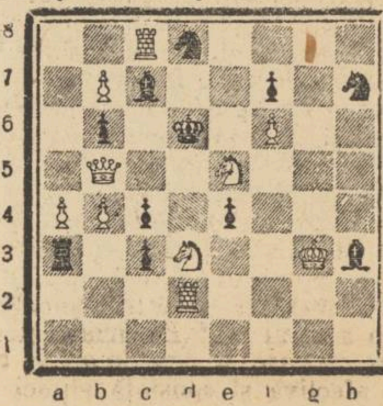
PROBLEMA No. 229

de **A. Bottacchi.**

(*„L'Italia Scacchistica" 1929*)

Negru (11 figuri)

Rd6, Ta3, Cd8 și h7, Nc7 și h3, Pb6, c3, c4, é4 și f7.

Alb (10 figuri)

Rg3, Db5, Tc8 și d2, Cd3 și é5, Pa4, b4, b7 și f6,

Alb joacă și face mat îm 3 mutări.

PARTIDA No. 89

Jucată în concursul pentru campionatul orașului Liège la 2 Decembrie 1928.

Alb: *E. Liubarski.* **Negru:** *V. Sultanbeiei.*

Partidă italiană

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—c4, Nf8—c5; 4. c2—c3, Nc5—b6!; 5. d2—d4, Dd8—é7; 6. 0—0, Cg8—f6!; această serie de mutări este poate cea mai bună continuare pentru negru; ea a fost recomandată de maestrul Alechin și jucată de acesta cu succes pentru prima oară în partida cu dr. Tarrasch la concursul din Baden-Baden în 1925. 7. d4—d5?, o gravă greșeală de poziție; alb câștigă un tempo, dar pierde inițiativa în centru și-și blochează nebunul din c4. In partida sus menționată alb a jucat mai bine: Té1. 7..., Cc6—b8; 8. Nc4—d3, d7—d6; 9. h2—h3, h7—h6; 10. Dd1—é2, g7—g5! 11. Cf3—h2, ceva mai bine ar fi fost Né3. 11..., g5—g4!; 12. h3×g4, Th8—g8; 13. Nc1×h6,duce imediat la pierdere, dar și după g5, h×g5 negru ar fi putut ușor câștiga printr'un atac pe linia h. 13..., Cf6×g4; 14. Nh6—é3, Cg4×h2; 15. Rg1×h2, Dé7—h4+; 16. Rh2—g1, Dh4—h3 și alb abandonează, căci la g3 urmează Th8 și matul e inevitabil.

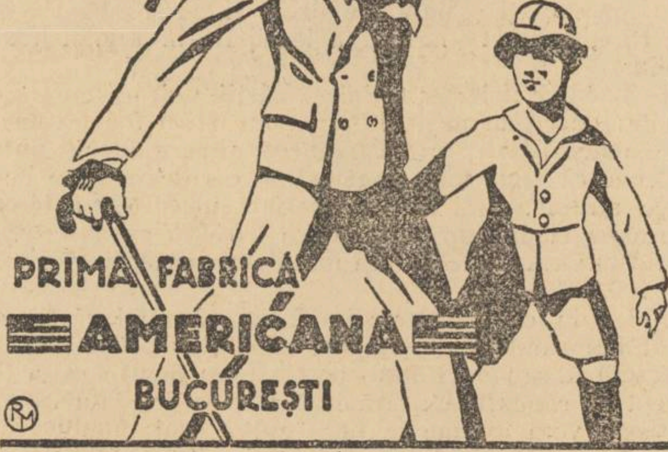
BIBLIOGRAFIE

Primim la redacție „Revista de Șah" No. 5 (pe Mai). Ea conține un interesant articol despre matchul Alechin—Bogoljubov, rezultatul celui de al doilea concurs internațional de studii al revistei, un frumos tablou al participanților la concursul pentru campionatul de șah al României, precum și interesante partide bine analizate, frumoase probleme și o bogată cronică șahistă. Rubrica compozitorilor cuprinde 3 foarte frumoase probleme ale maestrului S. Herland.

Abonamentul la „Revista de Șah" e de 300 lei pe an și 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista de de Șah", Iași, str. Zugravilor 19.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

Din nici o casă nu trebue să lipsească
REALITATEA ilustrată
care publică:
Știință popularizată. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseții.— Rubrica cinematografică.—Curiozități. —Oameni, fapte și idei. — Poșta Laurei. — Poșta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.
100 clișee fotografice din toată lumea.
24 pagini mari în culori — Lei 8

Costume bărbătești dela Lei 1800 | Trenchcoats și
Costume pentru copii " " 700 | Pardessiuri pentru copii dela Lei 840
Trenchcoats și " " | Trenchcoats p. D-nii Ofițeri " " 2400
Pardessiuri bărbătești " 1800 | Mantale de dame " " 1900

Curiozități

Primul amor al lui Henry Murger

Primul? S'ar putea spune singurul. Este destul de rar cazul ca viața unui om să fie dominată de un singur sentiment. Povestea curioasă și tristă a amorului lui Murger o povestește d. Johannes Gros în **„La Grande Revue".** Mimi—pe adevăratul ei nume Marie Virginie Vional—se căsătorise la 15 ani cu un oarecare Benoit-Vidal Fonblanc, cu douăzeci de ani mai mare decât ea. Acest Benoit-Vidal era un adevărat borfaș, fusese condamnat de mai multe ori pentru falsuri, spargeri, etc. Marie, care era complicea lui, ducea o viață foarte liberă de altfel; în starea aceasta de decădere o cunoscu Murger, închinându-i cel mai gingaș sentiment al său. Avea șaptesprezece ani când o văzu pentru prima oară, în 1839, și timp de optsprezece luni amorul lor a fost platonic. Apoi începură să facă preumblări împreună și, în cele din urmă, Murger își adăpostea întâlnirile cu Marie într'o modestă locuință din strada Tour-d'Auvergne, pe care o plătea cu patruzeci franci pe an. In acelaș timp Marie juca un rol suspect în banditismele soțului ei. La 17 Aprilie 1840, împreună cu numeroși complici, Benoit-Vidal Fonblanc sparse casa unui oarecare Henri Castel-Blaze, furând toate lucrurile de preț. Dar banda întreagă fu prinsă. Dintre complici, Marie singură fu achitată.

Murger căzuse în timpul acesta în mizerie. Iși vându totul și vagabonda. Succesul cărții lui „Vie de Boheme" îl reconfortă, ceeace-i permise să caute iar dragostea Mariei Vional. O avu iarăși, dar numai pentru șase săptămâni. Mimi îl părăsi pentru un altul. Acestea se întâmplau în 1850. Toată viața, până la moartea lui întâmplată în 1861, păstră Murger amintirea femeii căreia-i închinase unicul mare sentiment al vieții lui sbuciumate de boem iremediabil. — *G. B.*

Congresul vagabonzilor

Vagabonzii din Germania, în număr de vreo 3.000, s'au întrunit zilele trecute într'un congres în orașul Stuttgart, capitala Würtembergului. Cu luni de zile înainte s'au făcut prin revista „Der Kunde", organul de publicitate al asociației de vagabonzi, toate pregătirile necesare pentru reușita congresului, întocmai ca la congresele oamenilor din societatea bună. Mulți scriitori, cari în tinerețele lor au fost vagabonzi, au fost invitați ca să ia parte la congres și să țină cuvântări. Printre aceștia se găsesc și Knut Hamsun și Maxim Gorki. In legătură cu congresul a fost organizată și o expoziție în care sunt expuse numai „opere de artă" de ale vagabonzilor.

De vre-o câțiva ani vagabonzii sunt organizați în societate și membrii ei sunt împărțiți în categorii bine distincte. Astfel cei mai tineri se numesc „Aeffchen", după ei urmează „Kunden", iar după un stagiu mai lung se obține titlul ierarhic de „Speckjäger". Aceia dintre membri cari își lungesc viața de vagabondaj până la etatea de 60 de ani obțin pomposul titlu de „monarchi".

Adevăratul conducător al vagabonzilor este redactorul gazetei vagabonzilor Gregor Gog, care poartă titlu de „rege" și se bucură de mare autoritate în lumea celor fără casă și masă.

Scriitorul Emil Szittya, care a trăit multă vreme printre vagabonzi, a scris „biografia" mai multor vestiți vagabonzi și scrierile acestea sunt în multe privințe foarte interesante. In cartea sa „Kuriositäten Kabinett" descrie pe unul dintre cei mai isteți vagabonzi cunoscut sub numele de „Zinkenfritz", fiul unui ofițer superior din Bavaria. Acesta furase dela tatăl său o sumă mai mare de bani și după ce o isprăvi ajunse în mod fatal pe drumuri. La început se întreținu cu cerșitul, cutreierând aproape toate țările din Europa. In lungile sale călătorii făcu cunoștință cu lumea internațională de vagabonzi și ajunse să cunoască precis toate regiunile unde vagabonzii puteau conta fie pe milostenia publicului, fie pe alte posibilități de traiu. Pe baza acestor vaste cunoștințe el întocmi un album de adrese pe seama „colegilor" săi. Datele lui erau atât de precise încât vagabonzii, care își luau informații din acest album, îi trimeteau regulat o parte din câștigul lor „drept recunoștință", „Zinkenfritz" devenise astfel un adevărat om de afaceri și câștiga anual până la 100.000 lire.

Cărţi şi Reviste

D. ANGHEL şi ST. O. IOSIF. Opere Complecte
CARMEN SAECULARE, Poem istoric în două părţi
Editura Cartea Românească
Dr. SILVIA T. BĂLAN, Opera Literară a Poetului Dimitrie Anghel
Editura Cultura Naţională
MIHAIL SADOVEANU, Duduia Margareta
Biblioteca Minerva No. 1
Editura Cartea Românească
IONEL TEODOREANU. Uliţa copilăriei
Editura Cartea Românească

Pe coperta broşurii frumos tipărită, editată de „Cartea Românească", stă scris „*Opere complecte*". Aceasta ne face să nădăjduim că vor retrăi iarăşi printre noi, aceşti doi poeţi adevăraţi, dintre care unul e numai spirit, fantezie şi fineţă, iar celalt numai senzibilitate şi duioşie.

Cu acest prilej ţin să atrag atenţia asupra unui studiu al doamnei dr. Silvia T. Bălan, asupra lui D. Anghel, studiu care deşi nu e de cât o încercare a unei tinere debutante bucovinene, posedă totuşi o mare înţelegere şi o fină putere de a simpatiza cu sufletul rar al lui D. Anghel. Personalitatea lui D. Anghel e construită cu o lucidă intuiţie feminină, care prezumează, deduce şi ghiceşte trăsăturile poetului din informaţiile puţine de la alţii, dar, mai ales din propriile lui mărturisenii în „Fantome". Retrăeşte în paginele d-nei Bălan, un Dimitrie Anghel copil „cu firea precoce şi senzitivă", dar în acelaş timp „aprigă şi pătimaşă" în „rezistenţa pasivă, a cărei perseverenţă îndârjită alcătuia un zid de apărare" împotriva absurdului sistem pedagogic a internatelor Institutelor Unite din Iaşi. Din această luptă tăcută ese firea lui de „*outsider*", aristocrat al gândirii şi simţirii, precum şi dispreţul său pentru „viaţa monotonă, burgheză, plicticoasă, fără aspiraţii înalte şi pasiuni intelectuale", remarcă d-na Bălan, iar toţi acei care l-am cunoscut pe D. Anghel în această epocă a vieţii sale nu ne putem opri de a recunoaşte justeţa acestei observaţii, făcută de o tânără candidată la examenul de capacitate, în 1922! Studiul continuă asupra tinereţii lui Anghel la Paris şi caută a desluşi şi a adânci în opera sa influenţa acelei epoci, selecţiunea pe care individualitatea şi complexitatea individuală a tânărului poet a ştiut să o facă printre divergintele diferitelor curente literare care alcătuiau pe atunci atmosfera literaturii franceze.

„Biblioteca Minerva" a cărei colecţie e reeditată de „Cartea Românească", prezintă un interes deosebit, în aceste vremuri când tipăriturile şi traducerile aruncate pe piaţă sunt adeseori adevărate delicte împotriva literaturii.

Mihai Sadoveanu este un scriitor mare, un scriitor cunoscut şi poate deaceia nu se citesc toate operile lui în aceiaşi măsură. Cele mai vechi sunt foarte cunoscute, atât de cunoscute în cât chiar cei ce nu le-au citit cred că le-au citit deja. Când reapar în ediţii noi, cei care le-au citit cu adevărat le mai recitesc cu plăcerea cu care-ţi regăseşti prieteni vechi pe care credeai că i-ai pierdut. Eu am recitit pe Duduia Margareta şi iarăşi am plâns ca atunci când mi-a citit-o Mihai Sadoveanu în manuscris. Poate nu e una din cele mai bune nuvele ale marelui povestitor, dar e foarte emoţionantă durerea cu care se sfarmă un suflet curat, drept şi tânăr în contactul brutal cu viaţa şi realităţile ei. E ceva fraged şi tânăr în această simplă povestire, a cărui romantism răsfrânge atmosfera altor vremuri, a vremurilor dinainte de cataclism.

In schimb „Uliţa Copilăriei", care apare într'o nouă ediţie în aceiaşi editură, este „forma nouă" a sufletului şi a stilului pe care o aştepta lumea după cataclism. Poezie, tinereţă exuberantă, strălucire şi muzică limpede, răsunătoare de viaţă şi de acea „bucurie" de a scrie, relevată atât de just de Al. A. Philippide în una din pătrunzătoarele sale cronici literare. E în adevăr aci toată bucuria plecării pentru aventura minunată a literaturii şi o plecare plină de făgăduinţi şi de ademenitoare nădejdi de glorie şi izbândă. Totuşi noi cei care am îmbătrânit pe ogorul literilor, nu ne putem împiedica de a resimţi o mâhnire în faţa acestei scrieri radioase. Ori cât de bună va fi opera care va urma unui astfel de debut „ceva" îi va întuneca strălucirea, mai întâi uşor, uşor, apoi din ce în ce mai pronunţat: faptul că a venit după cea dintâi şi că cea dintâi a avut un succes atât de răsunător.

Cu celelalte volume va trebui să cucerească singur, fără nici un sprijin, locul ce i se cuvine, căci va deveni un om matur şi un talent recunoscut. Va cunoaşte zile negre de luptă împotriva indiferenţii acestei capriţioase curtezane care e opinia publică şi care nu însetează de cât după noutăţi. Va cunoaşte lupta ascunsă, laşă şi neîndurată din culisele literare, în lumea confraţilor, unde dela cel mai infim până la cel mai celebru, se zbate feroce şi neîndurată râvna de a ajunge şi a ţine locul de frunte cu orice preţ. Apoi va veni vremea când va fi şi el unul din acei „bătrâni", daţi la o parte cu violenta brutalitate a celor noi veniţi şi va privi cu groaza şi stupefacţia „bătrânilor de azi" deşertăciunea gloriei literare, îşi va da seamă cât de nestabil şi iluzoriu este locul fiecăruia în arena literară.

Dar... uitam că d-l Ionel Teodoreanu a ajuns deja departe pe calvarul gloriei şi al renumelui şi că dacă nu a realizat poate mult din amărăciunea experienţei, ştie deja îndestul pentru a privi şi domnia-sa cu simpatie îndurerată plecarea adolescentului din „Uliţa copilăriei".

ISABELA SADOVEANU

Omul cu cele două logici în faţa lui Dumnezeu

— Cu prilejul apariţiei volumului „Architecture de la Matière" de CONST. DOLJAN

Cartea compatriotului nostru dr. Const. Doljan: „*Architecture de la Matière*" apărută la Paris a dat prilej prietenului meu B. Brănişteanu să scrie un frumos foileton în „Adevărul politic" intitulat „*Ştiinţă şi Credinţă*" în care analizând opera lui Doljan încheie cu cuvintele: „Putem *crede*, dar nu putem *şti*", pe când autorul volumului pe care-l analizează ajunsese, dimpotrivă, la *Convingerea* în existenţa lui Dumnezeu.

Discuţia aceasta în privinţa existenţei lui Dumnezeu a împărţit totdeauna omenirea gânditoare în două tabere: una, care nega şi alta care afirma existenţa. A fost o vreme când meditam şi eu filosofia lui Spinoza — pe care apoi — cel dintâiu — l'am popularizat în România. — Pe atunci nu eram în stare să-mi închipui cum poate cineva *crede* în ceva fără a fi convins în sensul ştiinţei pozitive sau cel puţin pe calea logicii pure.

Astăzi când mi-am dat seama de marele rol pe care-l joacă *logica afectivă* în „*convingerile*" *omeneşti*, nu mă mai mir de nimic.

Fără nici o dovadă *raţională* de existenţa unui lucru, omul — fie el, cât de cult — poate fi *convins* de existenţa lui!

Psichologia modernă nu se mulţumeşte însă numai cu constatarea acestui fapt. Ea urmăreşte să vadă premizele pe care se bazează acest mod de convingere, această logică afectivă şi constată atunci lesne fragilitatea ei.

Analizează, cititorule, această logică în fundamentele ei şi vei găsi în acestea numai *sugestii* venite dela alţii, *porunci* sau *afirmări* nebazate pe realităţi şi vârâte de alţii în subconştientul tău pe când erai copil.

Toate acestea împreună adunate în *subconştientul* tău, în „*inima*" ta (acest termen e întrebuinţat des de cei cu *logica afectivă)* formează *afectivitatea* sau *logica afectivă.*

Omul ştiinţei pozitive de astăzi luptă să se dezbare de această „logică" înşelătoare a „inimii".

In lumina logicii *raţionale*, a acelei logici cu care Spinoza şi-a clădit nemuritoarele teoreme ale „*Ethicei*" şi'n care astăzi crede şi un *Einstein*, înţelesul mistic din toate fabulele tuturor religiilor se volatilizează.

Ca să revenim la *Credinţa în Dumnezeu*, despre care vorbeşte foiletonul lui Brănişteanu, să urmăm argumentarea conţinută într'una din teoremele „Ethicei" spinoziene, şi să admitem — şi nici nu se poate altfel — că Universul, Materia universală, *Natura* e *infinită*.

Dar, teiştii, drept credincioşii, ne spun că există şi o fiinţă, numită *Dumnezeu*, care e *infinit*.

Ar urma de aci că există în *acelaş timp*, alăturea una de alta, *două* fiinţe *infinite*. Chiar simpla enunţare a existenţei simultane a două infinite constitue *o absurditate*.

Mintea noastră nu este în stare să conceapă ea ceva infinit să existe alăturea de altceva iar infinit, căci unul din aceste două infinite ar fi *limitat* în acest caz de celalt şi atunci *nu mai e infinit*.

Noţiunea: un *infinit limitat* e o absurditate.

Pentru a scăpa de această absurditate logică (existenţa a două infinite) va trebui sau să *negăm* existenţa uneia din ele: fie a Materiei universale (a Naturei, a Universului), fie a lui Dumnezeu.

Imensa majoritate a oamenilor nici nu e preocupată de această problemă. Ea e condusă de logica afectivă şi crede în existenţa lui Dumnezeu şi de logica raţiunii *practice*, care o face să creadă şi'n existenţa lumii! Ambele infinite.

Omul care e preocupat însă de astfel de probleme metafizice este silit de logica lui să fie *monist*.

El nu admite decât existenţa unui *singur infinit* şi astfel Dumnezeu şi Natura se confundă una în alta, formează un tot unic.

Este concepţia *panteistă*. Fiecare din noi e un *fragment din Dumnezeire. Wir sind zweibeinige Götter* spunea sarcasticul *Heine*. („Suntem dumnezei în două picioare").

Natura — Dumnezeu, — iată în ce a crezut un Spinoza, un Haekel, un Maeterlink, Buda, Schopenhauer şi chiar... *fiul lui Dumnezeu.*

Dar acesta nu mai este Dumnezeul d-rului *Const. Doljan*, nici a imensei majorităţi a oamenilor, care au nevoie *instinctivă* de un dumnezeu *încarnat* înzestrat cu inteligenţă, voinţă, bunătate, etc, deşi logica lor *raţională* (nu cea afectivă) le spune că toate aceste însuşiri sunt numai *omeneşti*, şi în legătură cu *organe anumite* (creeri, inimă, etc.) şi a le atribui acestea lui Dumnezeu înseamnă a ţi-l închipui sub chip de om.

DOCTORUL YGREC.

Viaţa Românească

April No. 4

Citesc pe frontispiciul Revistei cu emoţie anul XXI! Câţi oaspeţi au trecut în paginele ei! Şi totuşi ea este aceiaşi, nimic nu a putut să-i schimbe structura. Unii din cei care au întemeiat-o s'au dus pentru vecie, alţii s'au îndepărtat de ea în patimi şi preocupări străine, şi totuşi continuă să trăiască cu aceiaş viaţă proprie, sub manifestări diverse, independente, altele, cu totul noi ca inspiraţie, punct de vedere, câmp de explorare.

Cei care o ţinem în mână de 21 ani nu ne putem minuna îndeajuns de vitalitatea şi tinereţea ei mereu preînoită, de acea putere de viaţă iniţială care circulă fierbinte, cu continuitate şi statornicie, păstrându-i fizionomia, personalitatea şi atmosfera, în care o recunoaştem, aşa cum s'a creiat acum XXI ani!

Mihail Sadoveanu, Mihai Codreanu, proza şi poezia generaţiei tinere cu care a început activitatea revistei, nota fundamentală pe care se sprijină variaţiile îndrăzneţe şi fantastice ale celor ce au urmat.

Versuri de Demostene Botez poetul ciudat al oraşului şi al stradelor mărginaşe, cântăreţul straniu al tragicului etern în viaţa familiară.

Alte versuri mai tinere, ale bardului cu cânt scăzut şi uşurel G. Bărgăuanu.

Proza desăvârşită şi îngrijit lucrată ca un diamant şlefuit a Luciei Mantu.

Traducerile lui A. Frunză într'o limbă sigură şi definitivă care e numai a lui.

Apoi Memorialul lui M. Ralea scris cu mână de maestru, plin de notaţii curioase şi aţâţătoare, asupra unui subiect vechiu ca lumea: Castelele din Spania!—Călătoria visată de toţi acei ce năzuesc peste graniţă.

Scrisorile lui George Ştefănescu: Două metropole: Berlin şi Paris văzute prin prisma unuia din cei mai tineri, pline de vervă şi viguroase „coupures".

D. Suchianu — maniera serioasă în care scapără verva sub frâna unei strânse şi voite discipline.

Cronica plastică a lui Tonitza scrisă „au burin", cu fineţe de gravor şi largi pete de culoare — o adevărată cronică plastică după care suspină toţi cei care încearcă să se documenteze pe acest teren din cele ce se scriu sub rubrica „Plastica" în alte publicaţii.

In fine statornicul Nicanor et Comp. cu polemicile în vechea formă şi cu vechea alură care păstrează tradiţia.

Clare şi însufleţite Cronice juridice şi externe.

Dar mai presus de toate informaţia şi recenzia, mişcarea literară şi caleidoscopul ideilor din lumea întreagă—mici şi desăvârşite dări de seamă semnate de scriitori de mâna'ntâi: Al A. Philippide, Demostene Botez, Oţetea, Mircea Mancaş, etc .

Curentele noi din decursul generaţiilor pulzează puternic în ritmul lor propriu, dar atmosfera s'a păstrat şi disciplina a rămas aceeaşi: documentare serioasă şi redare scrupulos cinstită.

Mercure de France

Numărul de Mai 1929 al revistei „Mercure de France", aduce ca totdeauna, articole variate şi de cea mai pură calitate intelectuală.

Bogat informată şi cu un material literar interesant, „Mercure de France" e întotdeauna o surpriză.

In ultimul număr găsim articolul d-lui Pierre Lasserre despre: „Filosofia catolică a secolului al XIX-lea, după educaţia filosofică a lui Ernest Renan", articol clar şi serios documentat, din care se desprinde lămurit personalitatea lui Renan.

Ideia romanelor mici fragmentate, dar bine scrise, a căror utilitate, se pare, o înţeleg aproape toate publicaţiile franţuzeşti, păstrează un număr de cetitori credincioşi, împăcând în acelaşi timp bunul gust cu interesul comercial.

André Thérive începe în acest număr, publicarea unui nou roman intitulat „Tăciunele aprins".

Numărul cuprinde apoi câteva scrisori inedite ale lui Théophile Gautier către cele două fiice ale sale: Iudith şi Estelle.

D. Henri Boucher, care prezintă aceste scrisori, face o scurtă introducere din care desprindem următoarele rânduri:

„Trebuie să adăugăm din nou şi să insistăm asupra sentimentului delicat şi adânc ce reesă din aceste scrisori. Desigur, mai mult decât toate afirmaţiile, epistolele acestea sunt o mărturie de ceiace a fost tatăl în Théophile Gautier; mărturia unei inimi calde, miloase, plină de bunătate şi de acel adânc sentiment cu care-şi iubea familia şi ţara".

Mai colaborează în acest număr d. Paul Wulliaud cu articolul „Gioberti şi imperialismul italian", precum şi Antoine-Orliac, care publică versuri. Apoi, urmarea şi sfârşitul romanului d-lui Maurice Gauchez, „Hubert, le grand veneur".

Numărul se închee cu acea preţuită şi capricioasă rubrică „Revue de la Quinzaine", în care întâlnim numele unor: André Fontainas, John Charpantier, André Rouveyre, Marcel Boll, Docteur Paul Voivenel, Marcel Coulon, Charles Merki, etc., etc. — *b*.

Bibliografie

AU APARUT IN EDITURA „CARTEA ROMANEASCA"

„Uliţa Copilăriei" de **Ionel Teodoreanu.** Preţul lei 60. **„Aduse din condei"** de **Ioan Manu** Societar Teatrul Naţional. Preţul lei 60. Biblioteca „Minerva" No. 1: **„Duduia Margareta"** Ediţia V-a de **Mihail Sadoveanu.** Preţul lei 9. **„Carmen Saeculare.** Poem istoric în două părţi de **D. Anghel** şi **St. O. Iosif.** Preţul lei 18.

Cărţile acestea se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară.

Dări de seamă

Dacoromania

Buletinul „Muzeului limbii române" condus de Sextil Puşcariu. Anul V (1927-1928), Cluj, 1929. Ed. „Ardealul".

Urmărind întocmirea unui atlas lingvistic al dacoromânei, „Muzeul limbii române" de pe lângă Universitatea din Cluj a răspândit în 1922 un chestionar privitor la terminologia calului. S'au primit răspunsuri, s'a clasat materialul şi s'a început publicarea rezultatelor. In ultimul volum al buletinului se dau la iveală o parte din aceste rezultate, datorite cercetărilor d-lor S. Pop şi Şt. Paşca.

Studiul d-lui S. Pop e intitulat *Câteva capitole din terminologia calului*. In introducere se arată cum a fost alcătuit şi cum s'a răspândit chestionarul, apoi cum s'a clasat şi s'a selecţionat materialul din răspunsurile primite. Autorul, căruia i se datoreşte în mare parte orânduirea întregului material strâns, s'a mărginit în studiul de faţă la cercetarea câtorva capitole din terminologie şi anume a celor privitoare la crescătorie, cărăuşie, negustorie şi întrebuinţarea calului, la numirile ce i se dau şi derivatele cuvintelor *cal* şi *iapă*. La sfârşitul lucrării se dau în ordine alfabetică, cu explicarea, răspândirea şi etimologia lor, cuvintele citate în diversele capitole. Cele trei hărţi anexate ne dovedesc cât de sugestive pot fi asemenea reprezentări cartografice când e vorba să urmărim răspândirea geografică a cuvintelor sau a unor fapte lingvistice.

Constatările pe care le face d. S. Pop sunt într'adevăr interesante(de pildă, felul cum cuvinte noi tind să le înlocuiască pe cele vechi) dar, cum recunoaşte şi d-sa, prea mare preţ pe rezultatele anchetei prin corespondenţi nu se poate pune. Atlasul lingvistic nu va putea lua fiinţă fără ancheta pe teren întreprinsă de mai mulţi cercetători bine pregătiţi şi după un plan bine alcătuit; iar acest plan va trebui să fie opera unei strânse colaborări între lingviştii diferitelor noastre centre universitare, aşa cum se proectase în 1925 la „Intâiul congres al filologilor români".

D. Şt. Paşca se ocupă de materialul din răspunsurile primite la alte întrebări aflate în chestionar şi anume de acelea privitoare la numirile părţilor corpului. In concluzie şi d-sa se declară adept al anchetei pe teren. Hărţile cu un imens câmp alb — ca şi ale d-lui S. Pop — sunt şi ele o serioasă mărturie a lipsurilor anchetei prin corespondenţă.

In *Şcheii de la Cergău şi folklorul lor*, d. I. Muşlea aduce o contribuţie la cunoaşterea vieţii şi sufletului acelor Bulgari românizaţi de religie luterană, aşezaţi în satul de lângă Blaj. Fără să insiste asupra originii lor destul de controversate, autorul înclină spre părerea lui Jirecek după care am avea a face cu descendenţii unor „prizonieri luaţi pe timpul expediţiilor regelui Ştefan al V-lea al Ungariei, pe atunci dux Transiluanus, care la 1261 şi 1266 pătrunsese cu armata sa până la Vidin şi Plevna". Sunt înstăriţi şi ocupaţia lor de căpetenie e agricultura; totuşi oile nu lipsesc din nici o gospodărie. Deşi şi-au uitat limba strămoşească „păstrează un fel de conştiinţă naţională". In biserică recită unele rugăciuni bulgăreşti — într'o formă coruptă — pe care nu le mai înţeleg, şi altele româneşti traduse după preceptele luterane.

Ni se dă o descriere a obiceiurilor practicate de Şchei de Anul-nou (sorcova, *surva)*, în ajunul Bobotezei *(beaua)*, în ziua de Sânziene *(boul ferecat)* şi de Crăciun; a celor în legătură cu naşterea, nunta şi înmormântarea, şi se fac aprecieri privitoare la literatura populară din care se dau şi câteva texte: colinde, descântece, bocete, cântece şi o poveste. Din credinţele lor sânt amintite câteva despre strigoi.

Lucrarea d-lui I. Muşlea — deşi dovedeşte o osteneală meritoasă — nu poate fi socotită ca o monografie desăvârşită. Autorul a neglijat, de pildă, laturea muzicală şi cea iconografică, atât de indispensabilă în cercetările etnografice, şi întâlnim în transcrierea textelor erori care ne fac să ne gândim şi acum la serioasa pregătire filologică de care au nevoie cercetătorii folklorului. (In versurile: Dar *ţi-i* cin' ţi-o dat, Dar *ni-i* ni l-o dat, *Ţi-i* ţ-o poruncit, transcrierea corectă e *ţii, ţii* (ţie), *nii* (mie). *Tată-s-o* (tată-său, deci corect *tată-so).*

Etimologii noi sânt date de d-nii N. Drăgan *(cocor; deletnic, îndelete*, etc.; *fercheş, ferchezui; fofează; ghes, înghesui; însăila; viscol;* etc.), Al. Procopovici *(mărar, molură; proor; înşira, şir, şiră, şar)*, C. Lacea *(aspic; perje; răboj şi răvaş)*, S. Puşcariu *(mierliu; urdoare; şteamăt; tuli)*, G. D. Serra (fr. *tirer* şi numeroase etimologii ital. dialectale), Leo Spitzer *(grăcina*, romanicul *-anc)*, Th. Capidan *(mârli)*. Regretatul E. Herzog reia, cu argumente noi, etimologiile cuvintelor *lepăda* şi *răbda*.

In *Articole mărunte* d. Leo Spitzer sprijină derivarea terminaţiunii pers. 1 sing. a imperfectului *(lăudam)* şi pers. 1 sing. a prezentului verbului *avea (am)* din pers. 1 a pluralului. Sub titlul *Versuri vechi* d. N. Drăgan dă la iveală variantele unor poezii cu cuprins istoric publicate de Gaster, Iorga, C. C. Giurescu, Al. T. Dumitrescu, variante aflate într'un manuscris de la începutul veacului al XIX-lea.

Note şi fapte de folklor şi filologie semnate de d. G. Giuglea, I. Folklor. In 1913 autorul a publicat împreună cu d. G. Vâlsan culegerea de literatură populară *De la Românii din Serbia.* Din materialul ce i-a mai rămas, d. G. Giuglea ne mai împărtăşeşte *Cântecul Dunării* (Voinicul care îşi caută mândra) şi *Domnul Dumitraşcu şi calul* în care se află elemente de asemănare cu *Mioriţa. II.* Câteva fapte lingvistice. In „dealul *bărbat*" din poezia populară autorul găseşte păstrarea unui vechi termen agricol de origine latină *(vervactum* din *vervago)* dispărut din graiul comun, din cauza întâlnirii cu omonimul său care circulă şi astăzi (din lat. *barbatus*). *(I)ortoman* cunoscut din „Mioriţa", calificativ al ciobanului moldovean, ar fi însemnat la început „liber" şi e derivat din lat. *libertus*, devenit * *iert* de unde, cu sufixul-*man*, s'a ajuns la * *iertoman, (i) ortoman. Lai* (fem. laie) „negru pătat cu negru, sur" ar fi un derivat din v. gr. *élaia* „măslină"; ar fi însemnat deci la origine „măsliniu".

In *Cel mai vechi zodiac românesc*, d. N. Cartojan dă în facsimile şi transcriere *Rujdeniţa* („cartea care prevede caracterul şi viitorul omului după luna sau după constelaţia în care s'a născut") copiată de Popa Ion Românul din Sâmpetru, text aflat în Codex Neagoeanus (foile 137—141) din care d-sa a mai studiat *Alexandria* şi *Albinuşa*. Cum dovedeşte autorul studiului, avem a face cu o copie făcută în 1620 după o traducere mai veche. Din cercetarea lingvistică, d. N. Cartojan ajunge la următoarele concluzii: In limba textului se constată două straturi, unul al originalului, altul al copiei. Originalul poate fi din Banat sau din nordul Ardealului. Locul de origine al copistului e identificat cu Sâmpetrul din Ţara Haţegului, unde-l îndreaptă şi particularităţile de limbă, şi consideraţiuni de natură istorică-culturală.

Recenziile, care ocupă în buletin un însemnat capitol sânt semnate de d-nii Th. Capidan, R. Paul, T. A. Naum, N. Georgescu-Tistu, I. Costea, P. Nişca, C. Lacea, P. P. Panaitescu, N. Drăganu, Em. Panaitescu şi de d-ra Maria Lipăneanu. Ca o completare a acestora se adaugă mulţimea de note *Pe marginea cărţilor* ale d-lui S. Puşcariu, cu numeroase observaţiuni prilejite de lectura ultimelor publicaţiuni filologice.

Revista periodicelor apărute în anii 1925 şi 1926, de mare folos cercetătorilor, e orânduită de E. Herzog şi de d-nii N. Georgescu-Tistu, R. Paul, I. Gherghel şi I. Chinezu.

Câteva pagini sânt consacrate memoriei unor personalităţi care s'au stins de curând lăsând în urma lor opere ştiinţifice sau literare de care trebue să se ţină seama (H. Schuchardt, E. Herzog, V. Pârvan, C. Sandu-Aldea, Iosif Popovici, Adolf Schullerus, S. T. Kirileanu, C. Rădulescu-Codin, St. St. Tuţescu, Artur Stavri, I. Dragoslav).

După *Raportul* anual al activităţii „Muzeului limbii române", aflăm în *Addenda* părerea d-lui Leo Spitzer în chestiunea etimologiei cuvântului *mierliu* (amintită mai sus) şi observaţia d-lui S. Puşcariu, care împotriva d-lui L. Spitzer susţine originea albaneză a rom. *am.*

Ca încheiere, *Indicele* de materii, de autori şi titluri, de cuvinte.

Se remarcă un simţitor progres în laturea tehnică a acestui buletin care încetul cu încetul se apropie de cele mai cunoscute publicaţii occidentale.

J. BYCK

INSEMNĂRI

Eminescu

Se închee patru decenii de la moartea lui Eminescu. Comemorările sunt musafiri nepoftiţi: vin ca să-ţi amintească lucruri penibile. In freamătul de azi al vieţii, când avem scriitori cu tiragii mari şi cu venituri bune, pomenirea lui Eminescu apare ca o mustrare aspră.

... Fiindcă acest poet, pe care destinul l-a marcat cu semnul glorios şi blestemat al geniului; acest poet ale cărui versuri le ştiu, acum, pe de rost liceenii şi circulă în epistolele de amor ale liceenilor şi ale cărui romanţe se cântă în grădinile de vară, unde se vând fleici şi mititei; acest poet care este — asemeni tuturor marilor făuritori de frumos — cel mai popular şi cel mai neînţeles, cel mai răspândit şi cel mai inaccesibil; acest poet în zilele, întunecate şi brăzdate de zbucium, ale vieţii lui a dus un trai chinuit... Azi, ediţiile lui înfloresc în toate vitrinele. Acum o jumătate de veac, Maiorescu trebuia să facă o subscripţie publică pentru a-i tipări întâiul volum. Azi, ar putea trăi prea bine din drepturile de autor ce i-ar reveni anual. Acum o jumătate de veac, trebuia să facă gazetărie la „Timpul", ca să poată ajunge apoi la balamuc.

Şi, poate, ar fi rătăcit multă vreme pe aleile sumbre ale casei albe, dacă — într'o zi — un nebun, într'o clipă de supremă şi inconştientă înţelepciune, nu i-ar fi aruncat cu o piatră în cap. Piatra aceia a pus punct unei penibile agonii.

Eminescu a fost, în peisagiul calm al literaturii noastre — o culme uriaşă şi unică. Nimic nu-i îndreptăţeşte apariţia. Inaintea lui, nimeni nu i-a fost profet ca să ni-l vestească. După el, nimeni nu i-a fost apostol ca să ni-l tălmăcească.

O apariţie senzaţională, unică. Un mare punct de lumină — în cenuşiul epocei aceleia. Inegal, ca toate geniile, este azi pe culmi şi mâine în adâncimi. Spiritul critic, măsura, chibzuinţa este strict interzisă geniilor. Poet, romancier, pamfletar — inspiraţia lui îmbracă cele mai varii şi cele mai contradictorii forme.

Era, atunci, limba românească aiurită încă, de experienţele pe care dascălii le făcuseră asupra bietului ei trup plăpând. Eminescu o fixează în tipare definitive. Ca să ajungă aci, se coboară în adâncimile poeziei populare: obârşia adevărată a verbului nostru.

Nu se lasă nici o clipă, în voia inspiraţiei. Ştiind că-i posedă diamantul, nu pregetă să-l şlefuiască. Intârzie zile, luni şi — ades — ani, asupra unui vers. Este un meşter al pietrelor de preţ. Le are, dar nu vrea să ni-le dea în forma lor brută. Este nu numai un mare inspirat, ci şi un mare, un trudnic muncitor.

De-aceia, pe urma lui a rămas o operă definitivă — monument impresionant, pe lângă care contimporanii au trecut cu ochii închişi — în faţa căruia noi ne închinăm cu o adâncă şi cutremurătoare smerenie, cu care cei vechi se plecau dinaintea zeilor eterni. — *T. T.-Br.*

Poemul spectrului solar

Publicăm în pagina I primul cântec din noua lucrare a domnului Mihai Codreanu „Poemul spectrului solar".

Poemul acesta cuprinde cincizeci de cântece pe care le vom publica treptat în ziarul nostru, ele urmând să fie apoi colecţionate în volum.

Primul cântec, pe care-l publicăm în numărul de faţă, atât prin forma măestrită, cât şi prin conţinut, evocă puritatea clasică a scriitorilor Renaşterii italiene.

Terţinul endecasilab al lui Dante este mânuit de domnul Mihai Codreanu cu o dexteritate care atrage toate laudele.

Cel care a dăruit literaturii române volumul „Statui", o îmbogăţeşte acum cu o nouă operă de înaltă valoare literară.

Ca un omagiu adus marelui Eminescu, domnul Mihai Codreanu a închinat memoriei sale întregul poem. — A. L.

Phedra modernizată

...Să revenim la poezia modernistă!

E cald, îngrozitor de cald... Nu mai citiţi gazetele, fiindcă vă anunţă câte grade căldură marchează infatigabilul termometru la umbră şi la soare. Iar după ce veţi afla acestea toate, vi-se va părea mai cald încă — decât este în adevăr... Nu vă mai duceţi la spectacolele de vară: revistele sunt din ce în ce mai lipsite de spirit, asemeni bolnavilor din ce în ce mai lipsiţi de sânge... Este o cruntă, o penibilă anemie a spiritului în toate producţiile care năzuesc să fie umoristice.

De-aceia, hai să citim poeziile moderniste — singurele bucăţi de adevărat humor! Iacă, am pe masă o revistă de avantgardă. Intâiu un clişeu. O sculptură. Un profil în piatră. Seamănă leit cu d. general Averescu; cap chel, nas imens, cioc... Dedesubt-„explicaţia": „*Phedra*". De ce Phedra? Ar putea fi tot aşa de bine şi de just: Andromaca, M-me Mafalda, prezicătorul Săvescu sau femeia cu barbă dela Moşi! Şi—vă asigur, fără nici un efort— ar mai putea fi regele Amanulah al Afganistanului, bacilul Koch văzut la microscop sau o excelentă reclamă pentru hapuri de slăbit"...

Maladia lui Nicolae Ilie

Dar nu despre sculptura modernistă vreau să vă vorbesc. Ci despre o foarte ciudată poezie. Titlul este sugestiv: *Nicolae Ilie*. Iar subtitlul: „Teroarea olfactivă".

Vă cer îngăduinţa să vă reproduc prima strofă:

„Nicolae ilie hrana trupului tău
ţi s'a copt în pîntec ca într'un cuptor
vai cît de transformat e sub arsuri
plesnit în unele părţi ca pământul după cutremure
pîntecul tău cratere de vulcani
cu buricul rărit ca scrumul de ţigară
şi peste toate ca o făşie de nori
bandajul alb făcut de leopold emanuel
doctorul tînăr cu pălărie şi baston".

Precum vedeţi, bietul Nicolae Ilie (sau Nicolae ilie, cum scrie poetul) suferea de o boală foarte grea.

Versificatorul modernist însă, izbuteşte din această temă penibilă să facă o excelentă poezie umoristică.

Tot alcoolul înghiţit în neştire
peste felii de dovleac copt sau pastramă friptă
iată-l deavalma cu fecalele putrede
revărsându-se peste pernele maşinii ţintind spitalul
peste hainele şi mîinile mele pline cu milă, cu griji
pentru trupu-ţi de flăcău voinic dintre munţi
tăvălit în flăcări prin iarba crescută mai sus de sondă
care în noaptea fatală te privea trist ca o mamă".

In drum spre spital, în automobil, Nicolae Ilie trăeşte toate neplăcerile boalei... Poetul, lângă el. Aşa dar, poetul este agent sanitar — ceiace explică şi ironia crudă la prima strofă, la adresa bastonului şi pălăriei d-rului leopold emanuel (îi scrie numele cu literă mică nu din dispreţ, ci fiindcă agenţii sanitari nu „se au" tocmai bine cu grămatica!).

Agentul sanitar-poet este însă suprasensibil. După ce l-a condus pe Nicolae Ilie la spital — în împrejurările descrise mai sus — a rămas cu... amintirea faptului, pe care o redăm fără a mai cuteza s'o analizăm:

„Dacă ai şti nicolae ilie nopţile mele de pe urmă
toată teroarea olfactivă care îmi coace ochii, creierii
cînd fiecare aripă de vânt
îmi aduce din cine ştie care bălţi nepămîntene
mirosul de alcool şi dovleac al fecalelor tale
care mă urmăresc pretutindeni ca stafii olfactive
pătrunzând în hrana mea de toate zilele (!)
făcîndu-mi greţoasă pîinea rîvnită de mulţi
şi fără putinţă ţinerea mai departe în viaţă
a trupului meu mereu mai slăbit
din pricina hoitului tău.

...Cine te-a pus, dom'le, să te faci agent sanitar!

Poezia ciclismului

Intr'un oraş de provincie, s'a înfiinţat o societate de ciclism...

—Foarte frumos!

Unul din membrii societăţii a alcătuit şi un marş special.

— Şi mai frumos!

Numai că marşul nu este de loc triumfal cum se cade să fie un marş, ci este mai de grabă umoristic.

...Şi asta nu este tocmai frumos...

Societatea se chiamă „Săgeata". Marşul începe aşa:

„Săgeata" noastră să trăiască
Ani fericiţi şi glorioşi
Societatea să'nflorească
De biciclişti victorioşi!

Incepând cu această strofă, marşul societăţii de ciclism nu putea sfârşi decât aşa:

„Purtaţi victoria „Săgeţei"
Voinici ura, ura!
Hai, vulturi mândri, ai Silistrei,
Zburaţi! ura, ura, ura!..."

...Cu „*ura, ura, ura!...*" autorul marşului ar fi putut face încă zece strofe. Dece s'o fi oprit la strofa a doua?
Tudor Teodorescu-Branişte

O idilă literară a lui Giovanni Verga

L'Italia Letteraria publică treizeci de scrisori inedite ale lui Giovanni Verga adresate unei tinere pe care n'a văzut-o niciodată şi pe care n'a întâlnit-o niciodată. Publicarea acestor scrisori este însoţită de un studiu al d. Sabatino Lopez, prieten al romancierului mort acum câţiva ani, ca un comentariu pe marginea acestui „roman sans roman".

Intr'o zi din 1887, la Catana unde locuia, Giovanni Verga primi o scrisoare cu ştampila poştei din Triest. Era scrisă de către o tânără domnişoară, numită Maria Brusini, dintr'o bună familie burgheză. Această domnişoară „cu inima plină de poezie şi iluzii", se hotărîse să-şi colecţioneze o serie de autografe de ale scriitorilor cei mai remarcabili ai Italiei. Fiecăruia ea-i cerea câteva rânduri şi un portret. Aproape toţi i-au trimis răspunsurile dorite. Dar cel mai generos şi mai binevoitor dintre toţi a fost Giovanni Verga, care-i răspunse printr'o scrisoare întreagă.

Totuşi, Verga nu trimise şi portretul cerut. Ţinea să se încredinţeze că nu are de-aface cu o urîţenie oarecare. Mai întâi ceru portretul corespondentei sale. Maria Brusini era într'adevăr încântătoare. **L'Italia Letteraria** o arată coafată după moda anului aceluia: părul ridicat în cască şi puţin căzut pe frunte; are trăsături regulate şi plăcute, ochi frumoşi, negri şi pasionaţi. Giovanni Verga îi trimise portretul său. „Era, spune Sabatino Lopez, chiar în fotografie, cel mai frumos scriitor al timpului său".

Corespondenţa ce se stabili între ei dură nouă ani: ultima scrisoare a lui Verga poartă data 27 Noembrie 1896. Totdeauna a păstrat el secretul acestui roman epistolar. Nimeni n'a bănuit nimic, chiar Sabatino Lopez, care-l vedea de mai multe ori pe zi şi cu care era legat de o intimă prietenie.

Verga trăia la Catana, foarte retras, lângă fraţii, şi mai târziu, lângă nepoţii lui, departe de admiratori şi admiratoare, departe de orice mişcare sau viaţă mondenă. Atât cât putem şti — după Sabatino Lopez pe care-l comentează Marc Hélys în „Figaro", de unde scoatem notele acestea— în viaţa lui Giovanni Verga nu cunoaştem nici o femee. In provincia în care trăia deabia era cunoscut; nu era popular, nu căuta popularitatea, din contră, fugea de ea. Scrisorile acestea, prin urmare, ale unei femei tinere care-l admira şi care se îndreptase către el în mod cu totul spontan; scrisorile acestea ale unei prietene îndepărtate erau pentru el o rază de lumină, o distracţie, o noutate. Astfel explică Sabatino Lopez această corespondenţă care nu trebuia să ducă la nimic.

Când începu această corespondenţă, Verga intra în perioada cea mai strălucitoare a vieţii sale literare: aceea în care publică romanul epocal: **I Malavoglia** (Neamul Malavoglia), roman citit şi tradus în mai toate limbile europene. Scrisorile lui către Maria Brusini sunt pline de bunătate, de amiciţie protectoare cu încă ceva mai mult, adaogă Sabatino Lopez: „Sunt scrisorile unui om care nu se simte încă bătrân, adresate unei cititoare pe care o ştia tânără şi al cărei chip îi plăcea". Dar Giovanni Verga nu se lasă târât pe căile multiple ale sentimentului, pe care se avânta uneori tânăra Brusini. Ii vorbea în general de lucruri mărunte, de literatură, căutând să-i îndepărteze unele iluziuni tinereşti.

Nu s'au întâlnit niciodată. Giovanni Verga nu căuta să cunoască pe domnişoara Brusini. Intâmplarea făcu ca amândoi să se afle în acelaş timp în Milano. Verga voi să ducă omagii corespondentei sale, dar familia la care era adăpostită Maria Brusini nu autoriză această vizită. Apoi, unele nenorociri căzute asupra familiei Brusini, făcură să înceteze deodată corespondenţa dintre Giovanni Verga şi Maria Brusini. — G. B.

Sovietele şi religia

Printr'un decret apărut de curând, se regulează chestiunea bisericilor din Rusia sovietică în modul următor:

1. Toate grupările sau societăţile religioase, care au mai mult de 20 de membri, sunt obligate a înainta autorităţilor un tablou cu numele, adresa şi ocupaţia tuturor membrilor. Tot asemenea trebue anunţat şi localul de rugăciune sau de întrunire.

2. Grupările, societăţile sau comunităţile religioase nu pot fi recunoscute ca persoane juridice. Ele nu pot închiria biserici sau alte localuri, decât numai pe numele unui membru.

3. Nici un fel de acţiune culturală, „economică" sau misionară nu le este îngăduită. Singurul drept, ce li se recunoaşte, este de-a se întruni la serviciul divin. Prin urmare le este strict interzis a se organiza în societăţi sociale, a face slujbe religioase la bolnavi sau la nevoiaşi, a înfiinţa societăţi de lectură sau a întreprinde orice acţiune culturală.

4. O biserică nu poate fi folosită decât de comunitatea căreia i s'a atribuit. Preotul nu poate servi decât într'o singură biserică şi nu poate participa la serviciul dela altă biserică sau la alte întruniri bisericeşti.

Stendhal (Henri Beyle)

In 1842 a murit un om pe jumătate celebru, Henri Beyle. Scrisese sub pseudonimul Stendhal romane, nuvele, impresii de călătorie, de artă; trecea drept un spirit paradoxal, ironic, rece, căruia îi plăcea să scandalizeze lumea. Spunea el singur: „Voi fi înţeles în 1880". Şi a ajuns să fie. Azi e socotit ca un şef de şcoală venerat de mulţi până la idolatrie. S'a născut în 1783 la Grenoble, s'a stabilit în Italia în 1800 ca ataşat de intendenţă. Face şi campania napoleoniană în Rusia.

In 1821 e expulzat din Milan, fiind bănuit ca simpatizând cu revoluţionarii carbonari. In 1830 e numit consul la Triest. Moare în 1842. Ca om e prea puţin simpatic, necioplit şi pretenţios, Publică o istorie a picturii italene, cronici italiene (nuvele), primul lui roman Armance (1827). Dar operele care l-au făcut celebru, sunt romanele: **„Rouge et noir" şi „Chartreuse de Parme".**

Romanul, după el, trebue să descrie mijloacele prin care omul tinde să atingă ţelul său suprem: fericirea. Metoda pe care o întrebuinţează Stendhal e analiza psihologică: într'asta e în adevăr „de prima forţă". Profesiunea lui e să fie: „observator al inimii omeneşti". Scormoneşte cu cea mai ascuţită minuţiozitate motivele unui act, detaliând toate nuanţele sentimentului.

Tot ce e pictură exterioară, descriere fizică, peisaj, natură, e înlăturat din romanele lui. Ţine să scrie simplu, sec, precis. Căci acest analist e un om de acţiune: toate gustările înalte ale vieţii vin din acţiune. De aceea se complace să ne prezinte violenţele din cronicele italiene (aşa e şi nuvela Vanina Vanini apărută în româneşte în ultimul număr al **„Lecturii"** din săptămâna aceasta). Are un cult pentru Napoleon „suprema sumă de energie ce a putut reuni vreodată un om".

Eroii, pe care îi înfăţişează el în roman, sunt naturi energice până la crimă. Obiectul care-l pasionează e „studiul energiei". Nobilimea dinainte de revoluţie a murit de prea multă politeţă, manierism şi vorbărie frumoasă, incapabilă de o rezistenţă activă. După revoluţie, egalitatea proclamă dreptul meritului, talentului. In „Roşu şi Negru" eroul Julien Sorel, aruncă jos toate delicateţele şi scrupulele, intră în vălmăşagul vieţii, brutal, căutând să-şi spargă un drum: va fi zdrobit sau dominator. Omul superior devine iar un animal de pradă,—din nefericire sfârşeşte uneori, pe eşafod, ca Julien Sorel.

Stendhal prin concisia sa uscată, a contribuit violent la disciplinarea fantaziei şi prolixităţii stilului romantic.

D. D. Patraşcanu în italieneşte

In numărul din Mai cr. al revistei „Le Grandi Firme" din Roma, a apărut în versiune italienească „*Admiratorii*" din volumul UN PRÂNZ DE GALĂ de D. D. Patraşcanu.

Traducerea, foarte bună, e făcută de Doamna Venera Isopescu, soţia cunoscutului profesor de limba şi literatura română dela Universitatea din Roma, dr. Claudiu Isopescu.

Patriotism

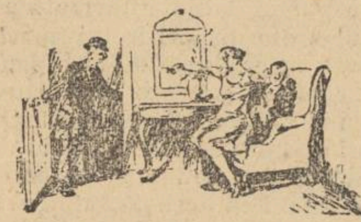

Negustorul de tablouri. — Un American mi-a oferit 100.000 de franci pentru peisajul acesta.

Clientul. — Eu n'aş da mai mult de 300 de franci.

Negustorul. — Ia-l. Nu mă îndur să las capodoperele a trece peste graniţă.

Prezenţă de spirit

Soţia. — La ora asta îndrăzneşti să te întorci acasă?

Binefacere

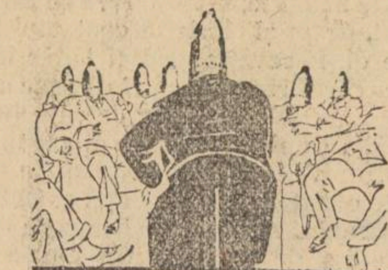

— Nu doriţi să luaţi un bilet pentru un concert de binefacere.

— In beneficiul cui?

— Concertul se dă pentru acoperirea deficitului de la ultimul concert...

Progresul dezarmării

Din spirit umanitar, vom descoperi un gaz asfixiant — care va reduce la minimum suferinţele victimelor.

Depinde

Călătorul: Domnule şef, am oare vreme să-mi iau rămas bun dela nevastă-mea?

Şeful de tren: Depinde. De când sunteţi căsătorit?

(The Passing Shaw)

Mărunte

— In cursul acestei luni vor apărea în editura „Ancora" Bucureşti volumele: *Lucrătorul Viei,* nuvele şi *Pelerina verde* de d. Vasile Savel.

— *A apărut* în editura „*Adevĕrului*" şi s'a pus în vânzare în toate librăriile din ţară „*Stafiile Dragostei*", roman de: *Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştock* şi *Alexandru Bilciurescu.*

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 446

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 23 Iunie 1929

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

George Enescu și Titu Maiorescu

Titlul rândurilor ce urmează ar putea să trezească așteptări care nu se vor împlini. De-aceia mă grăbesc să anunț de-a capul că nu este vorba să destăinuiesc nici părerile lui Maiorescu despre arta lui George Enescu, nici opiniunile marelui muzicant (în ipoteza că are vreuna), despre pontiful de pe vremuri al criticei românești.

Este vorba de cu totul altceva: de o paralelă care mi-a fost suggerată, într'o recentă imprejurare.

* * *

Sunt acum câteva săptămâni. George Enescu dădea un concert la Iași și sala teatrului Național, plină ca de sărbătoare, fremăta așteptând.

Aveam doi vecini de bancă, pricepuți în ale muzicei, care discutau aprins. Cum caut întotdeauna să mă folosesc de competența altora, acolo unde îmi lipsește mie, m'am luptat să nu scap nici o vorbă din convorbirea dealături, pe care o cam estompa pe-alocuri gălăgia sălii agitate.

— George Enescu este o decepție, spuse sentențios unul din vecini.

— Cum decepție ?... obiectă cellalt.

— Ne așteptam să fie un mare *compozitor*, — și n'a fost!

— Dar Poema română?

— Inseilare de arii populare. De sigur bine orhestrate, dar asta nu este o creație proprie.

— A scris și simfonii...

— Mai mult cu meșteșug decât cu inspirație; în orice caz sunt departe de-ale lui Beethoven sau ale altora din cei mari...

— Scrie ș'o operă: Oedip-Rege.

— Lucrează la ea de zece ani și tot n'a mai isprăvit-o.

— Ce-are-aface de cât timp lucrează ?

— Dovadă că n'are abundență.

— Atunci cum explici gloria lui universală ?

— Are alte temeiuri: ca șef de orhestră și ca executant. Aci e în adevăr uriaș. Animator incomparabil, memorie fabuloasă, violonist miraculos. Toate astea da, — însă principalul e să fii compozitor, — și compozitor mare nu este.

Conversația a fost curmată de ridicarea cortinei; larma sălii se opri și dânsa, întocmai ca o ploae torențială când încetează de-odată, lăsând încă puțin să mai picure câțiva stropi răzleți și întârziați. Câteva clipe... și în ușa din fund a decorului se proectă cunoscuta siluetă a maestrului, impregnată de-o cuceritoare modestie. După salve de aclamații urmează o tăcere absolută. Acompaniatorul cearcă clapele pianului. Enescu închide ochii, afundându-se în sine. Iși duce apoi la umăr vioara, —care-și găsește locul ca în propria-i cutie, — iar cu mâna dreaptă ridică exact arcușul în locul unde va trebui să cadă pe strune.

Un moment de respirații oprite, liniștea sălii e împinsă până la absurd.

Incă o secundă, două, și vraja dumnezeiască a început...

Concertul lui George Enescu a fost o adevărată excursie în cer. Cine nu l-a auzit niciodată, nu s'a suit în viața lui așa de aproape de tăriile albastre, oricâte rugăciuni ar ști pe dinafară și chiar dacă ar serba Paștele de două ori într'un an.

Exemplar unic de muzicant, — e tocmai pentru asta un artist original. Poate că n'a creiat compoziții propriu zise în măsura în care ne-am fi așteptat. Dar la dânsul fie ce interpretare devine un fel de compoziție personală, o naștere nouă. Să fi putut veni să-l asculte muzicanții interpretați dăunăzi: Weber, Brahms, Saint-Saëns... și de sigur ar fi exclamat ei înșiși : n'am fi bănuit noi singuri că am scris așa de adânc și de frumos! Pretutindeni, în orice operă de artă, pe lângă partea exprimată, este și o parte suggerată. Aci, în vastul domeniu al suggestiilor, Enescu își aduce larga lui complectare, de câte ori interpretează — așa cum numai dânsul poate — muzica altora.

D'apoi șef de orhestră ! Cum știe să îmbine într'o armonie supremă, glasul tuturor instrumentelor, făcându-le pe fiecare să producă până la maximul puterilor și totodată să se insereze în țesătura ansamblului cu precizia fatalității!

Concertul s'a prelungit mult peste marginile programului. Entusiasmul sgomotos al publicului ce nu se putea despărți cu ușurință, a făcut din concertul lui Enescu — care acorda neobosit suplimente — o desfătare în felul unui concert de privighetori, într'o dumbravă: ceva fără pauze și fără termen...

Printre acei care aclamau cu un delir mai sălbatec, era și vecinul meu, care de sigur își uitase de toate obiecțiile..

* * *

Pe drum, spre casă, mulțumindu-mă să-mi trăesc impresiile, fără a le diseca, m'am pomenit de-odată că îmi isbucnește în minte numele lui Titu Maiorescu.

Abia atunci mi-am instalat reflecția în locul beatitudinii, și mi-am dat seama că această evocare aparent disparată nu era streină de evenimentele serii.

Există un paralelism între George Enescu și T. Maiorescu. Titu Maiorescu a rămas într'o privință un fel de *enigmă*. Cine l-a cunoscut a rămas cu amintirea unei personalități covârșitoare și cu toate că a fost mai mult tâlmaciul cugetării altora, a dominat superior și olimpic, peste alte capete, care au fost mai creatoare decât spiritul lui.

Imi amintesc de revolta cu care îmi vorbea acum câțiva ani la Iași, unul din cei din urmă supraviețuitori de la seratele Junimii.

— Sunt indignat, îmi spunea el, când văd tendința de-a pune astăzi pe Conta și Xenopol mai sus de Maiorescu.

— Au creat o filosofie proprie, obiectam eu cu sfiiciune.

— Ia lasă-mă cu filosofia proprie... Eu i-am văzut pe toți la Junimea. Ce mititei erau pe lângă Maiorescu! Când lua el cuvântul și lămurea o chestiune încurcată, cine mai cuteza să adaoge o vorbă și cine se măsura acolo cu superioritatea lui?

Dar osebit de aceste mărturisiri răzlețe, rolul lui Titu Maiorescu în evoluția culturală a țării apare considerabil. Fără să fi avut puteri bogate de creație (uneori folosirea ideilor altora i-a adus din partea adversarilor chiar învinuirea de plagiat), manifestările lui au avut atâta răsunet și înfățișau o așa perfecțiune, încât personalitatea sa lua câteodată proporții de supraomenesc.

Taina?

Ca și George Enescu, era în domeniul său, un interpret amețitor, un executant prodigios. Ș'apoi ce unic șef de orchestră, capabil să trezească energiile cele mai rebele, să le coordoneze, să le însuflețească într'un magnific ansamblu de renaștere culturală!

In fața acestor ipostaze ale spiritualității sale dominante — cu înfățișări de vultur care planează în azur — cine mai stătea să se întrebe, fermecat de-atâta vrajă, câte idei noi a adus Maiorescu, și dacă alții n'au adus mai multe decât el?

Șeful Junimii rămâne stăpânitorul unei întregi epoce culturale, după cum Enescu rămâne până astăzi încarnarea supremă a geniului nostru muzical.

Acei care nu pot face ca ei, — să scrie opere originale...

I. PETROVICI

Premiile naționale de literatură

Comisiunea însărcinată cu acordarea premiilor naționale de literatură, întrunită sub președenția ministrului artelor, a acordat premiul anual pentru poezie d-lui Alexandru Davilla și premiul pentru proză d-lui Liviu Rebreanu.

Notița laconică din ziare ne spunea că cei doi laureați au întrunit toate voturile afară de votul d-lui Mihai Codreanu care a susținut pe Arghezi și Galaction.

Surpriza premiilor de anul acesta o oferă fără îndoială d-l Davilla. Autorul lui „Vlaicu Vodă" a survenit, veritabil „outsider", în ultimul moment. Nici-un pronostic nu-l indicase. Nimeni, în public, nu credem că se va fi gândit la el. Și foarte puțini dintre scriitori. „Vlaicu Vodă" este, fără îndoială, o piesă sortită să rămâie în repertoriul teatrelor noastre naționale. Are merite. E solid construit, acest „Vlaicu Vodă". Se cunoaște că autorul piesei a fost om de teatru. Știe să menajeze efectele, să aranjeze situațiile, să tragă cu dibăcie sforile artei dramatice. Versurile sunt sonore, largi, clare. Se aud cu plăcere. Se citesc mai greu. Dealtfel orice piesă de teatru în versuri sufere aceeaș depreciere la lectură. „Vlaicu Vodă" mai mult, poate, decât altă piesă. E o piesă istorică. Piesele istorice devin tot mai rare. Curând vor deveni gen mort, ca epopeea. Arta, în general, și mai ales teatrul, sunt tot mai mult în căutare de prezent, adică de contemporan.

Acestea nu sunt motive de nepremiere a lui „Vlaicu Vodă". Piesa aceasta oferă alte particularități, prin situația ei. E *singura* operă a autorului. Te gândești la Caragiale scriind *numai* „Scrisoarea pierdută", la Rostand compunând *numai* pe „Cyrano"... Lucrul apare cu neputință. Totuș Hérédia a scris numai o sută și ceva de sonete și a fost membru al Academiei. Dar o sută și ceva de sonete ca ale lui Hérédia cântăresc altfel decât o piesă istorică, foarte teatrală, foarte bine condusă, cu versuri clare și ușoare, care e numai bună, și atât.

Premiul național este făcut să încununeze o activitate. Asta presupune oarecare vârstă din partea premiatului. D-l Davilla întrunește această condiție. Și, pe urmă, fecunditatea nu poate fi o condiție indispensabilă pentru acordarea unui premiu. Și autorul lui „Vlaicu Vodă" este o excepție.

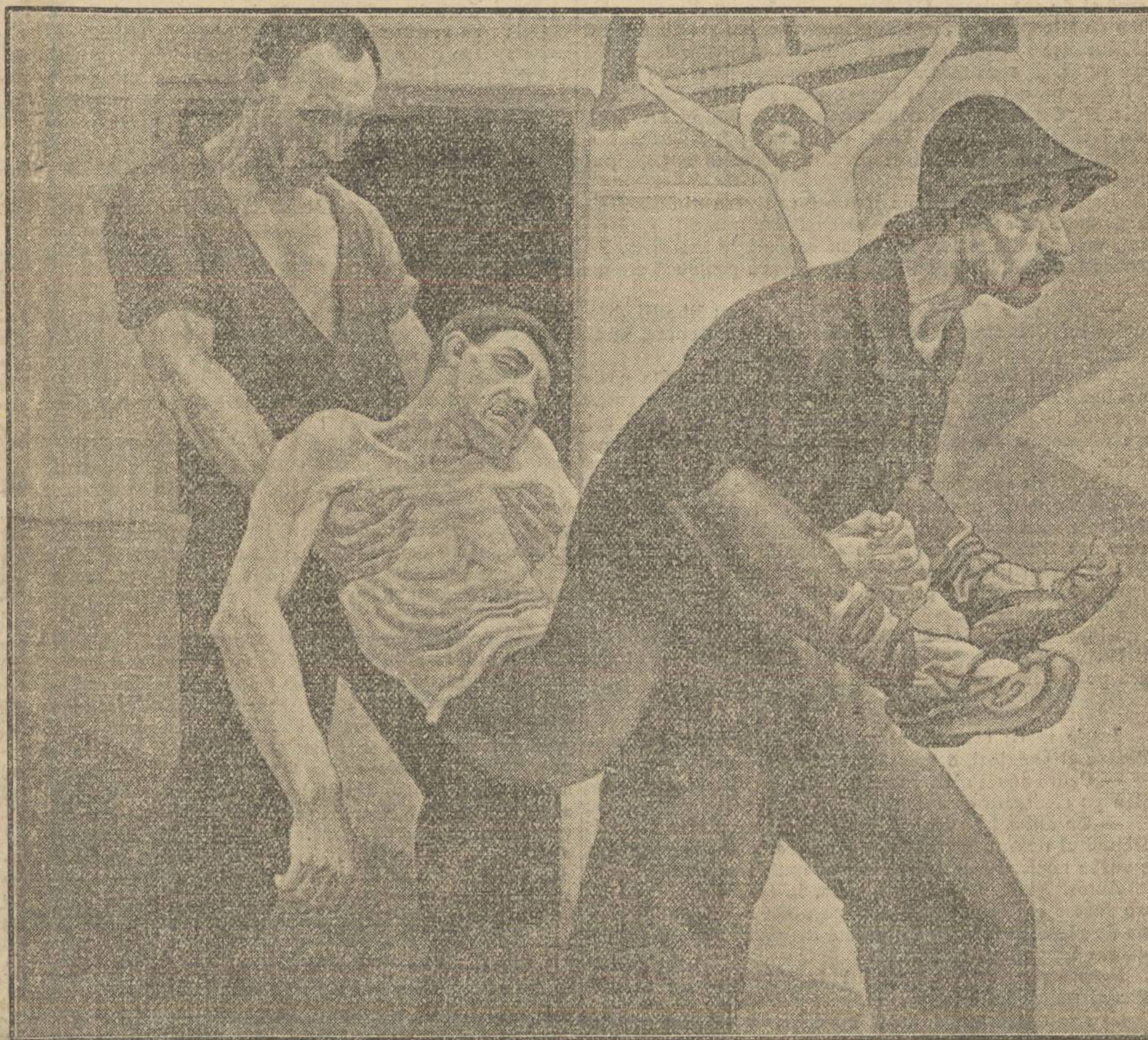
Ne gândim de pe acum ce „excepție" ar putea să se mai prezinte la anul... Nu, la anul nu mai poate fi vorba de excepții. Nu mai sunt. La anul premiul național de poezie trebue acordat lui Arghezi (și ceva mai târziu lui Bacovia) — sau dacă nu, să nu se mai acorde nimănui.

Laureatul prozei, d-l Liviu Rebreanu este fecundul și cunoscutul romancier al „Pădurii spânzuraților". Romanul acesta e, poate, cel mai bine construit din literatura română, și e de o putere emotivă rară. D-l Rebreanu nu mai are nevoie de nici o recomandație, de nici o reclamă. Premiul național i se cuvenea, ca o ultimă consacrare. Il merită, fără nici o contestare.

O singură observație, doar. O constatare de fapt. In decernarea premiilor naționale intră, am mai spus, și condiția unei „activități complecte". Adică oarecare considerații de vârstă, de vechime (în sensul gradelor în armată, a promoției). D-l Galaction e o promoție mai veche decât d-l Rebreanu. „Bisericuța din răzoare" e din 1913. Juriul acordând d-lui Rebreanu premiul înaintea d-lui Galaction a neglijat puțin această considerație. Dar, în sfârșit, un an mai curând sau mai târziu... Păcat că nu s'a putut tranșa chestiunea acordându-se premiile, pentru doi ani, la amândoi deodată. Alegerea d-lui Rebreanu este cea mai fericită pe care putea s'o facă juriul premiului național.

După cum, la anul, alegerea d-lui Galaction va *trebui* făcută numai decât. Ori, dacă nu, repetăm, la anul să nu se mai acorde nimănui premiul.

AL. A. PHILIPPIDE

Lazăr Zin — Din colecția d-lui ministru Al. Vaida-Voevod — Minerii

Figuri din antichitatea clasică

Seneca

I.

Lupta dela Ilerda luase sfârșit. Legiunile lui Pompei, istovite de sete și măcel, erau în mare parte prinse de învingători sau risipite. La adăpostul unei stânci zăcea un soldat care-și rezemase de braț capu-i sângerat.

— Cum se duce gloria ta, o scumpă Spanie! Invinsă după moartea lui Sertorius, credeam că vei reînvia sub Pompei, și iată-te acum nimicită cu totul!

In gemete crude vorbele-i se sfârșiră și luptătorul muri cu regretul de a-și fi văzut patria-i iubită răpusă de puterea lui Caezar.

De-ar fi știut el că după câteva zeci de ani, această Spanie nu numai că va reînvia, dar că, prin spiritul ei va stăpâni chiar Roma timp de aproape un veac! De-ar fi știut că din orașul Corduba se va zămisli o nouă mărire a Spaniei! In adevăr, dacă acest soldat ar fi avut halucinația unei preotese celtice, ar fi putut vedea cum din umilul oraș spaniol s'au ridicat doi vulturi și și-au luat sborul către Roma. Când au ajuns deasupra cetății eterne, s'au prefăcut în două fulgere care au luminat îndelung nu numai capitala, dar aproape tot universul. Acești doi vulturi vor fi Seneca retorul și fiul său Seneca, filosoful.

Lucius Anaeus Seneca

Glorie nepieritoare își câștigase cel dintâi prin oratoria lui, chiar din Spania. Nimeni nu vorbea mai bine ca el și concetățenii săi, plini de admirație îi înălțaseră imnuri de laudă și statui de aur. Dar Seneca nu putea fi mulțumit. Discursurile lui măestrite, presărate cu metafore și antiteze sclipitoare, cereau urechi mai fine pentru a fi ascultate. Cine le-ar fi putut gusta și aprecia mai bine decât urmașii lui Aeneas?

In Roma lui Tiberiu, sbuciumul pasiunilor și ciocnirile ideilor de tot felul se perindau neîntrerupt. Ca într'o vastă căldare de alchimist se amestecau și clocoteau acolo cugetările filosofice din toată lumea, discursurile celor mai vestiți retori și feluritele inovații ale unei civilizații întregi. Această vâltoare magică, în care atâtea genii se scufundaseră sau se înălțaseră, plutind triumfătoare prin curcubeul de culori al undelor, îl atrăgea în mod irezistibil și pe Seneca. Cu hotărârea-i de spaniol, într'o bună zi s'a decis să se strămute la Roma. Când și-a anunțat familia că vor părăsi pentru totdeauna Corduba, toți s'au simțit cuprinși de jale. Plângea Helvia căsuța-i scumpă și pe nații-i dragi, jeleau bătrânii sclavi locurile unde se născuseră și trăiseră, dar dintre toți ai casei, numai micul Lucius se înveselise și bătuse din palme ca la un spectacol. De când se gândea și el să vadă Roma cea minunată spre care-l purtau mereu visurile-i de copilandru doritor de petreceri și de emoții noi. „Degeaba sunteți triști, zise el celor din juru-i, oriunde mergem, sufletul îl luăm cu noi. Gândiți-vă că nu sunteți cetățeni nici ai Spaniei, nici ai oricărei alte țări, ci ai universului întreg. Prin urmare oriunde ne vom duce, aceiași rămânem".

Toți îl priviră uimiți și bătrânul Seneca îl întrebă:

— Sunt ale tale vorbele acestea, sau le-ai citit undeva?

— Nu știu, răspunse Lucius și rămase gânditor.

II.

La Roma, societatea mondenă și elegantă își dădea, dela o vreme, întâlnire în toate joile la școala de retorică a bătrânului Seneca. Toți admirau discursurile retorului spaniol și nu-i încânta atât arta, cât vioiciunea și grandoarea cu care erau exprimate. Dar mai presus de toate, admirau pe tânărul Lucius care stând lângă tatăl său, săgeta cu privirile-i vii și pătrunzătoare oamenii și mai ales femeile. In adevăr, era plin de viață, ca unul în ale cărui vine curgea sângele cald al Iberiei, menit parcă să primenească pe acela rece și blazat al Romei. Tânărul acesta era plin de erudiție, era bogat și aducea în capitala imperiului ceva cu totul nou: un temperament focos aci expansiv și vesel, aci trist și de o melancolie copleșitoare.

Lucius Anaeus Seneca anunța de timpuriu ce avea să fie mai pe urmă.

—Domina, grăise într'o dimineață pedagogul spăimântat către Helvia. Domina, vino de grabă în camera tânărului meu stăpân!

Și mama alergase spre a găsi în sala de lângă odaia fiului, un morman de perne de purpură și de obiecte de preț. Când deschise ușa camerei lui, Lucius dormea pe mozaicul gol, având la căpătâi o oală cu apă și o bucată de pâine.

Așa se hotărâse să trăiască de aci înainte viitorul filosof.

(Continuarea in pag. II-a)

Pe o tăbliţă de ceară, bătută în cuiul unui perete, scrisese acest vers al lui Vergilius:

„Indrăzneşte, tu oaspe şi dispreţueşte bogăţiile, închipuindu-ţi că şi tu eşti demn de a fi zeu!"

Sub imboldul filosofului pithagorician Sotion, Seneca se hotărîse să trăiască întocmai ca un adevărat discipol al lui Phitagora.

In curând însă, se schimbă. Sănătatea-i şubredă nu-i mai îngăduia acest capriciu . Şi viaţa lumească îl atrase din nou. Mai mult decât atât: după moartea tatălui, care cu toată gloria-i, trăise oarecum retras de curte şi de influenţele ei, tânărul Seneca începu să viziteze cu ardoare cercurile palatiste. Favoriţii lui Claudius erau încântaţi să asculte predicile morale ale acestui tânăr stoic, plin de vervă şi de entuziasm. Da, Seneca, după ce audiase o mulţime de filosofi se hotărîse definitiv pentru stoicismul lui Attalus. Spre marea întristare a tatălui său, care voise să-l facă retor, şi spre marea durere a mamei sale care dorea să-l vadă un om paşnic şi aşezat, Seneca se făcuse filosof stoic. El, Omul bogat şi adulat de elita Romei, el, eruditul, care încânta mai ales pe femei cu verva-i plină de foc, îmbrăţişă o sectă filosofică ce predica dispreţul bogăţiei, al gloriei şi al stăpânitorilor.

Impăratul şi curtea din Roma nu priveau niciodată cu bunăvoinţă pe aceşti filosofi bărboşi şi zdrenţuiţi care de fapt, prin predicile lor, le făceau o opoziţie îndârjită. Pe Seneca însă îl tolerau, ba încă îl şi iubeau pentrucă era un stoic în felul lui.

— Iată, vine filosoful cel suspect! ziceau liberţii dela Curtea lui Claudius, când vedeau venind pe Seneca, strălucind de purpură, de aur şi de parfumuri.

Dar când începea să predice, el vorbea cu atâta pasiune, încât toţi îl ascultau uimiţi, uitând că cel care predica dispreţul bogăţiilor, avea averi numeroase, uitând că cel care dispreţuia gloria şi nobleţea, se mândrea întodeauna cu ele.

„Fugiţi de spectacole, fugiţi de mulţime. Nimic nu este atât de păgubitor pentru bunele moravuri, ca spectacolele. Când te întorci dela ele, devii mai ambiţios, mai crud şi mai neomenos fiindcă ai stat între oameni". Când predica se sfârşea, bărbaţii uitau să mai zeflemisească pe acest stoic suspect, iar femeile îl priveau cu admiraţie neascunsă. In deosebi o privire pătimaşe se pironea neîncetat asupra lui şi nu-l mai slăbea până la sfârşit. Agripina, văduva nobilului Domitius şi nepoata împăratului Claudius iubea şi admira pe stoicul venit dela Corduba.

III.

Intr'o zi de toamnă, se apropie de ţărmul stâncos şi sălbatec al Corsicei, o galeră a statului roman.

— Ce mi-aduci aici? întrebă vameşul cel bărbos şi grosolan pe căpitanul corăbiei.

— Un animal foarte curios! i se răspunse. Un filosof. Strălucitul nostru împărat ţi-l dărueşte cu tot bagajul său de vorbe goale. Păstrează-l cât mai mult în insula ta!

Astfel îşi făcu apariţia Seneca, în insula depărtată în care fusese exilat. Ce-l adusese pe acest rafinat al Romei plin de glorie şi fericire în această insulă aproape deşartă? Desigur intrigile Messalinei!

Seneca şi-a suportat exilul în chip curagios. Nu a plâns şi nu s'a jelit ca Ovidiu.

„Nu te descuraja, scria el mamei sale, că sunt aşa de „departe ! Oriunde ne aflăm acelaş pământ, acelaş cer, ne „privesc pe toţi. Gândeşte-te că nu sunt singur: Am cu „mine amintirea voastră, a celor iubiţi şi mângâierea filo„sofiei. Tu iarăşi gândeşte că nu eşti singură: ai cu tine „pe toţi ai noştri cari ţi-au rămas!" Aceste încurajări nu-l împiedicau însă de a mângâia astfel pe libertul Polybius, unul din favoriţii lui Claudius:

„Ca să te mângâi de pierderea fratelui iubit, mai este „un mijoc foarte eficace. Oridecâteori te prinde dorul de „el, priveşte în faţă pe divinul împărat. Chipul lui, care „străluceşte mai luminos ca soarele te va mângâia de pierderea fratelui!".

Ce linguşire plată pentru a fi rechemat graţie acestui favorit la Roma! Şi ce platitudine şi mai mare când după moartea lui Claudius, Seneca îşi răzbună în contră-i printr'o satiră în care Claudius este schimbat într'un dovleac!

Chemat, după 8 ani de exil la Roma de către Agrippina, Seneca este însărcinat cu educarea tânărului Nero. Iată-l pe filosof în culmea gloriei sale pământeşti! Din exilatul Corsicei, devine primul curtean al Romei. Favorit al împărătesei şi al tânărului prinţ, averea-i creşte deopotrivă cu gloria-i. O provincie întreagă, Britania, îi este datoare. Cămările sale gem de obiecte de preţ iar în grădini dă ospeţe somptuoase. Pentru o clipă, stoicul se schimbă cu totul în curtean şi om de lume. Se schimbă cu totul? E exagerată această afirmare. Să nu uităm că chiar în aceste clipe Seneca scrie o întreagă operă de îndemn spre milă şi bunătate pentru împărat. Să nu uităm iarăş că cei cinci ani dela începutul domniei lui Nero, au fost anii unei domnii blânde datorită influenţei lui Seneca. Atunci însă când înrâurirea învăţătorului a scăzut, discipolul şi-a dat pe faţă toată cruzimea ce moştenise dela un întreg şirag de înaintaşi smintiţi şi detracaţi. Când Seneca a văzut că Nero păşeşte din ce în ce mai mult pe calea crimelor care nu-şi mai găseau sfârşit, şi mai ales după moartea lui Burrus, s'a îndepărtat cu totul de Curte şi de Nero. Acolo unde luase loc un Tigelus, nu mai putea să stea un Seneca.

IV.

In grădina unui palat dela marginea Romei, vom vedea de aci înainte plimbându-se cu paşi rari, pe un bătrân slab şi gârbov. Poartă o tunică şi o togă lipsită de eleganţă. Părul îi e încâlcit, barba îi e nerasă. Cine ar putea recunoaşte în acest bătrân pe strălucitul şi elegantul Seneca de altă dată?

Numai glasu-i mai aminteşte de ce a fost odinioară. Vorbeşte cu căldură şi cu convingere tinerilor care îl însoţesc. In deosebi, se adresează unuia care-i stă mai aproape şi-i cată mai cu drag în ochi.

„Ascultă scumpe Lucilius, ia pildă dela mine şi dis„preţueşte tot ce e omenesc! Căci ce este omul în reali„tate? Un vas isbit de toate părţile, slăbit de toate păr„ţile. Un corp neputincios, despuiat, neînarmat prin însăşi „firea lui în luptă cu viaţa, având totdeauna trebuinţă de „ajutorul altuia şi svârlit la orice schimbare a norocului. „Şi mirosul, şi gustul şi osteneala şi vegherile şi băutura „şi mâncarea, fără de care nu poate trăi, îi sunt la fel adu„cătoare de moarte. Oriunde se îndreaptă, află numaidecât „că e neputincios".

Tinerii toţi îl ascultă şi-l adoră. Tuturor le stă vie în minte scena care avusese loc cu doi ani înainte între Seneca şi Nero. Invăţătorul venise la fostu-i discipol şi i-a grăit astfel: „Te rog împărate să-ţi iei toate favorurile şi bună„tăţile depe mine. Renunţ şi la avere şi la slavă şi la tot, „te rog numai atât: să mă laşi să trăesc în retragere şi sin„gurătate. Nero l'a privit o clipă uimit şi a dat din umeri.

— Bătrânul e nebun. Stoicismul i s'a urcat de-abinelea la cap.

— Te înşeli, i-a şoptit Tigeliu, e mai cuminte decât oricând şi se pregăteşte să te doboare depe tron.

Şi curteanul favorit îi înşiră pasagii întregi scoase în chip anume din numeroasele scrieri ale filosofului.

— Iată ce spune în dialogul despre liniştea sufletească, în cel despre mânie şi în mângâierea către Marcia şi în cel despre viaţa fericită şi chiar în cel despre milă adresat Ţie! In toate îndeamnă la dispreţul de viaţă, de glorie şi de bogăţie. Or, ce eşti tu, divinule, decât viaţa şi gloria acestei lumi?... Şi ce mai spune încă în scrisorile către prietenul său Lucilius?... Sub masca cultivării virtuţii, predică răsvrătirea contra puterii tale! Să-l supraveghem, divinule, căci e primejdios!

Şi „divinul" l'a supraveghiat şi l'a urmărit pe acest om, care era cea mai frumoasă podoabă a imperiului său.

Retras de lume şi de Curte, desfăcîndu-se de orice plăcere lumească, Seneca devenise cel mai influent şi mai cu vrajă propagandist al virtuţii. Numai creştinismul primitiv ne mai poate da exemple de atâta ascetism şi renunţare. Şi ce frumoase idei va răspândi în juru-i acest fost curtean pocăit!... Pentru el, toţi oamenii sunt fraţi, chiar şi sclavii. „Am aflat cu plăcere, Lucilius că tu trăeşti într'un mod „foarte familiar cu sclavii tăi. Acest lucru face cinste în„ţelepciunii şi culturii tale. Nu sunt oare aceşti sclavi din „aceiaşi sământă caşi noi? Nu trăesc sub acelaş cer, nu res„piră acelaş aer?" Ce frumoase cuvinte! Cei care făceau pe Seneca prieten cu apostolul Pavel, nu exagerau prea mult. Anii dela 62 şi până la 65 au fost anii de disgraţie şi de renunţare ai lui Seneca. Au fost în acelaş timp şi anii cei mai glorioşi şi mai frumoşi ai vieţii sale. Atunci filosoful a trăit după cum a predicat. Dispreţul bogăţiilor şi cultivarea virtuţii, veşnicul îndemn spre bine, iată ce a predicat el mereu. Tot tineretul Romei i-a citit de aci înainte cu ardoare şi nesaţiu orice scria. Non multa, sed multum. Această maximă se potriveşte foarte bine lui Seneca. In cei trei ani dela sfârşitul vieţii a dat tot ce nu putuse da în restul ei.

Când dar, centurionul, însărcinat de Nero, a intrat în casa filosofului şi i-a vestit că e condamnat la moarte, nici un nerv nu s'a clintit pe chipul lui senin.

— Şi la ce fel de moarte sunt condamnat? a întrebat.

— Divinul, ca o ultimă favoare, te-a lăsat să ţi-o alegi tu.

Şi atunci, cum ne grăeşte istoricul Tacit, bătrânul filosof a cerut să i se dea voe să-şi scrie testamentul. Dar aceasta refuzându-i-se, a grăit către prietenii din jur: „Deoarece nu mi se dă voe a-mi face testamentul, vă las ca ultimă danie pilda „Vieţii mele!" Pe urmă hirurgul i-a deschis vinele dela mâini şi acelaş lucru a făcut şi tinerei sale soţii, care voia să moară odată cu dânsul. Fiindcă sângele curgea prea încet din vine şi ca să nu-şi chinue tovarăşa de viaţă prin vederea suferinţelor, a cerut să fie dus în altă cameră.

Moartea venea însă prea încet, chinurile erau prea mari şi atunci a fost transportat într'un bazin cu apă caldă.

Intrând în el, a stropit cu apă pe cei din juru-i spunând aceste din urmă cuvinte: „In cinstea lui Jupiter, liberatorul". Şi-şi dete sfârşitul senin şi liniştit, aşa cum trăia în ultimii ani.

Astfel se stinse acest geniu la vârsta de 61 ani. A scris şi a predicat la început cu vorba, la urmă şi cu fapta. Filosof şi mai ales pedagog al generaţiei din timpul său şi al celor de mai târziu, el va rămâne una din gloriile Romei.

După patru ani dela moartea învăţătorului, a murit şi discipolul său imperial. Dar dacă bătrânul preceptor şi-a dat sfârşitul într'o bae de apă caldă, discipolul a pierit într'o bae de sânge.

I. M. MARINESCU

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

S'a deschis vechea
Boiangerie şi Curăţătorie Chimică
B. AFTALION
CALEA MOŞILOR No. 160 (colţ cu Bulevardul Carol) Tel. 372/59
SUCURSALE: Şerban-Vodă, 11 —— Ştirbei-Vodă, 55 —— în câteva zile: Dudeşti, 29

Se vopseşte	Se curăţă	Se calcă
fire şi stofe de lână, bumbac, mătase naturală şi vegetală, toalete şi costume toate culorile şi din culori închise în culori deschise. Paiuri, fetruri etc.	chimic cu desinfectare şi desodorizare: haine, rochii, perdele, pluşur, covoare, etc. etc. etc.	hainele cu maşinile americane speciale pentru păstrarea fasonulu

Orice lucrare se execută în 3 ZILE, Casă fondată în 1891

Caleidoscop intelectual

Muzica în ceaţă

La ultimul concert al Societăţii Filarmonice din Londra s'a remarcat din nou acel ciudat compozitor, **Sibelius,** prea puţin cunoscut pe Continent, autorul unor lieduri de ocazie, destul de banale, dar şi a unei **Simfonii în la minor,** socotită o capodoperă a muzicii moderne. Noua lucrare simfonică a lui Sibelius, **Tapiola,** care e zeul pădurilor în mitologia finlandeză, a pus din nou în discuţie originalitatea compozitorului care lucrează cu nuanţele cenuşii şi impalpabile ale atmosferei londoniene. E o muzică'n ceaţă şi gândirea muzicantului, printr'o orhestraţie potrivită — întrebuinţarea instrumentelor cu timbru foarte depărtat unul de altul, disonanţe isbitoare prelungi, în suspensia cărora se crează altă armonie — se reliefează până la a face din Sibelius unul din cei mai subtili orhestranţi ai vremii noastre.

Am spus că e prea puţin cunoscut în Europa — şi nu poate fi o scuză pentru nimeni. Sibelius şi-a păstrat până acum gloria londoneză, din lipsa noastră de curiozitate artistică. E drept că nu e prea cunoscut nici la Paris... E un motiv să nu fie cunoscut nici la Bucureşti?... Şi nu s'ar putea, asemenea altor Capitale — precum Varşovia, care a reprezentat pentru întâia oară o piesă de Bernard Shaw — să oferim de aci înainte şi noi Parisului sau Berlinului noutăţi artistice europene?...

Tânărul dramaturg Leon Tolstoi

Avem posibilitatea să dăm o pildă de acest fel, numaidecât, din evenimentele artistice ale săptămânii.

Teatrul municipal din Düsseldorf, care nu e oraşul cel mai mare şi nici cel mai important din punct de vedere cultural al Germaniei, reprezintă într'o punere în scenă excelentă, o piesă a lui Lew Tolstoi — accentuăm, a marelui Lew Tolstoi, profetul dela Iasnaia Poliana, nu a vre-unuia din fiii sau din omonimii lui — **pentru întâia oară.**

Piesa, o comedie intitulată **Căsătoria Liubocicăi,** îşi are romanul ei. Scrisă pe vremea când autorul avea numai treizeci şi cinci de ani, a fost prezentată Teatrului Mic din Moscova. A intervenit cenzura care, din motive rămase până azi necunoscute sau din principiul general că toţi ştiutorii de carte din Rusia erau, în timpul Ţarului Nicolae al II-lea, indivizi suspecţi, a interzis reprezentarea comediei. Manuscrisul s'a pierdut. Tolstoi nu s'a mai ocupat de el — şi l'a uitat cu desăvârşire. Alte probleme începuseră să-l preocupe. După moartea scriitorului, s'a găsit între manuscrisele lui o copie a piesei, care a fost publicată.

Căsătoria Liubocicăi e o admirabilă comedie şi în acelaş timp un important document asupra stării de spirit a autorului la acea vârstă. In timp ce Turghenev în „Părinţi şi copii" se alimenta cu duhul anarhic care a bătut de-apururi stepele ruseşti, Tolstoi lua în derîdere, în comedia amintită, răzvrătirea copiilor împotriva tradiţiei familiare şi îndeosebi căsătoria domnişoarei Liubocica, independentă într'atât încât pleacă în călătorie de nuntă, fără a binevoi să-şi mai anunţe părinţii.

La Düsseldorf succesul comediei a fost mare nu numai din pricina actualităţii subiectului, dar şi prin caracteristicile vii şi relieful puternic al personagiilor.

Imaginaţia în arendă

Nu ştiu dacă urmaşii marelui scriitor au vre-un drept asupra acestei comedii şi nici nu ştiu dacă au vre-un merit în descoperirea valorii ei dramatice. Dacă Tolstoi ar trăi ştiu sigur însă că drepturile lui ar fi apărate cu o străşnicie de garanţia căreia ne convinge rezultatul congresului autorilor şi compozitorilor ţinut zilele trecute la Madrid. Federaţia internaţională a autorului a fost salutată în numele guvenului spaniol de d. Valur, director general al poştelor, marele scriitor Miguel de Unamuno fiind mai puţin preţuit de actualul guvern spaniol.

S'a adoptat o rezoluţie care priveşte furtul direct al produselor imaginaţiei, fără plata vre-unei arende, precum şi modalitatea represaliilor, fiecare ţară rezervându-şi dreptul de a pedepsi pe vinovat.

Furtul direct a eşit însă din modă. Azi se fură mai subtil şi cu o mai mare delicateţe. Nimeni nu pune pe masă un exemplar din operele complecte ale lui **Goethe,** ca să copieze pe **Faust,** cuvânt cu cuvânt, şi să iscălească **Ion Delafeteşti....** Azi te „inspiri", te „informezi", „studiezi" şi lucrezi în „stilul" în „ritmul" vremii.

Şi nu adevăraţii creatori, care şi au dificultăţile şi asprimile lor de gândire şi de expresie, ci adevăraţii imitatori dobândesc gloria şi mai cu seamă banii de care au nevoe.

La congresul Federaţiei internaţionale a autorilor, de la Madrid, România a fost reprezentată prin cei doi cumaţi de mare talent, d-nii Liviu Rebreanu şi Mihail Sorbul.

Scriitorii la radio

Şi vom încheia cu felul în care sunt, nu preţuiţi sau subpreţuiţi, dar furaţi de-adreptul scriitorii, când cad în gustul domnilor de la serviciul de radiodifuziune din Paris. Nuvele, schiţe, articole, poeme, dialoguri, toată producţia literară a timpului, confiscată de Radio-Paris, se duce — cum se spune la noi — pe vânt... Autorii au protestat.

Au protestat şi împotriva intenţiei de a se trece **Oficiul de Radio-difuziune** la Ministeru de Interne, şi a obligaţiei ca textele să fie revăzute, înainte de transmisie, de d. Prefect de Poliţie, care nu este totdeauna un La Rochefoucault... „Confederaţia Muncii Intelectuale" din Franţa cere ca Oficiul de Rtdio-difuziune să fie trecut la Ministerul Instrucţiei Publice.

Deşi Radio-difuziunea în România e în legătură oficială nu cu Ministerul Instrucţiei, ci cu Ministerul Comunicaţiilor, de data acesta ar putea lua Parisul de la Bucureşti o frumoasă lecţie de europenism!

Un premiu de aur

Cu titlu de sugestie pentru Europa, unde au apărut, până azi, victimele sublime ale celor mai înalte creaţii artistice pe care le cunoaşte civilizaţia omenească, vom cita un eveniment artistic din America de Sud. Premiul naţional argentinian de literatură a fost acordat romancierului **Hugo Wast.** Opera sa literară are desigur, poate nu numai pentru caii care pasc în Pampas, o semnificaţie specială. Dar şi mai specială e semnificaţia cifrei premiului, care se ridică la **5.250.000 lei,** în anul în care Academia Franceză oferă un premiu literar de 10.000 de franci, iar Academia Română, după matură chibzuinţă, un premiu de lei 4000.

Nu se teme guvernul din Argentina că tânăra republică sud-americană ar putea fi la un moment dat invadată de toţi scriitorii Europei — momiţi de fantasticul premiu?... Limba argentiniană nu e prea grea şi poate, în Argentina, nici principiile critice....

F. ADERCA

Rudyard Kipling

Unul dintre cei mai cetiţi scriitori ai Angliei, este fără îndoială Rudyard Kipling.

Patrick Thompson publică un portret al acestui mare scriitor, rezumând viaţa şi lămurind preocupările sale particulare.

Rudyard Kipling a început să scrie la 13 ani. „Femeia lui Job" a fost prima lui carte; urmă apoi „Gândurile unui condamnat la moarte". In sfârşit, la 26 de ani era celebru. Cărţile lui se vindeau ca pânea caldă. Astăzi Kipling are 62 de ani, şi fuge de ziarişti, de amatorii de autografe, de paraziţii gloriei, de femeile de lume şi de toate prilejurile de a se arăta în public.

Desigur, el nu priveşte cu plăcere vânzarea ediţiilor lui cu preţuri fantastice.

Intâlnim adesea la teatru şi în cercuri literare pe Galsworthy, pe Arnold Benett, pe H. G. Wells. George Bernard Shaw, unul dintre cele mai pitoreşti personagii ale Londrei, e gata oricând să se avânte în presă. Chiar Sir James Barrie este întâlnit foarte des în Londra.

Dar dacă toată lumea cunoaşte numele lui Kipling, nu sunt, în schimb, prea mulţi englezi, care ştiu unde locueşte, şi încă mai puţin acei care l-au văzut. El vine la Londra numai ocazional, la cine ştie ce reuniune mondenă, la vre-un *garden-Party* regal, la vre-un matsch anual între Eton şi Harrow — sau ca să ia masa cu vărul său, fostul prim-ministru Baldwin.

Kipling fuge de toate restaurantele la modă şi de marile hoteluri şi când vine la Londra locueşte într'un han din strada cea mai depărtată de Picadilly. De când era să moară dintr'o pneumonie, Kipling pleacă iarna în ţările calde, în Egipt, în Africa de Nord, în Indiile Occidentale sau în Argentina, ţări frecventate de o societate mijlocie din care şi el face parte şi pe care o adoră.

In ceeace priveşte politica, a rămas un conservator hotărît, un înverşunat imperialist, şi un intolerant în privinţa radicalilor.

Dar, izolarea în care trăeşte stârneşte curiozitatea şi măreşte interesul pentru cărţile lui.

Un exemplar al unei lucrări din ediţia „Tauchnitz", publicată în 1897, pe care-l dăduse unui prieten, s'a vândut mai dăunăzi cu o sumă fantastică. Autografele lui valorează o avere. Manuscrisele scrise la maşină, dar cu corecturi pe margini, sunt foarte căutate. Sunt căutate chiar chitanţele de vin pe care le semnează pe vapor. S'a înfiinţat o societate Kipling, pentru a-i sărbători amintirea.

Când deveni celebru şi bogat, îşi cumpără o proprietate la Rottingdean, unde se crezu în siguranţă şi linişte. Calea ferată se opreşte la zece kilometri depărtare de acest loc; nu exista cinema în sat şi foarte puţină lume la han. Dar câţiva mondeni au descoperit ascunzătoarea.

Kipling pleacă spre un alt sat, Burwah, dar nici acolo nu-şi găsi liniştea dorită.

O mulţime de Americani staţionau în faţa locuinţei lui sau se plimbau prin împrejurimi cu speranţa că-l vor întâlni.

Nenorocitul scriitor descoperi chiar că furnizorii înrămau cecurile iscălite de el şi le vindeau ca autografe. Incepu să plătească totul în bani.

Kipling n'a fost niciodată prietenos şi blând şi nu i-au plăcut niciodată proştii, pe care nu-i putea suferi.

Urăşte zorzoanele şi pe vanitoşi, senzaţionalul, lăudăroşenia şi grosolănia banală. Are un caracter tare şi întreg.

Trimis la şcoala secundară, în Anglia, el citea orice. Seara, în dormitor, povestea colegilor. Avea o memorie minunată şi când greşea, inventa. Conducea revista şcoalei. Dar stilul său displăcea profesorului, care, într'o zi, îi aruncă în faţă manuscrisul unui esseu asupra desfiinţării războiului.

După „Poveşti simple dela Munte" şi „Trei soldaţi", făcu înconjurul lumii şi se însură cu Miss Balestier, o americană. Călători apoi în Africa de Sud.

Aceasta a fost vremea celei mai intense producţiuni: scria una sau două cărţi pe an, şi fiecare era un eveniment literar.

Dar în 1910 se potoli. Producţia actuală e restrânsă. Avem astăzi, însă măsura geniului său. Operele lui Kipling se vând şi azi aproape 200.000 de exemplare pe an.

Judecata caracterelor, sentimentul atmosferei, înţelegerea valorilor vieţii — totul este intact la el. Dar elementul surprizei a dispărut din stilul lui. Nu ne mai uimeşte cu acele noutăţi de stil, cu acele minunate surprize aduse din ţări depărtate.

„Romanul s'a născut, spune Kipling, atunci când un om a vrut să ştie povestea vieţii altui om".

Dar după moartea tatălui său, după pierderea fiicei sale în timpul unei călătorii în Statele-Unite, după ce el însuşi a fost de câteva ori pe pragul morţii, găsi desigur că îndurase destul.

Aceste întâmplări lămuresc pe cât se pare micşorarea producţiei, producţie care totuşi păstrează dovada admirabilei judecăţi a poetului.

„Tot ceeace un scriitor poate nădăjdui este să supravieţuiască operei sale."

La 62 de ani — după ce a trăit, a cucerit şi a suferit — aceasta e filosofia lui Kipling. — b

Aplicaţiile psichologiei

Aplicaţiile psichologiei la studiul şi soluţionarea problemelor pe care le pun şcoala, uzina, sportul, jocul, alegerea profesiunii, etc., formează o literatură atât de formidabilă în cât mulţi psichologi au crezut că ar trebui să se creeze o ştiinţă nouă, numită Psichologia Aplicată.

Dar, cu drept cuvânt, s'a ajuns la concluzia că deoarece aceste aplicaţiuni nu diferă nici prin metode, nici prin obiectul cercetărilor, care este, ca şi al psichologiei, conduita omenească, **(le comportement, behavior),** este logic şi îndreptăţit ca aceste variate şi nenumărate aplicaţii ale psichologiei generale să nu fie privite de cât ca unul din cele mai bogate capitole ale sale.

Una din aplicaţiile cele mai importante în rezultate este, fără îndoială, psichologia industrială a cărui fondator a fost celebrul Münsterberg.

Metodele de cercetare care consistă din „teste" se reazimă şi azi pe principiile de bază pe care le-a stabilit şi călăuzesc riguros lucrările savanţilor actuali în acest domeniu.

Popoarele de limba engleză au înfiinţat institute superioare de psichologie industrială ca Institutul naţional din Londra, întemeiat în 1921 şi cursurile cu laboratorii de experienţe de pe lângă Universitatea din New-York.

In Germania atenţiunea psichologiei industriale s'a îndreptat mai ales asupra catastrofelor de căi ferate şi a rolului pe care l'ar putea avea psichotechnica în profilaxia acestora precum şi în prevenirea accidentelor de tot felul din munca industrială. După fiecare accident de căi ferate se distribuesc de către birourile de psichotechnică, ce funcţionează pe lângă serviciile birourilor centrale, foi de anchetă sau chestionare anume întocmite.

Direcţia căilor ferate din Drezda, de pildă, a făcut o asemene anchetă în stil mare timp de un an, asemenea şi alte oraşe din Germania printre care şi München. Constatările foarte interesante din aceste anchete au dus la unele concluzii practice. Astfel s'a observat că cele mai multe accidente se produc Luni şi Marţi, după Duminică, zi de repaus şi petrecere, precum şi Vinerea când se fac plăţile personalului. S'a mai constatat că cele mai multe dintre ele se datoresc, în afară de fatalitate şi hazard, lipsei de atenţie a personalului: în ancheta din Drezda 457 de cazuri din 1163.

Un fapt curios este că accidentele se produc mult mai des pe timp frumos decât pe timp de ceaţă, furtună sau ploaie, ceiace se explică de altfel. In urma multor constatări şi experienţe de tot felul s'au indicat câteva principii pe care s'ar putea răzima acei ce ar încerca o profilaxie a acestor accidente. Principalele mijloace de acţiune după ultimele cercetări ar fi: ameliorarea condiţiilor technice şi mai ales selecţionarea lucrătorilor în urma unui riguros examen psichologic precum şi educarea lor. In stabilimentele industriale unde este un serviciu psichotechnic, bine organizat şi serios pregătit, pe lângă biroul personalului, accidentele s'au redus într'un timp foarte scurt cu 75% din numărul total.

Dar nu numai industria ci şi comerţul se preocupă de a-şi forma metode de selecţiune profesională şi a da o pregătire bazată pe psichotechnică ucenicilor lor.

In magazinele din Pittsburg, ca să luăm un exemplu, s'a format încă din 1918 un birou consacrat studiului problemelor de vânzare, s'au aplicat „teste" de inteligenţă pentru selecţiunea vânzătorilor şi mai ales a fetelor casieriţe şi rezultatele acestor măsurători s'au comparat cu aprecierile şefilor.

In caz când nu se potrivesc se întreprinde o anchetă pe alte căi şi în acest mod se selecţionează indivizii pentru activităţile pentru care sunt mai potriviţi. Ceia ce e interesant iarăşi e faptul că nu este nici o corelaţie între inteligenţa şi aptitudinea profesională a unei casieriţe. Mai mult decât atât, s'a ajuns la concluzia că nici un nivel prea jos, dar nici un nivel prea ridicat al inteligenţii nu se potriveşte cu meseria aceasta!

Psichologia reclamei a fost în deobşte foarte îngrijit şi amănunţit studiată în America. S'a studiat rolul spaţiului alb în publicitate, a lungimii anunţului, a formelor filmului de reclamă şi a reclamei prin T. F. F., foarte mult întrebuinţată la Berlin şi s'a stabilit mai ales rolul apelului la factorul emoţional al cititorului, mijloacele pentru a trezi nevoile înăscute sau căpătate prin civilizaţie, emoţia şoc., etc.

Dar capitolul cel mai interesant al acestor aplicaţii psichologice rămâne tot orientarea profesională pentru care există nenumărate laboratorii particulare şi importante oficii naţionale în toate ţările civilizate. E regretabil că nu putem intra în amănunte asupra acestei importante chestiuni, care influenţează atât de mult şi asupra vieţii individuale şi asupra vieţii sociale. A stabili cu colaborarea organizaţiilor ştiinţifice abilitatea sau neabilitatea unui copil, a unui ucenic sau a unui adult pentru meseria sau cariera căruia îl destinăm, înseamnă a-i asigura maximum de şansă, de izbândă care stă în puterea omenească, lăsând destinului, partea sa inevitabilă. Societatea are avantagii mai sigure şi mai importante încă de pe urma aplicării orientării profesionale: diminuarea considerabilă a lucrătorilor numai pe jumătate calificaţi, a mânei de lucru brute care încurcă drumul în cele mai multe profesiuni şi care face materialul uman de fond al şomajului, apoi o scădere importantă în numărul accidentelor şi în maladiile profesionale, care rezultă dintr'un deficit în energia pe care o posedă lucrătorul şi cerinţele profesiunii sale, deficit care n'ar fi existat dacă omul şi-ar fi ales profesiunea potrivită cu aptitudinile sale.

S'au stabilit scări de mensuraţiune şi condiţiunile în care „testele" din aceste scări să fie alcătuite şi aplicate, precum şi metodele cele mai potrivite pentru a se asigura o examinare cât se poate de obiectivă şi făcută în aceleaşi împrejurări. Examinarea prin teste este apoi complectată prin observaţia personală, anchete şi interviewuri asupra persoanei examinate, care se compară apoi cu corelaţiunile numerice obişnuite, cu coeficientul de **corelaţie,** greutatea fiecărui test în rezultatul global, metoda rangurilor, etc.

Aceste scări de mensuraţie au fost aplicate nu numai la măsurarea aptitudinilor profesionale ale lucrătorilor, funcţionarilor de birou, ci şi ale oamenilor de profesiune intelectuală superioară, ca studenţii de la politechnică şi de la medicină.

Rezultatele căpătate prin aplicarea unor astfel de scări de mensuraţie la studenţii din politechnică şi medicină au confirmat concordanţa dintre aceste constatări ştiinţifice şi impresia primitivă asupra aptitudinilor profesionale ale celor examinaţi.

De altfel această concordanţă se observă la toate profesiunile cu toată rezerva şi prudenţa cu care procedează birourile de psichotechnică. Ea este în tot cazul un mijloc de a controla aprecierea subiectivă a şefului printr'un procedeu obiectiv şi pe cât se poate de ştiinţific. Şi o dovadă de folosul practic al orientării sunt oficiile de orientare profesională create şi întreţinute cu mare cheltuială în diferite fabrici de manufactură şi întreprinderi vaste de transport.

Şcolile în genere nu pot da până în prezent de cât informaţiuni pentru biroul de orientare profesională, deoarece în studiul aptitudinilor profesionale caracterul şi temperamentul intră ca factori importanţi şi până în prezent nu s'au stabilit încă scări ştiinţifice riguros determinate în acest domeniu.

Totuşi s'a făcut la Londra o experienţă care aruncă o lumină deosebită asupra chestiunii. S'au analizat ocupaţiile pe care şi le-au ales 2000 de copii care au terminat şcoala, într'un sat oarecare din Anglia, ca să se ştie ce ocupaţii s'ar putea recomanda copiilor, care erau încă în şcoală, când vor termina.

Apoi s'a procedat la examinarea individuală amănunţită a copiilor din şcoală. Li s'a recomandat părinţilor pe baza acestui examen să aleagă pentru copii o meserie sau un grup de meserii pentru care îi socoteau ei capabili. După doi ani dela intrarea în meserie s'a făcut o contra anchetă, care a dovedit că 80% din copiii care au urmat sfatul dat erau mulţumiţi de situaţia lor, 60% din cei ce n'au ţinut seamă de sfatul psichologilor nu au fost mulţumiţi de alegerea lor, iar cei din această categorie care erau mulţumiţi, erau mulţumiţi de patronul lor, iar nu de meseria pe care şi-au ales'o.

Aceste cercetări s'au făcut de către **„Industrial Fatigue Research Board",** care a reînceput în prezent o nouă experienţă în care să împlinească pe cât e posibil lacunele din cea dintâi şi care e făcută asupra a 600 de copii.

In tot cazul această încercare de a determina alegerea carierei pe baza aptitudinilor copilului va atrage atenţia părinţilor în hotărârea viitorului copiilor şi asupra înzestrării lor naturale şi nu numai asupra iluziilor de câştig material ale carierei. De altfel cu ocazia cercetărilor relativ la îndrumarea profesională s'au studiat şi posibilităţile de izbândă materială în fiece profesiune, aşa că multe din aceste iluzii pot fi spulberate.

In tot cazul două urmări însemnate au avut aceste aplicaţii ale psichologiei în domeniul muncii: organizarea technicei muncii şi sublinierea valorii factorului omenesc în efectuarea acestei munci. Asupra acestor două rezultate ar fi foarte multe de spus, dar spaţiul unei reviste de informaţie mă sileşte să amân pentru altă ocazie cele ce aş avea de indicat într'un vast şi interesant domeniu ca acesta.

ISABELA SADOVEANU

Primăvară Nouă

Intâi a fost o ploae de lumină
Şi surâzând spre sud, în depărtare,
Ca nişte fete bolţile albastre
Şi-au pus la gât mărgele de cocoare.

Lopeţi de brize calde mână 'n spaţiu
Trandafirii şi leneşi nori de vată
Ce ning, călătorindu-se, pe vişini
Petale de zăpadă parfumată.

Călăuzind aripi pribegitoare,
Văzduhul ţese zărilor perdele
Din aur şi mătase purpurie,
Cu vesele suveici de rândunele.

Şi pretutindeni câmpuri însorite
Aruncă 'n slavă ciocârlii rurale —
Pufoase piculine 'ntr'aripate
Să 'nalţe primăverii osanale.

VIRGINIA GHEORGHIU

Citiţi azi
LECTURA No. 228
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Primul amor al lordului Byron
de
Sophie Höchstetter
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

PITIGRILLI

Cearşaful vibrant

Am auzit vorbindu-se de anumiţi Polonezi (sau Sârbi? sau Bosniaci?) care joacă în acelaş timp zece partide de şah şi le câştigă pe toate zece, şi de anumite femei care au în acelaş timp trei amanţi şi un bărbat, făcându-i fericiţi pe toţi patru.

Doamna Orsola Bargis născută Fileti ar fi putut să mulţumească cinci amanţi şi un bărbat, dacă bărbatul nu ar fi însemnat el singur cât trei.

Severino era cam rachitic, bolnăvicios, şi atât de lung şi slab încât niciodată nu ştia ce să facă cu mânile şi cu picioarele. Părea născut dintr'un amor nelegitim între o salcie plângătoare şi o sensitivă. Colegii lui spuneau că ar fi bicisnic. A avea o faimă e foarte util pentrucă se câştigă în scurt timp încrederea prietinilor şi se provoacă curiozitatea nevestelor lor. Acolo unde nasul se uneşte cu obrazul se instalase o umflătură rotundă, simetrică, perfect răsucită, ca şi coada unei zaharniţe, pe care doamna Orsola Bargis născută Fileti, îi promisese să i-o taie de onomastica lui.

Camillo din contră era un bărbat foarte frumos, robust, vioiu şi de o virilitate care te făcea să tremuri.

Severino era puţin cam prost. Camillo era inteligent.

Camillo era elegant.

Severino se îmbrăca în comis-voiajor: haina descheiată, buzunarele externe deformate de mostre, buzunarele interne deformate de carnete şi creioane, ghetele de un galben care oprea circulaţia sângelui, ciorapii violeţi.

Severino nu mai era foarte tânăr. Camillo era încă.

E inutil să mai continui pe acest ton de tragedie greacă şi de binecuvântare creştină (Dumnezeu să fie binecuvântat — binecuvântat numele lui sfânt), pentrucă se'nţelege imediat că unul din doi era amantul şi celălalt bărbatul. Dar conform tristului obiceiu de a crede că amantul e întotdeauna seducător şi bărbatul respingător, vom anunţa imediat că în cazul nostru bărbatul e Camillo (25 de ani, locotenent de cavalerie, mare cunoscător al căilor inimii şi ale celor adiacente) şi Severino e amantul, spre patruzeci de ani, bolnăvicios, zdrenţăros, unul din acele tipuri care în toate dimineţile, primesc cu prima distribuţie a poştei programele, prospectele şi fotografiile a trei sau patru sanatorii cu condiţiunile diferite de plată şi cu înlesnirile speciale.

In timp ce vorbeşte, unghiurile buzelor se umplu de salivă gazoasă care la fiecare cuvânt se comprimă sau se lărgeşte şi se 'ntinde dându-i interlocutorului dorinţa ca să-i arunce în gură un burete absorbant.

E momentul să sfârşim cu renumele uzurpat de amant şi cu denigrarea bărbatului.

Să reabilităm pe soţ.

Pentruce să se facă întotdeauna apologia amantului, obişnuit cu serenade la lună, cu faţa palidă şi fără nici o sbârcitură, cu pupilele pline de o nostalgie tristă pentru un ideal întrevăzut ca de neajuns, cu mânile ca un tratat de armonie de contrapunct şi fugă pentruca să extragă din corpul nesatisfăcut al unei femei muzica divină a plăcerii?

Pentruce bărbatul să fie totdeauna un bou, şi nu numai atât, dar un bou de muncă, incapabil să înţeleagă sufletul complex, avid, misterios, cuneiform şi simbolic al nevestei sale?

Femeia preferă pe amant bărbatului, nu pentrucă amantul posedă calităţi fizice şi morale care lipsesc consortului legitim, ci numai pentrucă acesta e bărbatul şi acela e amantul.

Toate titlurile de merit ale unuia constau în acela de a fi amant; toate defectele celuilalt în a fi soţ.

Dacă, mai înainte de trădare, femeile ar face comparaţie între acela pe care-l înşeală şi acela cu care îl înşeală, infidelităţile s'ar reduce la o treime.

Toţi bărbaţii care pentru o noapte se simt şi se văd preferaţi altuia, se cred superiori lui. Bărbatul care a avut concesia unei scurte convorbiri între cearşafurile unei femei când şi un altul ţinea la aceasta e convins că posedă mine interminabile de virtute infinit superioare celuilalt.

Iluzie!

Femeia nu preferă pe Omicron lui Ipsilon; nu preferă pe Ipsilon lui Omega, dar se dă cu aceeaş abnegaţie, indiferenţă şi curiozitate lui Omicron, Ipsilon, Omega şi tuturor celorlalte litere ale alfabetului animalic.

Amantul se crede mai deştept decât bărbatul.

Eroare! Organul masculin pe care femeia îl preţueşte cel mai puţin, e creerul.

Concepţiile despre frumuseţe fizică, nobleţă de suflet, aristocraţie de instincte, superioritate de talent sunt cu desăvârşire şterse de capitolul împerecherii.

Şi nu numai în ce priveşte frumuseţea şi inteligenţa bărbatului, dar chiar şi în acea a femeii.

Femeia care se simte dorită, vede în această dorinţă un omagiu adus frumuseţii sale; de fapt o femeie care ajunge la vârsta decadenţei caută cu desperare aventura, pentruca să aibă suprema iluzie de a fi căutată. Lasă întredeschisă uşa dela odaia ei de hotel pentru a se convinge pe ea însăşi, că un bărbat a căutat-o pentru a o poseda. E fericită dacă un bărbat i-a făcut onoarea să meargă cu ea, pentrucă crede că acesta a fost atras într'un mod irezistibil de nenumăratele sale atracţii.

Şi nu ştie, sărmana femeie, că bărbatul nu e subjugat de părul său, de culoarea aurului pur, a aramei incandescente sau a cernelei stilografice; că nu e magnetizat de ochii săi culoarea mării, sau a tincturei de iod, de falca sa palidă de sensualitate, de anemie sau de sifilis, de buzele sale aprinse de tinereţe sau de roşu „Dorin", de incisivii ei care par eşiţi atunci din fabrica de dinţi Walff şi Timmer din Francfurt.

Bărbatul e atras spre femeie exclusiv de sexul ei.

Tot restul e poezie, e pornografie, e literatură roză pentru domnişoare.

Bărbatul se preface hipnotizat de frumuseţea unei actriţe, de iscălitura unei intelectuale, de blazonul unei femei nobile, dar în adevăr frumuseţea, iscălitura, blazonul, nu sunt decât pretexte pentru actele pe care le ştie toată lumea, deşi are ipocrizia de a se ruşina de ele.

Un bărbat când scoboară la un hotel sau soseşte într'o staţiune climaterică, mai întâiu se uită împrejur întrebându-se pe sine sau pe primul prieten întâlnit: „Unde e o femee sau o domnişoară de mers cu ea?

Şi alegerea sa va cădea pe o femeie sau alta, independent de forma nasului, de linia feţei, de talentele sale muzicale, de originea sa istorică, sau de toate acele particularităţi exterioare sau interioare, reale sau falşe, care nu servesc la altceva decât pentru a pregăti o declaraţie de dragoste. „Mânile d-voastră spirituale, fruntea d-voastră pură, părul d-voastră cu un miros enervant m'au aprins".

Cuvinte şi iar cuvinte!

Cuvinte necesare!

Cuvinte pe care femeia le cere pentru a-şi face iluzii că a fost sgâriată cu o ghirlandă de trandafiri aruncată împrejurul taliei ei.

Cuvintele, literatura, podoabele retorice nu sunt decât o mică varietate cu care bărbaţii timpurilor noastre au vrut să îmbrace gestul alegerii, improvizat, momentan şi trecător, care în alte timpuri se consuma asupra oricărei femei şi oricare ar fi fost, întâlnită într'o pădure sau în coliba vecinului.

Azi se face ca atunci.

Azi ea îşi permite ca atunci, dar după un scurt conciliabul de minciuni şi de vorbe care variază după diferitele tipuri de femeie. O femeie vulgară va explica astfel infidelitatea ei:

— E un lucru care oboseşte să mănânci mereu aceeaş mâncare.

O femeie mai fină va spune:

— Vroiam să aduc puţină noutate în monotonia vieţii mele.

Am făcut-o ca să omor plictiseala, ca să mă simt liberă, ca să am senzaţia că nu aparţin nimănui, pentru ca să studiez bărbaţii.

Dar oricare ar fi explicaţia care ţi-o dau, convinge-te că traducerea ad literam e aceasta:

— Doream...

Convinge-te că cerebrala şi servitoarea doresc amândouă în acelaş mod: una are creerul ca să ţină conferinţe, cealaltă are mânile ca să spele vasele; dar la amândouă secreţiunile interne sunt aceleaşi.

* * *

Supunerea în realitate e sfârşitul ei însăşi. Şi e just să fie aşa. Supunerii îi lipseşte finalitatea, exceptând cazul când supunerea e recompensată prin bani. Dar când coeficientul economic nu există, supunerea nu e decât ascultare la legile naturii, care apasă asupra oricărui act, şi sunt coloana vertebrală a oricărui act. Pentru atmosfera romantică ce transpiră din cărţi şi din sălile cinematografice, — împreunarea — fructul atracţiei spontane reciproce şi naturale — e prezentată întotdeauna în haina actului cerebral.

Intervine un *escamotage* de organe.

Doamna Orsola Bargis, născută Fileti, îşi înşela bărbatul de care era foarte înamorată, dându-se unui bărbat, Severino, pe care-l iubea mult mai puţin.

Femeile urăsc şi dispreţuiesc pe proprietarul lor gelos, dacă nu-l iubesc, dar s'ar simţi umilite teribil dacă bărbatul pe care-l iubesc nu ar fi gelos.

Când o femeie spune: „gelozia ta mă exasperează", înseamnă că nu iubeşte.

Dar doamna Orsola, fiind totuşi măgulită de gelozia feroce a soţului, găsea în această gelozie toate elementele pentruca să dea propriei sale infidelităţi justificarea comodă, pe care femeia simte nevoia s'o dea trădării sale sistematice:

Dacă bărbatul meu nu ar fi aşa gelos, nu l'aş înşela.

Iar când bărbatul nu ar fi avut acest sentiment (sau boală?) ar fi spus:

— Il înşel pentrucă nu e gelos!

Aşa dar iubea în acelaş timp pe Camillo, bărbatul, şi pe Severino, amantul. Amândoi îi dădeau aceleaşi emoţii, pentrucă cu toate că femeile vor să dea de înţeles că ceeace găsesc în braţele unuia e plăcerea şi ceeace găsesc în braţele altuia e desgustul în adevăr în acel moment de emoţie fiziologică nu-şi dau seama nici chiar de diferenţa dintre un animal şi altul, pentrucă mecanismul e acelaş.

Când o femee îşi ia un amant, îi spune:

— De câteva luni nu mai sunt pentru bărbatul meu decât o soră! Când mă vrea, refuz. Dacă ar întrebuinţa violenţa, nu aş simţi decât desgust.

Minciună! minciună! Ea poate foarte bine, fără să sufere, fără a avea remuşcări, fără a avea oroare, să alerge încă umedă de sărutarea unuia, în braţele celuilalt!

Ea nu simte nici o repulsie să ducă în cearşafurile bărbatului pe amant. Simte că a fi aparţinut lui Severino nu o împiedică să se dea cu aceeaş impetuozitate lui Camillo. Femeia nu înţelege gelozia fizică.

Bărbatul înşelat se simte ofensat în carnea sa.

Femeia înşelată deabea se simte ofensată în amorul ei propriu, în vanitatea ei.

Bărbatul îndrăgostit nu uită trădarea.

Femeia îndrăgostită o uită imediat şi o iartă.

Pentru bărbat înşelarea e o leziune fizică.

Pentru femeie o ofensă morală.

Intre trădare cum suferă el şi cum o simte ea, este aceeaş diferenţă care există între o lovitură de cuţit şi o insolenţă.

Nici o femeie nu e în stare să înţeleagă gelozia masculină, şi a i-o explica e inutil după cum e inutil să descrii culoarea unui orb, sunetul unui surd, amorul unui eunuc.

Pentru toate aceste motive infidelitatea femeii nu numai că nu merită oroarea dar nu trebue considerată nici măcar ca o vină, pentrucă ea este în imposibilitate fizică, organică, să înţeleagă durerea gelosului şi să simtă mila.

Cum ar putea de altfel, să simtă milă pentru dragostea gelosului? Pentru o dragoste bazată exclusiv pe ură şi mânie?

Femeia ştie că există gelozia, pentrucă îi vede consecinţele (scene, separaţii, focuri de revolver), dar gelozia prin ea însăşi, e pentru ea o forţă invizibilă şi de neînţeles. Femeia în faţa geloziei e ca şi cum un necunoscător al ştiinţei, ar asista la o reacţie sau la un fenomen ciudat, fără să reuşească să înţeleagă cauzele.

* * *

Orsola Bargis a înţeles că gelozia trebue să fie ceva în adevăr tare şi dinamic, în prima zi când bărbatul, pentru un lucru de nimic, îi făcu o scenă la *Grand guignol*, care pentrucă au trecut mulţi ani de atunci, nu face să o mai descriu.

Scenă, ce s'a repetat foarte des, urmată de episoade fără importanţă; o privire la un trecător, un binoclu care se fixa prea insistent asupra ei, o carte poştală ilustrată...

Locotenentul Camillo Bargis era feroce. Implacabil feroce; atent şi prevăzător, gata să tragă dintr'un lucru de nimic concluziile cele mai definitive. Bărbatul care înaintea probelor infidelităţii ar fi ucis.

Şi Orsola îl înşela numai când avea siguranţa că e departe şi că nu ar putea să se întoarcă pe neaşteptate. Il înşela numai ca să-l înşele, îl înşela pentrucă, ca şi toate femeile, avea în sânge, pe lângă globulele albe, pe lângă globulele roşii, şi globulele trădării.

(Continuare în pag. IV-a)

Şi ce rău e în asta? Nefericirea geloşilor provine de acolo că nu vor să înţeleagă că o femeie e astfel prin natura sa, şi din pretenţia de a fi altfel. Ce vină are femeia? Dacă bărbaţii şi-ar fi pus în cap că femeia trebue să posede 24 de degete, ce vină are ea dacă este în natura ei să aibă numai zece?

* * *

Orsola Borgis şi amantul ei Severino, sunt prin urmare în pat. Bărbatul e departe. Se va 'ntoarce peste câteva zile.

Ninge. E frig. Focul s'a stins. Lampa e aprinsă, dar voalată. Oglinzile, reflexele mahonului şi ale bronzului mobilelor în stilul Imperiului, adaogă puţină lumină şi dau aparenţa unei încropeli.

Orsola şi amantul sunt aproape complect îngropaţi sub plăpumi şi îşi spun cuvintele obişnuite pe care şi le spun în acele momente un bărbat şi o femee desbrăcaţi, strâns lipiţi unul de altul.

Orsola dă lui Severino un sărut...

* * *

Continuă să ningă. Lumina felinarului vopseşte în galben zăpada. Orsola caută cu mâna sub ea un ac de cap desprins din păr, şi îl pune pe măsuţa de noapte.

Fraze prosteşti, de ocazie...

* * *

E zece seara. Vila e în fundul unui parc, şi parcul la capătul unui oraş. Acţiunea se petrece într'un oraş oarecare între 45° şi 48° de latitudine.

Severino a adormit cu gura pe pernă. Orsola a adormit cu gura pe gâtul lui Severino.

Severino tresare. Se deşteaptă, deşteptând şi pe Orsola. Severino surâde prostit spre Orsola. Orsola îi răspunde.

Orsola (fără convingere): M'ai făcut să fac lucruri urâte!

Severino (fără convingere): — Eşti un înger!

Readoarme pentru un minut. Când se deşteaptă îi pare că a dormit multe ceasuri.

Povesteşte Orsolei una din acele istorioare care se transmit din gură în gură în şcolile technice, în şcolile catolice, la corpurile de gardă, şi în paturile unde se găsesc un bărbat şi o femeie, în intermezzo.

Orsola la rândul ei povesteşte o altă istorioară *folichonne...*

* * *

Un suspin lung de al lui, care se 'ntoarce pe o parte şi readoarme însfârşit.

Dar nu doarme mult. Sforţarea nervoasă îl ţine agitat. Se ridică în coate, se sprijină pe o pernă, şi expune femeii care-i surâde, teoriile lui anarhice, asupra amorului liber, asupra barbariilor sălbatice şi medievale cristalizate în posesiunea exclusivă a femeii.

Două sau trei lovituri repezi în uşă!

— Doamnă! Doamnă — strigă servitoarea credincioasă — soseşte domnul locotenent. Am văzut automobilul la cotitura dealului. Il recunosc după faruri.

Anarhistul sare jos pe o parte a patului.

Simultan, doamna sare pe cealaltă, aşează plapuma, îndreaptă pernele. Patul este refăcut ca o cutiuţă profanată.

Servitoarea nu se înşelase. Recunoscuse pe stăpân dupe terasă, pe când automobilul suia colina, ca şi sclavele din alte timpuri, care recunoşteau calul şi armura stăpânului în timp ce stăpâna şi pajul se consolau de veghile lungi.

Pentru un anarhist care tocmai expunea ideile sale asupra femeii aparţinând nu individului ci colectivităţii, e trist să trebuiască să-şi tragă ciorapii, ghetele, hainele, pardesiul şi să fugă cu gulerul şi cravata şi pălăria în mână, pentrucă soseşte proprietarul.

Acesta duse automobilul în garaj şi se urcă în odaia de culcare, unde femeia, tremurând, se agita între oglindă şi toaletă, încercând să-şi refacă o faţă calmă.

— Dragostea mea, ce surpriză plăcută mi-ai făcut! — exclamă înlănţuind braţele goale şi calde împrejurul gâtului rece şi ud al bărbatului.

— Mititica mea, nu te sărut, pentrucă am mustăţile pline de zăpadă!

— Nu importă, dragul meu, sărută-mă.

Bărbatul puse pe un scaun o valiză mică.

— Mă spăl pe mâini şi mergem să ne culcăm, pentrucă sunt obosit.

— Iei o cafea, dragoste! Un cognac.

— Nu, scumpo, hai să ne culcăm! Tu erai deja în pat?

Femeia esită un moment înainte de a răspunde. Dădu o ochiadă la patul refăcut, în aparenţă necontaminat şi spuse:

— Nu!

Locotenentul intră în odaia de bae de alături, lăsând uşa deschisă.

Femeia tremura.

— Cât am fost de proastă — se gândea ea — să-i spui că n'am fost în pat.

„M'am ruinat".

„Acum va simţi cearşafurile încă vibrânde şi calde; va înţelege!

„Cât am fost de proastă! Când cineva are o mică vină pe conştiinţă, crede că salvează situaţia răspunzând contrariul adevărului.

„Dacă-i spuneam: „Da, eram în pat" nu ar mai fi suspectat nimic. Şiret şi gelos cum e, va 'nţelege imediat!

„Cum voiu putea să neg?

„E capabil să mă ucidă!

— M'am întors cu vre-o câteva zile înainte — spuse Camillo ştergându-se — pentrucă inspecţia cea care mi-o poruncise colonelul, ştii... Dar am să-ţi povestesc mâine...

— Spune-mi acum, spune-mi acum — insistă Orsola, divin de palidă şi divin de blondă ca o chartreusă — spune-mi acuma, mă interesează.

— Nu pot. E lung. Sunt obosit! Camillo aruncă pe un scaun prosopul. Orsola îl luă şi îl duse încet în odaia de bae. Toate pretextele sunt bune pentru a amâna catastrofele.

— Vrei să golim valiza, Camillo?

— Nu, mâine. Acum mi-e somn.

— Dar lenjeria se strică rămânând presată.

—Nu-i nimic. Hai în pat.

Orsola era înfrigurată.

— Imi pare rău Camillo, că nu vrei să iei nici măcar o cafea.

— Nu-i nevoe.

Locotenentul Camillo Bargis desfăcu tunica, cămaşa, puse deoparte inelele, se scărpină pe spate, se desbrăcă de rest, lăsă să cadă o cizmă, apoi cealaltă, îşi trase pantalonii dela pijamaua de mătase, puse pe noptieră ceasornicul, sări în pat şi se lungi complect cu un gest marţial.

Orsola era nedecisă dacă trebuea să se arunce la pământ într'o criză isterică.

Sau să cadă în genunchi înaintea imaginei Fecioarei, despre care se pune că e întotdeauna dispusă să salveze aceste situaţii.

Sau să fugă desbrăcată.

Sau să strige.

Sau să tragă cu revolverul în soţ mai înainte de a trage el în ea.

Desigur că nu avea mai mult de zece secunde de viaţă.

Acel bărbat pe care gelozia îl făcuse atât de neîncrezător, care în orice lucru mic găsea indiciile unei posibilităţi de trădare, acel bărbat care, dotat cu un temperament de poliţist, ajutase mulţi prieteni să descopere infidelităţile nevestelor, acel bărbat de o sensibilitate bolnăvicioasă care numai la o simplă privire, la mirosul cărnei, sau la tonul vocei înţelegea dacă o femeie este credincioasă sau adulteră, acel bărbat nu ar fi întârziat să simtă că în cearşafurile acelea mai mult calde, încă vibrante, se întâmplase ceva...

Orsola care pentru a-şi ascunde faţa desfigurată de teamă, îşi desfăcuse părul, întorcând spatele spre pat, ridică încet ochii spre faţa bărbatului.

Faţa soţului era surâzătoare.

— Vino aici, Orsola, nevestica mea frumoasă, vino să-ţi mulţumesc. Cât ai fost de bună! Ce atenţie delicată! Sunt atenţii mici la care numai tu te gândeşti. Ai stat în pat mai înainte ca să sosesc eu, pentruca să-mi încălzeşti patul, nu-i adevărat?

Eşti atât de scumpă! Dar cum ai putut să presupui că eu viu astăseară?

Femeia îşi reveni, îşi strânse părul, îşi descoperi faţa şi dădu cel mai cast dintre surâsuri:

— Te-am aşteptat în toate serile. Şi în toate serile ţi-am încălzit patul astfel.

Trad. din italiană de
WLADIMIR PETROVICI

Manual de morală practică

Metodele vechi, uzate, banalizate şi dispreţuite de educaţie şi conştiinţă continuă să dea automatic rezultatele de la început, ca maşinile de fabricat cutii de metal prin presiune. Omul din 1929 se lasă linguşit exact ca şi colegul lui de acum şaptezeci şi şapte de veacuri. Analiza, morala, teatrul, epigrama, satira şi înjurătura directă n'au desarmat pe curtean şi n'au putut îmbrăca slăbiciunile paralitice ale potentatului cu armătura trebuincioasă.

Reţeta ieftină a elogiului cu orice preţ e practicată cu mare succes. Ca un purgativ urmat de efectul lui matematic invariabil, lauda, în special cea nemeritată, produce evacuarea întregilor bunevoinţe şi cufureala sufletului în acte folositoare. Omul care deţine o putere oareşicare se lasă scărpinat ca porcul şi se tăvăleşte de plăcere, pretutindeni unde-l apuci, să-l netezeşti pe uger şi mamele.

In ipnotism, manualele recomandă, ca să adormi un „subiect", să-i repeţi monoton, şoapta la ureche: dormi, dormi, dormi... şi când ai zis: te simţi foarte bine, ai adormit — subiectul, într'adevăr, se simte bine şi într'adevăr, sforăie, doarme. Această practică o cunoaşte subiectul din vremurile de adormiri ale astrologiei şi oridecâteori a fost reluată, s'a încheiat cu somnul. Omul se simte rău sau nu, inteligent şi extraordinar, după sugestii.

Un om politic mediocru, nedeterminat şi sfios, incapabil să cumpere şi să cântărească un kilogram de fasole, devine, după ce i s'a dat puterea, un emiţător de idei, un organizator de viaţă, un întemeietor de legi. El găseşte în fiinţa lui energia falsă, care i-a lipsit în caracterul ei autentic, când a ezitat să cumpănească o pungă cu marfă. El vorbeşte, dă sfaturi, judecă şi chiar osândeşte, fără să se îndoiască un moment că acţiunea lui nu e fenomenală şi utilă. Faptul de-a pune cu autorizaţie măcar o ştampilă, dedesubtul unui text, dă omului putinţa să-şi compuie pentru sine şi să-l impuie şi altora un prestigiu factice.

Dacă ar fi într'altfel, optzeci la sută cel puţin din oamenii care primesc o funcţiune ar refuza-o, pe motiv de incapacitate. Purtând biciul şi stând pe capră, devii vizitiu. Inconvenientul, pur fabulistic, al împrejurării, şi destul de ridicol, de sigur, este că rămâi cu ticul biciului şi după ce eşti congediat şi dai cu el, absent din mână, prin aerul mare.

Mecanismul sugestiei la omul politic cu suprafaţă este elementar. El n'a crezut niciodată documentar în valoarea lui, căci evenimentele nu s'au apropiat niciodată să scapere, de cremenea lui. A doua zi după ce i-se încredinţează puterea, presa lui îl exaltă — şi el o citeşte, fără să dea afară dela gazetă pe toţi redactorii ei. Ba, se face a crede că presa nu-i aparţine, că e o forţă din afară, care se manifestează liber pentru cazul lui. Şi lângă presă apar curtenii, viitoarele organe ale puterii. Curteanul mângâie, şeful se întinde şi se întinde cu atât mai lung cu cât e mai vulgar: dar acest lucru nu se socoteşte.

Omul e iniţial destinat mângâierilor şi aprobării. Un sentiment hidos de infailibilitate, pe care creştinismul călugăresc l-a modificat numai la suprafaţă, oferind în schimb, subt formă romană, infailibilitatea legiferată, parazitează inteligenţa omului la putere. El doreşte atât de violent, de îndelicat şi agresiv, să fie luat drept ceeace nu este, să fie legănat, răsfăţat, uns la inimă şi frecat pe uger, în cât criteriul ascultării şi supunerii e guvernat excluziv de codul penal, cu aporturi sentimentale. Critica este urmată de represiune şi gândul slobod, iscat între Dumnezeu şi lumină, e pedepsit cu întemniţare. Indată ce condeiul se deplasează din presa care cântă în presa care geme, apare procurorul. De ce n'ai mângâiat scroafa şi nu ai sărutat-o pe ţâţe? de ce n'ai lins-o între unghii? Făcând suma pedepselor distribuite într'o sută de ani, asasinatul cu tâlhărie este o atitudine recomandabilă faţă de actul gândirii şi un pungaş de buzunare e mai simpatic şi mai îmbrăţişat de cât un om care a pornit din educaţia lui şi dintre cărţile lui cu zece idei şi zece porunci.

Prin urmare, este folositor şi alintător să te alipeşti şi de punctul de vedere şi de persoana omului, pe care mediocritatea lui sau credinţele tale te obligă să-l deteşti. Adoptă, deci toate măgăriile ca nişte orientări cardinale şi de câte ori se va uita stăpînul la tine să te vadă surâzând, exuberant şi fericit. Abilitatea de-a te potrivi pe ceasornicul vizitiilor din timpul tău nu aparţine arcanei ci-i o elementară eflorescenţă a sentimentului de lichelism.

Nu te sfii niciodată să pui în acţiune mijloacele, pe care le-ai găsit osândite în bibliotecă, subt cuvânt că mecanismul ipocriziei este cunoscut şi că mijloacele se văd. Poate că uneori se simt, însă de văzut e greu să fie văzute de omul care te interesează să-l induci. Eroarea celor mai buni din generaţia lor este că iau biblioteca şi cronica vieţii colective în serios. Ei îşi asimilează până la suprapunere şi martiriu, până la renunţarea de sine, cele zece principii, aproximativ, care fac nefericirea lor paralelă cu fericirea porcească a mediului de sateliţi. Ca ţăranii, ei au încredere în oile negre din câmpia albă, scoţând căciula dinaintea celui care le paşte.

Fii atent, dacă vrei cu orice risc să te aşezi deosebit în timpul tău, pe o piatră din singurătate, fii atent cu literile şi nu primi în raftul tău de 50 de cărţi orice carte se înfăţişează pe masa învelită cu o năframă. Şi porcii scriu cărţi şi scriu şi lichelele cărţi. Le cunoşti după sunet: pune-le să sune.

T. ARGHEZI

Curcubeu

Invălmăşiţi, venind dela apus,
Nori negri au aprins în cer lumini
Care'n zigzaguri au căzut de sus,
Trăznind bisericuţa din vecini.

O ploae mânioasă a'nceput
Să spele cerul înegrit de nori
Şi când mânia ploii a trecut,
S'au arcuit în cer şapte culori

Şi-acum, din tot ce-a fost, un nor stingher
Se duce-aiurea să-şi găsească loc...
Şi'n urma lui, strâmbându-se la cer,
Bisericuţa scoate limbi de foc.

D. N. TEODORESCU

SOPHIE HÖCHSTETTER

Cu numele romancierei Sophie Höchstetter literatura actuală germană se onorează. E o luminoasă purtătoare de cuvânt în domeniul literaturii ideologice şi a problemelor umane adâncite.

S'a născut în 1873 în ţinutul Franconiei. Trăeşte mai mult în călătorii. In Germania are trei locuinţe în ţinuturi diferite unde şade în fiecare an pe rând. In vârstă foarte tânără, prin 1898, a surprins lumea cititoare prin întâia sa carte: „Nostalgie, frumuseţe, amurg". Povestea unei tinereţi — carte de neuitat în care, ca o premergătoare a neoromantismului, ne prezintă, cea dintâi, pe omul nou, modelat după un ideal, şi demn de a forma aristocraţia tânără a viitorului.

Din epoca idealismului trece într'o perioadă mai matură a experienţei şi ne dă mai târziu fascinantul roman: „Pasiune". Aci ideia dominantă e că orice mare pasiune înseamnă ceva sfânt. Un „trebue" mai înalt, un inevitabil tragic trece atunci prin noi şi face cu noi ce vrea. Suntem numai unelte ale unei forţe primordiale. D-zeu singur păşeşte prin lume în pasiunile cu totul mari. In scrierile ei ea reuneşte în grad înalt talentul narativ cu elementul vizionar poetic. Sophie Höchstetter e şi una din cele mai cultivate femei ale timpului.

Alte scrieri ale ei mai sunt romanele: „Dietrich Langen", „Vina", „Băutura jertfei", „Viziunea pământului", şi romanul agitat de problemele prime şi ultime „Bunul suprem"; deasemenea câteva volume de excelente nuvele între cari: „Nuvele franconiene". In versuri, solemnele: „Sonete gotice".

Cu anii, în Sophie Höchstetter trăsătura transcendentă a devenit tot mai puternică. Ea are un simţ deosebit pentru tot ce se numeşte în ştiinţa de azi „parapsicologie"; de aceea cuvintele ei se ating îndrăzneţ, focos şi gingaş mereu de ultimele mistere, de „cristalul lucrurilor".

Una din cele mai poetice nuvele ale ei „*Primul amor al lordului Byron*" a apărut în traducere română în ultimul număr al „*Lecturei*, floarea literaturilor străine".

Om cu năcazuri[1)]

La conacul moşiei i-se zice Tache cel mititel, spre deosebire de cellalt Tache, cel mare, care e vizitiu.

Tache cel mititel îngrijeşte de păsări. Altă slujbă anumită n'are. Dar face de toate, cu o seriozitate care nu se potriveşte deloc cu făptura lui pipernicită. Dimineaţa iese cel dintâi din odăile de jos, unde dorm argaţii. Singur şi mic în lumina nesigură a zorilor, calcă apăsat, ca un om cu treburi multe dar chibzuit. Scoate ciutura din fântână, spală treucile şi le umple cu apă limpede în care se topesc uneori cele din urmă stele. Pe urmă se duce la geamul bucătăriei şi bate îndărătnic, până ce capătă căuşul cu grăunţe. Atunci Tache cel mititel deschide solemn uşile poieţilor şi-şi strigă pensionarii, aruncând peste capetele lor grindină aurie de boabe.

Hulubii coboară foşnind, parcă rupe cineva în văzduh fâşii lungi de mătasă, şi calcă delicat, mai pe de lături. Işi rotesc cozile, îşi umflă guşile, ciugulind grăunţele într'ales. Dar i-a zărit curcanul. Incruntat şi congestionat, cu mărgelele învineţite, se repède între ei bolborosind, ca un balon blindat. Tache cel mititel e pe aproape. Prinde curcanul de aripi, îl înţepeneşte bine între genunchii goi şi-l ţine aşa, până se satură hulubii.

Prizonierul se umflă şi se desumflă, bufnind indignat. Imprejur, curcile se miră prelung, privindu-l când c'un ochiu, când cu celălalt. Dar Tache strânge voiniceşte. Şi numai după ce hulubii s'au dus să-şi facă toaleta pe streşina hambarului, scapă şi curcanul, bleg, dintre genunchii lui Tache.

După asta, Tache cel mititel trebue să păzească cloştile de uliu. Ochii lui verzui împung cerul sclipitor al dimineţii şi, mai înainte ca cloştile să presimtă apropierea vrăjmaşului care pluteşte în cerc, sus, lângă soare, Tache ridică braţele în văzduh şi scoală satul în gura lui.

— Uiu!... iaca uliu, măăă!...,

Pentru treaba asta şi pentru multe altele, Tache cel mititel are să primească o sută de lei pe lună.

— O sută de lei cu spălatu' acasă, altminterea nu-l dau, — a hotărît mamă-sa, Maranda, când a făcut tocmeala.

— Optzeci nu-s destul?

— Cu spălatu' la curte, da. Da' cu spălatu'acasă, o sută....

„Spălatul acasă" nu are alt rost decât să sporească cu douăzeci de lei pe lună leafa lui Tache, de oarece băiatul Marandei nu obişnueşte nici un fel de rufărie. Poartă, peste piele, o tunică albastră de doc cu bumbi de tinichea şi o păreche de pantalonaşi căpătaţi dela „domnul Puiu". Iar pe cap are o pălărie de pai răscopt în care-şi pune dimineaţa câte un fir proaspăt de busuioc.

Cu oamenii, Tache cel mititel vorbeşte puţin. De multe ori, drept răspuns la o întrebare, se mulţumeşte să tragă cu sgomot pe nas, uitându-se aiurea. Dar cu păsările e vorbăreţ. Ţine de rău găinile care se ouă în cătină, se sfădeşte cu raţele că-i tulbură apa în treuci, şi se mânie pe curci, — „că-s proaste". Băieţii din ogradă îl ţin mai mult în ghionturi şi în ocări, iar bucătăreasa nu-l iartă că-i tulbură somnul de dimineaţă. Dar lui Tache nu-i pasă nimic şi, când n'are ce face, sâsâie printre dinţi, ca şi cum toate sunt pe lume întocmai aşa cum ar trebui să fie.

* * *

Tache cel mititel şi-a încasat cea dintâi leafă.

S'a sculat dela cântatul al doilea al cocoşilor, a dat drumul la păsări înainte de a se lumina de ziuă şi a chiuit de câteva ori degeaba, fără să fi văzut uliul. După ce a pus mâna pe cele cinci hârtii de câte douăzeci, s'a suit pe prispa hambarului ş'a rămas acolo, cu picioarele spânzurate, răsfirând şi strângând degetele pe care glodul dela fântână n'avusese vreme să se usuce.

Din casă a ieşit Puiu, trăgând după el un şir de cutii de conserve înşirate pe o sfoară. In dimineaţa asta, Puiu nu e decât o simplă locomotivă. Cu capul în piept, cu coatele strânse de trup, pufăie ritmic şi calcă îndesat.

S'a oprit lângă hambar, fuerând. Acolo e „gara". Tache cel mititel îl priveşte ca trezit din somn.

— Da' amarnic mai fluеră *trinu'* matale, domnu' Puiu! zice el cu prefăcută mirare. Drept răspuns, Puiu mai fluеră odată. Apoi „ia apă", încruntat.

— Domnu' Puiu, ştii? Am o sută de franci...

O sută de franci! Tache cel mititel are o sută de franci. Ochii cafenii ai băeţelului se deschid mari, obrajii plini cu aer i se desfundă dintr'odată şi gura deschisă lasă să i se vadă dinţii albăstrii ca porţelanul. Puiu îl priveşte pe Tache cu un sentiment nou de admiraţie cam neîncrezătoare.

— Ia să-i văd.

Tache vâră mâna după stâlpul hambarului şi scoate de-acolo, dintr'un cotlon, un pacheţel învălit în jurnale. Mânile lui cu degete subţirele şi negre mângâie delicat bancnotele. Pe urmă le pătureşte, le învăleşte bine şi le pune la loc, după ce aruncă peste ogradă o privire circulară şi ascuţită, de uliu.

— Şi... ce-ai să faci *mata* cu atâtea parale? întreabă Puiu.

Tache cel mititel numără pe degete:

— Intăi şi'ntăi, îmi ieu o păreche de bocanci cu ţinte, pe urmă o casâncă pentru mămuca, s'o îmbun... Am socotit eu. Imi mai rămâne şi de-un *tiutiun* pentru tată-meu ist de-acù, să nu mai deie aşa de-amarnic...

Gândul că mănâncă bătaie de la tată-său „ist de-acù", îl coboară brusc pe Tache cel mititel la nivelul de totdeauna.

— Te bate tare?

— Bate mai rău decât *tăţi*...

După un răstimp de amărâtă meditaţie, Tache întreabă, aşa, ca să-şi mai eie gândurile:

— Da' mata, domnu' Puiu, câţi taţi ai avut?

Sprincenele băiatului se frâng în sus de la mijloc: două unghiuri trase pe frunte, subţirel, cu creion cafeniu.

— Eu?... Unul. Parcă se poate să ai mai mulţi?

Tache râde aşezat şi puţin amar, — râs de om care ştie multe.

— Cum să nu se poată? Iaca, eu am avut *trii* pân'acù. Da'aista ustură rău. Bea la crâşmă şi pe urmă dă şi 'n mine, şi 'n mămuca...

— O bate pe mama ta? Şi mama ta nu-şi face bagajul să plece la bunica ta? Că mama aşa face când se supără pe tata.

Tache ridică din umeri şi explică, simplu:

— Poi... mămuca nu-i cu cununie...

* * *

La amiază Maranda îşi răfuieşte feciorul pe prispa hambarului.

— Dai banii? întreabă femeia.

— Ba! răspunde Tache cel mititel.

Şi loviturile pornesc ritmic, îndesate. Tache se oferă cu atâta nepăsare pumnilor materni, de parcă spinarea n'ar fi a lui. Stă cu mânile în buzunare şi cu capul între umeri şi sâsâie printre dinţi, aşteptând sà treacă şi cumpăna asta.

— Unde-s bumăştile? Spui ori ba?

— Ba.

Intr'un târziu, ostenită şi amărâtă, Maranda îl lasă şi se duce blestemând cu obidă. Tache cel mititel se scutură ca un pisoi ieşit din apă, îşi dă pălăria pe ceafă şi după ce mamă-sa a trecut de poartă, strigă după ea, îngroşându-şi glasul:

— Şi ce-ai câştigat că m'ai bătut?... Ha?... Mai aşteaptă tu *casâncă* de la mine!

OTILIA CAZIMIR

*) Din volumul *Grădina cu amintiri* care apare zilele acestea în editura „Cartea Românească".

Singularităţi din viaţa chineză

Piciorul chinezoaicei

Una din curiozităţile care atrag spre pământ privirile călătorului european se datoreşte acelui lucru ciudat care e : piciorul chinezoaicei.

„Una din primele reforme ale guvernului republican, spune un călător, a fost desfiinţarea cutumei barbare care schilodea picioarele femeilor pentru a le da o micime exagerată. Astăzi există deja o generaţie întreagă de tinere fete ale căror picioare au rămas intacte şi asemănătoare acelor ale tuturor femeilor. Totuşi, după câteva zile de plimbare prin Peking, se întâlnesc doamne din burghezie şi din aristocraţie, încă tinere, între douăzeci şi cinci şi treizeci de ani, ale căror picioare au fost deformate de această atât de absurdă cutumă.

Această deformaţie nu-i de origină prea străveche, cum şi-o închipue unii. Ea datează abia din secolul al X-lea, şi este de neînţeles cum a putut ea să se generalizeze într'un atât de vast imperiu. Cuceritorii tătari avură destul bun gust pentru a nu împrumuta acest obiceiu de la învinşi, şi femeile lor, care formau noua aristocraţie a ţării, lăsară picioarele lor să crească slobod, fără ca, pentru această pricină, să se creadă mai puţin frumoase decât chinezoaicele, sclave ale tradiţiei. Ceeace merită cel mai mult să fie blamat, e hotărârea femeilor din popor care, pentru a maimuţări pe cele din clasa de sus, comprimă deasemeni picioarele fiicelor lor. Milioane de femei, nevoite să-şi câştige viaţa, nu pot, din lipsa unei baze de sprijin solide, să lucreze decât cu foarte multă greutate.

Se ştie cum se operează această tortură : Fetiţele sunt obligate să poarte minusculi pantofi de *metal*, pe cari nu-i părăsesc decât odată ajunse femei. Degetele se încovoae sub talpă, şi, încetul cu încetul, se ankilozează. Labele piciorului nu mai sunt, la urmă, decât două cioturi ciunge, strânse într'o încălţăminte cu vârful rotunjit care din cauza aceasta aduce puţin cu copitele dobitoacelor.

Femeile care au suferit această mutilaţie umblă cu o dificultate care dă spectatorilor un sentiment de nelinişte şi de panică, prima oară când le văd. Căci ele înaintează cu mişcări asemănătoare celor executate de cineva care ar merge pe picioroange. Genunchii par a nu se putea îndoi. Femeile acestea se leagănă cu o dandinare grotescă, asemănătoare aceleia a unei raţe. Şi totuşi, în decursul veacurilor, această alură stângace a fost cântată de poeţi, şi comparată cu ondulaţiile frunzelor sub bătaia vântului, sau cu legănatul salciilor, etc., etc...

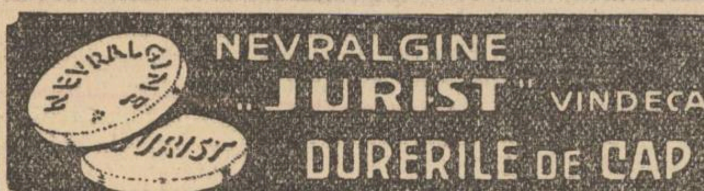
Cu toată greutatea ce o au de a se mişca, chinezoaicele sunt totuşi gata totdeauna de plimbare, şi dacă se plâng de ceva e tocmai că bărbaţii şi părinţii lor nu le lasă în deajuns să iasă la plimbare. Ceeace le face să fie sedentare nu este deformarea piciorului lor, ci rigoarea regimului familial.

Toate poartă pantaloni de mătasă albastră, cu partea de jos foarte largă. Şi este atunci destul de comic şi trist în acelaş timp să vezi ieşind din aceste huse fâlfâitoare o pulpă descărnată şi complect osoasă, acoperită cu un ciorap alb, la vârful căruia se găseşte un ciot încuiat într'un fel de mică copită de saten negru legată cu panglici şi făcând oficiu de pantof.

După spusele unor privilegiaţi ale căror observaţii cu caracter mai intim le dă şanse de a fi competenţi, — această stupidă mutilare face ca pulpa femeii să devină de o slăbiciune scheletică. In schimb însă, coapsa se îngroaşe, şi împreună cu ea toate părţile corpului învecinate. Şi este — pare-se — aci o particularitate plastică foarte conformă cu principiile esteticei chineze. In muzee şi în grădinile fostului împărat se pot găsi nenumărate doamne care merg dandinându-se şi care — ca să zicem aşa — n'aveau picioare. Ele râd cu oarecare vanitate când văd surprinderea şi atenţia cu care străinii privesc extremităţile lor inferioare. Adeseori atunci, ele exagerează mişcările, pentru ca să nu ne mai rămână nici-o îndoială asupra agilităţii lor, şi fac tot soiul de maimuţării şi sburdălnicii ca nişte copiliţe sglobii...

Chinezoaicele sunt mai înalte decât japonezele. Unele din ele—dacă n'ar fi ochii lor oblici—ar putea trece drept europene din pricina tenului lor alb şi formelor durdulii. Toate se fardează, în tinereţe ca şi la vârsta mai matură. Ele accentuează cu o trăsătură neagră de creion arcul sprâncenelor, şi-şi pun puţin roş pe buza inferioară. Doamnele de obârşie manciuriană, ca semn de nobleţe, păstrează coafura rasei lor, adică o funtă imensă, cam la fel cu aceea a Alsacienelor, dar făcută nu cu panglici ci cu propriul lor păr. Cele mai multe chinezoaice au un nas mic şi scurt. In schimb femeile manciuriene au nasul achilin şi o căutătură orgolioasă de animale de pradă".

D. I. S.

GARŞIN

Legenda lui Aghei cel mândru

Intr'o ţară depărtată vieţuia un domnitor care se numea Aghei. Era vestit şi puternic: împăratul îi dăduse deplină putere asupra ţării ; duşmanii lui se temeau de el ; prieteni nu avea, iar norodul din toată ţara trăia liniştit, cunoscând puterea stăpânirii. Şi stăpânitorul se mândrea, zicea că nu mai e în toată lumea om mai deştept şi mai vestit ca dânsul. Ducea un trai bogat, avea slugi nenumărate, cu care nu vorbia niciodată: le socotea că nu merită. Cu nevastă-sa trăia în bună înţelegere, dar şi pe ea o ţinea din scurt, aşa încât nu îndrăznea să vorbească, până nu o întreba bărbatul.

Aghei trăia într'un turn înalt şi singuratec. Toată lumea trebuia să se uite de jos în sus ca să-l vadă, iar el credea că numai lui i se cuvine acest loc, care nu era ce-i dreptul singuratec, dar măcar era înalt.

Intr'o zi de sărbătoare s'au dus, el cu nevasta, la biserică, îmbrăcaţi în haine pompoase: cu mantii de fir aurit şi cu brâu de pietre scumpe. Deasupra lor slugile purtau un baldachin de brocat. Şi înaintea lor şi după ei veneau oşteni cu suliţi şi săbii, care îi conduceau până la scaunele înalte de unde ascultau slujba. Asculta Aghei slujba, şi se gândea în mintea lui oare o fi drept sau nu ce scrie în cărţile sfinte?

A început arhiereul să citească şi a ajuns până la locul unde sta scris : „bogaţii vor săraci iar săracii se vor îmbogăţi". Auzind aceste cuvinte Aghei se înfuriă:

— De ce te-ai apucat să citeşti minciuni, strigă el. — Nu ştii că eu sunt vestit de bogat? Nu cumva vrei să mă sărăceşti şi să îmbogăţeşti pe săraci?

Arhiereul auzi, dar citi mai departe şi făcu slujba până la sfârşit, fără să dea nici un răspuns lui Aghei.

Şi Aghei dădu poruncă să fie legat arhiereul cu lanţuri şi să fie închis în temniţă, iar foile pe care erau scrise acele cuvinte să fie rupte.

Aşa au dus pe arhiereu în temniţă şi foile le-au rupt, iar Aghei s'a dus în palatul său unde a benchetuit şi s'a veselit.

In acest timp un ţăran văzu, pe aproape de oraş, un cerb atât de mare şi de frumos, cum nu se mai văzuse până atunci. Ţăranul veni la palat şi povesti slugilor ce văzuse iar slugile îi spuseră lui Aghei. Atunci acesta dădu poruncă să se pregătească de vânătoare.

Au pornit vânătorii cu Aghei în frunte, şi într'adevăr au văzut cerbul şi au dat năvală spre dânsul. Cerbul stătea cu capul ridicat şi se uita la ei, de parcă i-ar fi aşteptat. Nici unul nu mai văzuse aşa cerb. Mare, cu capul şi botul subţire, coarnele ca un copac cu ramuri multe şi înalt ca de un stânjen; părul făcut inele şi alb de tot, îi strălucea pe şolduri ca mătasea. Aghei venea în goana calului spre dânsul şi se mira că nu fuge. Dar când credea că are să-l prindă, cerbul s'a întors, a făcut o săritură de vre-o trei stânjeni şi a pornit-o pe câmpie. Aghei avea un cal nepreţuit, dar cerbul îl lăsa tot mai mult în urmă. După câtva timp Aghei întoarce capul spre ceilalţi vânători şi vede că abia se mai zăresc; când se uită iar spre cerb acesta se oprise din goană şi umbla agale.

„Am să-l ajung acum" se gândea Aghei. Incepu să silească din toate puterile calul şi vedea tot mai aproape şoldurile albe ale cerbului. Dar tocmai când a vrut să arunce laţul, cerbul a făcut iar o săritură mare şi Aghei a început iar să rămână în urmă. Acum vânătorii ceilalţi nu se mai zăreau de mult, şi pe toată întinderea câmpiei nu mai erau decât cerbul şi Aghei călare.

Jumătate de zi fugări Aghei cerbul ; în fine îl vede el alergând spre râu. Aghei se bucura în sine: „dacă o ia spre dreapta, dă de o împrejmuire înaltă; spre stânga îl opreşte râul, atât de lat, încât nici un animal nu-l poate trece înot.

Cerbul se întoarse spre dreapta; lui Aghei îi sălta inima de bucurie. Când colo cerbul se aruncă în apă şi înotă până la un mic ostrov apropiat de mal şi pe care era o pădurice deasă. Şi de pe mal Aghei văzu cum cerbul intră alergând în pădure. Goni şi el calul în apă. Dar apa era repede şi adâncă, încât piciorul calului nu mai da de fund. Aşa întoarse el calul înapoi pe mal, descălecă, legă calul de un copac, desbrăcă de pe el hainele cele scumpe şi intrând în apă, începu să înoate spre ostrov. Cât pe-aci era să se înece, atât de iute veneau valurile, dar, în sfârşit, tot a ajuns să atingă fundul cu piciorul şi să iasă la mal. „Lasă, gândea el, acum am să-l găsesc îndată". Şi a intrat în pădurice.

Dar, între timp, Dumnezeu, care era mâniat împotriva lui Aghei, chemă la dânsul un înger şi îi porunci să ia înfăţişarea lui Aghei, să se îmbrace cu hainele lui, să încalece pe calul lui şi să se întoarcă în oraş. Şi îngerul a îndeplinit porunca lui Dumnezeu.

A căutat, a căutat Aghei cerbul prin pădure — nu-i şi nu-i. Peste tot ostrovul, prin toate văgăunile, ba s'a mai suit şi prin copaci — nimic. Nu putea pricepe Aghei unde să se fi ascuns cerbul. Mare necaz i-a fost, dar n'a avut încotro, a trebuit să se întoarcă. A intrat în apă şi a înotat înapoi la celălalt mal. Aici, nici cal, nici haine nicăieri. Aghei crezu că fuseseră furate şi hotărî în sine să pedepsească foarte aspru pe hoţ.

Cât vedea cu ochii câmpia era pustie. N'avea ce face, trebui să plece gol; dar iarba îi înţepa picioarele căci nu era deprins să umble desculţ, iar soarele îi ardea trupul şi capul. A mers cât a mers Aghei şi se urcă pe un dâmb înalt, de unde văzu un păstor cu turma sa. Aghei se opri şi începu să-i facă semn cu mâna.

— Hei, mă! strigă el — Vino încoace.

Păstorul îl privea mirat. „De unde o fi ăsta" se gândea el. „In mijlocul câmpului pustiu un om gol!" Porni către dânsul încetişor. Intr'o mână ţinea un fluer de mesteacăn, în cealaltă un bici, iar pe umăr îi atârna sacul cu pâine.

Aghei începu să răcnească:

— De ce nu vii mai iute când te strig!?

— Dar tu cine eşti? întrebă păstorul. — Ce vrei?

— N'ai văzut cine mi-a luat hainele şi calul?

— Spune-mi mai întâi, cine eşti? întrebă iarăşi păstorul.

— Cum, tu nu mă cunoşti pe mine? Eu sunt stăpânul vostru, Aghei.

Păstorul începu să râdă. — Ce vorbeşti, prostule ?! Stăpânul nostru a trecut acuma pe lângă mine. L'au căutat mult timp pe aci ceilalţi vânători, până să-l găsească. Şi-au plecat împreună spre oraş.

— Cum îndrăzneşti să vorbeşti astfel, ţăran blestemat? strigă Aghei.

— Haide, pleacă! răspunse păstorul — că altfel te pocnesc cu biciul.

Aghei îşi pierdu capul de necaz, uită că e gol şi fără arme şi se repezi la păstor. Dar păstorul era mai voinic ; îl trânti pe Aghei la pământ şi începu să-l bată cu biciul.

— Uite — zise păstorul. — Ţi-am răsplătit pentru vorbele ce mi le-ai spus. Acuma pleacă.

De abea s'a ridicat Aghei de jos, şi aşa, bătut, a pornit încet spre oraş. Dar păstorului a început să i se facă milă de el. — „Degeaba l'am bătut, se gândea el. — Trebue să fie vre-un nebun".

Se depărtase niţel Aghei, şi numai ce aude că-l strigă din urmă. Se întoarce, şi vede pe păstor că ţine ceva cu o mână, iar cu cealaltă îi face semn să se întoarcă.

— Unde vrei să te duci aşa, în pielea goală ? Na-ţi sacul ăsta, să te acoperi !

Aghei stătu nemişcat, căci simţea mare ruşine în sufletul său. Iar păstorul scoase un cuţit dela brâu şi taie în sac trei găuri: una pentru cap şi două pentru mâini.

După ce s'a îmbrăcat cu sacul, a plecat Aghei fără să mai zică nimic. Mergea şi se gândea cum de a dat peste el năpasta asta. Vre-un hoţ care semăna cu dânsul trebue să-i fi furat hainele şi calul. Şi cu cât mergea mai mult, cu atât se înfuria mai tare. „Am să le-arăt eu! Am să poruncesc să-l ducă pe hoţ în piaţă şi să-i taie capul. Şi pe păstor... nici pe el n'am să-l las aşa!..." dar deodată şi-a adus aminte de sac şi s'a ruşinat.

A mers aşa până s'a înoptat, dar până la oraş mai era încă mult. A scormonit Aghei cu mâinile o groapă, s'a băgat în ea şi-a adormit. Disdedimineaţă a pornit iar la drum. L'au ajuns din urmă nişte căruţe, şi căruţaşii îl întrebară ce fel de om e şi dece umblă îmbrăcat cu un sac. Dar Aghei îşi aduse aminte de bătaia primită dela păstor, şi îi fu frică să spună adevărul.

— Eu zice — viu de departe, după treabă, şi pe drum m'au prins nişte hoţi, m'au bătut, mi-au luat banii, hainele şi calul şi mi-au dat în schimb sacul acesta".

Auzind aşa, oamenilor li s'a făcut milă : au adunat, care o cămaşă, care o haină, care nişte ghete vechi, un altul o pălărie. Aghei le-a mulţumit, i-a întrebat cum îi chiamă şi de unde sunt şi a intrat în oraş mai îmbărbătat.

— In curând — îşi zicea — am să scap de chinuri! Pe cei răi am să-i pedepsesc, iar pe cei cari m'au ajutat am să-i răsplătesc".

S'a dus în piaţa soborului şi a dat să intre în curtea palatului, dar straja nu l-a cunoscut şi nu i-a dat voie să intre. Atunci s'a depărtat puţin şi a început să se gândească ce-ar mai fi de făcut. Să intre acuma deadreptul în casa lui? Nu se poate, căci cei care l'au înşelat ar putea să-l prindă, să-l închidă în temniţă, ba chiar să-l omoare. — „Mai bine să mai rabd niţel" — se gândea. Aşa s'a dus în piaţa unde se tocmeau oamenii cu ziua şi s'a amestecat în mulţime. L'au tocmit pentru plată puţină, să care cărămizi la o zidire. Era foarte grea pentru el munca aceasta : Umerii nedeprinşi îi sângerau şi se simţea sdrobit.

Spre seară a primit plata şi a împărţit-o în trei: o parte pentru pâine, o parte a pus-o bine pentru mai târziu, şi cu a treia a cumpărat hârtie ca să-i scrie nevestii.

Era între el şi nevasta sa o taină mare, cunoscută numai de ei. Şi ca să-l creadă ea, că scrisoarea e dela dânsul, i-a scris despre taină, i-a descris toate cele întâmplate şi apoi, mergând către palat a văzut pe una din slujnicele nevestii sale şi i-a dat scrisoarea ca să o dea nevesti-sii. Slujnica nu l'a recunoscut în hainele lui proaste şi Aghei s'a oprit pe aproape de palat să aştepte răspunsul.

Femeia, văzând pe cel pe care îl credea bărbatul ei lângă dânsa, n'a putut să dea crezare scrisorii. Se gândea că poate Aghei o fi spus cuiva taina, şi acela vrea poate, acum, s'o încerce. Ii era frică de bărbatul ei ca, aflând că primeşte asemenea scrisori, să n'o pedepsească. Şi ca să nu mai îndrăznească acel om să-i mai scrie, a poruncit slugilor să-l aducă în curte şi să-i tragă o bătae straşnică.

Au îndeplinit slugile dorinţa doamnei lor în aşa chip, încât bietul Aghei deabia a mai putut să iasă din curte. Cu greu a ajuns până la casa unde stetea în gazdă şi toată noaptea n'a putut dormi. Il durea trupul, dar sufletul îl durea şi mai tare.

A doua zi era sărbătoare şi gazda lui Aghei împreună cu nevastă-sa au început de dimineaţă să se gătească, să meargă la biserică. Văzând bărbatul că mosafirul lui nu mai iese din odaie, a început să-l strige : „Vino, îndată are să treacă domnitorul şi n'avem să-l vedem".

— Cine-i domnul vostru? întrebă Aghei.

— Cum, tu nu ştii asta? Este Aghei, domnitorul nostru de doisprezece ani încoace.

Aghei lăsă gazdele să plece la biserică şi îşi zise: „Fie ce-o fi! Mai rău ca acuma tot n'are să-mi fie! Mă duc şi dau pe faţă hoţul!" Şi o porni pe stradă şi se opri în rând cu toţi oamenii care aşteptau pe domnitor.

Aghei văzu trecând mai întâi armată şi tot felul de oameni de-ai curţii, gătiţi ca de paradă. Şi apoi văzu pe domnitor şi pe domnitoare, înaintând subt un baldachin, îmbrăcaţi numai în fir de aur şi încinşi cu brâu de pietre scumpe. Şi s'a uitat Aghei în faţa domnitorului şi s'a speriat, căci el a văzut că era îngerul lui Dumnezeu. Şi Aghei a fugit îngrozit din oraş.

A fugit multă vreme fără să ştie singur încotro fuge. S'a pomenit într'o pădure şi de oboseală a căzut sub copaci, şi a rămas aşa mult timp, fără putere şi fără cunoaştere, parcă sufletul i-ar fi părăsit trupul câtva timp. S'a trezit el pela miezul nopţii, şi i s'a făcut frică. A uitat ce se întâmplase în cele trei zile din urmă, şi nu ştia de ce se uită stelele la el printre crengi, dece vâjâie vântul în copaci şi dece e culcat pe iarbă umedă. A început să se gândească, şi deodată şi-a adus totul aminte.

Şi Aghei a început să plângă. Toată viaţa i-a trecut pe dinainte, şi a înţeles că nu degeaba l'a pedepsit Dumnezeu. „Dacă am supărat pe Dumnezeu — se gândea el — am să mai primesc acum iertare vre-odată?"

Mult timp a stat culcat plângând şi cerând lui Dumnezeu putere şi ajutor. Şi Dumnezeu i-a dat putere.

Când s'a făcut ziuă, Aghei s'a sculat, a ieşit din pădure şi a plecat în toată lumea, printre oameni.

A trecut un an şi încă unul, iar nevasta lui Aghei tot mai credea că bărbatul ei e lângă dânsa. Se mira numai că dece a început să fie blând şi bun: nu pedepseşte pe nimeni, la vânătoare nu se mai duce, ci numai la biserică şi lămureşte certurile şi neînţelegerile dintre oameni şi-i împacă. La dânsa se uita cu blândeţe nu ca înainte, şi venea la ea în odaie de stet€au împreună de vorbă.

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47 33 CAROL MOBILA 33 CAROL (PIATA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Cu o săptămână înainte de a începe al patrulea an, a dat domnul poruncă să adune pe toți cerșetorii, să se facă în curtea palatului un praznic mare pentru dânșii și să li se împartă daruri. S'au împrăștiat ștafetele în toate orașele și satele, făcând cunoscut dorința stăpânului. Și în ziua hotărâtă s'au adunat toți cerșetorii în curtea palatului: șchiopi, ologi, ciungi, orbi, slabi de minte, bătrâni, pitici. Veneau cerșetorii tot câte unul iar orbii în cete. Au venit atâția, încât au umplut nu numai curtea palatului, ci și piața soborului. Iar domnitorul le-a zis: „Mă bucur că vă văd, dragii mei. Așezați-vă la locurile voastre și vă ospătați căci eu am să mai viu între voi". Și a intrat în palat.

Intre cerșetori era și o ceată de orbi veniți de departe. Erau doisprezece inși și aveau o călăuză. El mergea înainte, doi se țineau de dânsul, iar după aceștia tot câte doi. Călăuza i-a așezat pe toți la masă, iar el a rămas în picioare să-i servească. Orbii mâncau și el mergea dela unul la altul să le dea ce le trebuie.

După ce s'a isprăvit ospățul, a ieșit domnul din palat și a început să umble printre mese. Pe toți îi îmbărbăta, iar după dânsul veneau slujitori cu bani și cu haine, și le împărțeau la toți. In fine a ajuns și la masa orbilor. Călăuza, când l'a văzut pe domnitor, a prins să tremure și a îngălbenit.

Domnul s'a apropiat de el, și-l întrebă: „Tu ești cerșetor?"

— Nu, Măria Ta, nu sunt cerșetor, eu sunt slugă la cerșetori.

— Bine ai zis, omule! Cum te chiamă?

Călăuza a plecat ochii și a răspuns: „Oamenii mă numesc Alexandru".

Iar îngerul zâmbi și zise: „Nu rămân ascunse toate minciunile. Vino cu mine".

A lăsat călăuza orbii lui și s'a dus în palat după domnitor. Și văzându-i, oamenii se mirau: parcă ar fi fost frați gemeni, într'atât semănau. Doar că sluga orbilor e mai sur și fața îi e arsă de soare și de vânt. L'a dus îngerul într'o odaie și s'au închis amândoi înăuntru. — Te cunosc, Aghei — zise îngerul — dar tu mă cunoști pe mine?

„Ai fost trimis să mă pedepsești. Toată viața am să mă căiesc de păcatele mele" răspunse Aghei plângând cu hohote. Dar fața îngerului se lumină de un zâmbet și Aghei se opri din plâns. Niciodată nu văzuse așa zâmbet.

— Pedeapsa s'a sfârșit, zise îngerul.

— Nu! răspunse Aghei. Nu primesc înapoi spada, mantia și sceptrul de domnitor. Nu vreau să părăsesc pe orbii mei care îmi sunt frați. Eu sunt pentru ei lumina și hrana, le sunt prieten și frate. Trei ani am trăit pentru dânșii, am muncit pentru dânșii, acum sufletul mi-e legat de sărăcia lor. Mult timp am trăit singur în mijlocul oamenilor ca pe o stâncă înaltă și sufletul mi se înrăutățise. Lasă-mă să trăesc printre oameni!

— Bine ai zis tu, Aghei — i-a răspuns îngerul, — pleacă în pace!"

Și a plecat călăuza Alexandru cu cei doisprezece orbi ai lui, și toată viața a muncit pentru ei și pentru alți nenorociți și neputincioși, și a trăit mulți ani până să moară. Iar îngerul, după trei zile, a lepădat trupul lui de domnitor, și trupul a fost înmormântat, și norodul a plâns mult pe urma domnitorului, care la început fusese atât de mândru, iar mai târziu atât de omenos.

Și îngerul s'a înfățișat înaintea lui Dumnezeu.

Din rusește de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

Cronica cinematografică

Filmul „Eroul" și comediile americane.

Dacă facem un inventar al filmelor bune care s'au reprezentat în ultimul timp și de care n'am vorbit încă, găsim, în ordine retrospectivă, „Eroul" lui Harold Lloyd.

Cu Harold Lloyd s'a întâmplat acelaș lucru ca și cu Charlot. A fost înțeles greșit.

Vă amintiți cum a evoluat opinia publică față de Chaplin.

A fost o primă epocă în care se spunea: „Eu nu mă duc la Charlot; e caraghios, ce e drept, dar prea e din cale afară de urît!".

Pe urmă: „E totuși amuzant. Face să ducem copiii la filmele lui".

A treia fază: „Charlot nu este numai comic. Are el o oarecare melancolie a lui..."

Insfârșit, ultima etapă: „Charlot nu este un comic. Este un sfâșietor tragedian. E shakespeare-ian.......; etc., etc.

Processus-ul acesta de abandon progresiv al miopiei artistice, terminat la Charlot, abia începe la Harold Lloyd. Și va ține probabil încă multă vreme. Multă vreme mamele vor continua să-și ducă copiii de abia înțărcați să vadă tumbele acestui distractiv saltimbanc.

Și totuși, Harold Lloyd e din aceeaș familie artistică cu Charlie Chaplin. Amândoi servesc un anumit gen de dramă, care s'a născut pe solul Americei, și care nu are echivalent în nici-o altă țară. Acest gen n'a fost inventat de cei doi artiști. Poate chiar dimpotrivă: cei doi artiști au fost inventați de acest gen care **trebuia** să apară, cu necesitatea oarbă a tot ce e fenomen natural.

La început nici chiar Charlot nu pricepea complect ce misiune enormă avea să îndeplinească. Simția el că acrobațiile lui aveau o semnificație misterios umană. Dar nu era pe deplin lămurit. Criticii — o spune el-însuși—au contribuit mult cu sfaturile lor pentru a-l împinge din ce în ce mai mult spre tristeță, spre acea „melancolie a lui Charlot" care a ajuns formulă.

Acelaș lucru și la Harold Lloyd. Pe vremea când juca cu fosta lui soție, cu Bebe Daniels, elementul tragic era aproape inexistent, pentru a se accentua mereu la fiecare nou film.

Genul de artă pe care îl reprezintă acești doi mari actori se deosebește de tot ce cunoaștem noi în Europa subt numele de comedie.

Comedia întrebuințează râsul pentru a pedepsi anumite defecte morale. „Casticat ridendo mores". Biciuește moravurile — când comedia este de moravuri. Biciuește cusururile individuale—când comedia este de caractere.

Dar există comedii care nu aparțin nici-uneia din cele două spețe, și unde avem „comicul de situație" pur. Acolo, prin râs, ne batem joc, fără nici-o idee directivă, fără preferință, când de unul când de altul, și, dacă s'ar putea, de absolut toate personagiile piesii. Așa sunt comediile buffe, făcute cu râs pur; avem și aci acea „brimadă socială" care — după Bergson — caracterizează râsul și „dă semnificație comicului". Dar e dirijată incoherent, fără o idee morală prestabilită. E o exagerare, o degenerare a râsului; întrebuințarea lui cam abuzivă, autonomizată față de morala socială care i-a dat naștere.

Insfârșit, avem, la ultima treaptă, comicul de circ, care e și el răs pur, dar—spre deosebire de comediile buffe—fără nici-o unitate dramatică, fără subiect coherent.

Acestea-s întrebuințările care s'au dat comicului și râsului—, până la apariția cinematografului american.

Căci filmele—bunioară ale lui Charlot sau Harold Lloyd nu samănă de loc cu ceea ce ne obicinuisem a numi „comedie". Așa se explică și de ce a trebuit să treacă atâta vreme până ce publicul european să înțeleagă seriozitatea artei acestor doi mari actori. Pentru odată, Americanii au priceput mai iute și mai bine ca Europenii. Căci în Statele Unite dela început producțiile lor au avut un succes care s'a menținut constant. Chiar azi, Chaplin și Lloyd sunt cei mai bogați actori de cinema—ceea ce, în America, e mărturia prin excelență a favoarei publice —, iar la Hollywood, unde ei lucrează de dimineață până seara toată lumea artistică îi învălue într'un respect absolut, ca pe marii creatori ai unui gen în întregime nou.

Acest gen nou, iată în ce constă.

Un gen de artă se deosebește de altul prin aceea că întrebuințează alt alfabet expresiv.

Lucrurile, ideile, sentimentele sunt cam aceleaș pentru absolut toate genurile de artă. Ceea ce diferă sunt simbolurile, semnele prin care le redăm: vorbe, sunete, acorduri sonore, imagini vizuale, mișcări, desenuri, colori, etc., etc.

Cinematograful american a adus un alfabet expresiv nou. Este... comicul. Iată ce vreau să spun. Comicul, tumbele, salturile, căzăturile, situațiile ilariante, etc., sunt întrebuințate ca **mijloc de expresie** pentru a simboliza nu o idee moralizatoare, ca în comedie, ci o idee oare care, independentă de imperativele moralei sociale. O idee ca bunioară amorul, sau ura, sau ambiția sau încrederea în sine.

In comedii râsul e și el mijloc. Dar un mijloc care servește morala, nu arta. Deaceea foarte bine a putut spune Bergson că „comedia este la granița dintre artă și viață". Arta intervine ici și colo, într'o comedie, pentru a înfrumuseța puțin piesa care, ea, rămâne o întreprindere pur morală ca scop.

Cinematograful american întrebuințează comicul, nu ca mijloc de moralizare, ci ca instrument de artă. Situațiile rizibile sunt simboluri expresive ale cutărui sentiment: al furiei, al prieteniei, al amorului, al rivalității. Morala aci este un element cu totul secundar și superficial. I se acordă o singură concesie: filmul „să se termine bine". Desnodământul intrigei să fie „cuviincios". Dar acesta e doar cadrul exterior al filmului. Principalul e „raportul de artă", raportul dintre simbol și lucrul simbolizat care constitue calitatea și reușita frumuseții.

Or, din acest punct de vedere cinematograful american reprezintă prima încercare de a întrebuința comicul mișcărilor și al expresiilor plastice ale corpului omenesc într'un scop artistic. La un Molière de pildă comicul reiesă din cuvinte, din ticuri sufletești, care de îndată ce ne sunt reprezentate aruncă discredit moral asupra personagiului respectiv.

La cinematograful american comicul nu afectează și nu alterează moralmente nimic. Toată lumea, într'un film american, face lucruri comice. Nici-unul însă nu suferă—din cauza aceasta — vre-o decădere, vre-o „diminutio capitis" în stima și simpatia noastră. Morala e complect absentă de acolo.

Iată pentru ce — scăpat de asprimile și cenzura moralei — comicul poate atunci să-și dea drumul în voie, să meargă până la ultimele lui margini cu putință. Iată de ce putem avea o scenă de dragoste profundă și concentrată, simbolizată în tumbe și salturi executate la bara fixă (ca în Goana după aur, sau în Circul). Tumbele acum s'au desrobit de elementul depreciator moral care, în societate, este asociat lor. Sunt pure instrumente de artă. Deaceea pot fi împinse până la limitele posibilităților lor. Astfel avem scene absolut ireale socialmente (ca acele citate mai sus) unde clovneriile nu mai sunt clovnerii, ci simple simboluri sentimentale.

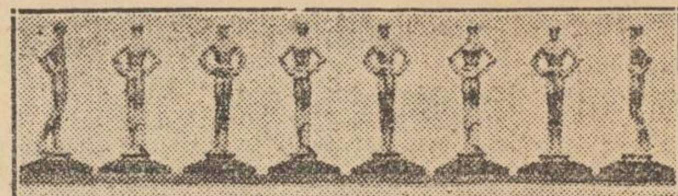
* * *

Toate aceste reflecțiuni mi-au revenit în minte gândindu-mă la filmul „Eroul" jucat de Harold Lloyd și reprezentat recent la București.

Aș vrea să citez din el câteva pasagii care mai bine ca orice alt argument dovedesc teoriile estetice expuse mai sus.

Din nefericire nu mai avem loc pentru aceasta. O vom face însă altă dată.

D. I. SUCHIANU

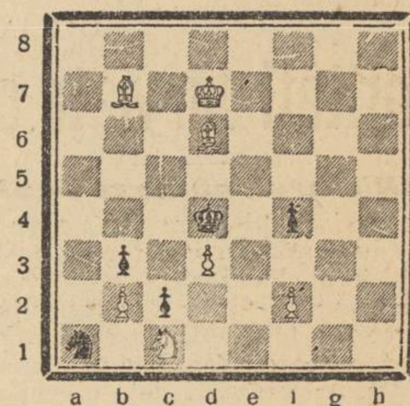

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 230

de J. Halumbirek. Viena.
(„Wiener Schachzeitnng" 1929)

Negru (5 figuri)
Rd4, Ca1, Pb3, c2 și f4.

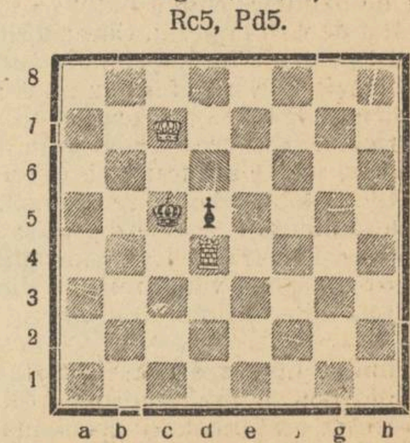
Alb (7 figuri)
Rd7, Cc1, Nb7 și d6, Pb2, d3 și f2.

Alb joacă și face mat în 4 mutări.

STUDIUL No. 10

de R. Reti.

Negru (2 figuri)
Rc5, Pd5.

Alb (2 figuri)
Rc7, Td4.

Alb joacă și câștigă.

PARTIDA No. 90

Jucată într'un concurs din Budapesta la 29 Decembrie 1928.

Alb: E. Foeldesy. **Negru: Dr. G. Négyesi.**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. c2—c4, é7—é6; 4. Cb1—c3, Cb8—d7; 5. c4×d5; 6. Dd1—b3, c7—c6; 7. é2—é4 acest sacrificiu de pion a fost făcut mai întâi de Marshall într'o partidă contra lui Fahrni în Mannheim 1914. 7..., d5×é4? această greșală compromite partida negrelor. Răspunsul cel mai bun ar fi fost C×é4; (8. C×é4, Dé7! cu continuarea probabilă: 9. Nd3, de; 10. Ng5, Db4+; 11. Rd1, D×b3; 12. ab, f5!; 13. Té1, h6 și negru stă mai bine). 8. Nf1—c4, amenințând mat în 2 mutări. 8..., Dd8—é7; 9. Cf3—g5, Cf6—d5? O nouă greșeală; mai bine ar fi fost Cb6. 10. Nc4×d5, c6×d5; 11. Cc3×d5, Dé7—d8; 12. Cd5—c7+ și negru abandonează căci alb dă mat în câteva mutări: (La 12..., D×c7; urmează 13. D×f7+, Rd8; 14. Cé6+ mat, iar la 12...., Ré7; 13. D×f7+, Rd6; 14. Nf4+, Rc6; 15. Tc1+, Rb6; 16. Db3+, Ra5; 17. Né2+ mat).

Richard Reti

Anunțăm cu adâncă părere de rău încetarea prematură din viață a marelui maestru de șah Richard Reti. Născut în anul 1889, el moare în vârstă de 40 de ani, când mai putea să dea lumii șahiste încă noi probe de marea sa valoare.

Succesele sale pe tărâmul șahului încep mai cu seamă din anul 1920, în marele concurs internațional din Goeteborg (Suedia), unde a obținut premiul I înaintea unor maeștri ca Rubinstein, Maroczy, Ianowki, Vidmar și alții. In mai toate concursurile posterioare de maeștri a obținut numeroase premii eșind de mai multe ori întâiul.

Reti s'a distins și ca admirabil analist al partidelor jucate de maeștri în diferite concursuri, ca scriitor în numeroase articole și cărți, printre care „Die neuen Ideen im Schachspiel" e cea mai cunoscută. E de asemenea unul din cei mai mari și fecunzi compozitori de studii, ce se disting prin poante spirituale. Publicăm mai sus unul din aceste studii.

Invitat de cercul de Șah din București în vara anului 1921 Reti ne-a lăsat o amintire neștearsă. Manierele sale distinse, cordialitatea manifestată față de tânăra mișcare șahistă din țara noastră și admirabilele sale conferințe asupra noilor idei în teoria șahului au făcut o impresie imposibilă de uitat. In cursul vizitei sale la noi a dat două mari ședințe de partide oarbe, jucând simultan o dată 12 partide, iar altă dată 20 de partide fără a privi tablele. Această a doua reprezentație a stârnit o mare vâlvă. Mulți curioși au luat parte la marea ședință din sala Liedertafel, mai cu seamă medici, cari s'au minunat de precizia cu care juca pe dinafară. Amintim că din aceste 20 de partide, conduse cu măestrie, a pierdut una singură (față de d. căpit. I. Gudju), a făcut trei remise și a câștigat 16 împotriva unor jucători din cei mai tari din Capitală.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

Ce a găsit „Taica Till"

Scormonind prin gunoaie pe terenul numit Oberviller dincolo de bariera Parisului, „Taica Till" — unul dintre cei mai bătrâni și mai cunoscuți „gunoieri" ai Parisului, — a găsit o geantă de damă, în care erau: 6 bilete de bancă a 1000 franci, 30 monede de aur a 20 fr., 11 bancnote a 500 fr., 30 a 100 fr., câteva acțiuni și obligațiuni ale împrumutului de război, mai multe monede de aur grecești și spaniole, și câteva bijuterii de valoare.

Fiind om cinstit, „Taica Till" s'a prezentat la poliție aducând cele găsite.

Ancheta n'a descoperit nimic care să indice pe proprietarul acestei genți. S'au controlat declarațiile și plângerile primite în ultimii 15 ani la Poliția din Paris privitoare la pierderi, furturi sau dispariții de lucruri de valoare.

Dacă în timp de un an și o zi proprietarul acestei genți nu va fi găsit, „Taica Till" va primi tot cuprinsul ei, adică o avere de câteva zeci de mii de franci.

„Gunoierii" parizieni au sărbătorit la 7 Iunie cor., pe „Taica Till" dându-i un adevărat banchet într'o bodegă dela „Hala Puricilor".

O bombă polițienească

La poliția centrală din Londra s'au făcut o serie de experiențe cu niște bombe, cu care vor fi înarmați polițiștii londonezi. Aceste bombe sunt de mărimea unei mingi de tennis. Fiind aruncate și lovite chiar numai ușor de un automobil, bombele se sparg iar conținutul lor se prelinge peste tot în așa mod, încât produce în aceiași clipă leșinarea persoanelor aflate în mașină.

O substanță lipicioasă, de culoare bătătoare la ochi și cu un miros puternic asfixiant, umple automobilul.

Massa principală a acestei substanțe începe să se umfle, să crească, ca nici una din substanțele întrebuințate în cinematografie când trucul urmărește, de pildă, înnecarea unui oraș întreg în drojdiile revărsate dintr'o brutărie.

Lichidul picură jos, lasă urme peste tot, cu oricâtă viteză ar fugi mașina. Câinilor-detectivi le vine foarte ușor să găsească apoi urma automobilului dispărut...

In rate pe 206 ani

La poșta orașului Friedberg a dispărut un pachet cu 14.800 mărci germane. Hoțul n'a fost găsit și factorul poștal a trebuit să răspundă pentru acești bani, fiindcă s'a dovedit că numai o clipă de neatenție a factorului a făcut posibil acest furt.

Factorul va plăti lunar 6 mărci, adică va achita întreaga sumă dispărută, în 206 ani.

Căsătorii garantate

La San-Francisco s'a deschis o „agenție de căsătorii", condusă de o doamnă care se intitulează „Baroana Torniella".

In foarte scurt timp, agenția baroanei a înregistrat numeroase succese și a deschis o serie lungă de sucursale în multe alte orașe mari ale Americei.

Intreprinzătoarea pețitoare a reușit să asigure casei comerciale un capital de vreo 40 milioane dolari, întrebuințând întreg sistemul de asigurări, aplicat la căsătorie.

Baroana se obligă să restitue orice cheltuială făcută de „părțile contractante", dacă soții vor divorța înainte de doi ani dela căsătorie; mai plătește clienților și despăgubiri.

Toate acestea, evident, numai în cazul când dela primii pași, viitorii soți, până atunci absolut necunoscuți unul altuia, se pun sub conducerea exclusivă a baroanei Torniella.

Victor Hugo în Turcia de azi

Turcii n'au predilecție — și aceasta se înțelege — pentru „Orientalele" lui Victor Hugo. Dar unii din ei exagerează, poate, când scriu așa cum se poate citi în ziarul lor „Ilkdam":

„Cercurile literare franțuzești sărbătoresc o operă rea, nefastă și primejdioasă pentru Turci, dar frumoasă, delicată și fină din punct de vedere literar. Vorbim de „Orientalele" lui Victor Hugo.

„Ființe sălbatice ca Lloyd George și Clemenceau s'au declarat inamice Turciei din copilărie încă, decând au citit aceste versuri periculoase. Victor Hugo este acela care a semănat bobul discordiei, care a germinat și a dat roadele sale în 1922. Cred că ar fi oportun să se ridice la Solikli sau la Morgnesia o statuă în negru lui Victor Hugo, o mare statuă de incendiar"... G. B.

In căutarea Academiei lui Platon

O societate americană răstoarnă în prezent pământul unui întreg cartier al Atenei, cam unde era vechia Agora, la picioarele Acropolei, pentru a găsi comori de o neprețuită valoare arheologică. Este o întreprindere colosală, care va costa milioane.

Iată încă o știre nouă și din cele mai interesante! Grație generozității unui grec bogat din Egipt care furnizează fonduri, arheologii eleni au întreprins, paralel cu cei americani, o serie de săpături pentru a găsi Academia lui Platon. Noutatea a produs, desigur senzație—mai ales când d. Filadelfens, binecunoscutul arheolog elen, a precizat chiar și direcția în care s'ar afla acea Academie. G. B.

BIBLIOGRAFIE

Traduse de *P. Mușoiu*, de la care se și pot procura:

Filosofia Demnității Omenești, de *Paul Gille*, Profesor la Institutul de Inalte Studii din Belgia... *O lucrare savantă.*

Cum și:

Tabagizmul și Alcoolizmul, două plăgi sociale. Argumente științifice împotriva acestor perversiuni. Culese, comentate și adnotate de *Paraf-Javal*...

De folos obștesc.

Cărţi şi Reviste

Filologia română în Universitatea din Bucureşti

A apărut de curând o monografie interesantă; e aceea a d-lui M. Popescu-Spineni intitulată *Contribuţiuni la istoria învăţământului superior.* Intr'însa, autorul ne arată diferitele faze prin care a trecut cel mai înalt aşezământ şcolar românesc până să ia înfăţişarea de astăzi. Calitatea de secretar şi de licenţiat al Facultăţii de filosofie şi litere l-a îndemnat să acorde mai multă atenţiune acestei ramuri a Universităţii. Cunoaşterea lucrurilor şi dragostea fiească au putut colabora astfel într'o egală măsură şi d. M. Popescu-Spineni ne-a dat nu numai cea dintâi lucrare de acest gen, dar şi o bogată culegere de date şi de fapte ce meritau să fie relevate.

Am urmărit cu deosebire în aceste *Contribuţiuni* chipul în care au luat naştere diferitele secţiuni, crearea treptată a catedrelor şi m'am oprit la una din specialităţile cele mai importante ale Facultăţii de litere: *filologia română.* Ţinând seama şi de unele fapte cunoscute de aiurea, lucrarea d-lui M. Popescu-Spineni mi-a sugerat o schiţare a desfăşurării studiilor de limbă română în Universitatea noastră şi cred că nu e lipsită de interes o asemenea încercare într'o vreme în care marele public se pasionează tot mai mult de problemele desvoltării noastre culturale.

Multă vreme limba română a fost studiată fără nici un temei ştiinţific. Cei dintâi cercetători, reprezentanţii curentului latinist, cât şi acei cu cari dânşii polemizau în chestiunea originii Românilor şi a limbii lor, erau conduşi de consideraţiuni politice. In asemenea condiţiuni nu se puteau ivi decât opere caduce şi mărturie sunt — între multe altele — *Lexiconul budan* cu faimoasa introducere a lui Petru Maior, *Dicţionarul* lui Laurian şi Maxim, *Gramatica* lui Timotei Cipariu, lucrări lipsite cu desăvârşire de spirit ştiinţific şi departe de rezultatele lingvisticei contemporane din apus. Dacă se cuvine să-i recunoaştem activităţii acestei şcoale un merit, nu poate fi vorba de valoarea ştiinţifică a publicaţiunilor ei, ci de faptul că a reuşit să atragă atenţiunea savanţilor streini asupra existenţei unei limbi romanice în sud-estul Europei şi să trezească la noi emulaţia pentru studiile filologice.

Intr'adevăr, acum începe şi limba română să intre în cadrul studiilor de lingvistică romanică, ba chiar să formeze obiectul unor lucrări speciale datorite învăţaţilor apuseni. E destul să amintesc că încă din veacul al XIX-lea, începând cu *Gramatica limbilor-romanice* (1836—1843) a lui Diez, limba română figurează în toate lucrările de romanistică, dându-i-se importanţa ce i se cuvine, şi că savanţi cu autoritate ca Gröber, Körting, G. Meyer, Meyer-Lübke, Miklosich, Mussafia, Gaston Paris, Picot, Schuchardt, Weigand au consacrat o bună parte a activităţii lor chestiunilor privitoare la limba noastră, aducând studiul acesteia pe adevăratul făgaş al ştiinţei.

Metodele apusene au găsit şi la noi un teren prielnic, renunţându-se la teoriile atât de dragi latiniştilor. „Nu putem face ştiinţă cu duioşii naţionale" e adevărul pe care-l exprimă Lambrior şi care prinde tot mai trainice rădăcini în mintea filologilor români din a doua jumătate a veacului trecut. Călăuziţi de un asemenea principiu şi înzestraţi cu vaste cunoştinţe se impun în această epocă Lambrior, Gaster, Hasdeu, Cihac, Şăineanu, Tiktin.

Studiul filologiei române ia însă un avânt considerabil o dată cu introducerea lui în învăţământul nostru universitar. Crearea unei catedre de limba română nu a fost — cum s'ar putea crede — un lucru aşa uşor. Facultatea de filosofie şi litere, care-şi are originea în şcoala superioară de litere, datează din 1864 şi — fapt curios — înfiinţată într'o vreme în care filologia era una din preocupările cărturarilor noştri, nu întâlnim printre specialităţile trecute în programul şi budgetul primului an nici o catedră de limba română, deşi exista una de limba şi literatura franceză încredinţată lui Ulysse de Marsillac. Abia în 1874 inaugurează Hasdeu un curs liber de filologie comparată, transformat în 1878 în catedră. Hasdeu, care a funcţionat până în 1900 (când a ieşit la pensie, desfiinţându-i-se şi catedra) atingea în cursul său şi diferite chestiuni privitoare la limba română, fără ca acestea să formeze centrul preocupărilor sale. După moartea lui Marsillac, e chemat în locul său G. L. Frollo şi, pentru ca să nu se pară că nu se acordă aceeaşi atenţiune şi celorlalte literaturi romanice, catedra de franceză se schimbă într'una de „Istoria literaturilor moderne şi mai cu seamă a celor neolatine" (1878). Frollo făcea filologie romanică şi poate că facultatea nu a înţeles rostul unui asemenea curs, căci după moartea acestuia, catedra suplinită câtva timp de Pompiliu Eliade e transformată din nou în „Limba şi literatura franceză" şi i se încredinţează suplinitorului ridicat la rangul de profesor titular (1901).

Târziu a luat fiinţă şi un curs de limba română, acela pe care îl făcea din 1897 d. O. Densusianu ca suplinitor al catedrei de „Limbă şi literatură română". Dar sfera activităţii sale era îngrădită, căci nu se poate studia temeinic limba română decât în cadrul tuturor limbilor romanice şi d. Densusianu şi-a dat toată osteneala să obţină crearea unei catedre de filologie romanică. Facultatea s'a convins de necesitatea ei abia în 1901 şi numai în urma vacanţei ivite prin ieşirea la pensie a lui V. A. Urechiă. Acesta preda epoca modernă a istoriei Românilor, în timp ce D. Onciul se ocupa de epoca veche. Onciul ia asupră-şi materia ambelor catedre, catedra lui V. A. Urechiă devine „Istoria literaturii române" încredinţându-i-se d-lui I. Bianu, care a slujit-o până deunăzi, iar d-lui O. Densusianu i se creează catedra de „Filologie romanică cu deosebită privire la limba română".

Filologia încăpuse de data aceasta pe mâini bune, căci noul titular aducea în Universitate nu numai o cultură filologică temeinică ci şi un spirit liber de orice prejudecată. „Nu ascunzând adevărul îţi slujeşti cinstit ţara ; procedând astfel nu câştigă nici patriotismul, nici ştiinţa. Patriot adevărat nu e cel ce caută să denatureze faptele şi să se înşele pe sine însuşi, iar savantul, care se fereşte să spună adevărul oricât de neplăcut ar fi, nu-şi cunoaşte datoria". Astfel începe d. Densusianu valoroasa *Histoire de la langue roumaine,* a cărei publicare a început-o o dată cu crearea catedrei, şi acest crez îi caracterizează întreaga activitate.

Cu timpul filologia făcea progrese remarcabile, iar populaţia facultăţii creştea în mod simţitor. In aceeaşi măsură se înmulţiau şi greutăţile profesorului care la cursul şi seminarul său trata nu numai probleme lingvistice, ci şi chestiuni de folklor şi de literatură romanică. Infiinţarea unor noi catedre, care să corespundă nevoilor facultăţii şi să ducă la o mai solidă pregătire ştiinţifică se impunea. In 1916 s'a alăturat catedrei de filologie romanică o conferenţă încredinţată unui tot atât de distins om de ştiinţă, d. I. A. Candrea. D-sa a fost numit apoi titular al catedrei de „Dialectologie şi folklor romanic", creată acum un an, o dată cu conferenţa de „Filologie romanică" a d-lui T. Papahagi şi cea de „Fonetică experimentală" a d-lui Al. Rosetti.

In acest chip li s'a dat studiilor de filologie romanică — şi română în special — atenţiunea meritată; căci limba română continuă să fie un vast teren de explorare. Aceasta nu poate fi încredinţată decât oamenilor cu o pregătire serioasă ce nu se dobândeşte decât în Universitate.

Activitatea profesorilor de azi nu se opreşte însă între zidurile facultăţii. „Institutul de filologie şi folklor", o anexă a Seminarului de filologie romanică, publică o revistă, *Grai şi suflet,* cu articole de specialitate semnate de aceşti profesori, şi a dat până acum la iveală numeroase monografii de dialectologie, de folklor şi de limbă veche românească.

J. BYCK

Moare poezia?

Alarma o dă d. Horia Petra-Petrescu prin revista **„Transilvania"** dela Sibiu, după un ţipăt de alarmă al intelectualităţii germane. Să ascultăm!

Un apel foarte semnificativ tipăreşte oficiul de presă prusian. Apelul e subscris de preşedintele „secţiei poeziei" în „Academia prusiană a artelor", de scriitorul-poet Walter de Molo. „Ne simţim îndatoraţi", spune apelul, „ne simţim îndatoraţi să arătăm opiniei publice primejdia de care este ameninţată, chiar la rădăcinile vieţii ei, cultura noastră în urma apatiei crescânde faţă de operele poetice. Mulţi singuratici admonestează şi avertizează, fără de a fi însă ascultaţi din partea poporului german. Acum, în ceasul târziu, hotărîtor, vital, îşi ridică secţia noastră glasul, ca reprezentanta vădită a întregii poezii germane. Nu acuză: spre aşa ceva este starea artei noastre şi a tuturor artelor mult prea serioasă; nu osîndeşte, deoarece moleşala şi înstrăinarea planează peste ţară, ca o boală; strigă însă cu toată tăria, chemând spre o reîntoarcere: pe toţi cei care munca lor nu ar vrea să şi-o prelungească din greu, la structura şi la opera complexului, numai pentru viaţa zilnică, ci cari caută în activitatea lor şi un conţinut omenesc. Ne adresăm, atât spre cei ce ajung maturi, cât şi spre cei ce îmbătrânesc. Ne adresăm intermediarilor chemaţi ai operei poetice. Fără de a critica cu ranchiun apariţiile de modă şi negustoreşti ale vremii în domeniul literaturii, atragem atenţia, că la o prelungire mai mare a apatiei vor trebui să ajungă spiritele creatoare tot mai rare şi că, poate, va fi prea târziu, dacă o să cerem să vină, iarăşi, între noi. Renunţarea a masse largi de cetăţeni la poezie răpeşte prezentului şi viitorului nu numai un mijloc important educator, ci şi pe unul din cei mai puternici factori ai împăcării popoarelor, despărţite în internul lor şi despărţite întreolaltă".

Dacă apatia aceasta a publicului faţă de poezie şi creaţiunile literare o manifestă ţara lui Goethe, a lui Schiller, Kant şi Richard Wagner, ce să mai zicem noi de apatia publicului românesc?

G. B.

Murger, Musette şi Boema

Am arătat în numărul trecut, într'o notă, adânca şi nenorocita pasiune a lui Henri Murger pentru Marie Vignal, pe care o botezase Mimi.

D-l Georges Montorgueil, în **„Eclair de Montpellier"**, evocă figura unei alte prietene a lui Murger, Marie-Christine Roux, supranumită Musette, al cărei nume figurează în multe bucăţi în versuri ale poetului, pe care le dedica, din toată inima, celeia pe care o numia Mimi.

Musette era o fată frumoasă care, venind din Lyon la Paris fără nici un ban, deveni numaidecât un model disputat de cei mai mulţi pictori şi sculptori ai Parisului.

Pentru Murger, povestindu-i aventurile sub numele de M-elle Musette, aceasta nu era decât un model, modelul infidelităţii. „O, fiinţă încântătoare, scrie el, poemă vie a tinereţii, cu râsul sonor şi cântecul vesel, sărmană inimă care baţi pentru toată lumea, tu, domnişoară Musette, care eşti sora Bernеretei şi a lui Mimi Pinson, va trebui pana lui Musset ca să povestească demn, cursa ta neobosită şi vagabondă pe cărările înflorite ale tinereţii!".

Inaintând în vârstă, Musette nu mai era modelul de odinioară, ci deveni practică. Greerul deveni furnică. Champfleury povesteşte că într'o zi i-a arătat o casetă plină cu piese de aur, pe care obişnuia să le admire. Işi cumpără o proprietate la Raincy. Şi, cu gândul de a se îmbogăţi deabinelea, se îmbarcă într'o zi pentru Algeria, care fusese cucerită de curând. Voia să-şi păstreze şi casa dela Raincy şi caseta cu bani. Căută să o depună la o bancă, dar, în cele din urmă, se hotărî s'o ia cu sine în călătorie.

Astfel, împreună cu mama ei — oarbă — Marie Christine se îmbarcă pentru Algeria pe vasul Atlas, la 3 Noembrie 1863. De la această dată nimeni nu mai află ştiri despre Atlas. S'a scufundat desigur în largul oceanului, cu cei 25 de oameni din echipagiu şi cu cei treizeci şi unu de călători, printre care se aflau Musette şi mama ei. Se poate bănui că Musette a pierit strângând la sân caseta-i cu aurul strâns din generozitatea celebrei boeme, a cărei stea fusese o tinereţe întreagă.

G. B.

Un romancier american

Romancierul Thornton Wilder poate fi un exemplu caracteristic de repeziciunea cu care se crează gloria şi norocul literar în Statele-Unite. Nu de mult era un simplu profesor de limba franceză. Intre două ore penibile în care căuta să-şi convertească elevii la frumuseţile sistemului verbelor neregulate, studia technica celor mai buni scriitori francezi. Căci simţea în el dorinţa de a scrie. In 1926 publică un volum de schiţe din viaţa pe care a observat-o într'o călătorie la Roma. Volumul, întitulat *Cabala* nu inspira prea mare încredere nici autorului, care-şi sfătueşte editorul să nu facă prea mari cheltueli cu reclama. Totuşi se putea găsi la noul scriitor american însuşiri de valoare: pătrunzătoare observaţie psihologică, darul de a desena un personagiu în relief şi un stil artistic destul de rar ca să nu atragă atenţia. Volumul a trecut totuşi neobservat.

Câteva luni mai târziu, Wilder publică un roman: *Podul din San Luys Rey.* Sucesul e fulgerător. Intr'o singură lună, volumul a trebuit să fie retipărit de şase ori. Nu mai puteai intra într'un salon american fără să nu ţi se pue întrebarea: „Ce zici de *Podul din San Luys Rey?*".

De data aceasta entusiasmul publicului era justificat. Cartea e fără îndoială originală. Ideia romanului purcede din versetul Sfintei Scripturi (Sf. Luca, XIII, 4): Şi aceşti optsprezece oameni peste care s'a prăbuşit turnul lui Siloe şi care au fost ucişi, socotiţi oare că datoria lor întrecea pe a oricărui altuia din Erusalim? Nu. Şi dacă nu vă pocăiţi, veţi peri cu toţii asemenea acelora. Bizuindu-se pe acest text, Wilder a imaginat un pod vechi, construit de Incaşi pe drumul de la Lima la Cuţco, în Peru, care se prăbuşeşte într'o zi din luna Iulie a anului 1714, cu 5 oameni. Ce înţeles putea să aibă această întâmplare? Să fi fost mânia dumnezeiască? Dar ce-au făcut acei oameni ca să fie năpăstuiţi? Şi de-aci decurge povestea vieţei celor cinci oameni. Capitolele care urmează cuprind biografia eroilor: marchiza de Montmayor, doamna ei de companie Pepita, copilul găsit Esteban, moş Pio, vagabondul estet şi Don Jaime, fiul din flori al vice-regelui şi al Pericholei.

E curios felul în care au fost gândite aceste vieţi. Autorul n'a făcut mare caz de imaginaţie. El şi-a luat avutul, de-acolo unde l'a găsit". Personagiile şi evenimentele sunt, pe trei sferturi luate din *Scrisorile* doamnei de *Sévigné,* din *Trăsura* lui *Mérimée.* Restul e luat din experienţa autorului. Dar elementele din cărţi ca şi cele din viaţă au fost utilizate de o imaginaţie vioae, obraznică, plină de savoare şi de adevăr grotesc.

Această imaginaţie fantezistă e supusă totuşi la un control foarte sever şi e dominată de o metodă. Felul în care e dusă povestirea, cu toată înfăţişarea de neglijenţă, e plină de intenţii subtile. Cartea începe destul de uşuratec. Cititorul crede că i se oferă trei povestiri deosebite, unite printr'o legătură factice, menită să ascundă lipsa de construcţie. După ce ai citit întâmplarea marchizei de Montmayor şi începi pe a lui Esteban, bănuiala devine siguranţă. Dar abea ai rămas la această credinţă şi te pomeneşti învăluit în reţeaua unui plan conceput cu multă îngrijire. Toate povestirile izolate tind către o ţintă comună. Personagiile din povestirea întâi, apar şi în a doua şi în a treia povestire. Şi abea la urmă îţi dai seama de strânsa relaţie între acele personagii reunite în moarte.

Această metodă literară o cunoaştem din Proust, e drept, dar romancierul american a evitat amănuntele şi ţesătura deasă, care fac atât de grea lectura romancierului francez.

In epilog, autorul ne aduce aminte, prin preocuparea morală a povestirei, că descinde dintr'o familie de puritani. Ce nesigure sunt părerile noastre asupra oamenilor în viaţă! Cine ar putea spune care a fost bun dintre noi şi care rău? După ce omul moare, totul intră în uitare. Dar tot rămâne ceva din noi: căci toţi au iubit o clipă în viaţă. „Există lumea celor vii şi lumea celor morţi; şi puntea care-i leagă, e iubirea, singura supravieţuire, singura semnificaţie".

Acelaş amestec de preocupări artistice şi preocupări înalt morale se află în ultima lucrare a lui Wilder, apărută sub titlul *Ingerul care a turburat apele.* Sunt şaptesprezece secrete sau „piese în trei minute". Autorul ne lămureşte în prefaţă că a voit să-şi satisfacă, sub această formă, patima lui pentru opera literară scurtă; şi ne spune în acelaş timp că a dorit să descopere starea de spirit capabilă să se ridice la înălţimea temelor mari religioase, fără a cădea în didactismul nesuferit". Sunt drame în miniatură, inspirate cu adevărat, de o mare nobleţe de suflet. — *A.*

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

In străinătate dublu

Un laureat al Academiei Române: VICTOR MOTOGNA

In urma unui raport al d-lui Al. Lăpĕdatu, Academia Română a acordat din premiul „Gh. Asachi", suma de 12.000 de lei d-lui profesor Victor Motogna pentru studiul „Războaiele lui Şerban". *)

E vorba, în zisa lucrare, de acel *„Şerban, fost Mare-Păharnic în Divanul lui Mihai-Viteazul, unchiul după mamă al fraţilor Preda, Radu şi Stroe Buzescul".* S'ar părea — la prima vedere — că suntem *en pays de connaissance* şi anume în ţara legendelor lui Bolintineanu şi celor ale lui Aricescu. Dar din cetirea câtorva capitole (I. Radu Şerban şi Moise Székely, II. Ştefan Boczky, III. Radu Şerban şi Sigismund Rákoczy) pot afla lucruri nouă până şi aceia cari cunosc volumul al patrulea din „Studii şi documente cu privire la istoria Românilor" şi „Istoria armatei româneşti" de N. Iorga, cari au slujit ca „izvoare principale" lucrării d-lui Motogna.

Noul premiat al Academiei Române a adus contribuţii, îndeajuns de interesante, la istoria Românilor.

De sigur că nu toate interpretările lui au fost acceptate. Din cele cari stau la hotarul dintre filologie şi istorie, una — etimologia „Dunării" ca dovadă pentru continuitatea poporului român în Dacia Traiană — a fost socotită de d. Sextil Puşcariu ca *„nehotărâtoare",* (ceeace n'o împiedică să fie destul de ingenioasă în partea unde ea caută să dovedească netemeinicia etimologiilor Dunării la B. P. Haşdeu şi D. Puşchilă). De aceeaş părere e şi Ernst Gamilscheg în articolul *Zum Donaunamen* din „Zeitschrift für slavische Philologie" vol. III (1926) care îşi însuşeşte esplicările lui Vasile Pârvan şi Giorgiu Pascu şi nu pe acelea ale lui Victor Motogna şi Pericle Papahagi în ce priveşte etimologia Dunării.

Aproape aceeaşi soartă au avut şi articolele asupra „Brodnicilor" publicate de d. V. Motogna în „Revista istorică". Recenzând această cercetare asupra brodniciei din veacul al XII-lea şi al XIII-lea, d. Sextil Puşcariu adnotează astfel etimologia propusă de d. Motogna: *„foarte puţin probabil".*

Dar în descoperirea unor documente din izvoare nouă referitoare la istoria propriu zisă (şi în special la istoria veacului de mijloc românesc), d. Motogna a fost mult mai norocos.

Spaţiul nu ne îngădue decât enumerarea unora din titlurile articolelor d-lui Motogna, tipărite în cea mai mare parte în „Revista istorică" a d-lui N. Iorga, între anii 1922—1927. Iată-le:

1. *Ceva nou privitor la Ştefan I Domnul Moldovei* (c. 1394—1400).
2. *Un notar necunoscut al lui Ştefan cel Mare.*
3. *Contribuţie la istoria Românilor din Valea Someşului.*
4. *Ţara Brodnicilor şi Vrancea.*
4. *Brodnicii.*
6. *Raportul lui Alexandru Sterca Şuluţiu despre adunarea din Câmpul Libertăţii, dela 3/15 Mai 1848, către Nicolae Wesselényi.*
7. *O scrisoare a lui Dumitraşco-Vodă Cantacuzino din 22 Mai 1684.*
8. *Documente noi privitoare la căderea lui Despot* (1564).
9. *Unguraşul sub Petru Rareş.* (Această cercetare a apărut în „Anuarul Institutului de Istorie Naţională" din Cluj, an. II 1923, pag. 315—322).
10. *Iarăşi lupta dela Posada. (Un document necunoscut).*
11. *Politica externă a lui Mircea-cel-Bătrân.* (A apărut la Gherla, în 1924, într'o broşură de 43 de pagini).
12. *La răsboaiele lui Vlaicu-Vodă cu Ungurii 1368—1369.*
13. *Un document privitor la Laiotă Basarab.*
14. *Stăpânirea română în Valea Someşului* (cercetare publicată în „Anuarul V al Liceului „Andrei Mureşanu" din Dej, anul 1923—1924, pag. 3—13).
15. *Stăpânirea lui Ştefan cel Mare asupra Ciceului.*
16. *Documente nouă privitoare la episodul Dragoş.* (Nu e vorba aci de Dragoş Voevodul maramureşean, care, a intemeiat dincolo de munţii ţării sale de baştină, un voevodat, o „ţară a Moldovei", ci de un Dragoş ardelean care a încercat „să împace pe Românii din Munţii Apuseni cu Ungurii" şi a avut parte de un sfârşit tragic).
17. *Un călător în Moldova la 1857.* (Documentul e copiat „dintr'un exemplar unic al unei broşuri aflătoare în Biblioteca Liceului Reformat din Târgul-Mureşului.
18. *Domnia întâia a lui Ştefan Tomşa după izvoarele ungureşti.*
19. *Incă odată „Un călător în Moldova, la 1587".*
20. *Un document necunoscut privitor la istoria Românilor din Valea Rodnei.*
21. *Urmaşii lui Dragoş (un document necunoscut).*
22. *Contribuţii la epoca lui Ioan-Vodă cel Cumplit.*
23. *Luptele lui Sigismund şi Mircea-cel-Bătrân cu Turcii, în 1395 — un document inedit.*
24. *Ceva nou despre Alexandru-Vodă, fratele lui Ioan Potcoavă* (1578).
25 *Familia nobilă Cânde în documetele veacului al XIV—XVI-lea.*
26. *Un document necunoscut privitor la Dan al II-lea.*
27. *Două scrisori ale lui Gheorghe Ştefan.*
28. *„Anonymus" în istoriografia ungurească mai nouă.*

In „Revista Arhivelor" dirijată de C. Moisil, a tipărit (în anul I No. 1 din 1924, pag. 115—116) „O publicaţie de amnestie militară în limba românească din anul 1797".

Acuma când amnistia, care a zgândărit atâtea speranţe şi le-a lăsat suspendate şi care, acordată cu prea mare economie, nu se vede încă realizată pe dea'ntregul măcar în strâmtele ei margini, acuma când problema aceasta pasionează atâta lume, o desprindere din documentul publicat de d. Motogna ni se pare la locul ei.

Iată un pasagiu din „Amnistia" dela 1797:

„Socotindusă, cum că General Pardonu, sau Graţia, care au fost vestită, din întâie zi a luni Ianuarie, până în sfârşit[ul lui] Octomvrie, acestui an, adecă pe zece luni pentru toţi Fugitori(!) care în vremea aceasta să vor întoarce, şi afară de greşala lor pentru alte greşale nuvor fi îngreuieţi, poate nau putut întru atâta vreme tuturor, şi mai ales celora ce s'au sprijinit (!) pre vreo Ţară (rupt) vestească, şi încă înaintea eşirii vremii acesteia, să să întoarcă Fugitori înapoi, sau milostivit aşa Impărătească, Crăiască şi Apostolicească Mărire, adecă General-Pardon, sau Graţie, tătuş în această formă al mai lungi încă pe şasă luni, din tâie zi a luni lui Dechemvrie 1797 până în sfârşitul luni lui Mai 798; ca tuturor Fugitorilor acestora, care din armăzile Inălţatului Impărat au fugit şi afară de aceasta cu alte greşale nu sânt îngreuieţi, de să vor întoarce iarăşi în slujbă şi ţara noastră, de bună voie, sau la Armade, au la alte locuri în Ţările noastre sau afară de aceasta, la Soli de Arânduiţi noştri în Ţări streine, şi vor (!) pocăi greşala lor, călcarea Articuluşurilor şi vor făgădui că după înturnarea lor totdeauna în slujbele împăratului vor stătornici, de vor fi ei dintre această Ţară, sau şi alta, şi să să ţie acuma în Ţările noastre cele de (rupt) sau afară de ele, între alte Ţări streine, să li să ierte toată pedeapsa, Dosădirea, şi stricarea cinsti lor, toate acestea să fie (rupt), uitate, şi ei iarăş, fără nice un cuvânt împotrivitori (!), sau acarce împiedicare să să ieie în slujbă şi ţinerea lor, şi nice să nu li să (rupt) lor nimica pentru aceasta greşală, şi toate acestea să să uite în vecie..."

D. Victor Motogna crede că „fugitorii" de care-i vorba aici ar fi cei „din regimentul II de graniţă cu sediul în Năsăud".

Documentul se află în muzeul istoric dela liceul din Dej.

BARBU LAZAREANU

*) Studiul acesta, citit în şedinţa Academiei dela 21 Mai 1926, a apărut întâi în memoriile secţiunii istorice a acestei instituţiuni (şi anume în tomul al şaselea, seria III), apoi într'o broşură de 84 de pagini (Bucureşti, 1926).

ÎNSEMNĂRI

Seară Eminescu la Radio

Comemorarea lui Eminescu s'a făcut destul de sărăcăcios și meschin. Marile instituții de cultură au participat la această comemorare numai prin scrisorile prezidenților respectivi. Iar în sufletul mulțimii nimeni n'a știut să stârnească acel sentiment de pioasă întoarcere către cel mort, sentiment fără de care orice comemorare ia înfățișarea unei simple îndarori. S'a dovedit astfel încă odată, că nu știm să ne pomenim morții.

Dintre toate manifestările, pe care le-a pricinuit împlinirea a patru decenii dela moartea lui Eminescu, — se cade să subliniem cu toată lauda seara Eminescu pe care ne-a oferit-o, Martia trecută, microfonul.

S'a dat cu remarcabil succes *Luceafărul*. Pe muzica inspirată a d-lui C. C. Nottara, — un mănunchiu de excelenți actori — d-na Lily Popovici, d-nii R. Bulfinsky, Vracca, Valentineanu și Voicu — au spus versurile superbe ale lui Eminescu. A fost una din cele mai făgăduitoare realizări de melodeclamație, pe care le-am dori cât mai des la radio, unde muzica este chemată — mai mult decât în orice altă parte — să întovărășească versul spus.

Trei scriitori și-au împărțit apoi, opera lui Eminescu — pentru ca în trei sferturi de oră să ne-o înfățișeze în liniile ei mari: d. Nichifor Crainic ne-a vorbit despre arta poetică a lui Eminescu; d. Tudor Vianu — despre filozofia lui; iar d. Em. Bucuța — despre proza lui.

Sobru, dar cu atât mai bine închegat, — programul serei Eminescu în fața microfonului este vrednic de toate elogiile.

Teatrul radiofonic

...Și fiindcă veni vorba de programele radio, — să însemnăm aci și tendința de îmbunătățire pe care o desprindem din chiar consfătuirile ce au loc sub proaspăta prezidenție — pe cât de harnică, pe atât de pricepută — a d-lui D. Gusti.

Urmărim în relatările ziarelor aceste consfătuiri și suntem îndreptățiți să nădăjduim îndreptarea, care se cere de multă vreme. Timp de aproape doi ani, programele bucureștene oferiau numai lungi, interminabile conferințe despre aviație sau despre plugărie — ca și când cineva și-ar fi propus să ne transforme într'un popor de aviatori!

D. H. Blazian — luând conducerea literară a programelor — a înțeles să schimbe această monotonă vorbărie inutilă și să pună microfonul în slujba literaturii. Aproape toți marii scriitori de azi — d-nii Brătescu-Voinești, N. Iorga, I. A. Bassarabescu, Mihai Codreanu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, G. Topârceanu, T. Arghezi, D. D. Patrașcanu, Gh. Brăescu, Jean Bart, au fost chemați să citească — pentru cele câteva zeci de mii de abonați — din operele lor literare sau să vorbească despre confrații lor. Este o încercare minunată de a strânge raporturile dintre scriitor și cititor, de-a creia vechiul contact dintre creatorul și consumatorul de literatură, de a stârni un curent de simpatie și de interes pentru literatură într'un public blazat.

Eseiștii pe care-i avem — d-nii T. Vianu, Perpessicius, Al. A. Philippide, F. Aderca, etc. — au fost chemați să țină publicul în curent cu cele mai noui probleme ale lumii intelectuale. Cronici săptămânale despre teatru, muzică, plastică și literatură au venit să informeze și să îndrumeze publicul.

Pentru acest spirit de tinerească avântare, d. Blazian merită neprecupețite laude.

In timpul din urmă, — se pare că cei ce privighează programele radio se pregătesc să ne ofere nouă și agreabile surprize.

Aflăm, astfel, din ziare, — că atât de restrânsul comitet al programelor a fost întregit cu conducătorii tuturor instituțiilor consacrate de cultură și că, în sânul acestui comitet, se urmează lungi și interesante dezbateri sub prezidenția d-lui Gusti, care — hotărît — poartă pretutindeni calitățile d-sale rare de om de cultură și om de realizări.

Se schițează depe acum, programele pentru toamnă — când va începe să funcționeze postul cel mare de emisiune și când, din București, — în fața microfonului, — se va putea vorbi Europei întregi. Se caută cele mai bune mijloace de — să nu zicem propagandă, pentrucă este un cuvânt tocit printr'o exagerată întrebuințare — de afirmare românească în văzduhul apusului, în fața milioanelor de radiofoniști depe continent.

Se caută iarăși — în urma propunerii istețe a d-lui Blazian — creiarea teatrului radiofonic. Sunete care să închidă, în douăzeci de minute, un crâmpei de viață veselă, tristă sau fantastică, — slujindu-se numai de elementele auditive. Un gen interesant, care în apus a luat o mare desvoltare și care abia este inițiat, azi, la noi.

Toate aceste lucruri cată a fi înfăptuite până în toamnă. Am dori-o — pentrucă ar fi un pas înainte în opera de răspândire a culturii românești.

Poezia la Caracal

La Caracal, apare un ziar literar care se subintitulează: „organ independent-cultural-social-economic-politic". Veți înțelege și dv. cu ce nerăbdare am început lectura unei foi, care se împodobește cu un atât de interesant subtitlu.

Am citit întâiu, un articol foarte complicat despre o chestie și mai complicată cu o „auto-cisternă pentru incendiu". In acest articol, organul cultural-social-economic vorbește despre un personagiu din localitate pe care-l numește *„berbecele bătrân"* — ceiace este, prin excelență, cultural, social, economic, etc.

Dar în afară de palpitanta chestie a cisternei automate, se cade să relevăm poezia *Reverie*. Autorul semnează *Math.* Și își dedică poema *„unui prieten temperat"*. Aceasta — cum veți vedea — este o ironie la adresa prietenului, căci d. Math. — autorul poeziei — este un mare pasionat!

Dar să vedem reveria d-lui Math:

„In serile de toamnă, când picură din frunze
Răcoarea care-alungă căldura sufocantă (!)
In nopțile frumoase, când luna maiestoasă
Se 'nalță și surâde șiret (!) *ca o bacantă,*
Când liniștea adâncă stăpână-i pe întinsuri
Și somnul străjuește al minții luminiș,
Atunci te-aștept, iubito, sub bolta dela (!) vie
S'apari neprihănită, ca lebăda 'n prundiș...

...Căldura *sufocantă*, bolta *dela* vie, luna care surîde șmecher — pardon! șiret — ca o bancantă, toate bune! Dar — ce credeți că vrea să-i facă poetul Math. iubitei sale, când va apare ca lebăda 'n prundiș? Ascultați și dv:

Cu mâna tremurândă să-ți scot încălțămintea
Să beau licoarea dulce de sub piciorul tău...

D-le Math, d-le Math! Ce imprudent ești... Oricât ar apare iubita d-tale ca lebăda, nu uita că nu-i tocmai lebădă. Nu merge pe apă. Merge ca și d-ta, pe pământ. Singur te plângi de „căldura sufocantă". Biata femee, nădușește — ca omul! Când i-ai scoate încălțămintea — cum așa de poetic spui d-ta — ce poftă stranie să-i bei licoarea dulce de sub piciorul ei!

...Dar se pare că această licoare dulce are efecte ciudate asupra d-lui Math, care spune mai jos ce-o să simtă d-sa, după ce o bea licoarea dulce:

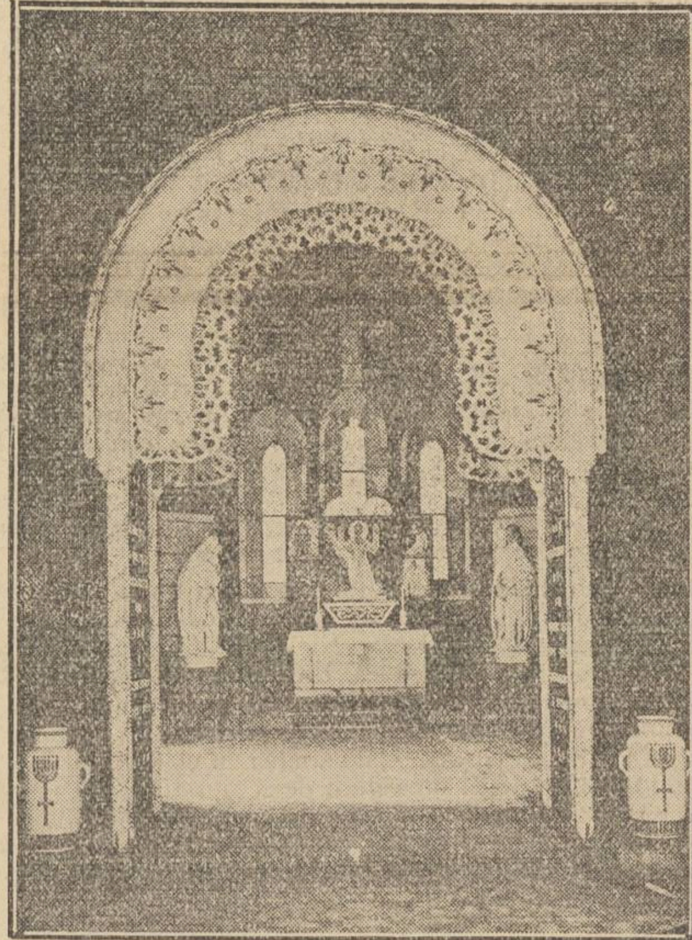
Vrăjit de-atâta farmec, pierdut de fericire,
„Să uit de-a mea ființă, să uit de Dumnezeu.
„Să'mi pară că'i poveste, că'i basm trăit aevea
„Că părul tău de aur ce'mprăștie parfumuri,
„Ce mă'mpresoară tainic, ca pânza Penolopei
„Și'mi dă fiori de moarte, ca sgomotul de tunuri..."

..Sgomotul de tunuri... din pricina fiorilor de moarte și-a licoarei cu bucluc... D-le Math, astea nu se spun nici chiar în versuri scrise pe-o căldură sufocantă.

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

O biserică lucrată în porțelan

In orașul Meissen din Germania, care își serbează zilele acestea jubileul de 1000 de ani dela întemeierea lui, a fost transformată o biserică foarte veche în monument pentru cinstirea eroilor căzuți în războiu. Altarul și tabelele cu numele eroilor sunt făcute exclusiv

din porțelan fin. Se știe, că în Meissen a fost inventat porțelanul, care se fabrică acum în mod industrial și a devenit celebru și foarte apreciat în toată lumea.

Ilustrațiile noastre reprezintă altarul și o parte din interiorul bisericii. — *I. B.*

În loc de Bilanț săptămânal

Au început să se arăte simptomele vacanței. In literatură ca și aiurea. Multe din revistele literare săptămânale își anunță suspendarea până la toamnă. Altele își răresc apariția, devenind bilunare sau lunare. Revistele lunare își dublează numerele, subțiindu-și volumul, și apar la două luni odată. Vacanță. Activitatea literară și publicistică se domolește. S'ar părea că odată cu ea se potolește și gustul de a ceti. Pe când, în realitate, ar trebui parcă să fie dimpotrivă. Tocmai vacanța oferă mai mult timp pentru lecturi. Dacă odihna pare legitimă pentru cei care scriu, ea se traduce la cei care cetesc printr'o mai mare capacitate de a ceti, prin timp liber. Activitatea literară nu este doar ca celelalte activități, a Bursei sau a Camerei, de exemplu. Este, într'o privință, un articol de lux, și articolele de lux convin, în general, vacanțelor. Literatura este (sau trebue să fie) înainte de toate distractivă. Este, totuș, singura distracție, și cea mai de preț, care tinde să șomeze în timpul vacanței. Păcat. Publicul desigur regretă acest lucru.

Dar să nu vorbim decât despre reviste. In străinătate activitatea lor nu încetează un moment. Nu există un „sezon mort" al literaturei. Revistele nu-și reduc nici tirajul nici volumul. Și e foarte just să fie așa. In timpul vacanței consumația de literatură crește. Niciodată o revistă nu e cetită mai cu deamănuntul decât în timpul vacanței când cetitorul are timp din belșug. Citadinului exilat voluntar la țară, în fundul munților sau pe cine știe ce plajă toridă, o revistă îi aduce contactul cu orașul, de a cărui amintire blestemată și iubită în acelaș timp nu poate scăpa.

E drept că, de multe ori, cazinoul, dancingul și masa verde fac o concurență reală literaturei. Pentrucă, oricum, literatura, fie chiar numai cea din reviste, cere oarecare dispoziții, pe care nu toți vilegiaturiștii le posedă. Dar nu e vorba numai de cât de vilegiaturiștii de acest fel. Nevoia de a ceti nu poate descrește în timpul vacanței. Ar fi ilogic. Afară doar dacă cetitul nu reprezintă o odihnă. Și atunci materialul „de vacanță" al celor mai multe din reviste, odihnitor de banal, și-ar găsi justificarea.

Dar n'ar fi un merit nici pentru reviste nici pentru cetitori. Materialul de vacanță este, deobicei, pregătit demainainte. Care să fie cauza că este mediocru? Se oferă oare intenționat cetitorului un material inferior? Pentru ce?

Că acest lucru e un non-sens a dovedit-o nu mai departe decât în vara trecută „Adevărul Literar", al cărui material de vacanță a fost excelent și al cărui tiraj a crescut, în lunile de vacanță, cu două mii.

Fapte, care demonstrează, credem, atât creșterea gustului de a ceti în timpul vacanței cât și o indolență a celor mai multe din reviste, care nu poate fi pusă decât pe sama climei, mai ales la noi, unde lunile de vară întrec, în tortură coniculară, orice închipuire.

A. A. P.

Plasament sigur

Dar premiile literare, chiar cele din Argentina, rămân pe jos față de premiile pe care timpul le acordă geniului pictural. Pictura devine, pentru norocoșii de cunoscători, nu numai un plasament sigur (mai sigur decât plasamentele în bijuterii care pot fi întrecute și imitate cu material superior) dar un plasament cu randament fantastic. Nu e de-ajuns să întrebuințezi la bursă principiul acelui miliardar american care întrebat cum și-a agonisit avuția a răspuns: Cumpărând acțiuni de la persoane pesimiste și vânzându-le în aceiași zi unor persoane optimiste. Acțiunile, între timp, pot cădea. Ați lăsat moștenirea în depozitele băncei din orașul dv., cu cele mai solide garanții. Banca nu poate garanta însă ploaia la timp coacerea grânelor și menținerea echilibrului monetar. Nimic din toate acestea în pictură. **Rubens,** în orice țară și la orice valută, se vinde cu câștig providențial. Tot ce ți se cere e să ai un Rubens sau să descoperi unul al lui Rubens — și să vrei să-l vinzi.

Un **Fragonard** s'a vândut zilele trecute cu 560000 franci adică 3.920.000 lei deși fusese prețuit la 450.000 franci, adică la 3.050.000 lei — o diferență în plus, într'o oră, de **900.000 de lei.** Un desen de **Boncher** s'a vândut cu 160.000 franci, adică 1.120.000 lei, iar un alt desen de **Boncher,** „Deșteptarea Venerei", care a fost cumpărat în 1911 cu 6.600 franci, adică 46.200 lei, s'a vândut zilele trecute cu 155.000 de franci, adică 1.085.000 lei. D. Natanson — nu putem afirma dacă e dramaturgul parizian — a cumpărat cu 2000 franci, adică 14.000 lei, o acuarelă mare de **Toulose Lautrec,** reprezentând pe **Oscar Wilde.** D. Hanke din New-York a cumpărat portretul de la d. Natanson, cu 290.000 de franci, adică 2.030.000 lei. — *A.*

Mărunte

„Minunile Gândului" este o broșură pentru premii școlare și necesară tuturor celor care au nevoe de un tonic sufletesc în lupta vieții. Este scrisă de un american, *dr. O. S. Marden.*

Acolo, peste ocean, după ce regele oțelului (Schwab) și apoi regele petrolului (Rockfeller) au scris că, în parte, își datoresc succesul suggestiilor acestei scrieri, broșura a trecut repede peste un milion de exemplare.

In Anglia, vestitul *Lord Northcliffe* a făcut să fie introdusă în școli, spunând că este de un „imens ajutor pentru tineret".

Este o carte tradusă în toate limbile.

Meritul introducerii ei și la noi, revine colaboratorului nostru d. D. V. Barnoschi, care a obținut concesiunea exclusivă, pentru traducerea tuturor operelor lui Marden.

— A apărut: „Profiluri și Opere Contemporane" de L. Leoneanu.

Se găsește la toate librăriile din țară; prețul 60 lei. 290.000 de franci, adică 2.030.000 lei.

Depinde...

Ea. — Care era cursul lirei, când te-ai dus la Paris?
El. — Aproximativ... una pe minută.

Gentilețea șoferului

— A venit șoferul să vă vadă.
— Foarte frumos din partea lui. Pare-mi-se că accidentul nu e din vina lui.
— Cred însă că a venit să vă ceară un certificat...

Higienă

— Crezi că sărutările fac rău?
— Nu știu. N'am fost niciodată...
— ...Sărutată?
— Nu, bolnavă.

Cocktail

— Oare câte feluri de rachiu pot să încapă 'ntr'un pahar?

Dezarmarea

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar" a se adresa la redacție numai Joi, Vineri, și Sâmbătă dela 5-6.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—1'

BIBLIOTECA GENERALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

ANUL IX. — No. 447

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 30 Iunie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

SOFISMUL DESPRE ESTET

Să ne aducem aminte mai întâi, că acest cuvânt a intrat în circulația comună pela anii nouăzeci ai veacului trecut, și cu rezonanță comică, dela început. Pentru unii oameni, care nu stăruie asupra nuanțelor, **estet** e sinonim cu **dandy.** Când întrebuințează cuvântul fără ironie, cei mai mulți zic, astăzi, estet în loc de om de gust, cum se zicea, foarte clar, mai demult, sau în loc de cunoscător de artă. In rezumat: **estet,** sau servește ca epitet ironic sau e de prisos. Adică, **estet** e, de exemplu, domnul care spune, dulce și senin, că e gata să gâtuie pe tatu-său, mai bine decât să nu-și potrivească, în lege, culoarea cravatei cu nuanța ochilor, și tăietura gulerului cu linia sprincenelor. Ca substrat empiric, estet e, la un rang înalt și întru câtva complicat, aceia ce în bucureșteana populară se numește un **chimiță.** Se înțelege atunci cum, în ceartă literară, cuvântul poate fi o injurie utilă. Estet e, cum am zice, un caraghios care face pe maniacul de artă.

Intrucât vremea noastră a cunoscut un snobism acut foarte generalizat, a fost inevitabil ca arta să fie snobilor pretext de poză și frază: fenomen banal în mai toate societățile producătoare de cultură, și, neapărat, în acele imitatoare de cultură. Astfel am putut vedea arendași sau petroliști balcanici, obligați, după doi-trei ani buni în afaceri, să ajungă cunoscători în sticlărie artistică sau în covoare persane, — incarnare locală și nouă a unui material de comedie vechiu și răspândit în toată lumea. Estetul, adică snobul artistizant, a și fost denunțat și satirizat de ironia publică, pretutindeni. Lucrul ar fi rămas clar, prin urmare, dacă lângă persiflarea estetului nu răsărea un sofism care s'a înrădăcinat solid și a înflorit cu grase flori vulgare. Acest sofism însă nu a fost încă denunțat de ajuns.

Pentru a face front energic contra estetului, care poartă arta în eșarpă și joacă pe epilepticul frumosului perpetuu, o sumă de istorici, moraliști, sociologi, și nu mai puțin de cetățeni puri — adică fără nici un alt geniu decât al cetățeniei — au căutat, și cu succes, să acrediteze, în principiu și metodă, că chiar în prezența operei de artă întrebările estetice sunt oțioase, frivole, sau mai politicos, secundare cu nuanța de: neglijabile. Aceasta viclenie prea puțin subtilă și, obișnuit, reeditată naiv, formează pentru cei mulți însăși substanța filosofiei artei.

Se poate nădăjdui totuși că chiar inteligențelor simple le stă în putere să se lumineze într'atât, ca să vază că e normal și, oarecum obligator, să interpretezi arta mai întâi estetic, să o judeci după norme artistice, fiindcă **e** artă, și nu de alta. Pe urmă: liber e oricare să întrebuințeze arta cum îl taie capul, cum îl duce gustul.

Mi se pare că postulatul acesta e și logic, și modest.

Judecata comună despre artă, în afară de ingredientele tradiționale, morale și religioase, care nutresc gândirea populară întreagă, se află încă sub apăsarea unor idei filosofice ce se ofereau ca proaspete acum un veac. Vorbesc de interpretarea, așa numită, istorică și psihologică a fenomenelor de cultură. Transpus în vulgar, istorismul a dat vigoare nouă unui drept vechiu popular de a vorbi pe de lături despre artă, cași despre orice alta. Divagării sistematice în materie de artă i s'a dat, în limbă de foileton, adeseori titlul glorios de critică largă, înțelegătoare, umană, și alte sonorități decorative în acelaș ton. In față, se întâmpla o adevărată eclipsare a unui întreg domeniu al spiritului, în capetele unor teoreticiani sau ale unor propagandiști care, lăturalnic, se credeau chemați să se pronunțe și despre artă, — din obligație de a filosofa, cum se zice azi, **integral,** despre viața spiritului și vicisitudinile corespunzătoare ale culturii.

Pe când se acreditau pe primul plan al popularității aceste nobile concepții, deoparte și departe de filosofiile curente ale bunului simț scientifizat și umanitar, se clarifica, în conștiința însăși a artiștilor și a celor în stare să-i înțeleagă, ideia experienți estetice și ideia activității artistice ca atitudini specifice ale spiritului. Opoziția între tipul artistic și tipurile străine de artă e veche în Europa, și apare chiar la oamenii Renașterii. Ceia ce în istoria ideilor literare a rămas numit cu formula franceză a **artei pentru artă,** nu-i decât desăvârșirea unui proces început de mult, și formează un capitol, desigur nu eclatant, dar subtil, al trecerii spiritului european dintr'o prelungă nevrâsnicie la o liberă și clară exercitare a puterilor sale diverse: e trecerea dintr'o unitate confuză la o diversitate limpede și ireductibilă.

Insă pentru gândirea comună, indistincția este un confort firesc; și în ocazii solemne indistincția poartă titlul prestigios,dar foarte insuficient verificat, de **unitate.** De aceia se obiectează atât de comun, că nu există o stare distinctă a spiritului care s'ar putea numi — estetică, prin urmare, nici o activitate specific artistică. E doctrina. scumpă cetățenilor nediferențiați, a omului întreg. Din asociațiile gelatinoase în care trăește natural mintea cetățeanului simplu și pur, se deschide prea greu drum de înțelegere spre atitudinile externe, unilaterale, inevitabile ale vieții spirituale în formele ei cele mai intense.

„Omul întreg" este cetățeanul pur care, pe cerdacul viei, pe când ascultă cum zic lăutarii, face ochi dulci vecinei, și apoi ochi melancolici apusului trandafiriu, își aduce aminte de farmecele pe veci duse ale adolescenței și din toate aceste se îndeamnă, reglementar, a scrie o idilă răzășească cu parfum de cronici.

Adevărat: experiența estetică și activitatea artistică sunt stări neverosimile pentru majoritatea cetățenilor. In conștiința lor rudimentele acelei experiențe și activități sunt difuz implicate în stări și interese sentimental practice. Se poate însă dovedi, și s'a dovedit abundent, că există oameni cu o psihologie astfel, încât, din pornire și prin necesitate naturală, trăiesc și lucrează, o bună parte a vieții lor, într'o concentrare fantastică a puterilor intelectuale asupra unei singure sfere a sensibilității. Aceștia sunt artiștii. Puterea lor instinctivă de a trăi cu ochiul, sau cu urechia, sau cu imagini din memorie și fantezie, se preface în sisteme complicate de expresie, și tehnica artistică se constituie din probleme și soluții straniu impenetrabile pentru oricine nu are firească chemare de a le trăi activ. Firesc înseamnă aici: fizic și fiziologic.

Nu poate fi mai esențial străin spiritul lui Picasso sau al lui Stravinski de experiența lui Michelson și Morley, decât e gândirea lui Einstein de problemele artistice ale lui Cocteau.

Măsurați în raport cu cetățeanul pur, artiștii sunt niște dezechilibrați. Aceasta se arată cu deosebire în acel exclusivism al atenției, care e veșnică pricină de stupidă mirare și de groasă ironie din partea cetățenilor echilibrați.

Oamenii din generația mea își amintesc încă de cartea unde un cetățean echilibrat perfect, grosolanul gazetar Max Nordau, afurisea, pe baza bunului simț luminat de ultimele noutăți medicopsihologice, toată arta și literatura dela sfârșitul secolului XIX. Acolo injuria cea mai slabă era tocmai calificativul **estet;** gama se termina la imbecil și idiot.

Cartea aceasta a murit. Era sinceră și extremă monumental. Astăzi încă ar putea fi reînviată util, ca exemplu ilustru al unei neînțelegeri tradiționale. Momentul istoric a incarnat în Nordau pe cetățeanul simplu și pur ,întărit cu cele mai noui — pe atunci! — date științifice de curs popular. E distractiv să observi într'un asemenea caz amplificat, că faptele care înfuriau pe medicul foiletonist până la comică spumegare nu erau decât niște foarte evidente inovări specific artistice.

PAUL ZARIPOPOL

Ruleta

de D. V. BARNOSCHI

Am descoperit metoda de-a juca la ruletă cu cele mai multe șanse de câștig și fără nici o primejdie de ruină.

Știința posibilităților am studiat-o la Monte-Carlo, pe fețele crispate ale jucătorilor și în manuscriptele cu încâlcite socoteli ce rămân pe mese în urma lor.

Metoda mea este nu numai cea mai bună, dar este unica metodă bună. Bine înțeles dacă nu ieșim din cadrul jocului clasic, din ortodoxia jocului; adică acela pentru emoție și bani. A scobori Ruleta la un simplu mijloc de procopseală indirectă, este o profanare. Nu Ruleta a îmbogățit pe acel care a fost mentorul unei bătrâne și bogate jucătoare, după cum nici pe acela care a reușit în politica țării lui, făcându-și reputația de-a o reprezenta cu brio în cazinourile de pe Litoral. Fără îndoială că acel vestit bărbat frumos, care astăzi vorbește singur în barba lui de patriarh privind jocul altora și mereu calculând pe un petec de hârtie, n'a câștigat la ruletă, strict vorbind, portofoliile ministeriale pe care le-a deținut în România.

Sistemul meu nu-i bun decât pentru cine joacă numai ca să joace, ca, adică, să se ia la trântă cu Destinul, pentru acei cari au o scânteie din ambițiunea și nerozia Titanilor; pentru acei cari nu vor să-și trăiască viața așa cum li s'a dat; pentru acei răzvrătiți care își sacrifică traiul cuminte și fericit de care ar putea avea parte, unui ideal de viață pe care nu vor avea-o niciodată. Recunosc totuși, că sistemul meu are ceva din filosofia lui Sancho Pança, ceeace este, întrucâtva, incompatibil cu donquijotismul jucătorului. A avea emoțiile norocului fără să ai și pe acelea ale ruinei, este cam... burghez, cam... Tartarin, Dar oare emoțiunile lui Tartarin au fost mai puțin reale decât ale adevăraților vânători de lei și tigri?

Știința va dovedi odată că și ceia ce nu-i însuflețit poate avea un fel de suflet. Lucrurile, ce vreme îndelungată au stat sub acțiunea unei mari concentrări psihice,capătă puteri active. Se întâmplă ceva analog cu magnetizarea metalului frecat cu un magnet. Din pereții și mobila cazinoului de la Monte-Carlo radiază ceva care neliniștește. Am intrat odată acolo, într'o dimineață înainte de deschidere. Eram distrat și închis pentru emoții; dar după câteva minute m'am simțit agitat, asemenea cânelui din poveste când a intrat în palatul Zmeului. Cumpărând bunăvoința paznicului am putut să-mi vâr mânile în săltarele cu fișe. Nu știu ce simte avarul când și le îneacă până la coate în lada cu aur; dar emoția lui trebue să fie simplă, emoție de brută, emoția mamei care-și acopere puiul cu trupul ei...

Cu totul altfel halucinante sunt acele cutii cu bucățele de os colorat, fără nici o valoare intrinsecă. Roșii, galbene, negre, portocalii, albastre, aceste jetoane ce scânteiază ca un curcubeu îți ard mâna. Cine ar putea oare, timp de câteva clipe prelungite, să-și înfunde pumnii, să-și răsfire degetele, să-și întindă palmele în mormanul acela de ochi de balaur, de ochi de femee, fără să i se ridice temperatura, fără să-l prindă frigurile....

Parcă un sultan crud și vrăjitor a scos ochii frumoși ai miilor lui de cadâne și ai lighioanelor ce le păzeau în grădini fermecate, ca să pedepsească o necredință. Ochi încremeniți într'o clipă de cea mai intensă privire, în clipa când gâdele i-a smuls din orbite. Ochi ce nu toți exprimă groaza pieirii. Sunt suflete ce — ca și Hamlet — chiar în clipa supremă pot fi stăpânite de alte sentimente. Amară decepție pentru sultan! Iși închipuise că se va desfăta zilnic privind ochii înspăimântați ai victimelor lui... Sunt, însă, în lada de argint în care au fost întemnițați, ochi negri de ură, priviri de azur încremenite în extasul morții pentru iubirea lor vinovată, sunt privirile verzi ale perfidei, care știe că a lăsat în trupul stăpânului un dor ce o va răzbuna, scânteiază și ironia ochilor aurii, cari râd de nebunul ce și-a ucis fericirea....

Când sultanul n'a mai putut răbda chinul răzbunării lui, a poruncit unui bey să'ncarce lada vrăjită pe o luntre, și s'o ducă în dar vreunui prinț sărac de pe cellalt mal al mărilor, numai să fie într'un loc frumos și înflorit... Il prinsese pe sărmanul tiran mila pentru ochii ce-i sărutase odată...

Așa s'a întemeiat — mi se pare — cazinoul din Monte-Carlo.

* * *

Dar sistemul meu?

Cum intri în cazino cumperi două jetoane. Strângând în fiecare pumn câte unul, te plimbi printre mese, din salon în salon. Ai îndată senzația unei perfecte izolări; fiecare este atât de ocupat cu psihoza lui proprie, încât ți se pare că ești într'un pustiu. După câteva minute jetonul din palmă începe să-și afirme pesonalitatea. El mai are și o alta (și multe altele) pentru acei cari nu cred în legenda ochilor de cadâne... Ani și ani el a fost doar umezit de sudoarea nervoasă a mii de mâini. A simțit vibrațiile inimii ale cărei resorturi se stricau pentru totdeauna. Vibrațiile acelui creer zbuciumat de groaza ruinei, sau de entuziasmul câștigului. A fost strivit între degetele frumoase ale fecioarei care s'a vândut ca să poată juca. Dureri și bucurii ce rup zăgazurile ființei, au magnetizat jetonul.

Incetul cu încetul, din palmele aprinse ți se sue spre creer fumul unui fel de opium și începi să socotești câștig după câștig, tot înmulțind cu treizeci și șase... Toți directorii localului te înconjoară cu priviri rugătoare; a venit și A. S. prințul să te implore să-l cruți de ruină și rușine; te oprești generos... și prudent la a treizecea lovitură norocoasă... Visezi, dacă ești naiv, că iubita te va iubi mereu, și că țara îți va recunoaște meritele; dacă ești ambițios, că guvernul va face o remaniere ca să-ți facă loc ; dacă ești păgân, că vei putea prăji pe jăratec vreun ministru abusiv sau prea stupid, care ți-a făcut vreun rău; și, pentru că ești filantrop, te vezi aclamat de popor, căruia i-ai dat un mare ziar dezinteresat, i-ai făcut spitale, școli și biserici.

Istovit și fericit prin aceste emoții desfaci cu greu unul din pumnii crispați și arunci... zarul. Ai pierdut; dar ți-a mai rămas un jeton. Incă un ceas halucinant...

Cu două jetoane ai emoții două-trei ore. Emoții mai vii, mai absorbante decât dacă ai juca mereu hărțuit de enervare și de vecinii dela masă. Șansele de câștig sunt aceleași, atât cu două cât și cu două sute de jetoane. Lucru neîndoelnic. Dacă ar fi altfel, toți jucătorii ar câștiga ; și cu cât jucătorul ar fi mai bogat, cu atâta ar câștiga mai sigur. Pe când în realitate se întâmplă tocmai dimpotrivă: cel bogat pierde; și numai cel atât de sărac, încât nu poate juca decât cu jetoane cerșite dela prieteni, nu pierde niciodată. Acesta ori iese din cazino așa cum a intrat, ori iese cu parale.

Cum vedeți, sistemul meu este infailibil și simplu ca toate descoperirile ingenioase. Dacă, pe deoparte, mulțimea jetoanelor nu înmulțește șansele de câștig, iar pe dealta, intensitatea și calitățile emoției sunt superioare când nu joci de cât două jetoane, problema este rezolvită. Nu este decât o mică dificultate relativă la chipul folosirii celor două jetoane. Deși este o mare exagerare în pretenția Bibliei că numai profetul Moise a știut să scoată apă din piatră, totuși nu chiar oricine poate face acest lucru. Magnetizmul omenesc acumulat de jetoanele cazinoului este mai puțin activ și de cât electricitatea, și de cât radiul. Dacă oricine simte fiori apucând mânerele unei bobini de inducție, sunt unii răuconducători de fluid vital acumulat de lucruri așa zise neînsuflețite. Dar la urma urmei, cine se mai ocupă de acei cărora nu le-ar tremura mâna scriind o poliță cu pana lui Shakespeare!..

(Continuare în pag. II-a)

Inspre Cythera

Argint și cu safire se leagănă pe mare
Cum undele aceleași își sparg înfiorarea,
Și pânzele triremei sunt de-aur larg în soare

Și tremură în vântul ce-și sboară 'naripare
Sub cerurile 'ncinse de apriga lumină,
Și-alunecă de-a lungul seninului. E zarea

Muiată în arșiță, cu marea cum se 'mbină
Spre 'ndepărtări ușoare și netede și 'ntinse;
Și apele 'n sclipire cu vântul se anină

Și oglindesc văzduhul în săgetări aprinse
Sau se-adâncesc încete în blânde înverziri,
Ca spumele din creste 'n sidef să fie 'ncinse.

Am troenit trirema cu crini și trandafiri,
— Cu crini cum e zăpada și trandafiri de foc, —
Cu grele crisanteme și gladioli subțiri.

Și sprintenă 'n sclipire și ageră în joc
E marea 'n dimineața care-mi călăuzește
Dorința împletită cu-al patimei soroc.

Cum între pânze vântul izvodul își zvonește
Și crește 'n încordare, trirema săgetează
Și 'mparte 'n zbor cu prora, cum trupul ei trosnește,

In două-oglinde marea ce 'n falduri scânteiază,
Și'n drum stropește spumă ușoară și 'nsorită —
Și 'n flori împodobită trirema 'naintează.

Și e sculptată prora cu chipuri de ispită
Cu fețe 'n râs divine și trupuri de sirene,
Și cresc într'o ciorchină bogată și 'nflorită.

Am părăsit-o, țara uitărilor viclene,
Și am pornit în zorii de ziuă străvezie,
Și-am părăsit pământul ce mă robise 'n lene

Plutesc acum subt cerul din care marea vie
A izvorât în zare și 'naintează 'n unde,
Și peste care vântul se 'ntârzie și-adie.

Sunt clipele egale ca perlele rotunde
Din clipa 'n care 'nvoalte eu pânzele-am deschis
Și le-am lăsat, în voe, de vânt să se pătrundă

De-atuncea simt că viața mi se urzește 'n vis,
Și țelul se apropie în stol de turturele
Și în povară albă de ramuri de cais,

Curând, în seară, zarea va fi de viorele
Și pleoapele-i încete se vor învineți,
Și-or să se 'nfigă 'n ceruri sclipirile de stele;

Și-am să veghez în noapte, și noaptea va păli,
Și altă dimineață se va trezi din mare, —
Și zilele, în salbă, trecutul vor spori.

Trirema 'naintează crispată 'n nerăbdare,
Trirema zboară 'n noapte, în zi, în asfințit
Și 'n dimineți, bogată de-a florilor ninsoare.

Spre ostrovul de vrajă ea prora-a ațintit,
Și, de atunci, cu mâna 'ncleștată de catarg,
Aștept să aflu țărmul senin și tăinuit;

Ostrovul fericirii ce-a răsărit în larg
De ape adâncite ce 'n juru-i se-oglindesc
Și-alunecă alene sau sprintene se sparg;

Ostrovu 'n care taine nespus de dulci trăiesc,
In care nălucirea aevea 'n veci răsare,
Și dragostele blânde în stol încet roiesc;

Ostrovul fericirii și-al albelor fecioare,
Al patimei invoalte cu flacăre curate
Și-al basmelor ce curg în argintul din izvoare..

Trirema îndrăsneață cu pânze 'naripate
Văzduhul fără margini îl spintecă 'n fior,
Și vântul peste mare se-avântă și se zbate

Și trece înainte trirema 'n falnic sbor,
Cu darul înflorii cernind pe ne 'ncetate..
Și sufletul mi-e vesel că sunt biruitor

Și-am să cobor pe țărmul Cytherei fermecate.

LUCA ION CARAGIALE

Cu cel de-al doilea jeton, soarta a voit să-mi pot pipăi visurile... (Cine afară de un jucător poate sa cunoască această fericire?)... Una după alta, am putut să-mi dublez, întreesc, împătresc miza... Cu destinul, ca şi cu femeia, nu se luptă meschin şi prudent; numai dându-te cu totul, nebuneşte, poţi nădăjdui victorie...

Am nădăjduit-o, am avut-o — am avut-o! — câteva clipe... Câştigasem de patru ori pe cifra 9. A cincea oară a ieşit 27...

Cu un gest ce mi l'am închipuit energic, am alungat nourii halucinaţiei îngrămădiţi pe frunte şi am pornit printre mese, cu zâmbet ce voia să fie cuceritor, şi agăţat de (de ce nu se agaţă omul când... revine la realitate... când se îneacă?) agăţat de vorba: cine n'are noroc la joc, are la dragoste... Căutam o femee cari să-mi pară un mister şi care să-mi îngădue încercarea de a-l descifra... Oh, dar mai degrabă găseşti apă în Sahara decât o femee la Monte-Carlo! Căci nu-i femee, femeia ce nu mai poate simţi fiorul unei priviri de dor. Iar acolo, în iarmarocul vanităţilor şi în psihoza câştigului se stinge până şi instinctul iubirii... Toate sunt cadânele cele orbite, ce nu mai ştiu de cât să-şi caute ochii, cu cari apoi să nu mai vadă nimic din poezia vieţii ce le-a orbit odată....

Desigur , „rara avis" poate fi găsită oriunde, după cum o turturică rătăcită poate nemeri chiar în iad... Numai că o turturică nu se cucereşte cu o privire, când privirea nu este a lui Don Juan sau a lui Byron, aceşti supraoameni cari şi-au mistuit fiinţa în căutarea idealului de negăsit pe pământ. Iar rara avis, femeia complexă, acea care în sufletul ei otrăvit de vanitatea succesului, de setea câştigului, de patima riscului, a mai păstrat un colţ senin, deşi cam însângerat de un oarecare gust pentru viţiu, femeia fără prejudecăţi, artistă în viaţă şi sinceră în acţiune, aceia, ea alege; aceia, chiar când se lasă aleasă, tot ea a ales...

Şi nu puteam nădăjdui să-mi iasă în cale femeia atât de bizar capriţioasă, încât tocmai pe mine să mă aleagă...

N'am câştigat la joc, n'am câştigat la dragoste... Dar cum nu mă dau înfrânt cu una cu două, m'am îndreptat grăbit spre eşire, să nu pierd măcar... tramwaiul.

D. V. BARNOSCHI

Din Literatura Chineză

Poetului Li-Tai-Po

Tu scrii precum pasărea cântă. Ciripitul tău? Versuri. Dacă n'ai cânta, dimineţele n'ar fi aşa de roze şi apusurile n'ar fi aşa de albastre. Când emoţiunea te inspiră, Nemuritorii se apleacă peste nori ca să te-asculte, timpul îşi opreşte sborul, iubitul îşi uită iubita.

Tu eşti soarele, iar noi, ceilalţi poeţi, nu suntem decât stele.

Primeşte, o, amicul meu, îngânarea respectului meu.

Un cântec

Un cânţec se aude... E un cerşetor. Fiindcă acest moşneag care n'a avut niciodată nimic, cântă, — de ce tu care ai amintiri aşa de frumoase, suspini?

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada, 7, recomandă următoarele:

CĂRŢI FRANCEZE

Nicolas Ségur: Les proies de Vénus: le mariage charnel; dinainte amintiri: Le rideau rouge; — *Pierre Benoît:* Erromango (le roman de la peur); *Georges Bernanos:* La joie; dinainte amintiri; Sous le soleil de Satan; *Julien Green:* Léviathan; dinainte: Adrienne Mesurat, Mont-Cinère; *Philippe Soupault:* Les dernières nuits de Paris; *Paul Morand:* Hiver caraïbe.

Roger Martin du Gard: Minunata serie: Les Thibault cuprinzând romanele: Cahiers gris, Le pénitentier, La belle saison; La Consultation, Sorellina şi ultimul: La mort du père. Apoi celebrul Jean Barois.

André Gide: Si le grain ne meurt... (ediţia complectă într'un volum); Numquid et tu; Les Faux Monnayeurs; La symphonie pastorale; Corydon; La porte étroite; L'immoraliste; Les caves du Vatican; Les nourritures terrestres;

Valéry Larbaud: Fermina Marquez — Barnabooth — Enfantines; *Paul Valéry:* Variété — Eupalinos — Album des vers anciens (250 lei); — Charmes (400) — La Jeune Parque (400) — La conquête méthodique (450) — Etudes pour Narcisse (500).

Joseph Kessel: Belle de jour — ultimul roman —; L'Equipage — Les Captifs — La steppe rouge — Terre d'amour — Nouveaux Contes — Dames de Californie.

Pierre Mac Orlan: Nuits aux bouges, Sous la lumière froide, Chant de l'équipage, Cavaliére Elsa, La Vénus Internationale, Quai des Brumes.

SUCCESUL LIBRĂRIEI GERMANE

Erich Maria Remarque: Im Westen nichts neues... lei 150— legat 230. *Ludwig Renn:* Krieg; *Glaeser:* Jahrgang 1902; *Jakob Wassermann:* Golovin.

Preţurile noastre: francul francez 6 — 6,50 —7 (după edituri); marca germană 38 — 40 lei.

In provincie expediem contra ramburs numai în urma remiterei anticipate a unui acont prin mandat.

Caleidoscop intelectual

Enescu şi Rohtschild

Nu vom osteni să afirmăm în scris şi în vorbă, de la obraz la obraz şi dela spirit la spirit — prin unde electro-magnetice — că România se află în Europa şi noi românii suntem europeni. Fenomenul poate fi controlat nu numai asupra numeroaselor influenţe (economice, artistice, juridice şi ştiinţifice) europene în România, dar şi a manifestaţiilor româneşti în Europa, în aceleaşi domenii. Căci numele românesc în *escu* nu se află numai la Nisa, în fiinţa hotelului de lux Negrescu, ci şi în arhivele societăţilor ştiinţifice şi artistice cele mai de seamă.

In frunte şi de aproape un sfert de veac stă numele marelui Enescu. De la ultima noastră cronică, spiritul românesc s'a manifestat din nou şi într'o formă irezistibilă — vrem să spunem în formă muzicală.

Sub prezidenţia d-lui Françoit-Poncet, sub-secretar de stat la arte, „Asociaţia franceză de extindere şi schimburi artistice" din Paris, a dat o recepţie în onoarea muzicii româneşti la Fundaţia Rotschild. E dela sine înţeles că atracţia cea mai puternică a exersat-o George Enescu, logodit pentru totdeauna cu vioara şi care a cântat *Sonata* lui *Marcel Mihalovici,* întovărăşit la pian de *Clara Haskil,* o pianistă până la sacrificiul fiinţei fizice, şi care a fost auzită acum câţiva ani şi la Ateneul din Bucureşti. *Constantin Stroescu,* cu vocea-i puternică, a cântat din Brediceanu, Brăiloiu şi Kiriac, iar *Quartetul Haskil* a produs două lucrări româneşti, în primă audiţie la Paris, de d-nii *Constantin Nottara* şi *Ion Perlea.*

A fost de faţă nu numai reprezentantul României, dar şi o bună selecţiune din personalităţile Parisului artistic. Magia lui Enescu a mai fost transpusă odată în una din cele mai strălucite pagini ale literaturii franceze, în *Sonata lui Vinteuil* din opera romancierului Marcel Proust... Dar Marcel Proust nu mai aude, din 1923, Coardele noastre — sau le aude şi aplauzele lui din eter nu ajung până la noi... Va fi fost de faţă la acest festival de muzică românească un alt Marcel Proust, tânăr şi încă necunoscut.

Gide, imoralistul moralist

Să nu ne depărtăm de Paris fără a fi pomenit pe *André Gide,* autorul volumului „Corrydon" în care face apologia homosexualităţii şi al volumelor *Si le grain ne meurt,..,* de autobiografie sinceră ca mărturisirile lui Jean-Jacques Rousseau. Spirit hărţuit între nevoia unei ordine morale superioare, care trebue dobândită cu toate jertfele şi menţinută cu toate abstinenţele şi între nevoia unor plăceri pururi reînnoite spre a fi pururi proaspete şi acute, André Gide îşi torturează de un sfert de veac contemporanii. Spirit acid în *Paludes* şi în *Les Caves du Vatican,* spirit critic constructiv în *Pretextes* şi *Dostoiewsky,* imaginaţie şi sentiment de înaltă morală în *Simfonia Pastorală,* iată pe André Gide, un an numai după scandalul confesiunilor care a urmat scandalului filosofiei inversate, publicând *Şcoala Femeilor,* un roman de înaltă moralitate şi poate de justificare psihologică de valoare universală.

In „Ecoles des Femmes", care nu are nimic din satira comediei cu acelaş titlu de Molière, André Gide înfăţişează sufletul candid al unei logodnice care nu vede, din tot ce face viitorul ei soţ, decât partea de însuşiri a caracterului mârşav. După douăzeci de ani de căsnicie, soţia îşi cunoaşte prea bine bărbatul, spre a-şi mai face vre-o iluzie. Spre a încărca şi mai mult balanţa pe care trebue s'o cumpănească un suflet cu o moralitate superioară, autorul dă femeii un copil cu toate viciile şi josniciile tatălui. Dar ceeace menţine integritatea acestui suflet este tocmai abnegaţia şi devotamentul, pe care femeile, în căutarea fericirii cu orice preţ, le dispreţuesc şi le batjocuresc. Această supremă şcoală a femeii e singurul ei izvor de fericire — şi autorul a lăsat să se înţeleagă aci mai mult decât o morală, *o lege biblică* a tovarăşei noastre, în sânul căreia Dumnezeu a sălăşluit misterul vieţei.

De bună seamă, *l'Ecole des Femmes* va avea mai puţin suces decât *l'Immoraliste,* iar *André Gide* va fi mai departe defăimat de filistinii vremei noastre şi arătat ca un conrupător al Continentului.

Un pianist german

Nu literatura, dar nici muzica, expresia supremă a simţimintelor noastre, nu ajunge cotată la cifre prea mari—şi numai pentru simplul motiv că o partitură de **Wagner** sau de **Beethoven** nu poate fi atârnată, ca un tablou de Raffael de Sanzio, în perete, între două şifoniere de nuc, sau în dormitor de-asupra patului. Nici măcar virtuozii instrumentelor muzicale, un Enescu sau pianistul german **Walter Gieseking** care a cântat zilele trecute la Paris, întovărăşit de orchestra simfonică a Capitalei Franţei. Succesul a fost numai artistic, sau cum se spune, numai moral. Şi totuşi Gieseking care cântă întâia oară la Paris, a uimit pe cunoscători nu numai prin acrobaţiile muzicale, la care se dedau dintr'o puerilitate explicabilă mai toţi virtuoşii, dar şi prin interpretarea lui superioară.

E interesant de observat că Walter Gieseking nu şi-a dat toată măsura talentului în **Concerto** de Beethoven şi nici măcar în **Studiile Simfonice** ale lui Schumann ci — după opinia unui specialist ca **Darius Milhand** — Walter Gieseking a excelat în interpretarea bucăţilor **Preludes, Reflet dans l'oau, Poissons d'or** de **Debussy** („întocmai cum le executa **Debussy"**, afirmă Milhand) şi în felul în care a cântat **Ondine** de Ravel.

Oamenii cei mai debili

La Paris, moartea în mizerie cruntă a unui poet a deşteptat atenţia confraţilor mai viguroşi şi mai norocoşi. Oamenii cei mai debili, acei care din suferinţa lor cea mai cumplită şi mai fără leac, alcătuesc sonorităţile şi sentimentele cu care ne fermecăm orele de lenevie, au rămas de-apururi afară din legile şi prevederile societăţii. S'au alcătuit regulamente şi s'au deschis dispensarii pentru lucrătorii cărora le cade o unealtă pe bătătură. Ce s'a făcut pentru reveria flămândă a unui Knut Hamsun, pentru mania ambulatorie a unui Edgar Pöe, pentru melancolia molipsitoare ca un parfum de floare de tei a unui Eminescu?...

Sub prezidenţia lui René Doumic s'a constituit o societate de ajutor mutual, din care fac parte — desigur, nu atât pentru ei, cât pentru colegii lor — Henry Bordeaux, Benjamin Crémieux, André Gide, André Maurois, Jules Romains şi alţii. Au făgăduit ajutorul lor, câţiva editori.

Ce a făgăduit Statul Francez, a cărui glorie o datoreşte unor vagabonzi ca Baudelaire şi Arthur Rimbaud? Nimic.

„Oamenii cei mai debili" din România nu sunt, din fericire, prea debili. D. Liviu Rebreanu, preşedintele Societăţii Scriitorilor Români, pe cât a putut, n'a tolerat nici o mizerie prea cumplită.

Invazia scriitoarelor de piese de teatru

Londra a avut de curând o surpriză locală: succesul dramatic al scriitoarei *Clemence Dane,* ale cărei piese constitue totdeauna un eveniment artistic. Romanul ei *Legende* a fost tradus şi în limba franceză, iar critica recunoaşte că această femeie e una din cele mai puternice personalităţi ale literaturii engleze contemporane. Când s'a reprezentat piesa 'n versuri *Will Shakespeare* s'a spus că e la'nălţimea eroului, iar când s'a reprezentat drama *Granet,* s'a pomenit de viziunea dramatică a lui Eschyle. Ultima piesă a Clemencei Dane, *Navigatorii,* expune conflictul tragic al personalităţilor superioare care naufragiază în viaţă din pricina mediocrităţii femeii sau bărbatului iubit. Piesa n'are un tâlc moral bine definit, care de-altfel ar dăuna valorii ei estetice; dimpotrivă, autoarea a lăsat dramei o perspectivă mai vastă, pe care o ghicim dintr'o singură replică a unei fete. Vorbindu-se 'ntr'o familie de o căsnicie care a naufragiat, o copilă care ascultase discuţia, intervine:

— Da, barca lor a naufragiat — dar ce stele minunate i-au călăuzit!...

Această replică arată nu numai spiritul copilei dar şi calitatea talentului autoarei.

Năvala scriitoarelor de piese de teatru se resimte însă mult mai violent la Berlin. Aproape în acelaş timp s'au reprezentat trei piese a trei femei şi toate trei premierele au avut scandalul lor.

Cea mai talentată din ele pare să fie *Marie-Luize Fleisser,* din Jugoldstadt, un orăşel din care-şi scoate subiectele. Ultimul e intitulat *Soldaţii din arma specială* şi tratează comedia vieţii senzuale din orăşelul natal. Berlinezii au făcut mare haz şi au aplaudat şi cu mânile şi cu picioarele. Scandalul a fost provocat de primarul orăşelului Iugoldstadt care nu îngăduia să fie de râsul Berlinului. El a protestat, declarând că nu există niciun fel de conflict sexual la Jugoldstadt, toată lumea satisfăcându-se pe deplin — şi a făcut plângere la parchet. Piesa a fost rectificată pe alocuri, fără însă ca locuitorii din Iugolstadt să-şi redobândească întreaga lor bună-reputaţie. Şi e cu putinţă ca să se voteze, la întâia întrunire a consiliului comunal din Iugolstadt, un premiu pentru cea mai bună piesă care să ridiculizeze moravurile berlineze.

Doamna Eleonora Kalkowska, soţia unui diplomat polonez din Berlin a făcut singură scandal în timpul reprezentării piesei *Iosef,* victima unei erori judiciare militare. Autoarea s'a ivit în scenă şi a declarat publicului că regisorul, d. Piscator i-a falsificat piesa făcând tăeturi din proprie iniţiativă. Doamna Eleonora Kalkowska a fost aplaudată, s'a născut un tumult de nedescris, piesa nu s'a mai putut reprezenta şi autoarea a părăsit scena plângând.

Mult mai simpatic e scandalul delicat pe care-l provoacă acum la Berlin şi la New-York, frumoasa, foarte frumoasa doamnă baroană *Lili Hatvany* cu piesa *Duelul Amorului,* în care se descrie lupta prin indiferenţă a Eroului şi Eroinei, sortiţi la sfârşitul piesei, când aflăm că eroina a purces grea, să cadă unul în braţele celuilalt.

Se spune că e mai mult un succes de autoare decât de piesă, doamna baroneasă Lili Hatvany fiind o persoană înzestrată cu acel geniu specific, al fiinţei ei, care acum un sfert de veac se numea „eternul feminin" şi care-l anulează şi pe Shakespeare.

Industria spiritului

Va trebui să rămânem la o viitoare raţionalizare a Continentelor-Unite, fabrica de geniu a omenirii.

Industria spiritului în Europa a ajuns la un randament impunător şi necontestat — şi era cât pe-aci să-i facem elogiul, când dăm peste fotografia, aproape în mărime naturală a frumosului chip de romancier al lui *André Maurois,* într'un mare ziar al intelectualităţii pariziene şi europene. S'ar fi putut crede că romancierul, şi pe această cale, ţine să anunţe o nouă carte... Nu. André Maurois, sub proprie semnătură facsimiligrafiată, recomandă o nouă ţigaretă — o nouă ţigaretă englezească „Lucky Strike" care „n'irrite pas la gorge, ne fait pas tousser".

Trebue să recunoaştem, cu toată simpatia pe care am avea-o pentru romanele şi biografiile scriitorului francez, că, în chipul acesta, industria spiritului a cam deviat... Nu găsim în reclama ţigaretei englezeşti acea tradiţie, e drept, nu prea bănească, a decenţei şi demnităţii geniului, care constitue prestigiul lui de azi. *Racine* nu s'ar fi încumetat să facă reclama cafelei „Meinl" şi nici *Goethe* reclama cremelor „Elida"

F. ADERCA

S'a deschis vechea
Boiangerie şi Curăţătorie Chimică
B. AFTALION
CALEA MOŞILOR No. 160 (colţ cu Bulevardul Carol) Tel. 372/59
SUCURSALE: Şerban-Vodă, 11 — Ştirbei-Vodă, 55 — Dudeşti, 29

Se vopseşte *fire şi stofe de lână, bumbac, mătase naturală şi vegetală, toalete şi costume toate culorile şi din culori închise în culori deschise. Paiuri, fetruri etc.*

Se curăţă *chimic cu desinfectare şi desodorizare: haine, rochii, perdele, pluşur, covoare, etc. etc. etc.*

Se calcă *hainele cu maşinile americane speciale pentru păstrarea fasonulu*

Orice lucrare se execută în 3 ZILE, Casă fondată în 1891

Costume bărbăteşti dela	Lei 1800	Trenchcoats şi	
Costume pentru copii	" 700	Pardessiuri pentru copii dela Lei	840
Trenchcoats şi	"	Trenchcoats p. D-ni Ofiţeri	2400
Pardessiuri bărbăteşti	" 1800	Mantale de dame	1900

Ultimele noutăţi apărute în

BIBLIOTECA DIMINEAŢA

No. 107 **AMOK** de ŞTEFAN ZWEIG — Preţul Lei 8.—

No. 108 **Dragoste şi Pâine** de AUG. STRINDBERG — Preţul Lei 8.—

No. 109 **O noapte a Cleopatrei** de TH. GAUTHIER — Preţul Lei 8.—

No. 110 **Contesa Laginski** de HONORÉ de BALZAC — Preţul Lei 8.—

No. 111-112 **TAIFUN** de IOSEPH CONRAD — Preţul Lei 10.—

Din nici o casă nu trebue să lipsească REALITATEA ilustrată
care publică:
Ştiinţă popularizată. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii.— Rubrica cinematografică.—Curiozităţi. — Oameni, fapte şi idei. — Poşta Laurei. — Poşta Cinefililor. — Jocuri distractive. — Moda. — Sport, etc.
100 clişee fotografice din toată lumea.
24 pagini mari în culori — Lei 8

Adeverul Literar şi Artistic
PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an	Lei 300
„ „ „ 6 luni	„ 150
„ „ „ 3 „	„ 75

In străinătate dublu

Tratat de morală practică

Un singuratic

Viu din casa unui om învăţat, mare gospodar şi avut. Am stat o zi întreagă sub acoperişul lui înalt, desinat după cele mai izbutite modele vechi ţărăneşti, împărechiate cu dorinţa unui domiciliu tihnit. Odăi curate, podoabe compuse, zgârieturi pe lemn şi săpături în piatră, scări de marmoră şi de stejar. Un gust minuţios şi o preocupare de amănunte, aproape arţăgoasă fac din casa Profesorului, la care am poposit, o bijuterie cu etaje, închisă cu un capac de ţigle. Sala de mâncare, unde nu se ospătează decât intenţiile şi nu se adapă decât libaţiunile, despărţite de oameni, ca nişte prezenţe mistice, inefabile şi nevăzute, poate sătura cu legume imponderabile şi vinuri abstracte, ca peştii şi pâinile din Evanghelie, câteva mii de credincioşi. Sute de străchini, înfrumuseţate cu zmalţuri vii, ca vopseaua de catifea şi lumini a florilor din sălbăticie, acoperă masa mare din mijloc, înconjurată cu scaune cu spate după de lemn. Alte sute de oale şi ulcele, împresurate cu linguri de lemn albe, ca nişte pasări ovale cu cozile foarte lungi, schiţează praznicul permanent figurat şi permanent absent, al casei. Zeci de veacuri Valahii noştri cu neamurile lor părinteşti mai din timpuri, s'au hrănit cu fiertură cu zeamă, dusă la gură cu lingura din străchinile aci rânduite. Nici furculiţa, care pune o distanţă de rafinament între mână şi mâncare, nici cuţitul, purtat în teaca din brâu, pentru înjunghierea omului rău şi a mioarei blânde, nu fac parte din sufragerie... O mămăligă invizibilă circulă printre oaspeţii invizibili: ea s'a tăiat cu sfoara sau s'a frământat gogoloaie cu cele cinci degete în palmă.

Odăile de dormit sunt ca nişte paraclise şi ca încăperile din latura altarelor, iar straiele din dulapuri, cojoace, cămeşi, ii şi pestelci, par, goale de omul dinlăuntru şi, răstignite în ace şi ţinte, odăjdiile unei familii de preoţi şi monahi, succesiv defuncţi, între leaturi şi veacuri. Un miros trist de făclii stinse de mult şi de tămâie nearsă, de ceară şi cuminecătură, se ridică din trecutul boarfelor de preţ, trecut în care toate parfumurile se rezolvă la fel, ca toate culorile amestecate, în cenuşiu. Par'că timpul e o prelungire continuă a unor liturghii suprimate din lipsă de ieromonahi şi o confuzie de voci care au cântat în coruri mici de strană. Numai că în candeli şi policandre flacăra versicoloră apare şi piere o dată din toate paharele cumpănite în aer de lanţuri cu vase filigranate, după cum proprietarul pipăie marginea unei uşi, apăsând un bumb de faianţă.

Grădina prezintă veşmintele verzi ale Domnului, care pardosesc pământul pieptănat cu grebla şi turtit cu tăvălugul, de-a lungul pietrişului gălbui. Ştofele diafane ale ierbii se urzesc cu fuioarele soarelui şi poartă la încrucişarea firelor scântei în lacrime reci, cu viaţa marilor lor frumuseţi de o secundă. Coacăzii au scos mărgele roşii cu o picătură de sânge acră în boabele înşirate pe scărlionţi — şi ca nişte inimi, simbolizând pasiuni şi suferinţe, căpşunile spânzură, părechi, către pământ, dedesubtul tuturor plantelor, împădurite pe alee.

Niciun copil nu scandalizează tăcerea de piatră a locului, cu viaţa lui de tumulturi. Intr'un coacăz stă sprijinit pe pirostria câtorva ramuri, un cuib efemer al privighetorii, care începe să îngâne, în pinul de sus, sonorităţile fluierului şi ale cristalului, sfărâmate în zale. Nici-o fetiţă nu-şi pune cerceii de cireşi, nu adună trandafirii peluzei şi nu stă să asculte murmurul de mantale îmbrăcate ale plopilor apropiaţi de noapte. Gospodina lipseşte din orânduiala acestei gospodării, stăpânite de un flăcău întârziat, care vrea să lase Statul moştenitor al atâtor gingaşe improvizaţii; Statul, adică Portarul, Intendentul, Directorul şi mirosul de tutun puturos. Totul se va face obiect şi etichetă şi număr în registru şi, bolind în râia indiferenţii, casa şi grădina vor trece în rândul arhivelor şi în agonia muzeelor liniştite, de mărfuri istorice şi material de inventar.

Proprietarul ne-a arătat curţile cu găini, despărţite prin năvoade de sârmă. Fermecătoarele fiinţe groase se înfăţişează ca nişte traiste mari pestriţe, de lână, cu cioc şi picioare. Ca să se mişte din loc găina se gândeşte şi găsind efortul inutil rămâne. Cocoşul, cămila rassei, are o tărăgănare în hotărîrile lui, de invalid. Un sânge negru fript îi colorează creasta şi barbetele, care au servit şi oamenilor cândva, ca să fie mai frumoşi în împărăţiile Europei. O curte.

Altă curte adună găinile albe, sprintene şi vioaie, dintr'un neam englezesc şi o a treia curte aparţine unei rasse nervoase, de pasări negre, cu ochiul de mierlă. Doi porumbei cu moţul aruncat pe ceafă ca marginea unui coif de hârtie au fost plătiţi zece mii de lei şi pe al treilea l-a mâncat pisica, scăpată 'n porumbiei. Un pui de columbă îşi arată copilăria, ca un bolnav de conjunctivită cu urdori. Cloşti uriaşe tronează peste lumi de fiinţe galbene mărunte, care dispar în blana ei fastuoasă, ca nişte ploşniţe de aur. Şi ca o ladă moartă, pe o masă a coteţelor, maşina de clocit fără mamă, cu petrol...

Prietenii gazdei, familia lui, sunt însă câinii, câini ţărăneşti, puternici şi entuziaşti. Pentru ei stăpânul insulei somptuoase şi melancolice, din câmpie, şi-a făcut un vocabular de diminutive şi exclamaţii, o gamă muzicală de mângâieri, tradusă cu emoţia caracteristică a câte unui organ. Câinele se înconvoaie sau îşi ridică ochii, lasă fruntea la pământ, se piteşte, aşteaptă obrazul Profesorului să-i se plece până la bot şi să-i ia, ca o sărutare îngheţată, temperatura nasului, umed de sănătate şi mobil cau un brotac. Dintr'altă curte cu pasări, unde fiecărui câine i s'a acordat paza unei organizaţii sociale, câinele respectiv cere să intre şi să fie strâns de labă, scărpinat între sprâncene, bătut pe şale şi mai ales îndulcit cu vorbe, mai scumpe sufletului câinesc de cât bunurile blidului şi ale culcuşului adăpostit. Semn de încredere şi solidaritate biologică umană, câinii se ridică pe două picioare şi ne îmbrăţişează pe toţi.

Deosibeşte, dacă poţi, dragă Băiete, folosul singurătăţii stricte de tragedia vieţii numeroase, de dulceaţa ei amară şi de amărăciunile ei fierbinţi şi vezi în ce punct se simte mai întreagă fiinţa ta omenească, apropiindu-te de gloata zilnic transformată, de luptă sau depărtându-te de ea; golindu-ţi paharul întreg, ascuns pe un pisc, sau împărtăşindu-l jos cu ceilalţi şi dându-li-l lor întâi să soarbă iluzia şi speranţa — şi păstrându-l pentru tine gol...

T. ARGHEZI

Propaganda culturală

De două săptămâni, geamurile magazinelor din centru şi placardele de lemn pe care de obicei se răsfaţă reclamele de cinematograf, poartă un afiş nou, tipărit mărunt pe hârtie albastră :

„Cu ocazia împlinirii unui centenar dela moartea celui ce a fost scriitorul Ibsen, Ateneul popular a invitat în oraşul nostru pe distinsul profesor Marin Popescu, bine cunoscut pentru activitatea sa literară, spre a vorbi despre viaţa şi opera marelui dramaturg. Conferinţa se va ţine la teatrul Comunal în seara de 15 Februarie, orele nouă. Intrarea 20 lei. Publicul este rugat a lua parte în cât mai mare număr".

Trecătorii grăbiţi aruncă o ochiadă în fugă, distingând „Ibsen, Popescu, 15 Februarie" scrise cu litere mai mari decât restul anunţului. Grupuri de liceeni în drumul spre şcoală, se opresc citind afişul cu glas tare.

Zilele se scurg pe nesimţite, cu uniformitatea implacabilă a vremii împărţite între orele de birou şi distracţiile dela cafenea unde se fierbe politica târgului, sau dela filmele de senzaţie care pasionează deopotrivă tineret şi oameni mai în vârstă.

Seara „Comemorării" a sosit. Un ger aspru îmbujorează feţele trecătorilor singurateci ce se grăbesc spre casă, cu mâinele vârâte adânc în buzunare şi cu capetele înfundate în gulerul ridicat al paltonului. Zăpadă scârţie sub picioare şi pe cerul senin, puzderia de stele strălucesc cu sclipiri de cărbuni aprinşi.

La orele nouă sala teatrului Comunal e aproape goală. Din cauza frigului uzina a fost nevoită să reducă lumina, ca să poată alimenta tot oraşul, aşa că amfiteatrul vast şi rău încălzit pluteşte într'o semiobscuritate care măreşte aspectul de părăsire al sălii. Dintre loji s'au ocupat două, iar la parter printre grupurile rare, şiruri de scaune neocupate îşi îndreaptă tăblile negre spre cortina lăsată.

Din când în când câte o persoană răzleaţă apare în uşă, priveşte o clipă şi crezând că e devreme, se întoarce înapoi ca să bea o bere la bodega din faţă, sau să fumeze o ţigară stând de vorbă cu un prieten pe coridor. Publicul din teatru îmbrăcat cu paltoanele şi cu şoşonii în picioare, aşteaptă răbdător, deşi ceasornicele des cercetate, arată ora nouă şi jumătate. Toată lumea vorbeşte pe şoptite cu un fel de sfială Câte un râs mai vioi trezeşte ecouri sonore ce se repetă până în plafon, lovind neplăcut urechea.

De pe scena luminată mai puternic, preşedintele ateneului cercetează mereu auditorul lipind un ochi de o gaură practicată în cortină, dar ceia ce vede nu-i dă curajul să înceapă.

Câteva aplauze taie de odată aerul cu violenţă, urmate de lovituri înăbuşite de bastoane şi călcâie ce lovesc podelele. Răbdarea publicului e pe sfârşite. Peste câteva minute cortina se ridică ondulând greoaie. Un val de aer rece inundă sala făcând pe spectatori să-şi strângă paltoanele cu un gest de înfrigurare.

Un bărbat uscăţiv, mic de statură, cu ochelari înramaţi în negru deasupra cărora străluceşte luminoasă o chelie rotundă, înaintează cu paşi mărunţi până la masa unde îl aşteaptă paharul cu apă. Cu mişcări cumpănite el scoate din buzunarul hainei un teanc de foi albe în timp ce cu o uşoară înclinare a capului răspunde aplauzelor de bună venire.

„Onorat auditoriu.

Inainte de a-mi desvolta conferinţa, ţin să aduc viile mele mulţumiri domnului preşedinte al Ateneului, pentru cinstea ce mi-a făcut de a mă invita să vorbesc în faţa domniilor voastre.

Vă voiu trata în astă seară un subiect de actualitate în întreaga Europă recunoscătoare talentului genial al dramaturgului Ibsen, a cărui operă a delectat sufletele atâtor generaţii de o sută de ani încoace".

Vocea coboară şi ridică pe un ton minor cu note false, ascuţite, amintind uneori un glas în epoca critică de formaţie a adolescenţei, alteori articulaţiile mecanice ale unei paiaţe automate. Debitul frazelor e monoton, tărăgănat, adoarme atenţia.

Conferenţiarul povesteşte viaţa lui Ibsen din mica copilărie până în ultimii ani, cu multe detalii şi citaţii traduse din cărţile străine. Inşiră apoi pe rând toate piesele sale cu explicaţii ample şi cu întreaga cronologie, pentru a scoate în relief morala operei ibseniene în lumina ei severă, puritană. Şi iarăşi detalii, iarăşi citaţii lungi din autori mari, cu autoritate, ale căror nume cu sonorităţi bizare răsună straniu sub cupolele înnecate în umbră.

— Şi încă trebue să mai spunem că problema arzătoare din „Casa Păpuşilor" a fost multă vreme discutată de marii critici şi a dat loc la diferite controverse. Am să vă citez un pasagiu extrem de interesant pentru lămurirea noastră.

Mâna febrilă caută prin teancul de pe masă, dar foile s'au amestecat şi citaţia căutată nu e la îndemână. Conferenţiarul cercetează pripit mai multe file una după alta, le întoarce pe amândouă feţele, le examinează de aproape, apoi începe a căuta prin buzunarele pantalonilor, ale vestei, până când într'un buzunar al hainei găseşte foiţa mototolită, o desface cu îngrijire şi o citeşte cu un zâmbet mulţumit care-i luminează toată faţa.

Un curent puternic i-a îngheţat spatele şi acum simte un fior de durere ce stărue mai mult într'o parte. Cu prudenţă, în timpul lecturii el se freacă cadenţat cu mâna rămasă liberă, pentru a-şi pune sângele în mişcare.

Au trecut aproape două ceasuri. In sală se aude un freamăt uşor de glasuri în şoaptă, scârţiit de scaune, accese de tusă ostentative. Conferenţiarul vorbeşte. El a atacat cu energie filosofia în opera lui Ibsen şi din ce în ce mai însufleţit, glasul său scandează fraze lungi, interminabile.

— Şi iarăşi trebue să mai spunem....

— Nu mai spune, domnule, răsună de odată răstit o voce răguşită din galerie.

— Onorată asistenţă.

Eu am venit între dumneavoastră să vă desvolt o chestiune interesantă, cred, pentru tot publicul prezent, care deşi venit în număr aşa de restrâns după cum o atestă scaunele goale, m'a ascultat, îmi închipui iară, cu toată atenţia unor intelectuali iubitori de literatură.

Pe mine, domnilor, nu mă descurajează numărul, căci preţuesc calitatea auditoriului şi dacă aţi fi fost chiar mai puţini, încă aşi fi vorbit cu tragere de inimă. Ceea ce mă descurajează este întreruperea brutală de adineaori, care îmi zdruncină părerile despre intelectualismul provincial.

Eu am căutat să vă fac o conferinţă documentată, demnă de oameni în legătură cu întreaga mişcare culturală contimporană. Nu m'am gândit să întocmesc un rezumat succint şi necomplect, pentru a mulţumi doar o lume deprinsă să-şi mărginească preocupările spirituale la foile gazetelor cu pagini literare".

Un zgomot de scaune împinse întrerupe şirul vorbelor domnului de pe scenă. Toată lumea e în picioare. Intr'o tăcere impresionantă, conferenţiarul îşi strânge foile cu grabă şi se îndreaptă spre uşă cu paşii apăsaţi ca o ameninţare.

Neştiutor de cele întâmplate preşedintele care avusese în spatele cortinei o discuţie înfierbântată cu prefectul, apare cu o figură ceremonioasă spre a mulţumi în cuvinte calde vorbitorului, pentru osteneala ce şi-a dat-o. Dar nu mai are timpul să zărească decât umărul conferenţiarului ce dispare pe uşă şi cu o expresie de nedumerită mirare se retrage şi el cu oarecare stângăcie.

Intre culise profesorul îşi caută cu o privire distrată haina şi pălăria aruncate alături pe un scaun.

— Ce ţară şi ce oameni ! izbucneşte el tremurând de frig şi de indignare, în vreme ce mâinile i se zbat furioase luptând cu paltonul care nu vrea să-i intre pe mâneci.

EL. ALEXANDRESCU

Problema cărţii

D. ION CLOPOŢEL

Răspund bucuros şi imediat la interesantul dv. chestionar. Intrebările acestea mi-au constituit ani de zile obiectul unor preocupări intensive.

I. *Cum se vinde cartea românească în Ardeal ?*

Nu îndestul, sau chiar prea puţin. Cantitatea de cărţi cari ajung în mâna lectorului ardelean nu satisface nici în grad minim pretenţiile noastre de cultură.

Complexul celor patru chestiuni vizează deadreptul şi pe deantregul însăş problema mare a culturii româneşti. Deaceea e bine să ne lămurim asupra dificultăţilor care stăvilesc penetraţia cărţii.

a) Intâiu de toate constat o frecvenţă cu totul micşorată între librar şi public. Lipseşte animatorul intermediar, pe care-l vom numi îndată la soluţii.

Vitrina singură spune puţin. Mai ales la noi este puţin elocventă din cauza rarităţii intelectualului de rasă, curios să se pună la curent cu noutăţile tiparului. Cartea e o marfă care necesită agitaţie în jurul ei. Or tocmai agitaţia, campania de discuţie se desfăşoară insuficient. Prea este amorf mediul nostru literar, cu toate că astăzi se scrie mult, şi se scrie bine. Marii noştrii scriitori încep a stârni interesul editurilor streine, cum dovedeşte cazul recent al d-lor Rebreanu şi Cesar Petrescu.

b) Desigur, că în Ardeal abea de câţiva ani se crează un public mare, de masse cititoare. Rolul şcolilor secundare şi al universităţii din Cluj este hotărâtor în creşterea numărului de cititori.

Până la unire o splendidă misiune în imprimarea şi desfacerea cărţii româneşti au îndeplinit librăriile din centrele Braşov, Sibiu, Blaj şi Arad în primul rând, mai ales tipografiile şi librăriile bisericeşti. A existat o bătrână tradiţie culturală românească, desigur, care a împăcat exigenţele cărturărimii care dealtfel a avut în toate vremile posibilităţile de legături cu teascurile tipografice şi librăriile din vechea ţară. Când a putut fi oprită vreodată circulaţia cărţii româneşti de către frontiera silvică?

Insă vom recunoaşte, că neamul românesc din Ardeal şi Banat n'a dat atâţia intelectuali cât se cuvenia proporţional cu forţa sa numerică, din cauza explicabilelor vitregii culturale, până la Unire, când şcoala românească s'a putut desvolta liber şi a putut creşte tineretul numeros în toate regiunile.

c) Nu se face apoi suficientă propagandă cărţii, în lipsă de cenacluri literare şi de recensenţi permanenţi şi autorizaţi. Am aflat cu plăcută surprindere, că recensiile d-lui Sanielevici în foiletoanele *Adeverului* provoacă imediate oferte de librărie. Ca o dovadă, că publicul cere să i se vorbiască despre conţinutul unei cărţi. Este rolul definit îndreptăţit al criticului literar de autoritate de a intra în miezul cărţii şi plivind buruienile să lase sclipind în soare doar florile în toată măreţia frumuseţii şi savoarea parfumului.

II. — *Publicaţiile periodice au un destin mai fericit decât cartea?*

Vă răspund: nu. Acelaş destin mediocru din aceleaşi pricini îl au şi revistele!

O experienţă personală m'a lămurit îndeajuns. Cum să împrăştii indiferentismul? Printr'o organizaţie foarte tenace, care să premeargă apariţiei. Nu mai puţin de şase luni am cutreerat oraşele ardelene şi bănăţene pentru a face cunoscut programul *„Societăţi de mâine"* şi a dumiri îndestul asupra actualităţii şi importanţei de desbatere a unor probleme pe cari timpul le pune imperios şi pentru românism

Să nu vă miraţi, că în Ardeal se menţin doar publicaţiile editurilor oficiale achitate cu factură întreagă din generosul buget al instituţiilor şi reuniunilor de tot felul. Ele însă au o influenţă cu totul restrânsă.

Cred, că *Societatea de mâine* a arătat singurul drum care trebuie luat în răspândirea periodicelor.

III. — *Cum să fie stimulată difuziunea cărţii?*

1. Intâiu de toate prin profesorul de limba română al şcolii secundare. Paralel cu cursul de literatură profesorului secundar îi revine sarcina de a trezi gustul de lectură prin citirea sistematică a paginilor glorioase ale literaturii noastre. De îndată ce elevul se deşteaptă la conştiinţa, că înfiriparea unei biblioteci personale este cel mai preţios auxiliar al culturii sale, că citirile îi întăresc puterea de judecată, profesorul poate jubila. Nu este mai mare piedică a cărţii, decât un spirit opac şi trândav al profesorului analfabet şi buchinist doar al manualelor — o, sacră constipaţie! — de şcoală pe cari le pretinde a fi memorizate din scoarţă în scoarţă papagaliceşte.

Liceele maghiare din Ardeal au înfiinţat un fel de *biblioteci închise*, strict pentru şcolărimea lor. Şi cred, că dau rezultate remarcabile. Faptul a stârnit invidia *librarilor* cari au protestat în recentul congres dela Cluj împotriva „iloialei concurenţe". Cu toate că numai parţial era justificat protestul acesta.

2. Alt promotor al mişcării de atmosferă simpatică în jurul cărţii este, fără îndoială, cum s'a putut conchide din premisele convorbirii, cercul literar permanent, sau conferinţa periodică. Inşişi scriitorii e bine să ia contact cu lumea cititoare prin lecturi şi conferinţe asupra cărţilor.

3. Cred apoi necesară o convenţie statornică între editorul de carte şi editorul de ziar. Interes pur comercial şi foarte eficace. Să nu se scumpească marile edituri întru a închea contracte de publicitate pentru a menţine *colţul* cărţii, *vitrina* din coloanele de ziare şi reviste. Este o colaborare care se cere organizată. Puţine izbânzi şi foarte modeste, am putut înregistra în această direcţie.

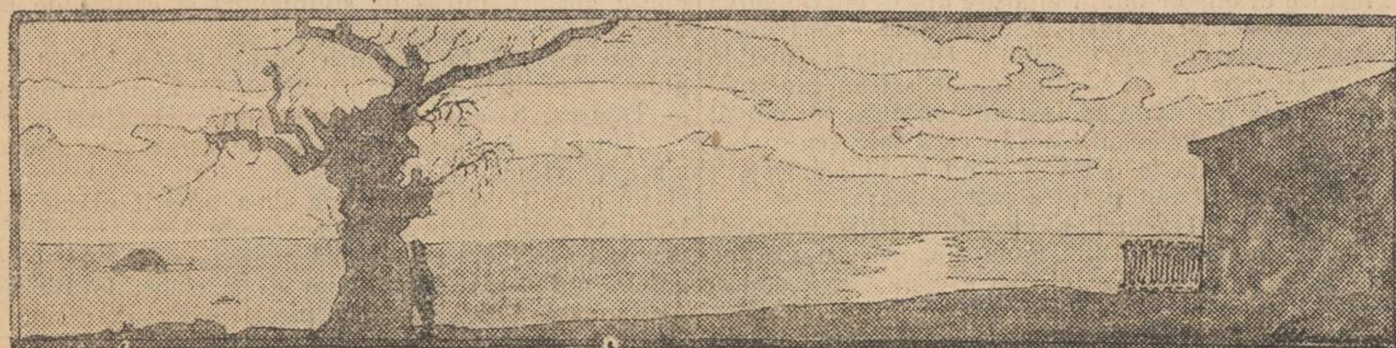
4. Desigur, că înfiinţarea bibliotecilor publice în fiecare sat este una din nevoile cele mai simţite ale culturii româneşti. Bibliotecile acestea ar veni într'ajutorul editurilor, ca să-şi scoată repede cheltuelile de tipar. O asemenea încurajare ar stimula cele mai energice şi curajoase iniţiative de editură desvoltată şi în stil european.

5. Se înţelege, că trebuie atacată problema desfacerii sub toate feţele. Intr'o conferinţă la Astra Cluj am stăruit asupra aspectelor acestora. Un agent important al gustului de lectură este *librăria ambulantă*, realizabilă prin acele camioane ale cărţii a căror campanie s'a început în Ardeal sub egida „Astrei" şi un camion a şi început să străbată târgurile cu efect destul de mulţumitor. Librăria ambulantă şi conferenţiarul care să vorbiască despre cuprinsul cărţilor vor avea o misiune cu totul frumoasă în societatea modernă.

— *Cărţile şi publicaţiile ungureşti, — împiedică răspândirea cărţii româneşti?*

— Hotărît nu. Există o izolare ermetică. Ici colo câte un cercetător literar mai răsfoieşte câte o carte românească din pasiune ştiinţifică. Se traduce puţin din româneşte. Pe de altă parte e firesc ca intelectualii români să piardă contactul cu cartea maghiară. Cultura franceză pătrunde tot mai adânc în Ardeal pe lângă cea germană şi împacă nevoile ştiinţifice şi sociale ale celor cari se ţin în curent cu produsele tiparului şi peste tot cu cultura contimporană a apusului.

MIRCEA DAMIAN

Elisaveta, Doamna lui Eremia Vodă

Şi 'n ziua aceia a fost înfrântă Moviloaia! Puţina-i oaste fu risipită, iar ea cu coconii ei: Alexandrel şi Bogdan au căzut pradă puternicului paşă de la Dunăre: Schender Bey.

Cu ocări şi batjocuri o duc ienicierii acum spre cortul învingătorului.

Doamna Elisaveta, — văduva voevodului Moldovei Eremia Movilă şi fiica părcălabului de Hotin, Gheorghe, comis de Lozna, — nu-i femeie de rând; şi moartea nu o înspăimântă. Cu suflet bărbătesc, a înfruntat-o în atâtea rânduri, în atâtea războae. Căci după moartea soţului ei, Eremia Vodă, cât n'a luptat, cât n'a uneltit, cât n'a ucis — se zice — inimoasa femee, ca să poată păstra domnia pentru feciorii ei — trei la număr. Şi dacă cu suflet senin a dăruit în atâtea rânduri altora moartea, nu o înspăimântă prea mult nici moartea, care o aşteaptă pe ea acuma. Şi falnică şi semeaţă a intrat în cortul învingătorului.

Schender Paşa aştepta cu neastâmpăr. Era grăbit şi el să vadă pe femeea, care-i ţinuse piept. Nu era deprins păgânul cu astfel de protivnici. O femee să lupte, să se răsboiască, să ucidă? Dacă în ţara asta femeile au astfel de îndeletniciri, la ce mai sunt buni bărbaţii? Oricum trebue ucisă năpârca bătrână, ca să nu la şi alte femei învăţul.

Năpârca bătrână!? Schender Bey se ridică şi priveşte uimit pe femeia, care păşeşte dreaptă şi semeaţă spre dânsul. E Elisabeta doamna? Nu-i înşelătorie oare?

Femeia asta subţire la trup, şi tânără la chip e mama a şapte prunci? Are fete măritate şi feciori voevozi?

De sub işlicul mărginit cu vidră, chipul i se vede luminos şi tânăr; şi n'a pălit prea mult de spaimă. Şi nici ochii sub sprincenile subţire încondeiate — nu lăcrămiază; nici gura — aşa de femeesc arcuită nu scânceşte. Şi făptura ei întreagă arată bărbăţia sufletului atât de dornic de slavă.

Ienicerii s'au oprit la uşă. S'a oprit şi Elisaveta dreaptă şi cu mânile pe piept. Mâni mici, care au dispreţuit fusul şi au mânuit buzduganul şi au picurat în pahar otravă. Aşteaptă Schender să i se prăvale în genunchi înainte-i doamna. Şi privind mânios pe Elisaveta nemişcată, îşi frământă paşa — plăselele scumpe ale hangerului din brâu. Are să înfrângă acuma cerbicia femeii semeţe; şi gura care nu boceşte acuma cerşind îndurare, are să muşte înoată ţărâna.

In faţa cortului gealaţii negri şi-au înfipt săcurile proaspăt ascuţite în trunchiul, care a mai supt şi altă dată sânge.

Un semn a făcut Schender şi doamna îşi simte braţele prinse în căngile tari ale mânilor lor. Şi o scot gealaţii din cort afară. A înţeles doamna şi fără grai ori bocet şi-a făcut numai smerit semnul crucii.

Mai greu i-a venit când a văzut legaţi lângă trunchiu coconii. Copiii ei! Sunt atât de tineri amândoi. Copii încă. Şi ori cât s'ar îmbărbăta unul pe altul, trupurile fragede le tremură o leacă când îi împing gealaţii. Privesc rugători spre Schender căruia i s'a luminat chipul. Are să-i vadă pe toţi acuma târându-se în genunchi. Şi pe muerea asta dârză şi pe coconii ei.

A grăit ceva copiilor ei Moviloaia şi au îngenunchiat toţi trei. Dar nu în faţa lui Schender, ci întorşi cu chipul spre răsărit, departe. Şi nu turcului se roagă, ci smerit Maicii Domnului. Şi ruga cu glas tare a Doamnei o întovărăşesc cu glas tremurat coconii. Apoi se ridică toţi trei şi Elisaveta — cea dintâi îşi dă în lături de pe gât sucmanul, îşi scoate de pe cap işlicul şi-şi desprinde vălul.

Se vede acum bine chipul încununat de părul castaniu strâns împletit în coade. Se vede bine gâtul rotund, ce răsare din vestminte, fraged ca o tulpină. Şi nu-ţi vine a crede că-i ea mama celor doi feciori ce-i stau alături.

Alexandrel purtase un timp coroana. Bogdan o pizmuise numai. Şi acum amândouă capetele tinere aveau să fie rupte de trup aci, în văzul mamei?

L'au luat întâi pe Alexandrel gealaţii; şi smulg de pe trupul tremurat dulama, desfac copcile zalelor, sfâşie vestmântul scump în jurul gâtului. Să nu ţină nimic în loc tăişul săcurii.

Işi priveşte doamna cu atâta durere copiii. Copii alăptaţi de ea şi pentru a căror slavă se sbuciumase atâta. — Şi acum?

Il împing pe Alexandrel spre trunchi. Işi adună toate puterile Elisaveta să nu răcnească, să nu blesteme, să nu bocească. Numai buzele-i albite mai tremură o rugăciune şi copilul e cu capul pe trunchi.

Aşteaptă gealaţii un semn al lui Schender. Doamna e nemişcată, abia ochii i-a închis. Porunceşte ceva Schender în limba lui păgână.

Alexandrel e ridicat de pe trunchi şi dat cu Bogdan mai în lături. Gealaţii au pus jos săcurile.

De şi-a stăpânit adineauri spaima şi durerea doamna, acum bucuria ei nedumerită nu şi-a stăpânit. Dăruise Schender viaţă copiilor ei?

Şi s'a întors spre dânsul atât de luminată la chip deodată! S'a întors — şi fără grai i-a mulţumit doar cu ochii.

Şi era atâta de frumoasă în clipa aceia! I se îmblânzise chipul asprit de spaimă adineauri; şi capul desvelit îşi arăta tinereţea obrazului, bogăţia părului împletit în coade.

O privea de mult Schender. Şi un îndemn drăcesc îi trecuse prin minte. N'o înspăimântase îndeajuns adineauri moartei ei şi a copiilor. E semeaţă doamna, dar e tot femeie. Şi-i tânără şi frumoasă încă. O priveşte rânjind Schender şi porunceşte iară.

S'a golit deodată cortul. Şi numai pe singură Elisaveta au împins-o mai înăuntru ienicerii. Şi s'au lăsat în jos şi perdelele groase dela uşi.

Dintâi a stat nedumerită doamna şi a privit pe Schender ai cărui ochi luceau de o drăcească bucurie.

Şi a scoborît păgânul de pe pernele unde stătuse până acum tolănit, trândav şi s'a apropiat de femeia, care-i ţinuse piept dârză până acuma. Şi din lucirea lacomă a ochilor lui de lup a înţeles Doamna primejdia care o aştepta. Şi întâia dată a ţipat şi a îngenunchiat înainte-i. Apoi s'a smucit din braţele-i şi a năvălit spre uşi. Apoi l'a lovit şi a ocolit înebunită întreg cortul. Apoi a plâns, s'a rugat, a luptat iară. Şi'n timp ce cădeau pe jos vestmintele-i rupte — bucată cu bucată — răcnetele ei străbăteau întreitele pături de covoare a cortului şi ajungeau la urechile lui Bogdan şi Alexandrel — legaţi pe aproape. Şi le părea rău acum coconilor că gealaţii adineauri nu le astupase pe veci auzul.

Şi numai târziu către noapte s'au curmat gemetele şi răcnetele doamnei.

A doua zi Schender a chemat la el pe un credincios al lui — aga — şi i-a dăruit — cum ai dărui un cal ori un hanger ce nu-ţi mai trebue — i-a dăruit pe Doamna cu coconii ei.

Şi când a venit aga să-şi ia darul... Intr'un colţ acoperită de zdrenţe ce fuseseră mândru vestmânt odată, cu părul castaniu, împrăştiat pe umeri, chipul lovit şi ochii înebuniţi de spaimă şi ruşine — stătea mândra şi îndrăzneaţa doamnă a lui Eremia Vodă.

Şi au târât-o astfel în cortul noului stăpân...

. . . .

Iar Turcii după ce au regulat după voia lor treburile doamnei în Moldova s'au gătit să plece la drum spre ţara lor.

Aga îşi lua şi robii domneşti cu dânsul.

In rădvanul ei — doamna Elisaveta pare numai umbra femeii semeţe care a fost odată. Zăcută şi slăbită îşi ia rămas bun dela boerii ţării. E mai cernită şi mai îndurerată decât când i-a murit bărbatul ori feciorul dintâi, Constantin Vodă. Şi ea, care nu cunoscuse până acum bocetul femeesc, plânge şi se jeleşte în faţa boerilor ce stau smeriţi în jur.

— Semeaţă am fost, boeri, dar ruşinatu-m'au păgânul mai rău decât pe o roabă.

Şi cere spătarului Midrone — junghiul ascuţit ce purta el în brâu. I-l dă cu teamă Midrone. Ce are de gând să facă cu junghiul Doamna?

Privesc nedumeriţi boerii cum Doamna îşi desbroboade zăbranicul. Hârşie şi scârţie junghiul tăios prin suviţele de păr castaniu. Cad în poala Elisavetei coadele lungi împletite şi strânse la capăt cu o sârmă de argint.

Se moaie de milă inima boerilor şi plâng ruşinaţi coconii de nemaipomenita ispăşire ce şi-a impus singură Doamna.

Şi chipul slab şi despresurat de cununa coadelor ce-i fusese atâta vreme bogată podoabă, e acoperit de zăbranicul, pe care nu are să-l mai lepede de acum.

Ii dă lui Midrone junghiul şi coadele tăiate.

— Să le duci, Spătare, la mânăstirea Suceviţa. Pune-le în firidă la icoana Precistei. I le-am jertfit să se îndure, să-mi ierte din păcate. Că mai întinată decât Magdalena sunt. Şi nu mi-e îngăduit să-mi sfârşesc ca dânsa în sihăstrie zilele.

A pornit la drum rădvanul. Pe sub zăbranic se scurg tăcute lacrămile Doamnei, când priveşte în jur plaiurile, pe care nu are să le mai vadă.

Şi-i lungă şi grea calea din Moldova 'n Stambul. Pe drumurile pustiite, pe unde se întorc Turcii, nu se mai vede curte ori arătare de om. Casele sunt arse şi oamenii fugiţi. Uneori la o răspântie vre-un stârv de cal, o holdă arsă, un cap înfipt în par — spun că tot pe aci a trecut şi la venire Schender.

Şi după drum greu de săptămâni şi luni au intrat în Stambul. Bizanţul lui Constantin cel Mare, în care acum străluce semiluna pe turlele bisericilor.

Dar dacă Dumnezeu a îngăduit asta şi voia lui a fost să fie aşa...

Rădvanul cu Doamna trece prin uliţele întortochiate ce urcă şi scoboară şi ajunge la palatul agăi.

Se deschid larg porţile. Mulţimea de robi şi eunuci au dat în genunchi şi au sărutat poala stăpânului.

Coconii robiţi: Bogdan şi Alexandrel îs duşi îndată spre chioşcul zăbrelit ce seamănă a închisoare, iar Doamna cu roabele spre casa femeilor, adică haremul.

Şi a trecut o vreme. Lungă, chinuitor de lungă pentru Doamna Elisaveta, femeie fără de odihnă şi fără de astâmpăr. Aci în harem femeile închise nu fac altceva decât să sporovoească gureşe între ele, să-şi caute una alteia în palmă norocul, să ronţăiască dulciuri — ori leneşe să doarmă ceasuri de-a rândul. Viaţă trândavă de femei hrănite pentru pofta stăpânului.

Şi numai pe înserat par a se însufleţi toate. De cum coboară amurgul, nu mai răsbesc roabele să asculte tuturor poruncile. Şi clempănesc zoriţi papucii roşii cusuţi cu fir şi se umplu toate încăperile de mirosul amar al alifiei de migdale, de mirosul dulceag al uleiului de trandafir şi cuişoare.

Se întinde gros sulimanul pe obrazele smede ori bălane. Se înegresc sprincenele cu funingenea de la fumul lumânării şi se înroşesc şi mai mult buzele cărnoase şi rumene.

Şi în timp ce se gătesc zorite, se pândesc una pe alta cu ciudă şi cu pizmă. Care o câştiga inima stăpânului pentru o seară sau o lună? Şi-s adunate din toate colţurile lumii şi le e atât de împestriţată limba!

E greacă din Corint Arghira. Cele două caucaziene sunt trimise în dar de hanul tătărăsc din Crim. Bulgarca aceia tânără — atât de înspăimântată încă — e trimisă de puţină vreme de Paşa din Vidin. Hamide şi Zobaida sunt poate de pe aicea. Şi încă multe altele, care nici nu mai ştiu de pe unde au fost aduse. Multe au dăruit feciori agăi şi au încărunţit aci în casa lui. Acum stau în cămările lor mai la o parte şi nu se mai amestecă în tineretul împestriţat şi sulemenit — seara.

Şi 'n mijlocul femeilor acestora trăia acum şi Doamna Elisaveta. Căruntă, mohorîtă, ea îşi măcina fără rost zilele în cămara ei. Nu are pe lângă dânsa, ca s'o slujească, de cât o Tătarcă adusă din Moldova. Dar ce slujbă-i cere? Ii aduce de două ori mâncarea

şi-i toarnă să se spele? In colo ce mai poate face aici Elisaveta?

Şoimană închisă în cuşca de scatii, îşi trece toată ziua privind printre zăbrele zarea albastră care se întinde în fund spre miază noapte — spre Moldova.

Priveşte lăcrămând zarea şi-şi aduce aminte. E la Hotin la curtea părintească. E tânără, frumoasă şi vine de o cere Eremia Movilă. Trăeşte cel mai frumos vis, ce poate să viseze un suflet ca al ei. Ajunge Doamna ţării. Poartă coroana cu opt colţuri şi dulama roşie tivită cu cacom. Şi casa i se umple de prunci frumoşi, voinici — şapte la număr. Magnaţi mari din Lehia vin de-i peţesc fetele. Potoki, Visnovieki i-s gineri.

Apoi se schimbă faţa norocului. Moare Eremia Vodă. Şi ea — văduva lui — trebue să lupte aprig cu Simeon cumnatul pentru scaunul domniei. Căci — ca să urmeze lui Eremia în scaun — trei feciori are Elisaveta. Şi luptă şi făţiş şi hoţeşte... Cine a pus oare otravă în băutura lui Simeon Vodă?

Dar de o potrivă de aprigă se ridică atunci văduva lui Simeon: Mărghita. Şi ea vrea să păstreze scaunul domnesc — lui Gavrilaş — feciorul lui Simeon otrăvitul. Şi iată pe cele două femei luptând, adunând oşti şi asmuţând vecinii. Şi se ciocnesc de multe ori oştile celor două Moviloaie. Birue întâi Elisaveta; şi feciorul ei mai mare Constantin e voevod o vreme. Dar nici Marghita nu se dă bătută. Aduce pe tătari şi Constantin îşi pierde domnia şi apoi viaţa.

Mai are încă doi feciori Elisaveta. Luptă pentru Alexandrel acuma. Şi Alexandrel e voevod o vreme. Scurtă vreme. Vine Schender Bey în Moldova şi pune capăt domniei lui şi dorului nemărginit de slavă al Doamnei.

In cămăruţa zăbrelită Elisaveta trăeşte acum numai cu aducerile aminte şi par'că şi c'un început de nădejde proaspătă. Alexandrel şi Bogdan trăesc. Cu ce gând le-a dăruit Schender Bey viaţa? Nu i-o duce odată în Moldova iară? S'au Mai văzut domni surghiuniţi şi aduşi apoi îndărăt cu slavă. O mai trăi ea oare ziua aceia?

Şi se frământă în cămăruţă în timp ce vin până la dânsa glasuri, miros de sulimanuri şi cântec de tamburină.

Se pare că în harem a intrat stăpânul. Şi tocmai atunci a venit la Doamna grăbită, fără suflet, roaba ei — Tătarca. Şi aducea o ştire aflată prin slugi acuma.

Nu i-a spus prea multe vorbe Elisavetei, căci nici n'a avut vreme.

A răcnit odată Doamna de-a amuţit alături cântecul. Şi a năvălit în încăperea unde Aga — pe perne — privea leneş jocul celor două caucaziene. Trana — Bulgarca, puţin mai îmblânzită — îi stetea la picioare, Arghira mânioasă îi arunca pieziş priviri de pizmă, iar Hamide şi Zobaida cu unghii atât de roşii, de parcă ar fi sfâşiat atunci o carne însângerată — băteau pielea tamburinelor, întovărăşind jocul celorlalte două.

Şi era caldă şi aromată încăpere şi erau străvezii vesmintele femeilor, de li se vedeau sânii, ca nişte bulgări albi de caş.

Şi a năvălit între ele cărunta, mohorâta Elisaveta Doamna. Şi nu s'a oprit de cât în faţa Agăi, pe care l-a prins de vestmânt. Şi crâncen a răcnit: „Unde mi-s feciorii? Ce ai făcut cu dânşii? De ce nu i-ai ucis mai bine?"

Fireşte c'au târît-o cu sila în cămara ei. Şi Tătarca a fost biciuită poate. Dar nici Doamna n'a mai avut prea multă vreme nevoie de roabă. Că sufletul ei de oţel s'a frânt când i-a spus tătarca, că i s'au turcit feciorii. Is păgâni acuma şi morţi-s pentru Doamna căreia i s'a curmat şi cea din urmă nădejde să-şi mai vadă ţara.

Şi n'a zăcut prea mult. A aiurat cu ochii deschişi o săptămână. Striga numai pe Bogdan şi Alexandrel dintre toţi copiii ei. Ştia că pe ei n'are să-i mai vadă nici pe ceia lume. Şi i-a chemat mereu, până când i s'a închis pe veci gura. Şi din şapte prunci avuţi nici unul nu-i era la căpătâi. Doar Tatarca a lăcrămat o leacă când a înfăşurat-o în giulgiu.

De feciorii ei făcuţi păgâni de silă ori de bună voie nu mai ştim nimica, cum nu ştim nici unde odihneşte trupul Doamnei ce atâta s'a sbuciumat şi a pătimit pentru slavă.

Ne-au rămas dela ea semn — numai coadele castanii deschis din firida mânăstirii Suceviţa. Dar şi atâta e destul, ca să ne mai aducă din când în când aminte de inimoasa Doamnă a lui Eremia Vodă.

LUCREŢIA PETRESCU

Citiţi azi
LECTURA No. 229
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Vampira
Romanul unei iubiri somnambulice, trăit intr'o dublă existenţă;
de
THEOPHILE GAUTIER
Autorul „Romanului unei Mumii"
Lei 5 Scrierea completă la chioşcari şi librari

R. d'Auxion de Ruéff

Teatrul chinez

(Impresiile unui european)

Teatrul, în orice ţară, dă pe scurt o ideie generală de starea de spirit a poporului, despre tradiţiile şi gradul de evoluţie socială la care a ajuns.

Orice călător înzestrat cu oarecare spirit de observaţie care, făcând ocolul lumei, şi-ar fi dat osteneala sau plăcerea să urmărească aceste manifestaţii ale sufletului popular în diferite rase vizitate, îşi va fi adăogat la toate experienţele lui putinţa unei verificări ideologice. Bogăţia sau puerilitatea celor mai multe filme americane, partea morbidă a teatrului modern în Statele-Unite, tendinţa mistică şi propagandistică a teatrului sovietic cu decorurile lui simbolice, paradele dulcege şi plicticoase ale teatrului din Indo-China, fulgerarea de săbii şi rânjetul ironic al actorilor japonezi, însfârşit zgomotul muzicei chineze care întovărăşeşte contorsiunile figuranţilor unui teatru din Şangai sau din Peking, toate cele de mai sus evoacă, pe scurt şi repede, spiritul şi tradiţia populară.

Nu vom studia aci arta teatrală chineză. S'au scris lucrări speciale, destul de grave. Mă voi mulţumi să vă conduc prin coridoarele imensei clădiri din colţul a două străzi zgomotoase din Şangai şi vom lua loc în ceiace la noi se numeşte balcon.

Să renunţăm la „fotoliul de orhestră" — loc ocupat de bănci negre pe care stau oameni de treabă în număr mare, care se tot întorc să privească pe „diavolii din Apus", pe care de-altfel îi întâlnesc la tot pasul şi în oraş. Să renunţăm de-asemenea la locurile de jos, din dreptul balconului, unde cad de sus, resturi de ţigări, coji de fructe şi chiar mai rău, fără ca cineva să se supere, nimeni nefiind vinovat de fatala lege a greutăţii corpurilor. Dar cum noi, europenii, suntem mofturoşi, să rămânem la balcon, de unde avem avantagiul să vedem toată sala.

Omul de serviciu ne oferă un program, absolut ne înţeles de noi, două ceşti cu ceai insipid şi o farfurioară cu seminţe de floarea soarelui. Ne aflăm într'un fel de loje, la fel cu altele care, la dreapta şi la stânga ajung până la scenă.

* * *

Sala e plină: o mie cincisute până la două mii de spectatori şi spectatoare, într'o fumărae şi un zgomot de nedescris. Femeile şi copii vorbesc în gura mare, îşi chiamă slugile şi îşi şterg obrajii cu o cârpă udă trecută din mână în mână. Noi refuzăm să împlinim această ceremonie şi nu ne mai mirăm de marele număr de orbi pe care-i întâlnim în China.

Cortina e deocamdată lăsată şi, ca în Europa, e acoperită de reclame enorme, unele în litere chineze, altele în limba engleză. Reclame de ţigări, în special; şi pe zidurile albe, afişe mari care laudă anumite produse industriale. De pretutindeni cade o lumină crudă. Zgomotul e imens, fumul se urcă mereu în sus, femeile cu cozile negre şi lucitoare ne privesc cu coada ochiului, zicându-şi probabil că noi purtăm coade asemenea maimuţelor, la capătul de jos al coloanei dorsale. Numai o dovadă sigură le-ar putea convinge că n'au dreptate.

Zgomotul se complică cu gonguri lovite puternic, miorlăiturile vioarelor cu o singură coardă şi sunetele unui fluer de aramă, foarte agresive: orchestra aşezată într'o parte a scenei şi vizibilă după ridicarea cortinei. Oamenii din orchestră sunt îmbrăcaţi la 'ntâmplare şi ţelul lor e să producă zgomot, cât mai mult zgomot. Decorul e rudimentar. In fund, o pânză pestriţă te face să crezi că scena se petrece într'un fel de hall ; două părţi, la dreapta şi la stânga dau în culise. La mijloc, o masă şi un scaun şi alături, o scuipătoare de aramă.

* * *

Servitorii teatrului aduc perine şi se preumblă pe scenă ca la ei acasă, în timp ce se iveşte un actor şi înaintează maiestos, mângâindu-şi barba lungă. Şi-a pictat chipul ca Pieile-Roşii; iar dungile albe şi negre de la nas la urechi îi dau o înfăţişare spăimântătoare — pentru copii. Barba-i cade până la brâu şi mângăerea lui are ceva hieratic. Inaintează în pas larg, de defilare. E îmbrăcat într'o robă de culori orbitoare, acoperită cu fluturaşi de sticlă care reflectează toate luminile din sală. Personajul reprezintă un ministru de odinioară, căci ne aflăm la reprezentarea unei piese clasice, a cărei origină se pierde în noaptea timpurilor chineze şi în care piesă geniile, generalii bărboşi şi fecioarele războinice apar şi dispar într'o epopee ne 'nţeleasă.

„Ne'nţeleasă" nu numai pentru noi, căci multe din aceste drame populare sunt declamate într'o limbă aproape moartă, din care derivă dialectul mandarin modern şi al cărei sens îl pricep numai câţiva literaţi. La Şangai se vorbeşte un dialect care seamănă cu dialectul mandarin ca limba portugheză cu cea engleză. Un locuitor din Peking şi altul din Şangai au nevoe, spre a se înţelege, de un tâlmaci, întocmai ca un turist englez. Astfel că nimeni din sală nu pricepe boabă din ceiace perorează ministrul bărbos şi bălţat, cu o voce în falset, scandată de zgomotele gongurilor şi tam-tamurilor. Când glasul se prelungeşte într'o melopee nasală tristă, succesul e sigur: sala aplaudă şi strigă *Hao!*, aruncând şi mai des cozile şi sâmburii. Ministrul, obosit tot povestindu-şi isprăvile, se aşează pe scaun şi un servitor al teatrului îi aduce o ceaşcă de ceai pe care o bea, ridicându-şi cu mâna cealaltă barba. Alt servitor apropie scuipătoarea şi ministrul, după ce a băut ceaiul, execută un tir direct în recipientul de aramă.

Toate acestea nu fac parte din piesă, dar nimeni nu se miră, aşa fiind obiceiul, precum în veacul al 17-lea, la Paris, nimeni nu se mira că Curtenii îşi aveau locurile pe scenă. — *A.*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe
şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Sentimentul naturii în literatură

In orice tratat de istorie literară găsim această observaţie : sentimentul naturii s'a desvoltat relativ târziu. Ceeace a atras mai întâi atenţia scriitorilor a fost altceva : lucrurile foarte omeneşti, pasiunile, sentimentele sociale.

Dar, o întrebare înainte de toate : ce înseamnă „sentimentul naturei" ? Expresie destul de vagă. De pildă, descrierea unor maşini trezeşte oare un asemenea sentiment ? S'ar părea că nu. Maşina ţine de *artificial* care se opune naturalului. Şi totuşi cine nu vede că o maşină înseamnă întrebuinţarea legilor prin excelenţă naturale. O maşină e ceva mult mai fizic decât o conversaţie, decât un amor sau o răzbunare.

Poate că natură înseamnă tot ce-i extra-uman, tot ce nu-i omenesc. De pildă animalele şi vegetalele. Dar lucrurile inanimate? O casă, un castel, un pod — nu sunt ele elemente fundamentale de peisaj, întocmai ca un pom sau o privighetoare ? Dar vântul, apa, focul ? Lucruri neînsufleţite şi totuşi fragmente de natură în sensul cel mai întrebuinţat al cuvântului.

In fond, ca să ne lămurim, trebue să renunţăm la clasificări, la împărţirea lucrurilor în diferite regiuni, şi să căutăm alte criterii de definiţiune.

* * *

Amiel spusese odată ; „un paysage c'est un état d'âme". Or, reciproca este şi ea adevărată. Orice stare sufletească e, la rândul, un peisaj. Un peisaj mental compus din mişcări, cute şi rictus-uri, cuvinte şi interjecţii diverse, tăceri şi explozii. O privelişte tot atât de „fizică", de exterior exprimată ca şi o alcătuire de pomi şi flori, de râu şi iarbă, mare şi vânt, zăpadă şi stânci. Şi, în acelaş timp, o privelişte tot atât de psihică, în ambele cazuri, căci îndărătul tuturor acestor semne materiale se ascunde o semnificaţie sufletească oarecare.

In fond desvoltarea aşa zisului sentiment al naturii marchează nu atât progresul artei obiective, al artei care se serveşte de obiecte exterioare, ci din progresul, dimpotrivă, al darului de analiză lirică. Generaţiile devin din ce în ce mai talentate în arta de a ceti în suflete, de a putea, străbătând carcasa externă a manifestărilor materiale, să pătrundă isvorul curat sufletesc care orientează, dă o semnificaţie insignelor fizice diverse.

Făcuse odată o foarte justă observaţie Lanson. Spunea că literatura secolului al 19-lea e strâns legată de progresele jurnalismului. In ziare ni se dau fapte diverse. Gazeta trebuie să fie imparţială. Trebuie să lase cititorului întreaga libertate. Slobod fiecare să interpreteze cum voeşte faptul brut relatat. De aci se naşte o artă delicată, toată în bănueli şi sugestii, fără brutalităţi de precizare şi insistenţe explicative. O artă mai obiectivă, într'un sens, dacă ne gândim la primele aparenţe, la faptul că descrierea şi simpla prezentare precumpănesc asupra demonstraţiilor şi confidenţelor.

O artă, totuşi, eminamente lirică, subiectivă, — dacă ne gândim mai bine. Căci totul duce şi se reduce la lucruri curat sufleteşti, pe care cetitorul ştie să le citească curent printre rândurile în aparenţă pur expozitive.

André Gide a înţeles bine toate acestea, când a început cunoscuta lui colecţie de „fapte diverse". Intâmplări povestite brut, fără nici un comentariu.

O altă manifestare a acestui gust pentru faptul divers prezentat gol şi interpretat de fiecare cum vrea este creşterea favoarei acordată anecdotelor. Avem azi nenumărate culegeri de asemenea întâmplări scurte, momente privilegiate de înţelepciune condensată, de tâlc istoric concentrat.

In sfârşit, semnalăm o ultimă dovadă. Este progresul cinematografului, arta prin excelenţă a prezentării de situaţii obiective, de expresii exterioare care au datoria să sugereze instantaneu, direct, şi oricui, sentimentul pe care îl simbolizează. Un film nu-i alt decât o succesiune coherentă de peisagii mentale.

* * *

Şi acum să revenim la „sentimentul naturii", care după părerea noastră, nu-i decât gustul pentru priceperea lucrurilor pur sufleteşti trecând prin alfabetul rigid al semnelor curat fizice.

In felul acesta, natura îşi recapătă înţelesul ei... natural şi etimologic, înţelesul de „phisis". *Natura* se opune atunci *ideii*, fizicul sufletescului. Şi gustul pentru natură înseamnă plăcerea de a ajunge la sufletesc prin intermediul semnelor materiale.

Mijlocul acesta nu complică, ci, dinpotrivă, simplifică şi uşurează. Căci sufletescul e totdeauna vag, confuz, complex, greu accesibil. Simbolurile materiale precizează, conturează, canalizează. Sunt ajutoare, şi sunt — ceeace e mai interesant ca tot — sunt cele mai eficace mijloace producătoare de bună frumuseţe.

Căci frumosul, aceasta este : redarea, sugerarea unei situaţii sufleteşti nebuloase şi luxuriante de conţinut, — prin câteva insigne materiale clare, scurte, reliefate, puţine.

Arta, definitivă în chipul cel mai general, nu-i decât redarea psihicului prin fizic, exprimarea, prin natură, a sufletescului.

Şi atunci înţelegem ce înseamnă cuvintele atât de des repetate:

„Secolul al 19-lea se caracterizează, între altele, prin desvoltarea neîncetată a sentimentului naturii".

Inseamnă că artiştii socot, din ce în ce mai mult, că orice lucru din natură poate servi ca ustensil de artă, ca unealtă pentru fabricarea frumuseţii.

Şi, în mare parte, progresul în literatură se poate judeca după cantitatea de noui simboluri, de noui semne materiale împământenite pe solul artei. Să ne gândim ce anartistice, ce eminamente apoetice erau, înainte de Beaudelaire, toate materialele de care s'a servit Beaudelaire, sau Leconte de Lilsle sau Verhaeren, care descrie coşuri de uzine, gări de C. F. R., coperişuri de case, ceasornice, finanţe, etc., etc.

Azi putem spune că fiecare literator de talent reuşeşte, în primul rând, să obţină drept de cetate pentru cine ştie ce nou obiect exterior, până atunci neîntrebuinţat vreodată ca instrument de fabricare a frumuseţii.

Asistăm la un fel de altă *cucerire a naturii.* Se caută a se câştiga, bucată cu bucată, întreg cuprinsul acestui lucru vast care e natura, pentru a da tuturor acestor achiziţii o întrebuinţare productiva esteticeşte.

Acesta-i înţelesul adânc al frazei adesea repetate, pe care o citam la începutul prezentului articol :

Epoca noastră se caracterizează printr'o creştere tot mai mare a sentimentului naturii.

D. I. S.

A. CEHOV

NEIZBANDA

Ilie Sierghevici Peplov şi nevasta lui Cleopatra stăteau în dosul uşii şi ascultau cu atenţie. Dincolo, în salon, pe cât se părea, fiica lor Nataşenka şi profesorul de caligrafie Sciupkin îşi jurau iubire.

— Merge de minune, — şopti Peplov, tresărind de nerăbdare şi frecându-şi mâinele.—Bagă bine de seamă Petrovna, cum încep să vorbească de dragoste, ia numaidecât icoana din perete ca să ne ducem să-i blagoslovim... Ii vom apuca pe negândite. Binecuvântarea icoanei e sfântă şi nu poate fi călcată... Nu va mai putea scăpa. Să dea jalbă la Tribunal.

Dincolo avea loc următoarea convorbire.

— Lasă mofturile astea,—spunea Sciupkin, aprinzându-şi un chibrit de pantalonii cu carouri. — Niciodată nu ţi-am scris scrisori.

— Ei aş! Parcă nu ţi-aşi cunoaşte scrisul!— hohoti tânăra fată, scoţând ţipete uşoare şi privindu-se neîncetat în oglindă.—L'am recunoscut pe dată. Şi cât e de ciudat. Profesor de caligrafie şi un scris ca de pisică. Cum îi înveţi pe alţii să scrie dacă singur nu ai habar?

— Hm! Asta n'are însemnătate, Nu scrisul e principalul la caligrafie, principalul e ca elevii să nu se lase pe tânjeală. Unuia îi pocneşti capul cu linia, pe altul îl pui în genunchi... Ce este scrisul?... Un fleac!... Necrasov era scriitor, dar e ruşinos felul în care scria! In operele sale complecte îi se poate vedea scrisul..

— Necrasov e Necrasov şi dumneata eşti dumneata (Suspin). M'aşi mărita cu plăcere cu un scriitor Mi-ar face într'una poezii ca amintire.

— Dacă doreşti, îţi pot face şi eu poezii..

— Şi despre ce ai scri?

— Despre iubire,... despre sentimente, despre ochişorii dumitale. După ce le vei citi, vei rămâne încremenită. Iţi vor da lacrimile. Dacă îţi voi face poezii, îmi vei da voe să-ţi sărut mânuşiţele?

— Mare lucru! N'ai decât să le săruţi chiar acum.

Sciupkin sări în sus şi holbând ochii apucă mânuşiţa grăsuţă, care mirosea a săpun.

— Ia icoana, se grăbi să spună Peplov, împingându-şi nevasta cu cotul şi îngălbenind de turburare. — Haide!

Şi fără a şovăi o clipă Peplov deschise uşa.

— Copiii mei,— mormăi el, ridicând mâinile în sus şi clipind des din ochi.—Domnul să vă binecuvânteze... Să trăiţi....Să vă înmulţiţi...

— Şi... şi... eu vă binecuvântez,...,— spuse mama, plângând de bucurie.—Fiţi fericiţi, dragii mei. Vai! îmi furi singura mea comoară,— îi vorbi lui Sciupkin,—să-mi iubeşti fata, să ai grijă de ea...

Sciupkin rămase cu gura căscată de uimire şi spaimă Năvala părinţilor fusese atât de neaşteptată şi îndrăzneaţă încât nu putea rosti un cuvânt.

— M'au păcălit! Am fost tras pe sfoară!— gândi el, simţind că se sfârşeşte de groază.—Te-ai dus pe copcă, dragul meu.— N'o să mai scapi...

Lăsă în jos capul cu resemnare ca şi cum ar fi vrut să spună:

—Luaţi-mă. Sunt învins.

— Bine... Binecuvântez..., urmă tatăl şi începu şi el să plângă.

— Nataşenka, fata mea, treci lângă el... Petrovna, dă-mi icoana...

Dar deodată tatăl nu mai plânse şi obrazul i se schimonosi de ciudă.

— Eşti o neghioabă,— spuse el supărat nevestei.— Ce cap de gâscă! Asta e o icoană?

— Doamne! Dumnezeule!....

Ce se întâmplase? Profesorul de caligrafie ridică sfios ochii şi văzu că era salvat. Mama, în graba ei, apucase în locul icoanei, portretul scriitorului Lajecinikoff. Cu portretul în mână, Peplov şi nevasta lui stăteau în picioare zăpăciţi, fără a şti ce să facă sau să spună. Profesorul de caligrafie profită de încurcătura lor şi se făcu nevăzut

Din limba rusă de OLGA MONTA

Cronica ştiinţifică

Minunata viaţă a mineralelor

Materia, toată materia, chiar cea denumită moartă sau rigidă, nu trăeşte oare, în realitate, o viaţa latentă ? Viaţa organică, cu alte cuvinte, nu este oare o prelungire a vieţei minerale, una din formele proteice ale vieţei universale ?

Intr'o carte paradoxală, care nu te convinge totdeauna, dar care dă mult de gândit — *Geon* sau *Pământul viu* — doctorul Iaworski răspunde afirmativ fără şovăială. Unul din capitolele cărţii e închinat „minunatei vieţi a mineralelor". Doctorul Iaworski are o minte strict logică. De vreme ce pământul îi apare ca o fiinţă vie, care respiră, palpită, freamătă, se regenerează, cum s'ar putea refuza acelaş dar de viaţă materialelor din care e făcut pământul ?

Foarte multe fapte vin în sprijinul acestei teorii îndrăzneţe. Aşa bunăoară, e neîndoelnic că oboseala, surmenajul, boala, intoxicarea nu sunt rezervate numai animalelor şi plantelor. Metalele şi pietrele sunt şi ele ameninţate de aceste suferinţi. Există o patologie minerală, precum există o patologie vegetală şi una animală. Şi orice patologie presupune un *substratum* viu.

Nu e nicio socoteală să ne desinteresăm de aceste fenomene, căci multe din ele sunt foarte periculoase şi ne ameninţă direct.

Să luăm fenomenul cel mai cunoscut : *rugina.*

Ce e rugina dacă nu *o lepră a fierului ?* O lepră foarte răspândită şi foarte virulentă. O lepră care nu iartă. Căci nu e, precum s'ar crede, o boală superficială, o banală „boală de piele": e o infecţie pătrunzătoare, adâncă, cu tendinţa de a cuprinde tot materialul.

E posibil ca fierul, care joacă un rol de frunte în civilizaţia noastră industrială, constituind, într'un fel, scheletul civilizaţiei, să moară şi de altă moarte. Dar din pricina ruginei, moare cu siguranţă. Sub influenţa acestui mucegai, care după ce a ros suprafaţa, se întinde tot mai mult ca o pată de ulei, fierul se *topeşte* ca zahărul în apă caldă. Se dizolvă, se descompune şi se resoarbe în măruntaele pământului unde, sub diferite forme de săruri va servi poate odată — căci nimic nu se pierde! — la refacerea unui mineral nou pentru uzul generaţiilor viitoare.

Dar până atunci, cu greu ne facem o idee de ravagiile ruginei. O societate de cale ferată engleză care, *înainte de războⅰ,* cheltuia 3—4000 lire sterline pentru înlocuirea şinelor ruginite — fără să mai punem la socoteală restul !

* * *

Cum s'ar putea preveni sau înlătura acest flagel dezastruos ?.. Problema s'a pus din clipa în care omul a început să lucreze fierul. Problema nu s'a rezolvat nici azi şi e mai de actualitate ca oricând.

Tot ce s'a putut face mai bun pentru ocrotirea fierului, e de a-i pune o mască, întocmai ca pentru apărarea împotriva gazelor asfixiante. I se acopere suprafaţa cu un fard care-l ocroteşte de atingerea agenţilor distructivi — umezeală, acid carbonic, oxigenul aerului, vapori sulfuroşi, etc. Numărul produselor preconizate în acest scop, e fabulos. O mare societate metalurgică americană a experimentat mai mult de *cinci sute;* găsim, uleiuri, culori, pieliţe metalice (cositor, plumb, aluminiu, aramă, zinc, cadmium). Aceste învelişuri sunt desigur foarte bune.

Dar trebue multă băgare de seamă ! Dacă nu sunt puse cu o extremă îngrijire şi ţinute în observaţie îndelungată, siguranţa e iluzorie ! Când aderenţa nu e perfectă şi s'a făcut o băşică, fie şi numai de mărimea unei gămălii de bold, se produce infecţia. „Băşica se transformă într'o adevărată pustulă, colectând rugina, puroiul metalelor. Cangrena se va întinde, cu atât mai bine şi mai sigură, cu cât nu va fi observată.

Se pare totuşi că inginerul american Pasker, a descoperit de curând un nou procedeu, care-i poartă numele şi care ar trebui adaptat pretutindeni. „Parkerisarea" constă în a transforma suprafaţa ferului în fosfat de fier insolubil şi inoxidabil, cu ajutorul unei metode chimice care pare foarte simplă. *All right !....*

In orice caz iată un metal care prinde lepra, cu uşurinţa cu care noi ne îmbolnăvim de gripă. Ceiace 'nseamnă că ferul e o substanţă vie la un grad inferior, dar tot atât de vie ca celulele noastre. Şi astfel va trebui să schimbăm şi comparaţia pe care o facem cu privire la un om indestructibil, „tare ca fierul..." — *A.*

Théophile Gautier

Théopile Gautier născut la Tarbes în 1811, mort în 1872. Venit la Paris încă de copil a studiat întâi pictura pe care a părăsit-o pentru literatură. Prezentat lui Victor Hugo a devenit cel mai fervent şi mai credincios apostol al romantismului. Pe rând poet, romancier, călător, arheolog, critic de artă, — producţia lui publicistică a fost bogată. In 1852 s'a ataşat regimului imperial al lui Napoleon III. Când în 1870 a venit războiul, el era suferind, n'a putut suporta tristele suprize ale războiului şi asediul Parisului şi a murit nu mult după aceea.

Fizionomia lui Gautier este într'adevăr una din cele mai originale ale romantismului. El reprezintă chiar minunat acest romantism, tot atât de bine prin erorile, bizareriile şi artificialul lui, cât şi prin tinereţea nebiruită a sufletului său, prin ardoarea, prin entusiasmul, prin dragostea lui profundă şi sinceră de frumos. N'are altă pasiune decât a artei şi nu vede nimic mai presus de ea. Ca poet a scris: „Albertus", „Comédie dela mort", „Émaux et Camées". Din romane cităm: „Căpitanul Fracasse", „Romanul Mumiei". Dintre cărţile de critică: „Grotescii". Versurile ca şi proza lui sunt admirabile ca formă şi culoare, ca preciziune plastică. E un adevărat giuvaergiu de cuvinte, deprins a le cizela cu drag ca pe o bijuterie. Aceasta i-a adus supranumele de „Benvenuto Cellini al stilului".

Puternica nuvelă: „*Vampira*", — romanul unei iubiri somnambulice, înrudit ca atmosferă şi valoare cu „Romanul Mumiei", — a apărut în traducere românească în ultimul număr al „*Lecturii*", — floarea literaturilor străine".

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 „33" CAROL MOBILA „33" CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

Cronica cinematografică

Filmul „Eroul" şi metafizica cinematografului american

Incepusem, în cronica precedentă, să vorbesc despre filmul lui Harold Lloyd: „Eroul", care a rulat în mai multe reprize în sezonul acesta.

Spuneam că opinia publică a spectatorilor o fost foarte lentă în recunoaşterea valorii real artistice a filmelor de soiul acestora. Filme cu tumbe, clovnerii, grimări groteşti, costume caricaturale — multă vreme lumea le-a privit ca pur şi simplu caraghioase şi amuzante — fără a-şi pune măcar întrebarea dacă îndărătul piruetelor de circ nu se ascund semnificaţii de umanitate profundă.

Azi, revirimentul este deja complect făcut cu privire la Charlie Chaplin. Nu însă în aceeaş măsură în ce priveşte pe Harold Lloyd. Iată pentru ce am crezut că-i excelentă ocazia de a analiza un film jucat de acest artist. Poate astfel vom reuşi a descoperi în ce constă contribuţia de originalitate a acestui gen de creaţiuni, care este — sunt încredinţat, — un gen cu totul nou de artă.

* * *

Eroul — jucat de Harold Lloyd — este cel mai tânăr din copiii unui şerif. Tatăl său şi cei doi fraţi sunt la fel. Oameni tari, cu muşchi vânjoşi şi cu moral neşovăelnic. Oameni dintr'o bucată, cu vorba-vorbă şi pumnul-pumn. Cel mai mic dintre fraţi este dinpotrivă: sentimental, slăbuţ, plin de ambiţia de a fi cineva şi de a face acte de bravură, dar paralizat mereu de îndoeli asupra propriilor lui puteri. Intr'un cuvânt, este exact aşa cum sunt toţi adevăraţii eroi. Adică neîncrezători în ei-înşişi, până când deodată isbucnesc într'un acces de curaj care, fiind de atâta vreme înăbuşit, se manifestă exploziv, şi riscă adesea să reuşească...

Harold are ambiţii mari. Desigur, nu vrea să ajungă nici ministru, nici preşedinte de republică. Se mulţumeşte cu satisfacţii mai puţin deşarte. Ar vrea... să fie stimat de tatăl şi de fraţii săi care totdeauna l-au privit ca pe un pierde vară incapabil de vre-o treabă serioasă.

Dela începutul filmului, ni se reprezintă tot soiul de întâmplări care redau atmosfera de tandră desconsiderare în care trăeşte fiul cel mic al şerifului.

La un moment dat întâlneşte o fată pe care o iubeşte cu pasiune, timiditate şi mister. Sentimentul acesta le dinamizează pe toate celelalte. Şi atunci încearcă să-şi „epateze" iubita uzând de tot soiul de trucuri care să-l pună pe el în postură de erou. Unele reuşesc mai bine, altele mai puţin. Cu perspicacitatea infailibilă pe care orice femee o are în asemenea împrejurări, tânăra vede ce urmăreşte el, vede sforţările lui de a o mistifica, dar... vede că, totuşi există în el lucruri altfel decât la toată lumea, un elan şi un entuziasm care ar putea să-l ducă la fapte într'adevăr curagioase şi triumfătoare.

Bineînţeles, se fereşte să-i spună că l'a demascat, că citeşte limpede în jocul lui, că nu se lasă înşelată de naivele lui încercări de a o impresiona. Şi odată, când, în cursul desfăşurării filmului survine un eveniment foarte grav (nişte saltimbanci furaseră banii locuitorilor pe care şeriful îi ţinea la el pentru a-i prezenta unei comisii însărcinată să construiasă un pod), şi când toţi cei trei bărbaţi destoinici (tatăl şi primii doi fii) nu reuşesc să pună mâna pe pungaşi — atunci fata îi spune lui Harold: „Totul este să vrei". Şi-l sărută. El rămâne electrizat. Şi porneşte. Şi... reuşeşte. Aduce banii şi hoţul în mijlocul populaţiei care tocmai se pregătea să spânzure pe şerif.

Aceasta e ideea. O idee banală şi umană ca oricare alta.

Şi iată acum realizarea artistică foarte specială întrebuinţată de Harold Lloyd.

* * *

In momentul când primeşte electrica sărutare, Harold porneşte. Pe primii oameni întâlniţi — şi care din întâmplare îi erau antipatici — îi şi ia la bătae. Bine înţeles, el este bătut, instantaneu şi măr. Cu această ocazie, se rostogoleşte dealungul malului râului şi cade cu capul la fundul unei bărci ce sta pe mal; barca, din cauza isbutirii demarează singură lunecând slobodă în josul apei.

Când îşi revine din leşin, Harold se trezeşte în faţa unei corăbii ancorate şi gata de plecare. O maimuţă, pe un vârf de catarg, îi arată că saltimbancii sunt acolo. Se suie pe bord, unde începe o luptă homerică pentru stăpânirea geamantanului cu bancnote.

Această luptă care ţine mai multe acte, este un cap de operă şi merită o analiză mai aprofundată pe care o vom face în cronica viitoare

Pentru moment vrem să atragem atenţia asupra altor chestiuni.

Harold reuşeşte să descopere pe hoţi graţie unui pur hazard : swing-ul primit în falcă în momentul când se hotărîse el cel mai tare să fie erou. Or, această intervenţie a întâmplării — foarte frequentă în toate filmele lui Charlot şi ale lui Lloyd — are o semnificaţie specială şi topic americană. Inseamnă că lumea din afară este atât de complicată, de bogată în evenimente de tot soiul; atât de variată în conţinutul ei de fapte, încât este imposibil să nu găsim, în tot momentul, întâmplarea care să ne favorizeze planurile. Greutatea e alta : să avem un plan. Să vrem să-l avem. „Totul e să vrei" — cum spune, simplu, iubita lui Harold. Istoria e destul de complexă ca să aibă totdeauna de unde să ne furnizeze un hazard prielnic. Totul e să vrem să vânăm, vânatul nu vine dela prima oară, va fi următorul, sau altul. In tot cazul, dacă suntem hotărîţi, găsim în desfăşurarea lucrurilor ceeace ne trebue pentru realizarea intenţiilor noastre.

Pe de altă parte, — aceste hazarduri sunt totdeauna comice în filmele lui Charlot sau Harold Lloyd. Nu-s numai ironice ; nu-i numai o gravă „ironie a soartei". Este comic propriu zis, stârnitor de explozii de râs.

Atingem aci un punct foarte important al cinematografului american.

Intr'adevăr, există între hazard, şi comic o misterioasă legătură. Bergson a definit hazardul în felul următor :

Este hazard ori decâteori ne aşteptăm să întâlnim legi fixe, rigiditate, determinism mecanic — şi în loc de aceasta întâlnim spontaneitate, libertate, viaţă vie.

Dar acelaş Bergson, definea comicul astfel :

Comicul este „du mécanique plaqué sur du vivant". Când ne aşteptăm să vedem viaţă, spontaneitate, libertate, şi, în loc de asta întâlnim automatism, rigiditate mecanică, stereotipă.

Aşa dar comic şi hazard sunt definite exact la fel de către unul din cei mai pătrunzători filozofi ai timpului nostru. Ambele fenomene provin din aceeaş cauză, numită de Bergson „interferenţă între două serii"; seria Viului şi seria Mecanicului.

Fenomene înrudite, este natural ca unul să poată fi perfect reprezentat prin cellalt. Şi astfel descoperim în comic unul din cele mai excelente mijloace de redare a hazardului, de sugerare a Intâmplării, a Destinului.

In filmele lui Chaplin sau Harold Lloyd avem două elemente: un element psihic: voinţa şi caracterul personagiilor, care se exercită deasupra şi în mijlocul evenimentelor naturale. Şi al doilea element, alcătuit din tocmai aceste evenimente naturale. Voinţa, libertatea pe deoparte ; cosmosul, pe de altă parte, cu legile lui diverse.

Intre aceste două elemente există o punte de legătură : este hazardul. Cosmosul, în arta filmului american, este conceput subt categoria nu a determinismului, ci a hazardului. Or, spuneam că hazardul este la rându-i o categorie strâns înrudită cu aceea a comicului. De aci aspectul general comic pe care îl înfăţişază Universul în filmele americane. Excesul de întâmplări ilariante serveşte la redarea acestei definiţii comice a cosmos-ului. Comicul nu serveşte aci ca să ne batem joc de lucrurile de pe pământ, ci ca să se ilustreze o întreagă Weltansschaung, un întreg sistem metafizic de pe lume.

Iată, însfârşit, de ce în filmele lui Charlot, Harold Lloyd avem material de râs cu hohot, dela început până la sfârşit şi totuşi la sfârşit, avem sentimentul că am asistat la desfăşurarea unei foarte grave poveşti.

In filmele acestea — gen cu totul nou de artă — comicul nu mai e, ca la autorii comici de până acum, instrument de manifestare a unor anumite credinţi de ordin moral. Este altceva, mult mai important : e mijlocul de a reda o întreagă concepţie metafizică despre viaţă.

Dar aceasta o vom pricepe-o încă şi mai bine când vom fi analizat partea centrală a filmului „Eroul" : actele în care ni se reprezintă lupta pentru stăpânirea banilor furaţi.

O vom face-o în cronica viitoare. D. I. SUCHIANU

„Interiorul" după ultima modă

E o fericire să găseşti un apartament bunişor — indiferent unde: la Paris, la Berlin, la Londra sau la New-York; şi fericirea ţi se dublează dacă vrei (şi dacă poţi) să-l mobilezi după ultimele cerinţe ale confortului şi ale modei. Moda e mai ales dictată din Paris...

N'are aface dacă noua-ţi locuinţă e mare sau mică. Adică are aface în ce priveşte cheltuelile; şi n'are aface în ce priveşte stilul. Exact după cum o rochie la modă se potriveşte pe orice talie feminină, tot astfel şi interiorul la modă îşi păstrează în toate cazurile trăsătura de „noutate", apropiind parterul luxos, de mansardă.

Doamna bancher dela parter şi „domnişoara" croitoreasă dela mansardă pot rivaliza în ceiace priveşte nu preţul ci eleganţa costumului...

Aşadar, începând cu vara 1929, să ştiţi că pentru amenajarea noului d-voastră apartament, nu veţi mai cumpăra mobilă „antică" sau care o imită.

Moda pentru „antic" — a trecut, — poate că numai pentru un timp oarecare, dar a trecut.

Birourile şi fotoliile în atâtea stiluri *Louis* nu mai au ce căuta în casa unui om care se ţine în ritmul modei.

Cecile Sorel, celebra actriţă, şi-a vândut interiorul vechiu al casei pentru a cumpăra mobilă de stil nou. Ea afirmă că dispariţia acelor blocuri, garnituri şi bibelouri istorice şi admirate de toată lumea — i-ar fi întinerit sufletul...

Noui apucături, noui dispoziţii sufleteşti şi noui gusturi — creiază noui încăperi cu noui denumiri.

„Salonul" cel inutil, de recepţii — a dispărut în mod definitiv. Ceiace-l înlocueşte, se numeşte acuma din ce în ce mai stăruitor — „studio", chiar dacă locatarul nu are nici în clin nici în mânecă cu vre-o artă.

Aci sunt fotolii mari şi comode, un mare divan, un mare raft pentru cărţi, totul bine luminat de o fereastră largă, dublă sau triplă.

E „şic" să ţii într'un colţ al unei încăperi — în sufragerie mai ales — un mic „bar" pentru „cock-tail"-uri, cu o tejghea înaltă şi taburete.

Mai există odăi — nu li se cunoaşte încă numele — destinate de către artiştii-decoratori pentru audiţii de muzică mecanică: patefon, radio...

Aci sunt nişte mesuţe speciale, care laolaltă cu forma camerei, cu stilul mobilei, prezintă anumite efecte şi combinaţiuni, ca linii şi ornamente, corespunzând menirii „mecanice" a integralei încăperi.

Sufrageria şi dormitorul rămân necesare ca şi înainte. Dar după ultima modă, trebuesc mobilate cu garnituri de nichel şau de aluminiu şi chiar de sticlă.

In ultimele expoziţii ale „artiştilor-decoratori" s'au putut admira cele mai drăguţe dormitoare cu masa de toaletă şi cu „aripile" patului de sticlă, şi mici dulăpioare, lungăreţe, de ambele părţi ale căpătâiului. Partea de jos a patului e de aluminiu. Şi totuşi, acest bloc rece de spital are eleganţa lui.

Se afirmă că mobilele de metal transformă o locuinţă într'un atelier dentar sau electro-mecanic. Ee ceva just în aceasta, dar totul depinde de talentul artistului-decorator.

O expoziţie a înfăţişat un mare salon de restaurant cu o verandă „aeriană", plină cu mobile de metal alb foarte puţin tapetate cu stofe: mobila e foarte comodă, iar salonul e elegant, vesel.

Din apartamentele „la modă" dispar lucrurile intime ale atâtor generaţii! Aci nu mai găsiţi dulapul-bibliotecă, vechiul amic al familiei. E înlocuit cu poliţe, scobite în pereţi. Deşi nu e ceva cu totul „nou", totuşi arhitecţii modernişti dovedesc multă inventivitate cu privire la forma şi distribuţia acestor „ interioare" pentru cărţi.

Unul din cabinetele expuse, fiind împărţit în două de o arcadă, a fost dominat în stilul său, de motivul principal decorativ: o abundenţă de mese mici pentru cărţi, la diferite înălţimi între parchet şi plafon, tăiate în pereţi.

Multă artă şi fantezie se cheltueşte pentru luminatul casei moderne.

Lămpile cu picioare şi lustre dispar. Lumina se revarsă de pe tavan şi e ascunsă, distribuită egal după sticle mate. Odaia se scaldă în lumină egală. In alte instalaţii ea cade din susul pereţilor, din bordura ornamentaţiei. Monotonia unui astfel de luminat se poate varia cu o rază aparte, îndreptată intenţionat pe un tablou, o statuetă, sau un bibelou...

In general, lumina electrică devine o parte din armătura interioară a peretelui, iar abajurul capătă cele mai simple forme. O placă mată acoperă lampionul de la capul patului. Două „pahare" mate atârnă pe un disc de metal. Şase globuri mate de sticlă se coboară de pe tavan într'un mănunchiu care reprezintă un fel de armonică rotundă, în care e ascuns izvorul luminii, şi formează astfel o lampă destul de originală.

In acest domeniu lucrează numeroşi artişti, pregătind o mare revoluţie în utilizarea luminii. Capitalele lumii vor realiza luminatul străzilor şi pieţelor cu ajutorul izvoarelor invizibile de electricitate. Experienţele din piaţa Concordiei din Paris au dat rezultate cu totul surprinzătoare ca efect estetic...

Revenim la mobilă. Aci — nu mai e nimica frânt, zig-zag, curbat, ornamentat, complex sau manierat ca „aplicaţie". Liniile şi unghiurile drepte, garnisirea uniformă şi nestrigătoare — nu exclud însă luxul, — un lux reţinut, care rezidă în lemn scump, în metal, în puţine stofe. Toate acestea se împreună cu cel mai rafinat confort...

„Clou"-ul ultimelor expuneri a fost apartamentul vice-regelui Indiei dela cartierul Universităţii — după cum l-a numit autorul, unul dintre cei mai mari maeştri-novatori — decoratorul Ranhlmann. El a creiat un imens cabinet de lucru în legătură cu dormitorul. Blocul acesta e uimitor ca lux şi comoditate. E de inividiat acest fantastic vice-rege care dispune de un astfel de birou, în semicerc, de lemn deschis şi pe care tot ceiace e necesar unui savant, scriitor, om politic sau artist — se găseşte la îndemână

Paris. UN RAPIN

Curiozităţi

N'a mai putut!

Primarul oraşului Belgrad a dat o ordonanţă prin care toate funcţionarele municipiului sunt obligate să poarte rochii lungi până la călcâe, cu gulere care să acopere gâtul până la bărbie — şi să nu întrebuinţeze nici pudra şi nici roşul de buze.

Un caz biblic

In apropiere de oraşul Bagdad (Mesopotamia), a murit un Şeik arab în vârstă de 120 ani, lăsând în urma sa patru soţii şi o posteritate de circa 100 suflete.

Cel mai tânăr fiu al decedatului n'are decât 10 ani.

Cancerul învins?

La congresul pan-sovietic de medicină dela Petersburg, chirurgul Morozov a raportat despre o nouă metodă de a trata cancerul pielei. De trei ani de zile, Morozov reuşeşte să distrugă şi să înlăture orice formaţiuni canceroase, cu ajutorul acidului carbonic solid.

Radio în slujba religiei

Papa Piu al XI-lea a aprobat să se construiască în grădina Vaticanului o Radio-staţiune pentru a face propagandă în favoarea literaturii, artei şi filozofiei catolice.

Cenzura filmelor imorale

Poliţia din Chicago a interzis montarea filmelor din viaţa contrabandiştilor, banditilor, prostituatelor, apaşilor şi... negrilor.

Un sinucigaş nenorocos

Sigismund Valnev, emigrant polonez, de 22 ani, aflându-se în Paris, a venit într'o seară, acum o săptămână, într'un mare restaurant din Montparnasse şi a comandat un copios dineu. După ce a înghiţit patru porţii de icre negre, două porţii de pui fript şi alte câteva mâncăruri scumpe, a băut patru sticle de şampanie şi a fumat câteva havane. Apoi, a invitat la masa lui o femee. Schimbând cu dânsa abia câteva cuvinte, îi zise deodată:

— Veţi asista îndată la un spectacol destul de interesant: mă voi sinucide!...

Scoase revolverul cumpărat dimineaţa la un armurier din Boulogne, îl puse la tâmplă şi trase. Arma însă n'a luat foc.

Femeia strigă disperată; vecinii şi chelnerii îl dezarmară într'o clipă. Nenorocosul sinucigaş fu anchetat, arestat şi dat în judecată pentru înşelăciune şi escrocherie (nu plătise 518 franci, costul dineului), pentru beţie, scandal şi purtare de armă fără permisiune legală.

Cronica Şahului

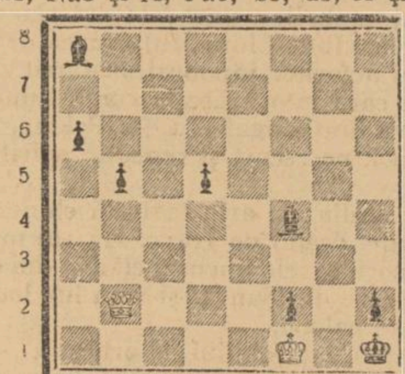
PROBLEMA No. 231

de J. Halumbirek, Viena.

(„Wiener Schachzeitung" 1929)

Negru (8 figuri)

Rh1, Na8 şi f4, Pa6, b5, d5, f2 şi h2.

Alb (2 figuri)

Rf1, Db2.

Alb joacă şi face mat în 4 mutări.

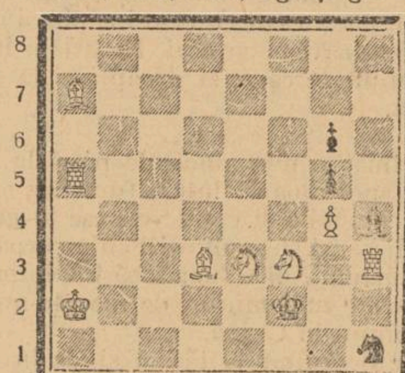
PROBLEMA No. 232

de I. Hartong.

(Premiul I la „Swiat Szachowy" 1928)

Negru (5 figuri)

Rf2, Ch1, Nh4, Pg5 şi g6.

Alb (8 figuri)

Ra2. Ta5 şi h3, Cé3 şi f3, Na7 şi d3, Pg4

Alb joacă şi face mat în trei mutări

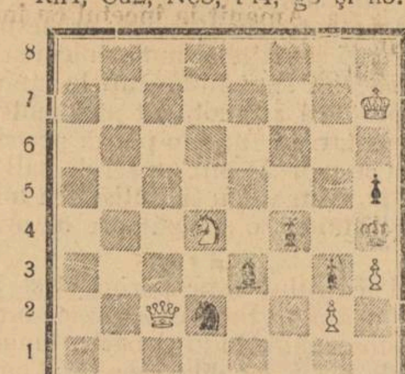
PROBLEMA No. 233

de V. de Barbieri, Genua.

(„L'Echiquier" 1929)

Negru (6 figuri)

Rh4, Cd2, Né3, Pf4, g3 şi h5.

Alb (5 figuri)

Rh7. Dc2, Cd4, Pg2 şi L3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 91

Jucată la concursul internaţional din Hastings în Decembrie 1928.

Alb: E. Colle. **Negru: V. Buerger.**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, d7—d5; 3. é2—é3, é7—é6; 4. Nf1—d3, Nf8—é7; 5. Cb1—d2, deschiderea preferată de maestrul Colle. E surprinzător că, cu o atât de închisă deschidere, el repurtează succese. 5..., 0—0; mai bine ar fi fost Cbd7 urmat de c5. 6. 0—0, Cb8—d7; 7. é3—é4, d5×é4; 8. Cb2×é4, Cf6×é4; 9. Nd3×é4, Cd7—f6; mai tare era c5, pentru ca la d×c5 să ia cu calul. 10. Né4—d3, c7—c5; 11. d4×c5, Né7×c5; 12. Nc1—g5, Nc5—é7; 13. Dd1—é2, alb stă de-acum mai bine; negru nu poate juca acum b6, căci ar urma N×f6 urmat de Dé4. 13..., Dd8—c7; 14. Ta1—d1, Tf8—d8; negrul nu-şi poate dezvolta la timp nebunul din c8; la Nd7, ar urma N×h7+, R×h7; Dd3+ Rg8; N×f6, N×f6; D×d7, D×c2; Td2! etc. 15. Cf3—é5, Nc8—d7? ceva mai bine ar fi fost h6. 16. Nd3×h7+!, Rg8×h7; 17. Ng5×f6, Né7×f6; la Né8 negrul ar fi putut rezista mai mult, dar fără speranţă. 18. Dé2—h5+, Rh7—g8; 19. Dh5×f7+ şi negru abandonează, căci la Rh8 sau Rh7 urmează d3 cu mat inevitabil.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Afacerea Dreyfus
de
Theodore Reinach

A apărut în traducere românească istoricul afacerii Dreyfus scrisă de Teodore Reinach.

Volumul cuprinde toate evenimentele dela osândirea căpitanului Alfred Dreyfus până la complecta sa reabilitare.

Volumul va fi citit de toţi aceia cari au urmărit pe vremuri cu înfrigurare procesele Zola şi Dreyfus, cât şi noua generaţie, care a auzit desigur vorbindu se de mult de această „afacere".

Preţul volumului 40 lei. De vânzare la toate librăriile şi toţi depozitarii de ziare.

Cărţi şi Reviste

ERICH MARIA REMARQUE: Im Westen nichts neues. Propyläen Verlag. *)

Este un „pendant" la „Focul" lui Barbusse, prin urmare o carte fără subiect. Vreau să zic că nu e nici o legătură alta, între scenele războinice din cartea lui Remarque, decât identitatea personagiilor.

In general, romanele „fără subiect" nu au succes de librărie, şi e cu atât mai de mirare că din romanul de care e vorba aci s'au vândut în scurt timp 600.000 exemplare. E foarte îmbucurător acest succes, în primul rând pentru că e bine ca literatura anti-războinică să fie citită cât mai mult; apoi pentru că „Im Westen nichts neues" e o carte minunată.

De la început te frapează buna alegere a eroilor: băieţii din ultima clasă a unui liceu se duc toţi ca voluntari, în urma îndemnurilor unuia din profesorii lor, şi cartea povesteşte aventurile a câtorva din ei, care s'au nemerit în aceiaşi companie. Astfel vârsta fragedă a eroilor contrastează şi reliefează mai mult încă atrocitatea scenelor la care iau parte. Scenele acestea sunt cele clasice din romanele de război: tranşeie, atacul, rănirea, spitalul, odihna în dosul frontului şi celelalte. Dar cât de abil şi de delicat destramă autorul ghemul încâlcit al sentimentelor brutale şi subtile ale războiului! E drept că multe din descrieri nu sunt verosimile (nu importă dacă sunt adevărate sau nu). Astfel când ni se spune că „unora din morţi li se umflă pântecele ca nişte baloane. Ei râgâe şi se mişcă. Gazurile caută eşire din ei". Sau descrierea unui alt mort: „E răzimat de piept în tranşee, cu faţa galbenă ca o lămâie; între mustăţi şi barbă mai licăreşte ţigareta. Licăreşte până se stinge de buze cu un sfârîit scurt". — Dar, chiar când detaliile de acest fel par inventate, ele sunt un amestec de grotesc şi sinistru admirabil armonizat.

Din nenorocire se găsesc în această frumoasă operă de artă pagini pe care declamaţia şi locurile comune le strică. „Nu mai suntem tineri, suntem fugari. Fugim de noi înşine. Prima granată care a căzut, a nimerit în inima noastră..." „Fugim de noi înşine"! Ce nevoie ai să spui mofturi de astea, când ai în minte şi poţi să transpui pe hârtie toate grozăviile războiului? — G.

LUCIE DELARUE-MARDRUS: „Amanit"
Ed. Eugènie Fasqaelle, Paris

Un curios şi foarte mişcător amestec de decoruri, din viaţa modernă şi din vechiul Egipt, dă acestei cărţi un farmec tulburător, aproape de nedescris. O atmosferă misterioasă învălue povestirea în care te întrebi, la fiecare capitol, dacă alături de Amanit ne găsim în prezenţa unei nebune sau dacă, din contră, trebue să te 'ncrezi în vorbele ei. Cine este Amanit? O preoteasă din templul Hathor, născut în timpul domniei primului Amenophis; făcându-se vinovată de uciderea unui preot, care dealtfel voia s'o violeze, iat-o condamnată să nu moară niciodată sau, mai precis, să nu moară decât atunci când va cunoaşte amorul adevărat.

Şi secolii trec... Amanit ia încetul cu încetul obişnuinţa crimei. In adâncul subteran al palatului său Elephantine, ea grămădeşte bogăţii după bogăţii, nu cruţă nimic pentru a-şi mări comoara pe care o posedă, în papirus-uri şi documente de tot felul. Totdeauna nesatisfăcută, fără încetare în căutarea unei senzaţii aşteptate, ea caută, după vorba profeţiei de demult, pe omul căreia să-i devină sclavă umilă. Curtizană la Atena, creştină martirizată la Roma, sultană arabă în timpul Cruciatelor, îngrijitoare la un han în timpul lui Henric al IV-lea, damă de curte poloneză sub Ludovic al XV-lea şi primită la Versailles, spioană în timpul războaelor Imperiului, ca eroina acestui roman ea a îmbrăcat rochia neagră a văduviei, după ce-şi otrăvise soţul, prinţul Antinides. La rândul ei acum ea nu va întârzia să moară, căci înaintea ei se ridică acela către care se îndreaptă dorinţele ei, un tânăr egiptolog, Charles-Etienne Masserand, care, logodit cu o prietenă din copilărie, Genevieve, refuză amorul Amanit-ei.

In zadar încearcă preoteasa să seducă pe Charles-Etienne, neezitând să deschidă, pentru el, archivele minunate, unice pe lume, dela Elephantine, până aci ascunse privirilor tuturora, după care, graţie cunoaşterii lor el ar putea scrie o carte senzaţională.

Charles-Etienne rămâne neînduplecat. Nimeni nu-i va smulge pasiunea lui pentru Genevieve.

Amanit se reîntoarce atunci în pământul strămoşilor săi; şi-a isprăvit menirea; şi-a ispăşit crima... Şi, înainte de a coborî în hipogeul unde o aşteaptă, de trei mii de ani, şiruri de sarcofage, ea aruncă o ultimă privire asupra acelor vulturi eterni care, de mii de ani, deasupra sfinxului, deasupra Nilului, deasupra Văii Regilor, deasupra celor vii, plutesc, păsări sfinte, în azurul egiptean... — *G. B.*

1) De vânzare la librăria Hasefer.

Preussische Akademie der Künste, Jahrbuch der Sektion für Dichtkunst 1929. Berlin *)

Secţia literară a Academiei de arte din Berlin, secţie care s'a înfiinţat în 1926, publică anul acesta primul ei anuar. Din discursurile rostite cu ocazia Şedinţei solemne din 15 Martie 1928, acel al romancierului JAKOB WASSERMAN, *„Despre natura unei Academii"*, aduce câteva însinuaţii interesante. „O asociaţie de scriitori, se întreabă Wassermann, este oare de dorit, şi, în general, este ea posibilă"? Meseria scriitorului cere izolare, personalism, individualism sgîrcit în exteriorizări sociale. Scriitorul este, oarecum, centrul unei lumi, lumea lui personală, pe care şi-a creat-o. O academie de scriitori nu poate avea de scop apărarea intereselor materiale ale scriitorilor. Aceste interese, sînt alte asociaţii, sindicate, etc. care le apără şi le valorifică. Care, atunci, poate fi rostul unei academii? Fără îndoială că numai spiritual. In ce sens? Wasserman răspunde: „O academie nu pare să aibă alt scop decât acel al reprezentării". Este vorba numai de o valorificare de drepturi spirituale, interesând breasla scriitorilor în bloc. „Problema principală stă în raporturile literaturii cu statul, pentrucă statul şi arta se găsesc, în Germania, nu în contradicţie, ci pe terenuri complect deosebite". „Literatura nu trebue să mai apară ca o insulă izolată, ca un fel de francmasonerie. Literatura are funcţiuni de îndeplinit, care sînt strîns legate de bunul mers al naţiunii, şi poate într'o mai mare măsură decît alte funcţiuni sociale, crezute până acum indispensabile fericirii unui popor.

O academie de scriitori nu poate avea alt scop decât integrarea literaturii în ritmul social, făcând-o astfel, să participe, ca organ social, la toate evenimentele care interesează statul. Acest lucru trebue realizat, şi nu poate să se realizeze decât făcând abstracţie de orice politică de partid. Literatura, „reprezentată", valorificată, astfel, de o academie, îşi capătă situaţia care i se cuvine în stat, se actualizează şi câştigă în prestigiu, amplificându-şi semnificaţia şi rolul ei social.

Anuarul mai cuprinde o serie de articole reunite sub titlul general de „Politică şi literatură". Mai toate aceste articole, datorite unor scriitori ca Heinrich Mann, Jakob Wassermann, Herman Bahr, Alfred Döblinn, etc., tratează despre raporturile literaturei cu statul şi opinia publică. Două motive principale revin: rolul şi utilitatea cenzurii şi rolul literaturei în stat. Iată câteva păreri ale lui *Heinrich Mann* asupra cenzurei: Cenzura care are aşa zisul scop de a apăra morala publică şi bunul gust public de literatura pornografică sau periculoasă, îşi ajunge rar acest scop. Prin interdicţia care o aruncă asupra unei opere literare proaste ea nu face decât să atragă atenţia publicului asupra unei astfel de opere. Aşa dar, o primă falşificare a scopului ei. O operă literară proastă nu poate avea un succes îndelungat. Iar o operă literară bună nu poate fi privită din punctul de vedere al unei morale oarecare. Altă falşificare a scopului censurii, mult mai gravă, este întrebuinţarea politică care i se dă. Chiar dacă în intenţia legislatorului cenzura este o măsură obiectivă şi generoasă, ea devine, întotdeauna, o armă politică în mânile partidului care guvernează la un moment dat. In acest caz cenzura nu mai este decât o odioasă armă politică, întrebuinţată în scopuri care nu au întru nimic aface cu menirea care i se atribue şi care ar fi curăţirea literaturei de opere imorale şi întreţinerea bunului gust. Aşa dar, în orice caz, conchide Mann, cenzura este inutilă. Ba, chiar, cenzura ajunge şi mai departe, lăsând să prospereze opere literare proaste şi incolore, şi persecutând literatura bună, din cine ştie ce meschine considerente politice. — X. Y.

* Depozit la librăria Hasefer, Bucureşti.

Geniu şi caracter

Suntem obişnuiţi ca din cercetarea operelor să desprindem personalitatea autorului lor. Emil Ludwig găseşte cu cale să ne îndrepte atenţiunea spre cercetarea personalităţii din care să răsară opera şi pentru aceasta învie genul în care s'a ilustrat Plutarc şi după el nimeni altul, *portretul istoric*. In această direcţie a publicat două volume despre Goethe, unul despre Napoleon şi altele despre Christ (Fiul omului), Bismarck, Wilhelm al II-lea. Deşi romancier şi dramaturg apreciat, Emil Ludwig s'a impus criticei europene mai ales prin această lature a activităţii sale literare în care a dat dovadă de o rară putere de pătrundere a sufletului omenesc şi de un desăvârşit talent de expunere.

D. C. Săteanu, care a avut fericita idee de a-l recomanda publicului românesc pe H. Eulenberg, dându-ne în trei volume traducerea „Siluetelor" acestuia, n'a greşit nici acum, când din opera lui Emil Ludwig a ales cea mai caracteristică culegere de portrete, cele strânse în volumul *Geniu şi caracter* şi tipărite de curând în îngrijita şi frumoasa d-sale tălmăcire.

După Emil Ludwig portretistul nu trebue să ne zugrăvească altceva decât obiectul său, *omul;* de aceea se cuvine să fie mai curând un fin analist şi psiholog, decât cunoscător al epocii în care trăeşte obiectul portretului său. Aceasta-l şi îndeamnă să atribue un rol pedagogic acestui gen literar al cărui scop e „să dovedească oricărui cetitor, dar mai cu seamă tînerimii, că oamenii celebri nu sunt zei, că au fost sguduiţi de aceleaşi pasiuni, piedici şi greutăţi ce nelinişte sc pe orice muritor şi totuşi au luptat pentru a răzbi la ţinta lor". Ca oameni ne sunt prezentaţi Voltaire şi Shakespeare, Frederic al II-lea şi Balzac, Goethe şi Schiller, Rembrandt şi da Vinci, Richard Dehmel şi Herman Bang, Byron şi Lassale, Rathenau şi Lenin. De aceea figurile lor apar cu adevărata lor înfăţişare şi mai aproape de înţelegerea noastră.

Un portretist care-şi cunoaşte rostul trebue să se slujească de toate datele pe care i le pune la dispoziţie biograful istoric. Urmându-l pe Plutarc care socotea că nu numai faptele mari ne pot da o idee despre firea oamenilor, ci „adeseori o împrejurare cât de mică, un cuvânt, o glumă ne prezintă mult mai bine caracterul decât marile războaie şi asedii", Emil Ludwig pune mare preţ pe anecdotă şi se mulţumeşte să o relateze numai ca să ne zugrăvească un aspect al sufletului cuiva. Iată-l de pildă pe Voltaire:

„Pentru întâia oară, după şaptezeci de ani, Voltaire — care suferă de anghină pectorală şi de slăbiciunea bătrâneţii — întreţine o convorbire religioasă cu un preot. Da, Voltaire se spovedeşte; bine înţeles că nimeni nu ştie nimic. El se vede silit să declare că vrea să moară în religia catolică şi „dacă am mâhnit vreodată biserica, rog pe Domnul şi pe d-ta să mă iertaţi!"

Şi face aceasta din teama ciudată ca nu cumva cadavrul său să fie aruncat. Dar când abatele vrea să-i dea sfânta împărtăşanie, bătrânul refuză cu aceste cuvinte: „Gândeşte-te că stupesc mereu cu sânge; trebue să ne ferim de a amesteca sângele Domnului cu al meu!"

El refuză toate celelalte încercări preoţeşti, spune cu supărare că dacă ar fi rămas la Geneva n'ar fi îngăduit asemenea lucruri. Deodată, pe neaşteptate, se însănătoşeşte iar. Drumul său la Academie e un cortegiu triumfal. La teatru o glorificare pe care Parisul n'a făcut-o încă până atunci nici unui poet. Scos de prieteni din fundul unei loji, el se apleacă atât de tare, încât se loveşte cu fruntea de marginea lojei şi când ridică din nou capul ochii săi, care timp de optzeci de ani au rămas ageri şi uscaţi, sânt plini de lacrimi. Acasă însă zâmbeşte iar şi zice: „Voi nu-i cunoaşteţi pe Francezi. Tot astfel l-au sărbătorit şi pe Rousseau pentru ca a doua zi să ordone arestarea lui!"

Sau Balzac stând de vorbă cu Gautier: „Mai întâiu să termin marea *Comedie,* apoi monografia asupra inteligenţei, apoi vre-o cincizeci de drame, avere mare, însurătoare, doi copii, mai mulţi nu, doi sânt suficienţi ca să stea în partea dinapoi a trăsurii.

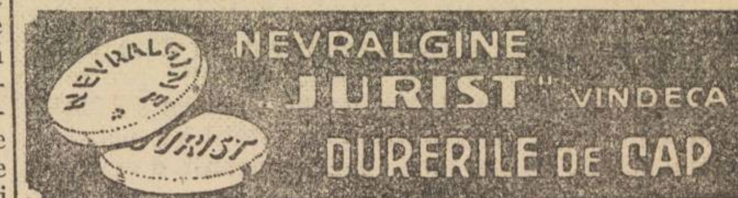
— Da, vei ajunge la optzeci de ani..., îi zice Gautier.
— La optzeci? Aceasta e doar floarea vârstei.

Tot Balzac. „In miez de noapte el intră la prietenul său Laurens: — Scoală, trebue să plecăm imediat! — Ai înnebunit? — Haide repede, căci trebue să plecăm în Mongolia Mare. Inelul acesta pe care mi l-a dăruit Hammer la Viena l-a pus aseară în cea mai mare nedumerire pe ambasadorul turc: „ Ştii că porţi inelul Profetului? Cu sute de ani mai înainte el a fost furat în Mongolia Mare şi celui care avea să-l aducă vre-odată i s'au făgăduit tone întregi de aur şi pietre preţioase!" Şi cu mare greutate a fost convins să nu plece omul care a cunoscut tot soiul de cămătari şi case de împrumut."

Nu răsare de aci clară figura omului muncit de gândul de a strânge averi, a făuritorului de planuri himerice care a fost Balzac?

Şi astfel fără să neglijeze chiar cele mai neînsemnate amănunte când îi pot fi de folos, Emil Ludwig ne apare el însuşi ca „un artist care scormoneşte straturile unei grădini şi, odată plecat, lasă în urma sa o grădină prădată în seama grădinarului înfuriat, dar care duce cu sine cel mai frumos buchet." — J. B.

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar" a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri, şi Sâmbătă dela 5-6.

Recenzii

N. PORA, Vraja Cântecului. Nuvele
Editura Cultura Naţională
ION MANU, Aduse din condei
Editura Cartea Românească
L. LEONEANU, Profiluri şi Opere Contemporane
Măşti de Iser, Marcel Iancu şi Ross
Editura BILETE de PAPAGAL

Numele d-lui N. Pora nu este un nume necunoscut cititorilor. El a scris o serie de nuvele, schiţe şi povestiri:

„Din alte vremuri", *„Intre viaţă şi moarte"*, *„Taina cea mare"*, *Farniente"*, *„Hagi minciună"*, *„Intr'o noapte pe bărăgan"*, premiat de Soc. Scriitorilor Români, *„De dragul lor"*, *Intr'o ţară departe"*, *„Oglinda fermecată"*, *„Din lumea lor"* schiţe şi nuvele pentru copii şi actualul volum „Vraja Cântecului".

Povestirile sale scurte sunt morale în înţelesul că au subiecte de acele ce privesc moravurile sau pun în evidenţă posibilităţi morale în scurte şi caracteristice întâmplări.

In „Vraja Cântecului" e vorba de talentul muzical ce mijeşte în sufletul unui copil de ţară, fiul unui umil ţârcovnic la biserica dintr'un sat, într'o vreme când boerii ţineau examenele copiilor din şcoala dascălilor primitivi şi abia ştiutori de carte, în biserică. Şi oficiau acolo ca nişte sfinţi trimişi anume de Dumnezeu din cer pentru copiii silitori şi cuminţi. Povestea copilului talentat se desfăşoară până în capăt într'o lume minunată, în care cei mari şi puternici cu Vodă în cap, scot pe tânărul cântăreţ din chinovia unei mânăstiri, îl încarcă de glorie şi de cinste şi-i invoesc astfel să devină cântăreţul Domniei", ale cărui cântece de dragoste şi veselie trecură din casă în casă şi purtate din gură în gură străbătură şi înduioşară o ţară întreagă." Dar inspiraţia lui adevărată rămase totuşi cântecul clopotului, din umila biserică din sat a tătucu-său şi de sigur, aurul adevărat al talentului său de cântăreţ uşurel al dragostei şi al veseliei.

Aceasta pentru a da o pildă de spiritul şi genul acestor povestiri scurte şi plăcute, ale d-lui N. Pora.

„Aduse din condeiu" ale d-lui I. Manu sunt versuri uşurele, fantastice şi adeseori spirituale, pe teme familiare şi pe fond de glumă, în care se strecoară uneori abia simţită o undă de duioşie şi de sentiment.

Volumul d-lui L. Leoneanu, *„Profiluri şi opere contimporane"*, cu admirabilele măşti semnate Iser, Marcel Iancu şi Ross, este un preţios evocator al unei epoce întregi de viaţă, gândire, activitate literară şi socială, care deşi atât de aproape de noi, se stinge încetul cu încetul, în contrastul viu cu epoca actuală, care parcă a rupt orice punte de trecere între generaţii.

Rând pe rând cade o lumină vie de o clipă pe chipul unui scriitor sau orice altă personalitate reprezentativă a diferitelor clipe şi aspecte din acest trecut antideluvian. Iată-l pe I. A. Bassarabescu, „ scriitor cu o fină şi aristocratică senzibilitate". „D-sa a creiat un gen literar nou, genul descrierii naturii moarte" — remarcă just d. L. Leoneanu. Cu acest prilej retrăesc nume de reviste, polemici răsunătoare de odinioară, figuri măreţe, opinii, teorii şi atitudini, care au colorat şi au zbuciumat viaţa noastră intelectuală „înainte de potop".

Apoi, trei figuri unice fiecare în felul ei, trei personalităţi de o originalitate ascuţită, de un colorit noral şi intelectual tranşând violent în cenuşiul vremurilor: Panait Muşoiu, Eugen Relgis şi Alexis Nour.

Panait Muşoiu, pasionatul intelectual, firea generoasă, visătorul incorigibil, este redat de d. Leoneanu în episoadele bine alese din viaţa lui epică, în simplicitatea ei firească şi în adevărata ei semnificaţie. Credincios, credincios până la moarte, aceasta este în primul rând semnificarea atitudinii lui P. Muşoiu. Dar această credinţă statornică, nu-l costă pe Muşoiu nici un efort. El nu concepe, nu simte, nu se îndoieşte o clipă că ar fi putut trăi altfel de cât după legea care i-a fost dată prin firea lui. Ceiace e de remarcat e intuiţia fină cu care d. Leoneanu a prins această notă fundamentală a sufletului lui Muşoiu:

„Cultura intelectuală şi sufletească, a fost la mine un îndemn al instinctului" sau „Ai vrea să ştii cum am devenit socialist?... Felul vieţii mele încă din copilărie nu putea răspunde mai bine altei chemări."

Şi dl. Leoneanu ni-l arată pe Muşoiu plecând pur şi simplu ca un om surd la ori ce altă chemare, acolo unde este luptă pentru lumină şi pentru dreptate, unde sunt o mulţime de „cărţi şi reviste preţioase", oameni cultivaţi şi socialişti cu care poate avea lungi şi interesante convorbiri, oameni simpli de acţiune cu care să se înfrăţească pentru acţiune şi să se avânte „într'o mişcare muncitorească foarte activă, cu toate că era pe atuncea foarte nebuloasă".

Omul a colindat ţara cu un toiag şi un vraf de cărţi subsuoară, a colindat lumea setos numai de lumină şi cunoaştere, indiferent la ori ce confort şi ispită a plăcerilor materiale.

„La Brăila fac cunoştinţă, între alte elemente interesante, cu acel fenomen carbonar, păzitor la un depozit de cărbuni, Marin Brăneanu care cunoştea pe degete toate teoriile filozofice, pe Darwin, pe Büchner şi pe Hackel, care discuta cu adâncă pricepere probleme de sociologie şi de ştiinţă universală şi a cărei gheretă era o adevărată Academie".

„Prin Brăneanu descopere pe Cerkesoff, prinţul caucazian, scăpat din temniţele ţariste ale Siberiei, care vindea ceaiu lucrătorilor şi vopsea căruţele lipoveneşti ca să fie mai aproape de cei care aveau nevoie de lumină".

„Credincios, credincios până la moarte" este legea pe care o vede el astfel realizându-se şi în alţii, şi după care trăeşte tot atât de firesc, cum trăeşte peştele în apă şi pasărea în aer. Nimic nu-l tulbură şi nu-l face să şovăe, nici lipsurile şi privaţiunile, nici prefacerile din jurul său, nici decepţiile personale şi nici cataclismul mondial.

Dl. Leoneanu îl regăseşte „după potop" în aceiaşi cămăruţă strâmtă în care trebuie să te cobori ca să intri şi în care totul e năpădit de cărţi şi reviste, cu aceiaşi tinereţe vioaie în ochi şi aceiaşi candoare senină în suflet.

„Operele de ştiinţă le studiez, acele de filosofie le meditez", — mărturiseşte el simplu şi aşezat. Apoi, ca şi când ar fi la începutul luptelor din tinereţe, îşi rosteşte liniştit „crezul" unei atitudini de o viaţă:

„Evoluţia sistemului social o putem ajuta luând parte la toate manifestările obşteşti: organizând munca, luminând mintea, înobilând sentimentele, pentru a viaţă socială, *ori cum am denumi-o,* dar care să excludă din ea, accentuez, să excludă exploatarea şi tirania..

La vârsta lui, cu părul alb, bătut de toate vânturile, Muşoiu e acelaş ca în focul tinereţii, când şedea cu Cerkesoff într'o mizerabilă cocioabă fără foc, aproape fără mâncare, şi, înveliţi cu paltonul pe picioare, citeau şi discutau, pe când Crivăţul urla în ferestre şi sărăcia rânjea în jurul lor!... Nu este pildă omenească mai dătătoare de putere şi dovadă mai strălucitoare de fidelitate morală!

Relgis este de altă esenţă sufletească.

„S'au împlinit 15 ani de când a apărut primul meu volum... „Triumful nefiinţei" şi totuşi nu cutez încă să privesc în trecut, deoarece sunt ca şi acei călători care au pornit spre o ţintă înaltă şi nu-şi îngăduie încă ore de răgaz". Poet şi vizionar, după cum îl numeşte d. Leoneanu foarte just, Relgis este şi un spirit critic pătrunzător, ceiace-i permite să aibă ca bază şi corectiv concepţiilor sale umanitariste şi deci optimiste, un sănătos şi regenerator pesimism. Dar despre Relgis nu se poate vorbi în câteva rânduri. Cartea d-lui Leoneanu este însă şi aci de mare folos, caracterizând multipla personalitate a d-lui Relgis în aspectele sale literare, filozofice şi sociale. Interesantă în special pentru mine este concepţia scriitorului despre rolul maternităţii în activitatea socială a femeii.

Alexis Nour este un om de o inteligenţă redutabilă prin claritatea şi ascuţimea cu care cercetează lumea şi analizează problemele. Inscripţia de pe mormântul lui Gogol: „Prin cuvântul meu amar, voi râde", mi se pare că poate fi privită şi ca deviza acestui Moldovan cu judecata limpede şi rece, dar cu sufletul cald şi duios, plin de lacrimi nevăzute de alţii.

Nour este un tip de o discreţiune sentimentală absolută, de un criticism necruţător faţă de el şi faţă mai ales de orice manifestare dubioasă, în ce priveşte calitatea intelectuală sau morală. Privirea ochilor săi albaştri cred că turbură placida suficienţă a multora din cei ce trec prin ascuţişul ei calm şi sigur.

D. Leoneanu a caracterizat minunat atitudinea sufletească a lui Nour, reţinând răspunsul dat lui Mihailovski, care-l sfătuia să scrie:

„Ceiace voi scrie va fi cu totul efemer şi va rămânea necunoscut, din momentul ce constatasem că atâtea opere mari ca Evanghelia, Kant şi chiar Mihailovski, rămân mai mult necitite, în rafturile bibliotecilor".

Şi totuşi sub acest criticism ascuţit, lărgit prin o vastă şi variată cultură, stă omul credincios unei linii de conduită, unei concepţii de viaţă de un înalt şi pur idealism. Acestuia se datorează statornicia şi devotamentul luminat cu care a lucrat la înviorarea vieţii politice şi intelectuale din Basarabia precum şi conlucrarea sa plină de putere şi de consequenţă în diferitele manifestări ale culturii noastre naţionale. Părerile sale în toate domeniile literare, precum şi reflecţiile asupra conducătorilor de azi ai Rusiei, sunt pline de indicaţii şi sugestii foarte interesante; şi cititorul regretă că le cunoaşte numai în aceste proporţii de schiţe şi aruncătură de ochiu. Dacă urmaşii poate nu l'ar citi cum nu citesc pe Dante sau pe Kant, contimporanii cred că l'ar citi, cel puţin cu interes.

Cartea d-lui Leoneanu îndeplineşte cu prisos scopul, ce atât de modest şi-l propune, de a lămuri viaţa noastră intelectuală din primul deceniu de după războiu, dar mai e pe lângă aceasta o lectură ataşantă şi foarte simpatică prin ceiace aduce autorul însuşi din propriul său suflet.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Dragomiresceana

D. Mihalache Dragomirescu s'a necăjit foc pe subsemnatul. Intr'un articol vehement, d-sa, mă ceartă cu asprime. Mă ceartă pentru că mă chiamă Tudor. D-sale nu-i place acest nume. Nici mie. Dar ce putem face noi doi — eu şi cu d. Mihalache — împotriva atâtor oameni care se încăpăţinează să-mi zică aşa? Şi-apoi, eu nu l-am certat niciodată pe d. Dragomirescu fiindcă-l chiamă Mihalache, deşi — vorba lui Chendi — cuvântul acesta a ajuns un cuvânt de ruşine, pe care nu-l poţi rosti într'o casă cum se cade şi — mai ales — deşi d. Dragomirescu îl compromite, fără să vrea, pe d. Mihalache, ministrul domeniilor.

Mă ceartă pentrucă am fost deputat. Mărturisesc că nu am nicio vină în acest mărunt accident profesional, — după cum d. Dragomirescu n'are nici un merit că — deşi s'a sbătut cât a putut, deşi l-a părăsit pe Maiorescu, ca să treacă lângă Take Ionescu, deşi l-a abandonat şi pe acesta ca să intre la liberali — nu şi-a putut, totuşi, aşeza burta, ciocul şi ignoranţa într'unul din cele aproape patru sute de jilţuri din Dealul Patriarhiei. Eu cunosc toate aceste străduinţe ale eternului „catindat", care este d. Dragomirescu. M'am înduioşat de câteva ori asupra soartei infelicelui solicitator. A făcut bietul om tot ce a putut. Condeiul lui a încercat să gâdile când vanitatea lui Take Ionescu, când pe aceia a d-lui Vintilă Brătianu. Dar d. Vintilă Brătianu nu numai că nu i-a dat mandatul solicitat, dar l-a isgonit până şi din subsolul **Viitorului,** unde îşi plasa — odată pe săptămână — cronica umoristică, sub titlul pompos de foileton critic. Ce vină am eu pentru toate aceste necazuri?

Dar d. Mihalache e enervat. Deci, d-sa îmi toarnă toate sudălmile, pe care le poate născoci o minte înceată. Imi spune — între altele —că sunt apaş. Mărturisesc că nu înţeleg dece. Nu am furat bunăvoinţa lui Maiorescu, prin servicii domestice, ca să obţin o catedră universitară împotriva voinţei lui Coco Dimitrescu-Iaşi. Fiindcă — d. Dragomirescu este de-o modestie rară! — d-sa nu istoriseşte niciodată mica scenă delicioasă din cancelaria facultăţii de litere de pe vremuri, — scenă pe care contimporanii o rezumă în acest plastic dialog;

Maiorescu: — Să-l „facem" şi pe bietul Mihalache...

Dimitrescu-Iaşi: — Eu sunt hotărât împotriva lui!

Maiorescu (zâmbind cu îngăduinţă): — Dece? E băiat bun, săracu!

Dimitrescu-Iaşi (cu hotărâre) — O fi bun, — de orice, dar nu de profesor universitar!

D. Mihalache Dragomirescu — cred — îşi va reaminti scena. Şi — poate — o va transcrie într'unul din celebrele lui dialoguri, care înveselesc bilunar lumea necăjită a cafenelei literare... Zâmbetul lui Maiorescu a biruit hotărîrea lui Coco Dimitrescu-Iaşi. D. Mihalache a fost „făcut" profesor. Trei luni mai târziu, d. Mihalache îl ataca pe Maiorescu. Şi atunci, în cancelaria facultăţii s'a petrecut o altă scenă, — pe care contimporanii o narează astfel:

Dimitrescu-Iaşi (zâmbind): — Eh! Ce zici? îl mai „facem" pe Mihalache?..

Maiorescu (grav): — L-am făcut!

Dimitrescu-Iaşi: — Da, da, — dar ai văzut cum te atacă?

Maiorescu: — Eu n'am citit niciodată nici un rând de Mihalache...

Dimitrescu-Iaşi: — De aceia l-ai sprijinit!

Ii recomand d-lui Dragomirescu, pentru cel mai apropiat al d-sale dialog între morţi, şi acest fragment, de a căruia perfectă autenticitate d-sa este deplin încredinţat...

Iată, dece, nu înţeleg cu ce am meritat epitetul de apaş literar.

Nu sunt profesor universitar, dar — dacă aş fi — nu mi-aş obliga studenţii să-mi cumpere cărţile sub sancţiunea excluderii dela examen. Căci acesta este procedeul d-lui Mihalache: studentul, care nu are opera complectă a criticului Mihalache Dragomirescu, nu poate da examen cu profesorul Mihalache Dragomirescu. Şi pentruca studenţii să nu-şi poată „trece" volumele unul altuia, — d. Mihalache iscăleşte fiecare volum cu mâna d-sale. Am mai spus-o de câteva ori. D. Mihalache nu a îndrăznit să o tăgăduiască. Aştept această tăgadă, ca să-i furnizez dovada.

Nu conduc nici un institut de literatură şi de infrumuseţare a capodoperilor,unde capo-doperele sunt dichisite, tunse, masate, manicurate, pedicurate, etc. după regulele bărbierului literar, care este d. Mihalache. Dar dacă aş conduce unul, nu mi-aş publica opera complectă în editura acestui institut, din banul smuls dela studentul sărac — aşa cum face d. Mihalache.

Nu conduc nici o editură, dar dacă aş conduce una, nu aş publica operele membrilor familiei mele. (Vezi, în catalogul editurei Casa Şcoalelor, operele d-nei Laura M. Dragomirescu publicate cu aprobarea d-lui M. Dragomirescu!)

Pentru toate aceste lucruri, pe care **nu** le-am făcut, — nu văd dece aş fi apaş literar...

Pe cât am inţeles din articolul cu pricina, indignarea d-lui Mihalache se datoreşte — în deosebi — atenţiei susţinute pe care o acord operei d-sale Nici în această privinţă, nu am vreo vină. Peisagiul literaturii contimporane e populat de foarte puţini caraghioşi. D. Mihalache şi-a cucerit, între aceştia, o tristă întâietate. Că, la această cucerire, am contribuit puţin şi eu prin notiţele pe care le scriu din 1915, adică, de aproape cincisprezece ani — e drept. Şi, mă folosesc de acest prilej, ca să precizez un detaliu; d. Mihalache crede că notiţele acestea au început în 1919, când — publicând un volum de schiţe — am avut cinstea de-a fi „analizat" de d. Mihalache la Institutul d-sale unde capodoperele sunt fricţionate cu „odicolon" raţionalist şi unse cu pomadă integralistă. D. Mihalache e nedrept; îmi ciupeşte, dintr'un condeiu, patru ani de campanie anti-mihalachistă. Colecţia **Rampei** din 1915 stă mărturie. N'am aşteptat ca d. Mihalache să-mi — ca să zic aşa — analizeze volumul, ca să mă conving că d-sa nu înţelege nimic din literatură. Incă din 1915, când nu publicasem nici un volum, eram perfect convins de ignoranţa profesorului cu cioc, burtă şi mentalitate de Nae Caţavencu!

Articolul se închee cu o teribilă înjurătură: sub pseudominul Ioachim Puşcaşul am bănuit pe d. Mihalache. Cer scuze! Aveam motivele mele să o fac: d. Mihalache Dragomirescu a scris fabule sub pseudominul Radu Bucov şi, apoi, le-a lăudat sub semnătura Mihail Dragomirescu. Este una din cele mai inocente excrocherii literare ale d-sale. Când un om îşi laudă sub proprie semnătură, fabule scrise sub pseudomin — sunt îndreptăţit să bănuesc că îşi poate apăra sub pseudomin, semnătura puţintel cam jumulită în aceste mici note săptămânale.

Dar d. Ioachim Puşcaşul s'a supărat. Cum să-l confund eu cu d. Mihalache! Se poate aşa „afront"? Discipolul se ruşinează de maestru. Ca nemuritorul erou al d-lui Caragiale, care repeta în urechea fiecărei măşti — în plin bal — **„Eu sunt Bi-bi-cul, nene Iancule!"** — d. Ioachim Puşcaşul caută să mă încredinţeze că d-sa este... Ioachim Puşcaşul. Imi pare bine. Regret numai că are un puşcoci de soc şi trage cu ghemotoace de câlţi. Dar m'am convis: nu e d. Mihalache. Fiindcă nici chiar d. Mihalache nu scrie aşa de prost ca bravul Ioachim!

Ca să mă „turtească" definitiv, d. Ioachim Puşcaşul mă înglobează în categoria infamă a celor, în mâna cărora **„condeiul devine o spadă".**

Mulţumesc de laudă. In adevăr, nu aş dori ca, în mâna mea, condeiul să devină un făcăleţ... — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Un poet mistic

Poetul Wilfrid Lucas, soldat pe Marna în 1914, astăzi redactor-şef al revistei franceze „Le Nord", a căpătat din emoţiunile răsboiului şi din spectacolul vieţii convingeri mistice, pe care le traduce în versuri şi proză cu o vervă comunicativă. A publicat un roman: „Drumul de lumină", care se petrece în vremile civilizaţiunilor legendare, îmbibat de cea mai pură emoţie spiritualistă.

D-l Charles de Bussy publică în *„Le Moniteur Théâtral"* un pătrunzător studiu asupra acestui scriitor, a cărui operă Alfred Poizat o compara cu o catedrală gotică.

Iată două strofe de Wilfrid Lucas, scoase din culegere de poeme intitulată: „Lt Cité Bleue":

Un grand désir en mes flots monte
Et s'étend jusqu'aux firmament;
Et si j'écoute et si j'affrante
L'immense appel des océans,

C'est que j'aspire à les connaître,
Parce qu'au gouffre ou tout se perd
J'ai demandé que devient l'être
Dans son asile au son désert?

G. B.

Misoghinismul romanului contemporan

Romancierii de odinioară şi-au imaginat tipuri feminine care, cu toate greşelile lor şi cu toate suferinţele pe care le aduceau eroului cărţii, îşi păstrau totuşi în cursul povestirii un farmec destul de pronunţat. In felul acesta ne apar cele mai multe eroine din Bourget şi Maupassant. Autorul lasă totdeauna să se întrevadă un fel de indulgenţă pentru „eternul lor feminin". Este poziţia lui Heinrich Heine sau a lui A. de Musset în faţa Marianei. Nuanţa contimporană e cu totul alta: locul indulgenţei de mai înainte l'a luat ostilitatea. Romanul contemporan dă o foarte vie impresie de misoghinism.

Ce să fi contribuit la excluderea „femeii" din romanul contemporan, care să fie raţiunile adevărate ale acestui fenomen? D-l Gérard Bauer, în *Eclair de Montpellier,* încearcă să răspundă la aceste întrebări. „Trebue mai întâi să vedem, zice el, o reacţiune contra romantismului sentimental şi al romantismului „adulterin", de care s'a cam făcut mare abuz. Trebue deasemenea să mai recunoaştem şi unele înclinări intelectuale, care predispun pe cei mai mulţi din romancierii tineri la analize personale, la analize care-i depărtează de complicaţiunea sentimentală, pe care o socotesc secundară şi anteintelectuală".

Va fi durabil misoghinismul acesta, atât de aparent astăzi? El va dura atât cât durează modele intelectuale, care mor chiar când par a reuşi, fiind doborîte de apariţiunea unor mode nouă. Scepticismul libertin din secolul al optsprezecelea primeşte cea dintâi lovitură de la Saint-Preux şi Iulia. Werther apare şi răscumpără. Un fenomen asemănător se va întâmpla şi în epoca noastră. Succesul cărţii lui André Maurois este semnificativ. In „Climats" regăsim un accent tandru pentru femei, pe care nu l-am mai întâlnit demult. Marile eroine sentimentale nu sunt poate atât de departe şi vor apare curând în romanul de azi. — *G. B.*

Turnul Eiffel are 40 ani

Turnul Eiffel a împlinit patruzeci de ani; vârstă destul de bunişoară pentru un biet muritor — „grande mortalis aevi spatium", cum scrie Tacit; dar, într'adevăr, prea puţină vârstă de primă tinereţe pentru un edificiu care are pretenţia de a încarna sufletul şi tendinţele unei epoci.

Este însă această pretenţie legitimă? D. Gaston Picard, anchetator însufleţit de un amor insidos., a cerut răspuns la această întrebare dela numeroşi pictori, ingineri, scriitori, răspunsuri pe care le publică în „*Revue Mondiale*". Pentru a înţelege aceste răspunsuri va trebui mai întâi să recitim protestarea vehementă pe care, în 1887, un grup de scriitori, pictori, arhitecţi şi sculptori au adresat-o „à Monsieur Alphaud" : rugau pe omul care înfrumuseţase atâta Parisul să împiedice pe un „inginer nebun să dezonoreze oraşul fără rival în lume". Eiffel publicase un proect şi prezentase tuturora forma imensă pe care voia s'o dea uriaşului de fier. Dar toţi cei care au văzut-o şi-au întors ochii cu oroare. Scrisoarea de protestare denunţa „mercantilele imaginaţiuni ale unui constructor de maşini", care voia ca „Parisul goticelor sublime, Parisul lui Jean Goujon, al lui Germain Pilon, Puget şi Barye", să devină pur şi simplu „Parisul d-lui Eiffel". Şi adăoga:

„E destul, de altfel, să-ţi închipui un moment un turn vertiginos de ridicol, dominând Parisul ca un gigantic şi negru coş de uzină; toate monumentele noastre umilite, toate clădirile arhitecturale micşorate, vor dispare în acest vis stupefiant..."

In josul acestui rechizitoriu se pot citi unele nume celebre, printre care: Ch. Gounod, Charles Garnier, Victorien Sardou, A. Dumas, François Coppée, Leconte de Lisle, Sully Prudhomme, E. Vandenmer, Guy de Maupassant, A. Mercié, etc.

Astăzi părerile sunt altele: d. Frantz Jourdain, prezidentul Salonului de toamnă, spune: „Nu fără un fel de umilinţă amară evoc amintirea atacurilor al căror obiect a fost această admirabilă construcţie, capodoperă de eleganţă, de gust, de ştiinţă şi raţiune".

D-l Armand Godoy îl cântă în versuri:

La Tour Eiffel est une lyre
Où Paris, Apollon géant,
Appelle la Foi, le Délire...
Et l'Obus, le cas échéant.

Obuzul? Nu! Niciunul nu l-a atins în timpul războilui. Din contra, de aci porneau undele sonore, sub forma ştirilor noui, care reconfortau toate inimile. După războiu, în fiecare seară, turnul Eiffel a luat pentru parizieni o figură nouă: floarea de fier devine, noaptea, o floare de foc: „Operă măreaţă de artă, scrie d. Alphonse Séché, învăluită de publicitate luminoasă; el este cel mai grandios ornament al nopţilor pariziene".

Când a fost ridicat, în 1889, era cu mult înaintea timpului său: adevărata epocă a turnului Eiffel, pe care o exprimă cu măreţie şi eleganţă, este cea de astăzi. Deasupra Parisului el este un semnal şi o chemare. De departe, pe el îl zăreşti întâi. Trebue să-l contempli de departe, de la marginea oraşului, într'o dulce după amiază, când, aproape ireal, bătând în albăstriu, gigantic şi fin totodată, el pare că oscilează în bruma însorită:

Par l'échancrure des coteaux l'on voit Paris
Dressant sur l'océan figé de ses toits gris,
Comme un doigt, en appel, sa tour arachnéenne.

Cum au fost folosite premiile Nobel

Desigur că, cu ani în urmă, Alfred Nobel a urmărit prin fundaţiunea sa, în primul rând, încurajarea talentelor şi valorilor tinere. In practică însă premiile au fost distribuite cu preferinţă numelor consacrate, deci unor persoane înaintate în vârstă, care nu mai aveau nici râvna nici puterea morală de-a mai creia ceva. Mommsen avea, la primirea premiului, 85 de ani, Heyse 80, Anatole France 77, Mistral şi Spittler 74, Echegaray şi Carducci 71, Björnson 71. Cel mai tânăr laureat a fost Kipling de 42 de ani. Maeterlinck şi Rolland aveau 49 şi 50 de ani, iar Selma Lagerlöf 51.

Premiile au fost folosite în diferite forme, după firea fiecărui laureat. Rabindranath Tagore a folosit banii pentru înzestrarea şcolii sale cu tot felul de maşini şi aparate didactice.

Björnson a fost foarte încântat de suma primită şi cu toată vârsta lui de 71 de ani s'a simţit din nou obligat să se inspire pentru opere mari. Cu francheţa care-l caracterizează el se arătă mulţumit de bani şi-i folosi în primul rând pentru persoana sa.

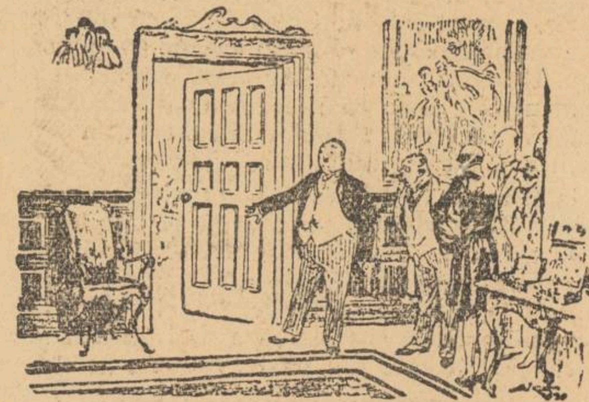
Primul laureat al premiului pentru literatură, Sully-Prudhomme, folosi banii pentru întreţinerea unei largi ospitalităţi şi casa lui deveni un centru de întâlnire pentru toţi literaţii din Paris. Prin aceasta fu realizată dorinţa fondatorului, căci tinerele talente găseau la Prudhomme ajutoare băneşti şi îndemnuri spre lucrări literare.

Carduci muri la două luni după primirea premiului. Banii fură întrebuinţaţi pentru transformarea casei lui într'un muzeu naţional. Michel întrebuinţă singur banii pentru întemeierea unui muzeu, despre care spunea că e „ultima sa poezie", Kipling şi Hamsun, care erau săraci şi vagabonzi, şi-au întocmit câte-un cuib de odihnă şi de inspiraţie. Eucken şi Reymont au întreprins călătorii, Mommsen a cumpărat manuscrise vechi, pe care nu le-ar fi putut avea fără suma premiului Nobel.

Mărunte

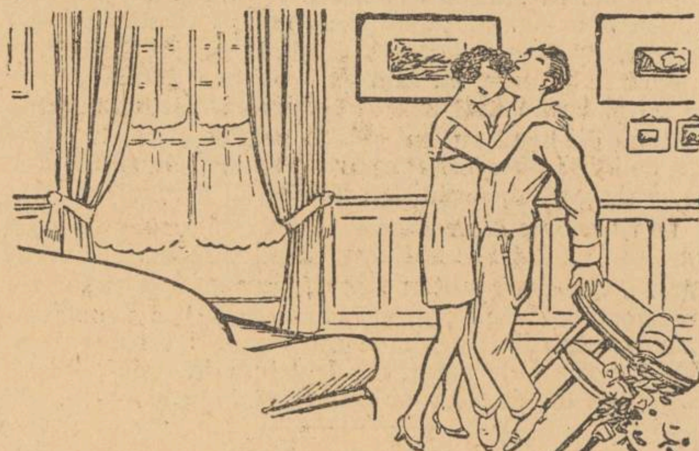
S'a pus în vânzare, de către „Cultura Românească", a doua ediţie din *Cârvunarii,* roman istoric în scene şi tablouri, despre care marele nostru prozator MIHAIL SADOVEANU a scris : *„Am cetit cu emoţie şi interes paginile dramatice ale prea interesantei cărţi a d-lui D. V. Barnoschi".*

Cadouri de nuntă

Tatăl milionarei (arătând cadourile de nuntă):
— In camera vecină sunt expuse cleştele de zahăr.

Fericire neîmpărtăşită

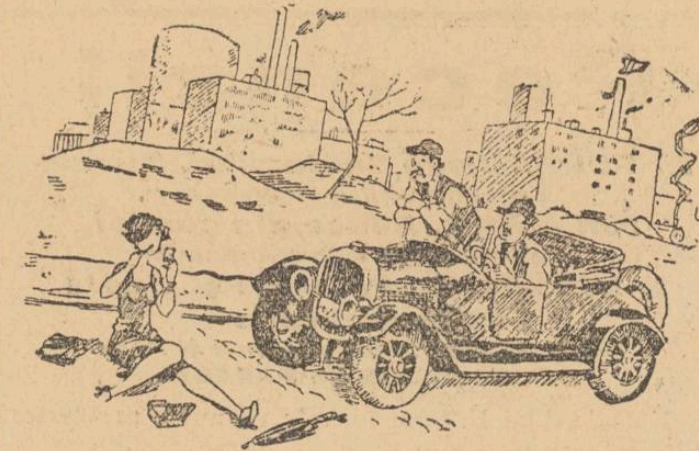
— A venit bărbatul meu... ce fericire, vom muri împreună!

Prima zi de şcoală

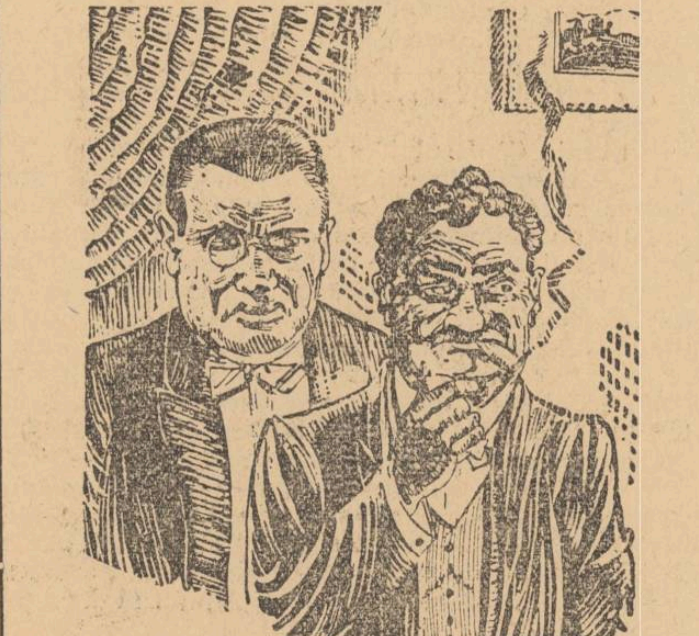
MAMA. —Ei, bine. drăguţă, ce-ai învăţat la şcoală?
MICUŢA (care a fost întâia dată la şcoală). — Mai nimic. Va trebui să mă duc şi mâne.

Accident uşor

— Nici-o catastrofă, amice, am stricat numai tencuiala...

Aprecieri

— Nu mai discuţi cu baronul?...
— Nu: când nu-i de părera mea, mi-i milă de el; iar când mă aprobă, încep să mă îndoiesc de facultăţile mele.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11